ЕТНОҐРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОҐРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. XV.

ЗНАДОБИ ДО ГАЛИЦЬКО-РУСЬКОЇ ДЕМОНОЛЬОҐІЇ,

зібрав

ВОЛОДИМИР ГНАТЮК.

У ЛЬВОВІ, 1903.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

В КНИГАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА

у Львові (ул. Чарнецького ч. 26, у власнім домі)

можна набути ось які видання, що доторкають ся етноґрафії:

Верхратський Іван, Знадоби для пізнаня угро-руських говорів, т. 1—2 по . 2·00 К.
Гнатюк Володимир, Словацький опришок Яношік в народній поезиї . 0·50 „
„ „ Русини Пряшівської епархії і їх говори . . 0·70 „
„ „ Hungaro-Ruthenica . . . . 0·20 „
„ „ Хітарські леґенди . . . . 0·35 „
„ „ Словаки чи Русини . . . . 0·80 „
„ „ Пісенні новотвори . . . . 0·50 „
„ „ Угроруські духовні вірші . . . . 2·50 „
М. Грушевський, Розвідки й материяли до історії України-Руси т. II. містить між иньшим пісні з поч. XVIII в. . . . . . . 2·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. I. Містить:
М. Крамаренко, Різдвяні сьвятки на Чорноморії.
О. Роздольський, Галицькі народні казки в Берлині пов. Бродського.
О. Шимченко, Українські людські вигадки.
Програма до збираня відомостей про українсько-руський край і нарід, уложена членами Наук. Тов. ім. Шевченка . . . . . 3·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. II. Містить:
В. Гнатюк, Лірники, лірницькі пісні, молитви, слова і т. и. з пов. Бучацького.
Ю. Жаткович, Замітки етноґрафічні з Угорської Руси.
Митрофан Дикарів, Чорноморські народні казки й анекдоти 3·00 к.

Етноґрафічний Збірник, т. III і IV. Містить:
В. Гнатюк, Етнограф. материяли з Угорської Руси (Леґенди, Новелї, Казки, Байки, Оповіданя про історичні особи, Анекдоти) том по 3·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. V. Містить:
М. Дикарів, Народня гутірка з поводу коронациї. — М. Єндик, Із народньої памяти про панщину. Гуцульські примівки (ріжних записувачів). — Ф. Колесса, Людові віровання на Підгірю в с. Ходовичах, Стрийського пов. — І. Франко, Людові віруваня на Підгірю (доповнене до попередньої статї). — Р. Кайндль, Фолькльорні материяли і иньші дрібнїйші статї . . . . . 4·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. VI. Містить:
В. Гнатюк, Галицько-руські анекдоти . . . . 4·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. VII. Містить: О. Роздольський, Галицькі народні казки . . . . 2·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. VIII. Містить: О. Роздольський, Галицькі народні новелї . . . . 2·00 „

Етноґрафічний Збірник, т. IX. Містить: В. Гнатюк, Етноґрафічні материяли з Угорської Руси. Т. III. (I. Материяли записані в ком. Земплин, Шарош, Спіш. II. Пісні записані в Бачці) . . . 3·00 „

ЕТНОҐРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОҐРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. XV.

ЗНАДОБИ ДО ГАЛИЦЬКО-РУСЬКОЇ ДЕМОНОЛЬОҐІЇ,

ЗІБРАВ

Володимир Гнатюк.

У ЛЬВОВІ, 1904.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Передне слово.

Випускаючи в сьвіт отсю збірку знадобів до галицько-руської демонольоґії мушу зазначити, що вона буде обіймати в цілости два томи, при чім другий том не буде мати ніяких нових рубрик (як се було примірем з леґендами, надрукованими теж у двох томах), лиш такі, як отсей. Ріжниця між обома томами буде лиш та, що коли в отсім подано недруковані ще ніде матеріяли, то до другого тому війдуть і деякі передруки, хоч нечисленні зрештою. Звичайно записувачі звертають найбільшу увагу на пісні та казки, а иньші матеріяли, між тим і такі, як обняті сим томом, записують лише принадково. Тимчасом як раз такі матеріяли мають спеціяльну ціну для нас і то не лиш тому, що їх зібрано відповідно дуже мало, але й з тої причини, що в них містить ся багато елементів властивих лише нашому народови, а не перебраних із загально-людської скарбниці фолькльорної, як се є приміром із казками. Розуміеть ся, що тими словами не хочу я приписувати сим матеріялам цілковитої оріґінальности; звертаю лиш на них більшу увагу, якої вони заслугують вповні.

Через те, що збірка розділена на два томи (головно з фінансових причин), річевий покажчик до матеріялів буде надрукований аж на кінці другого тому. Так само паралелї будуть зібрані в окремім роздїлї при кінці разом до обох томів.

Що тикаеть ся поодинокик записів, то мушу зазначити, що вони досить ріжнородні, не одностайні; та так мусить

бути все зі збірками, до яких входять записи ріжних людий. Уніформувати їх зрештою нема ніякої потреби, бо вони призначені не для широкої публїки, але для спеціялїстів, а тим усе одно, в якій формі бачать перед собою предмет, аби лиш не було баламуцтва. Чисельно представляють ся сї записи так: Усїх оповідань надруковано тут 400. З того записали: В. Гнатюк — 196 оповідань (при них не подано імя записувача); О. Деревянка — 94; А. Веретельник — 53; В. Левиньский — 33; Л. Гарматїй — 7; В. Равлюк — 7; Н. Левицька — 6; В. Горницький, Е. Бохенська, Н. Козловський і Маркевич по одному, разом — 4. Майже всї записи підписаного (зібрані 1902 р.) і записи дд. Деревянки, Веретельника, Левинського й Гарматїя зібрані коштом спеціяльної підмоги, призначеної краєвим соймом Етноґрафічній Комісиї на збиранє етноґрафічних матеріялів. Таким чином сей том являєть ся першим, що зібраний і виданий коштом краєвої підмоги для нашої комісиї. Шкода лише, що висота сеї підмоги не дозволяє анї розширити видавництво, анї розвинути ширшу і успішнійшу акцію в користь призбируваня матеріялів, які з поступом осьвіти вигибають між народом чимраз швидше.

Дякуючи всїм П. Т. Добродіям, що взяли участь у сїм томі, прошу й далї присилати всякі матеріяли на адресу комісиї, в якої можна теж засягнути кождого часу інформаций, що саме і як належить записувати.

Алляид, 30 марта, 1904.

Володимир Гнатюк.

I. ЧОРТИ.

1. *Чи є чорт на сьвітї?*

То буў йиден такий nітпанок. що ни віриў ньі ў Бога, ньі ў чорта. І той йиму ни знати, хто що говориў, то він ўсе казаў, що таки нима ньі Бога, ньі чорта. А він буў на Майданьі, коли Дирнова і рас ішоў до міста, зіпріў дужи. І прийшоў до міста, зіпріў дужи і прийшоў там на поли до озира, що там йе і стаў купати сьі — а то було ў саме полудни. Шо но він зайшоў по пахи ў воду, тей його шось хап за ноги тей на сиридину тьегни. Він сьи ни дайе, а воно тьегни, він сьи борікайе, а воно уже затьигнуло його на сиридину і вискочило йиму на карк. Али він буў сильний хлоп і йак сьи митушнуў тей ськинуў то з себи і з цьілойі сили шарпнуў сьи і вирваў сьи тей вибіг на беріг. І йак він прийшоў до міста, то буў такий бльідий, йик глина і оповідаў, що то мучиў його чорт. Він видьіў те, що його ў водьі душило і казаў, що то було так, йик свиньи з ріжками малими з рудойу шерстейу. А ту шерсть показуваў він льудьим, бо була йиму за паньісьцьами, йак борікаў сьи з ним. І він зарас пішов і висповідаў сьи с того і віт тодьі віриў, що йе на сьвітьі Бог і чорт.

Зап. в маю, 1902, на Криволяпці, Камінецького пов., від Івана Юнака. А. Веретельник.

2. *Як на Йорданї печуть чортенят.*

Миньі сьи здайи, шчо то отóй Йáсько Дримухíский — тай прийшóў до млинá до Залíсьи пирид другим сьвитúм вéчиром. А то буó

дужи завізно і тéмна ныч була, жи він до дóму ни міг йти уже і пішóў до мéльника, шчоби пириночуваў. А той мéльник постилиў йиму на лáўцы під вікнóм і казáў там спáти. Аж десь кóло одинацьітойі години пýкайи до вікнá і кáжи: Лукйни! Лукйни! ўстань! — А чо, кáжи, хóчиш? — Дай мины санóк. — На шчо ти санóк? — Повикигáти дьіти на бéріг. — Та на шчо? кáжи. — Бо бýдут зáўтра никли, ни знайиш? — Та, кажи, вóзьми си там, áли абйс ни поломáў і абйс ми прикиг. — Кáжи: Дóбри, йа прикйгну. — Виходит рáно, санóк ўже нимá; копаничкй зййздиў, лиш копильцы прикиг. Той (Дримухіский) питáйи сьи: Шчо то за йидéи вас клйкаў? — А він кáжи: Еé, то йидéи сусьід. — А чо-ж, кáжи, він казáў, жи його дьіти бýдут пичи? — Бо у нас, кáжи, зáўтра Ардáн, то бýдут вóду сьвитйти. — А то, кáжи, такий сусьід? — Кáжи: такий, такий. — На тьім сьи розьійшли.

Зап. в вересни, 1895 р. Пужниках, Бучацького пов. від мами.

3. *Чорт у чоловіцї.*

То ўмéрла йиомý чулувікови жінка і він дýжи тужиў, шо шу нóчі вонá снйла сьі йиý. Аж рáс приходи та нурá, шу вонá мáйи прийти, а на йі місци приходи дьітку ў йийі пустáві і кáжи ду нéгу: „Знáйиш шо, кухáний чуловічи, віт иины йа бýду ўжé зáўши с тубóйу: вічинй гýбу, а йá ўлізу ў тéби і бýду сидьіти ў тибі і ўжé ни бýдиш тужйти". — Тéй хлóп сьи ўтьішиў, вічиниў гýбу, а чóрт гóп ў нéгу! Тéй він опануваў йгó і хлóп сказиў сьі і тáк кунопáдиў сьі, аш сьі пувісиў.

Зап. в лютім, 1903 р. в Камінцї Струм. від Петра Лехнюка, А. Веретельник.

4. *Чорт ховаєть ся під чоловіка.*

Позаўторішного рóку Проць Стýпа пас волй на граници вістриньскі і коропéцкі. Зачило сьи хмáрити, зачило гриміти, він стаў з волáми під дýба, нарáз загриміло, ўпаў грім, пáру волыіў побйло, рóги позьлыітáли волáм, ўдариў пуґ чйрис пличé йиму від грóму аж до пóйаса. Ўпаў він до зимлы́ горілйц, дошч зачиў сьи льльйти, відольльиў го дошч. Знайшлй його там, ўзьйли на фíру, пáру волыіў поховáли. Чйрис кілька місьицыіў буў глухий, а вигльидáў йак піў ньімйй чйрис кілька місьицыіў. Типéр відьійшоў на свойи місци назáт. А під нéго ховáў сьи злий, шчéз би, томý так йиму стáло сьи.

Зап. в липни 1902. в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

5. *Грім убивав чорта.*

А зноў буў йим ў Колóдьіўцьі. І стойімó з жóньцом так на гостиньци, áли ту зачинáйи гриміти дўжи. Ми стойімó, а ту йидна шóпа, там дрўга шóпа, а мéжи ними пльац вйгороджиний. І ў той пльац грім ўдариў. Йак ўдáриў, а вітти литйт, тай лишé: Пі-пі-пі-пі-пі! тай ў стаў. Потóму зноў ўдáриў грім ў стаў, а пат тим ставóм була хáта, хлоп сидьіў. А він с тóго ставў тай до тóйі хáти. Допірож йак ў тутў хáту грім ўдариў, запалйў, розьірвали хáту, а ў тьі хáтьі ньіц ни бўло, лише по кольіна нóги ў панчóхах, али йакі? Кіньські. А більши ньіц ни згоріто, лиш тотá хáта; горіла так прóсто, йак сьвічка.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

6. *Чим можна відстрашити чорта?*

Ходйў чорт до дьі'ки. Не мóж нийак го было відогнáти. Али ворожйльі вйворожили: Кобыс мáча водильáн (зіле) і чорнотóйу і бес тотó кóло себе носйла і курйла хáту і мўсит сьа лишйти тьа. — Він йакурáт ў вéчир прийшóў і зачўў здалека тóго сморóду, шчо закурéно чорнотóйу і водильанóм і почáў плáкати. Йак сьа пустйў йти вітти гет ўже, ж жальу, вйдьіў ўже, жи йогó ўже не бўде та почáў сьпівáти:

Жебы было не водильáн та не чорнотóйа,
Тож бы была, нéўне была, дьіўчйнойка мóйа.

Йак вийшоў на горў, на такйй кáмінь, йак витьаў гуэйцеў, тай забйў сьи; а ў кáмени вйбиў такé гет, што вйдно так йак с фотоґрáфійі і пуцьку му і йайцьі і гуэйцьу. То прáўда, нáші льуди вйдьіли!

Зап. в мартї, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

7. *Пасїчникова лїберія.*

То був такиј насьішник, сидьів в пасьіцьі. Злиј дух приходит теј си сьів, закурив си льульку, сьів собі коло вогньу, а до него насьішник вогорит — а він јиго по пјитах пізнав: Ци вольно, јакби злиј дух прјшов, ци вольно јиго бити? — А тој кажи: Дльачо' ньи? — Али биспечно сьи з ним бити? — Дльачо' ньи! — Ци він, кажи, маји јаке право до чоловіка? — Ньи. — А тој тогди јак мав бучок, јак дасьць му позáуш, то тој јак пішов в гору, то буду аж розньіс. А льуберіју

своју лишив. Тој чоловік сьи втьішив, тej тогди сьи дивит на тују льуберіју, а то с кобили тельбухи і котнюх.

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від Каськи Книш О. Деревянка.

8. Чортівська пасіка.

Йиден чоловік їхав на йармарок. І фступив до йидноji коршми там собі випити горівки. І там був йиден подорожний. Вони сьи воба змовили і кажи той ґосподар до него: Робиж, жиби миньі сьі пасьіка вела — а чось ми сьи пасьіка ни виде. — А той подорожний кажи до него: Гм... кажи — що ми даш, то йа тьи нараджу — будеш мав пасьіки досить. Йак підеш до дому, диви сьи, де йи переступінь; і возьми той пиреступінь і викопай і ни бири його всьой, но го возьми половину, а половину закопай так назат, де був; а туйу половину возьми до скриньі, замкни йі і най стойіт, то будиш мав досить пасьіки, ни бі сьи. А за тойи миньі дай півкварти горівки. — Тай ґосподар йиму дав півкварти горівки і с тим розійшли сьи. Так той ґосподар йіде до дому, так сьи тьішит, шо вже му сьи буде пасьіка вела. Приходит до дому, взьив рискаль, пішов шукати за пиреступним. Викопав переступінь тей думайи: Гм, він миньі казав половину взьити, али йа возьму всьой — льінши миньі сьи буде пасьіка вела — буду мав більши пасьіки. — Взьив той пиреступінь, замкнув до скриньі — то сьи дьійало рано, йак він той пиреступінь копав, — чикайи він до сполудньи, відмикайи скриньу, дивит сьи — там бий го божа сила злий дух сидит. Али той сьи дужи настрашив, йак лопнув вже тогди віком — заперла сьи скриньи, той сьи тогди настрашив, аж фпав до зимльі. А той зо скриньі сьи вобзивайи: Ни льикай — ти мій, а йа твій. І тогди взьив, закликав жінки, винисли туйу скриньу до комори. Тей той вже собі ґосподарит, пасьіка йиму виде сьи. Він навіть ни догльидайи тойі пасьіки, али пасьіка йиднако йиму сьи виде, аж ни майи де подьіти. Йиму тота пасьіка ни в голові, ньічо йиму ни мили, іно йиму все йидно на голові і він все ват тим сумуйи, ходит по кьсондзах до сповіди і жадин го кьсонц ни хочи висповідати. Аж йиден кьсонц здибав сьи такий молоденький, аж той го кьсонц висповідав і кажи до того ґосподара: Ни гризи сьи ньіц — він до тебе права ни майи. Він ни майи права до твойі души, бо ти сьи йиму ни записав, ти собі йно його купив, то він до твойі души права ни майи, іно до тьіла. — І тогди той чоловік пішов собі до дому. То той злий дух його мучив десьіть льіт. І пасьіки досить було

— покі він ще жив. А йак ґосподар помер тей вьа пасіка щезла, так йак би мітлов замів.

Зап. в серпни, 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від матери О. Деревянка.

9. *Як чорт ударив хлопа в лице.*

Надыйшоў йа раз з міста, з Манастириск, тай буў трóшка під охóтоў — так оповідаў Проць Бóйко з Григорова — áли прихóджу на ту дорóгу, шчо йде до Гри́горова з гости́ньцьи, міськць сьвітит, вйтко сьи, ди́ўйу сьи, йде йакись пан. Дохóджу йа до нéго тай кáжу йимý: Дай Бóжи дóбрий вéчер! — А він сьи ни обзивáйи. — А йа собі мисьльу: Чикáй, йа тобі зáраз дам. Тай йинóм підныс пáлицьу, хтыў йим го ўдáрити, а той йак свиснув мене ў пи́сок, а йа аш пиривириўў сьи (аш сли́на потиклá, — зам. тата). Йа ўстайý, ди́ўйу сьи, нимá пáна, тыілько вітир сьи звійаў! А йа собі мисьльу: Агá, то таки́й пан буў? Уже йа більши с тобóў ни хóчу сьи зачіпáти!

Зап. в липни, 1902, в Пужниках. Бучацького пов. від брата Філька.

10. *Чому не можна піяти?*

Али я так у стайни був, і вішов та став на поріг, та взєв я та як запіяв — як когут. А вітак я лишень хотів другий рас так, нїби запіяти, а то мине в писок як тарахнуло... Али я ни знав, шо тото мине вдарило...

Зап. 1903 від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

11. *Як чорт перейшов дївчат.*

Ми йдногó рóку ходи́ли на стрáсьць до Добрóтвора, а нас бýло три дыўчини, а більше ныхтó не ходиý. Тей ми вертáли, ўже десь бýла піўніч; а так трóхи місьечно бýло, тей йак ми вийшли на польé гет піт ліс, дивимо сьі, а шось вийшло з лыса і стáло на середи́ныі дорóги тей стойіт. Ми мислили, шо то гайовий, тей собі бáй-бáрдзыі! Йдéмо близче, ди́вимо сьі, а то стойіт на дорóзыі пан ў чáрвім губраньý, а таки́й висóкий, йак сóсна. Стойіт собі і файдý такý дóўгу кýри, йак

ко́цьуба. Ми сьі йак подиви́ли, то так сьі польє́кли, шо стра́х! Тей шо ми тут нешчасливі пічпе́мо? Верта́ти бойімо́ сьі і йіти бойімо́ сьі. Али так стойімо́ тей йа ка́жу: „Та шо бу́демо так стойа́ти? Ходьі́м, ньіц зло́го пра́ва до нас не ма́йе!“ — Тей йа зачьє́ла мо́вити моли́тву: „Да оскрє́снит Бох“ так голо́сьно мо́ўльу і йдемо́. Йа́к но ми зачьє́ли йти, а то чап-чап, тей у льіс. І йак сьі зара́ зірва́ў ві́тер, то такий, шо ма́ло нас не поперпверта́ў. А то буў чорт і хто зна́йе, шо бу́лоп, йаґби йа сьі не бу́ла зачьела моли́ти.

Зап. в липни, 1903, від Маринки Коваль у Стриганці, Камінецького пов. А. Веретельник.

12. Як повитуха бабила в чортів.

Пішла баба повитуха ў поли жати і здибала під межейу ропуху і взьела, зробила йі гньіздо. Али та ропуха була вагітна: „Ти мойа ропушенько, йак ти будеш дьіти мала, то йа прийду тибі відбирати йіх“. Раз спит сибі та баба, зайіздит карита під вікна: „Пук-пук! отвори, бабо!“ Тей входи пан до хати. „А що там, панопьку?“ — „Ти, бабо, приобіцьала мойі кобітьі, йак буде мала дьіти служити“. — Баба сьі перельекала: „Коли панопьку? Йа того ни казала“... — „А що там, кобіто дурна, кажеш, сьідай на бричку і йідь!“ — Йіди, йіди, йіди, прийіхаў до такьих покойіў, диви цьі, лижит жаба та сама, котру вона видьіла колись під межейу. — „Ой добре, бабуньу, ви меньі приобіцьели, тей йа по вас післала чоловіка“. — І та баба від цейі малі жабиньета відібрала. І так баба сьі звивайи по покойу, спрьетайи, та обзивайе цьі до нейі жаба: „Бабуньу, все рухайте, тілько котрі горшки там йе попакривані покришками, шобисьте ни рухали“. — Али баба була цьікава і хтьіла знати шо там йе. Відкривайи йіден горнец, а там вилитьіла душа с того горшка і кажи: „Буґ заплаць тубі“. — І вона взьела, повіткривала всьі горшки і всьі душі, шо там були, повипускала і кажда душа вийшла і йі подьекувала: „Буґ заплаць, Буґ заплаць“. — Приходи дванайцьита година ў почи і бере бабу до брички і назад відвози йі до дому той пан і даў йі чирипкіў. Баба взьела, подивила сьі, жи нима-по чирипки, йак прийіхала до дому, тей взьела, висипала піт поріг. Виходи рано невістка с хати, а то саме злото тей забрала то. Виходи сама баба рано і ще застала пару золотих: „Ой кае „дьітойки, то не буў пан, та то злий буў. Та він миньі даў чирипкіў, а то злото“. І баба довідала сьі, шо відбирала ў чортіў чортиньета.

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камінецького пов. від Марини Коваль, А. Веретельник.

13. *Швець на гостинї в чорта.*

Ішо́ў швец з йармарку мо́цно напи́тий і ни маў компа́ньійі в льуди́й ньіко́го, бо ўсьі ўже були́ у до́ма, а він сьи припі́зниў. Прийшо́ў коло льі́са і хоть пйа́ний буў, а́ли по́лумаў собі: Кобй ми притра́фила сьи компа́ньійа, бо чирез льіс стра́шно само́му йти! — Догань́йи го йак раз злий дух ў постати чоловіка. І ка́жи: Добри́й вечир. — Швец вітповіў: Дай Бо́жи здоро́ўйи! — Пита́йи сьи швец: Де йде́ти, чоловічи? — Ка́жи: Йду до до́му. — А ваш де дьім? — Вітповіда́йи злий дух: Мій дьім ту ў льісьі, бо йа гайовий. — А швец ка́жи: Мій дьім зноў дале́ко і ньіч невитка і йако́сь ми ба́нно само́му йти до до́му і тру́дно, або́ сьи компа́ньійа тра́фила. — Вітповіда́йи злий дух: Ни ко́нчи му́сиш йти до до́му. Йа подоро́жних є чиста пиритри́муйу, тай тибе́ пирино́чуйу. Йа сьи до́бри ма́йу — дьйкувати Бо́гу — да́м ти йі́сти й пи́ти і посте́льу ти файно, пирисни́ш ньіч і пі́деш собі ра́но до до́му. — Швец сьи ўконтиитуваў ти́ми слова́ми і вітповіў му: Дай вам, Бо́жи, здоро́ўйа. Прийшли́ льісом до доли́ни, а злий дух бир́е шиўцьи за руку́ і веде́ го, ка́жи: То до ме́ни сьуди́ доро́га. Веде́ його сте́шкоў і так го запраўйийи, шчо шиўце́ви ўсьо йасни і успаньа́ли пока́зуйи, йак доро́га, так і око́лицьа висе́ла му сьи зробйла, йака́ ў таких сте́пах ни могла́ бу́ти. Пита́йи сьи швец, ци дале́ко шче до його́ до́му. Вітповіда́йи злий дух: Ни ду́жи ўже дале́ко, а́ли шче кава́лок. — Швец ка́жи: То йа́ си шче заку́ру льу́льку. — Ка́жи: До́бри, закури́ си, тай йа си заку́ру. — Витьигнуў швец льу́льку с кише́ньі і тьутьу́н і закури́ў собі, а злий дух собі закури́ў. Прихо́дьит на місци, де злий дух зрихтува́ў шиўцьй пирино́чувати. Пригота́вили сьи там шиўце́ви поко́йі, файна ха́та і запросйў його́ сьі́сти; а то було́ усьо о́зиро, а шиўцеви виглидаў по́куй і вигідни місци на вічньіг. Злий дух тракту́йе шиўцьй прийншоў ничо́ниў, шчо ду́жи шиўце́ви ў смак ўпа́ла і бу́ла то цьіла́ шту́ка, йак би з льісовйх ско́тьіў виглидала. І швец хоть сма́чно йіў, а́ли ни міг ззьі́сти лиш половйну. Злий дух про́сит: Живи сьи да́льі! — Вітповіда́йи швец: Дьа́куйу тобі за твойу ґре́чньісьть, шчо миньі ни жйлуйиш такойі смачно́йі і до́бройі пиче́ньі, миньі сьи здайи, жи шчем тако́йі ньіґди ни йіў. Ужива́ў бим бі́льши, а́ли ни мо́жу, а йак твойа́ ла́ска, то даш миньі за́ўтра на доро́гу ре́шту — Злий дух ўзьнў і туту́ пиче́ньу йому даў, аби собі схова́ў на доро́гу. Ну, ка́жи, ўжес повичеріў, типе́р шче сьи напи́мо. — Набра́ў калу́жі ў ча́рку і даў шиўце́ви пи́ти. А швец зачи́ў пити і ка́жи зло́му ду́хови: Напи́йти сьи й ви зі мноў. — Злий дух вітповіў: Йа, чоловічи, пйу разназ той трунок, то миньі сьи типе́р ни бажи́т його́, ни мо́жу пи́ти. І пита́йи сьи: А тобі смаку́йи той тру́нок? — Ка́жи: Дльачо́го ньи, та то таке́ вино́ до́бри, тро́шка ви́нни, а́ли ду́же дльа

мени скутечни. — Йак сьи швец напиў, а злий дух кажи йиму: Закури си типер по вичери, тай йа си с тобоў закуру, тай будемо льигати спати. Позакурували си оба, а злий дух кажи: Заміньиймо сьи за льульки. — Швец вітповідайи: Ваши виглыдайи йак срібна, а мойа бльашанка. То хіба би ви таку добрість для мени робили. — Злий дух кажи: Йа так хочу, а тибе тото най ньіч ни обходит. Будеш маў памийтку, дес нучуваў. І кажи злий дух: Ти майиш спати озьди — показуйи му післаньи — а йа йду до другойі станцийі. — І розійшли сьи. А шеўцьи сон огорнуў і зарас твердо заснуў. Спаў собі шчісливи ў озирі на болоті до раньи, бо буў пйаний віт тойі горіўки, шчо ў місьті сьи напиў, та віт того вина. Устайи рано, дивит сьи на сьвіт, заледво жи з головоў ни зарнуў ў болота ў тих очиретах і сам ни знайи, де він йи. Дивит сьи до тлумачка, шчо маў с собоў, жи дешчо ў місьті покупиў, знаходит половину пичены тойі; а то було ніў жиби випийкойі. І зараз му сьи зробило дужи нудно, бо си нагадаў, жи половину звьіў — хоць пйаний буў — погльенуў коло себи, на осоцьі стойіт і льульочка йиго, шчо си виміньиў ў злого духа — а то буў слимак доўгий, синий. І роздумаў собі, шчо то буў за гайовий і такий добродушний чоловік і притстáвиў си зараз, жи то ньіхто ни буў іньший, лише злий дух. Вильіз з багна, пообмиваў сьи йак міг, опчистиў сьи і подьйкуваў Богу, шчо му Бог позволиў шче жити, шчо ў багньі житьи свойи ни скінчиў. Повирнуў сьи до дому, оповіў льудем і родиньі свій трафунок і віт того часу покинуў горіўку пити і нопочи сам по дорогах ходити.

Зап. в липни, 1902, в Пужникак, Бучацького пов. від О. Розовського.

14. Як кіт грав на басї.

Ў йидного ґосподари буў кіт старий ўже, а коло того ґосподари ў сусьітстві були музики. І йакісь пани прийшли наймати йіх; музики пристали, али аби скорши були на місци, наймили того ґавду, аби йіх підвіз. Йідут собі вичиром і зайіхали до великих покойіў таких, палацьіў; і він коньі зьіставиў на подвіру, а сам пішоў до покойіў дивити сьи, так з далеку. А там такі йідьйіт, пйут, столи позастельуваны; а в куточку пидалеко него стойіт чирипочок з йакоўсь мастиў. Котрий вийди с танцьў, йде там, тай смаруйи на шчось очи. А він помалинько закраў сьи і собі посмаруваў. Йак посмаруваў, дивит сьи, а вони ни ў покойах, тілько на таких озирах, таких мочаретах, а йиго кіт сидит коло них і грайи на бас з ними. Дивит сьи за хвильку, пани пошчизали, лиш музики лишили сьи на мочиретах і він; і кота нима. Так вони там

ма́ло ни цьіли́й день біди́ли, ньім с то́го повилазьи́ли. Прийшо́ў він до до́му, ка́жи жіньцьі: Дай шчо ї́сти, бом голо́дин, змў́чиний дў́жи. Ми, ка́жи. ле́дви повилазьи́ли з о́зира, а наш кіт граў на бас. — А кіт тогди́ с ко́мина тай до то́го чолові́ка тай му ви́дир обі очи, шчо пото́му ни ви́дьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

15. *Чортівська скрипка.*

За давних часів, ще за панщини, був собі оден чоловік, Іваном звали. Казав єму пан робити панщину, але Іванови не хотіло ся робити. Покинув він роботу і пішов сьвітами. Якось раз прийшов він до одної хати, що стояла пусткою на поли не далеко від села чи від міста. Ляг той Іван у тій хаті відпочувати, тай заснув твердо. Около півночи прийшли чорти до тої хати, привели з собою якогось музику і казали єму грати, а самі пустили ся танцювати. Музикант грав, грав, а далї змучив ся тай не хотів грати і повідає:

— Най вам той грає, що онтам на пецу відпочиває!

А то був Іван. Він уже давно збудив ся і нї живий, нї мертвий дивив ся, як чорти танцюють. Чуючи, що музикант на него показує, він обізвав ся:

— Але-ж я не вмію грати, відчепіть ся від мене!

Але чорти як пристали до него, то анї суди Боже. Кажут єму:

— Не бій ся! Хоч ти не вмієш грати, то бери смик і потягай, а вже скрипка сама буде грати.

Хоч не рад, узяв Іван смик і скрипку, як потягне, а скрипка як не заграє, а чорти далї в танець.

Чи довго вони там танцювали, чи нї, досить, як зачали когути на бантах крилами лопотіти, то чорти кажуть до Івана:

— Годї Іване грати! А за то, що ти нас нинї так розвеселив, то на тобі той гачок. Аби який птах летїв у повітрю, то ти лишень ним махни, то він зараз до твоїх рук прилетить. А крім того возьми собі й отсю скрипку.

Ледво се сказали, аж ту когути запіяли і чорти щезли. Переночувавши ніч, Іван пішов собі рано далї в свою дорогу.

Аж ту надїхав якийсь пан, а Іван не хоче єму вступити ся з дороги. Пан кричить на него з брички, а Іван каже:

— Пане, не зачіпай мене, бо не знаєш, яку я силу маю.

— А якуж ти маєш силу?

— Ади, онде летить орел високо-високо, а єго зараз відтам стручу.

Ну, виймив свій гачок, махнув раз, а орел від разу злетів на діл до Іванових рук. Видячи тото пап перехрестив ся тай уступив ся Іванови з дороги.

Тогди Іван пішов собі назад до свого дому. Єго пан каже єму знов іти на панщину, кукурузу сапати.

— Добре — каже Іван, — піду.

Пішов Іван на лан із людьми. Посапали троха, а далі Іван каже:

— Чекайте, відітхнімо троха.

Тай узяв свою скрипку, як заграв, а всі люде ану танцювати! Та по кукурузах, скачуть, гопають, гет кукурузу витовкли на болото. Надходить той пан тай питає:

— А то що? Ви чого танцюєте?

А Іван каже:

— Та я ось трошечка заграв на скрипці, а люде собі трошечка підскочили.

Розлютив ся пан, та до Івана, але той як не хопит скрипку, як не зачне грати, а пан і собіж у танець. Танцює, танцює, а сам аж ґвалту кричить, так ся змучив. А Іван грає, не питає. Доти пан танцював, доки не обіцяв Іванови, що го зовсім увільнить від панщини, дасть му ґрунт, худобу, пчоли і все, що потрібно до господарства. Так чортівська скрипка вийшла Іванови на добро.

Зап. в Нагірянах, Борщівського пов. Маркевич.

16. Як швець продав чортови душу.

Був такий бідний швец тей кажи:

— Кобй дьітько прийшов, тей дав миньі гроші, то йабим му свойу душу записав.

Ось ту прийшло по полудньу. Приходит дьітько тей кажи: Шось ти казав, шо миньі свойу душу запишиш? — Но, кажи, та шом казав — йа так зрóбйу, áли ци бýдут гроші? — Будýт, кажи, гроші.

Прийшло — взьав йиму, пітписав сьи. Али пітписав сьи: „Али свóйу йа ти душу запишу, а до чужóйі — йа ни майу права". — Тей пішов дьітько.

Али так йиму гроші сьи сипйут, так му йдут. Зарас шчасьцьи йи. Али приходит — вже він трохи заслап. Вже приходит дьітько до него, а швец кажи: А ти чо прийшов?

Дьітько кажи: — По дýшу! — Е, кажи, чикай. Миньі шче буди траба.

Тей пішов дьітько собі.

Вже швец і поздоровів. Вже сьідайи на варстат, тей припинайи дўшу. — Та мині шче траба, бо шче робити бўду.

Приходит знов дьітько до него тей кажи: — Ти, кажи, вже робиш? Йа хтьів вже дўшу взьити.

Кажи: Та-жи видиш, жи мині шче траба. Йа шче мушу робити, мині шче душі траба.

І пішов собі знов дьітько.

Приходит може ф кільа льіт знов до шивцьи тей кажи: Та вже дай мині туйу душу! Доки йа вже бўду ходив до тебе? — Швец сьи всердив, скочив з варстату: — Е, кажи, зайди собі з дьітьком. Йа щебим троха робив, а вже видирайи! — Відвйивав душу від себи, кинув му: На, бири си, колис наважив вже так борзо!

Дьітько став, тай сьи дивит на него. Швец кажи: Та бири си. Та чого сьи дивиш?

Кажи: Та шчо бўду брав?

А швец кажи: Та дўшу.

Йа ни такў хочу.

— А йакóйіш хочиш? Йа иннакшойі душі ни майу. То йа тобі казав, шо то йист мойа душа. Йа сьи так с тобов згодив; йа сьи так пітписав. — Та йист душа мойа, а тота йист боска. Йа до тойі права ни майу, йа йі ни сьмійу продати. А туйу то мині вóльно і дўрно дати.

Тей взьив дьітько той фартух, туйу дўшу, тей полéтьів.

Зап. від Юльки Стецій в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

17. *Чорт і коваль.*

Так быў йидéн ковáль, а шчо робйў, то йак зрóбит, так нихто бы ни зробйў, й дьітко. Шчо комў зрóбит: На, тáк бы ти й дьітко ни зробйў! Али дьіткови сьа паўпувáло, жи він го так ўсе ґаўвўйи*) і прийшóў раз, перебрáў сьа йак ковáль: Кобй ты менé прийáў за чельáдника. — Али тот не хóче: На шчó ми чельáдникіў? — Йа бўдў ў тéбе, не хóчу нич, ни йісти ни пич, а шчо зарóбйу, подьілимо сьа. — І так він быў ви гет з рік кóло ньóго. Але йде такы́й стáрый, так сьа трьйасé, до кўзьньі, тáкій такы́й чорт, йак він: Кобй ты мене́, ковáльу, переробйў! — Дай штири сóткы. — Тот выньаў тай даў. — Той двістá сховáў, а двістá даў ковальóви. І мóвит: Дай штúри міхы вўгльа. — Тот

*) Ганьбить.

даў. — Розьігріў вогéнь, йак тóго ўсадúў ў вогéнь, тот сьа так червоньійи ў вогнú. Вúньаў го, ўзьаў на бáпку, спрáвиў му трóхы гóлову, шче шчось там, шчó сьа ньіби скрúвило, наносúў бóчку водú, ўсадúў го, хыбá зашваркотьіў: Врш! І віттак ўже йде: Птрс, птрс! птрускуйи з водú, жиш то вахлисуўў сьа ў водí, такьíй крáсный, червóный, молодьíй тай пішóў! І тот ковáль, шчо быў кóло ньóго, злый, тáкжи пішóў. Али быў ў тьíм сельí пан старьíй, а пáньійка молодá. Повідат вонá пáну: Ни мóжиш ты піти до ковальá, ньай бы тьа переробúў? — А він не хóче. Айбо вонá конéчно: Йди, а шчош то датú штúри сóткы? — Сьíла на брúчку с пáном, прийіхали до ковальá: Кобú ты переробúў мóго пана! пáньійа мóвит. Нá ти штúри сóткы. — Йа ни хóчу. — Альóс тамтóго перераблььáў. — Нарéшті йак то дáўно бúло, мóже й мýсьіў, хоць не хотьíў. І ўзьаў штúри міхы вýгльа, розьігріў вогéнь дóбре, йинó старóго верх, хыбá сьа збіх у шквáрок. Тотá зайóйкала: Ты пáна спалúў! — І ўже везýт го вішати на шúбеницьу. Али тот злый ўвúдьіў, жаль му за ним. Перебіх, тай вабандýрпў, жи ни знáйут нич тоты, шчó го ведýт. А він сьа пьітат: Та де ты ідеш? — Та вúдиш, мóвит, на шúбеницьу чéрес тéбе. — Давáй сьудá мýндур сьвій, йа за тьа піду. — Тот бóрзо розгорнýў, даў, тóт сьа загорнýў: А ты цьікáй! — Али вúвезли д шúбеници і повісили, а вонó сьньíпка. Ей, мóўйат, не вúнен він нич неборáк. Диви, сьньíпка вúсит! І тот ўзьаў, забіх пак до ковальá: Тьамú си, быс так дрýгий раз нúколи ни мóвиў, бо ты шчо зробúў: На, і дьітко бы такé ни зробúў. А тепéрь вúдиш, йакé йа зробúў, а ты ни міх!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

18. Звалашений чорт.

Буў йидéн чоловік тай маў сúна і хотьíў йигó оженúти, áли ни позвальúў му туту брáти, шчо син хотьíў. Али він сьи напéр, тай узьнýў йі. Тогдú тáто віддьілúў йигó і казáў му, абú сьи будувáў. Постáвиў він собі хáту, шóпу і стодóлу. Али стодóлу постáвиў на ничúсьтьім місци. А той, шчéз би, ўзьнýў тай му снопú гет вúкидаў с стодóли. Кáжи він до жінки: Будéм пириносúти, жінко, стодóлу, бо на ничúсьтьім місци. — Типéр нимá йак пириносúти, бо типéр жнивá. Али йди жúто вúмолоти, а околóти зложú на тьік, а він собі най гульáйи там. — Пішóў чоловік, молóтит, áли шчо ўдáрит сьньіп, сьньіп пітскочит, а він на бáльку сидúт і ногами махáйи. Скóчиў з бáлька тай кáжи: Дай ми

цьіп, йа буду́ молотйу́. — Той дау́ му цьіп. Він йак у́дарит, то ниритне́ сьньіп, а сьньіп ни пітскочит. І він кажи: Шчо таке́ значйт сьи? Ти бйиш сьньіп і він пітска́кує, а йа бйу, і ни пітскочит? — Тому́, ка́жи, бо йа сильньі́шший. — А він ка́жи: Та йак, ти сильньі́шший від ме́ни? — Сильньі́шший. — Та чуму? — Бо йа, кажй, зва́лашший. — А, ка́жи, кількось сьи гойі́у́? — Три дни. — То зва́лаший мине́. — Той до каме́ньи тай му відрі́зау́ гет зьі у́сьім, а той пішо́у́ аш по́піт обла́ки. Верта́йи вітти, а ґазда ка́жи: Прийди третого дньи, йа подйу́йу сьи, йак ти сьи загойі́ло. — Моло́тит чоловік йиден день і дру́гий день, на тре́тий ни хо́чи йти молотйти. Жінка ка́жи: Чому́ ни йдеш молотйти? — Йа, ка́жи, так і так зробйу́, так і так. А він прийде́, тай миньі́ відріже. — А вона́ ка́жи: Скида́й холо́шньі с се́би! Зробила́ собі ву́са с са́джі, у́брала сьи у́ холо́шньі, йде й моло́тит. А він у́ доктора буу́, йде типе́р до чоловіка, тай ка́жи до́кторови, абй йшоу́ з ма́стну́ за ним. Ка́жи: Колй ти зва́лашний, апуж покажй ти миньі́, йак ти сьи загойі́у́? — Тота́ скйпула холо́шньі, йак заде́рла но́гу до го́ри, а той йі ла́пкоу́ шче хтьіу́ погла́дити. Али вона́ йак п....е, а той у́ но́ги. Здиба́йи до́ктори тай ка́жи: Вирни́ сьи, бо там, ка́жи, та́ка ра́на, жи тра ма́сти з за коньи́. Тай віттогди дау́ спо́ки то́му чоловікови.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

19. Як чорт служив у войську.

Ходи́в жо́у́ньір на ва́рту десь ід маґази́нови, а там злый, пек му, у́се приходйу́, та сьа дивйу́ на тото́, йак він там хо́дит. Али то сьа так трафйа́ло с кількава́йцьать раз на йидно́го жо́у́ньірьйа. Али раз прийшо́у́ злый ід йидно́му і повідат: Кобй ты меньі́ дау́ тот свій му́ндур, йак тобі красно́ ходити, і йа бы так ходйу́. Йа бы служйу́ за тьа́ рік. — А жо́у́ньір сьа у́бе́ртат, мо́вит: Кобы то ты беспе́чно быу́. — Бу́ду. І на то́й ча́с, йак вы́буду, обы ты прийшо́у́ на тото́ са́ме місце. — І тот жо́у́ньір пішо́у́ і быу́ до́ма цьілы́й рік, а за рік йде там, де быу́, на тото́ місце: а́ли тот служиу́ у́ во́ську до́бре, тьілько ремінья на о́хрест жоу́ньіри носи́ли да́у́но, а його́ тото́ пекло́; шчо́ му поспрау́йайут тото́ фа́йно, а він фирк на йиде́н бік у́сьо. Шчо́ го сьа набили! А він сьа придау́ са́мо так йак тот жо́у́ньір на облича. І мо́у́йат йому́: Шчо тобі йи? Йак ты пуцу́йиш сьа і десь тото́ на йиде́н бік ме́чеш? — Вы́йшоу́ тот час, вы́йшоу́ він на тото́ місце, де забра́у́ тото́ з нього, ри́штунґ тот і му́ндур і повідат злый: На́ ти у́сьо, шчом у́ те́бе у́зьау́ і на́ ти гро́ші за цьілы́й рік, шчом фасува́у́. — Та йа ни хо́чу. Возьми

собі дашчó. Ой бідньі тотьí твойі кирвáві грóші. Нá ти усьі, ’зьмй си, а йá бы більши ни служйў ў вóську, хоць бы ми мільйóни давáли, нй то тых трийцьать ґрайцáріў.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грица Оліщака Терлецького.

20. *Чорт — димало.*

Буў один чоловік, що ни сьвйиткуваў ни неґілю, ни свето. Пишоў вин раз за снопáми ў поле, а була то неділя, така слокина, ишоў дощ цілий день, та були грузи. Иде вин возом, аж то кочиє си димало[1]) за ним цілу дорогу. Вин иде, а далї злїз з воза, та вяяў то димало. Вилїз на вия, а то з того вилїзає чоловик, та кажи: „Не бій си, чоловичи“. Каже: Я кочиў си за тобоў дималом, бо ти си мені дужи вдаў! — Приходьи на ниву, напакували, та повезли д’ хакі. Приходьи д’ хакі. Чортик каже (бо то вин буў, щиз би!): Но, маєш богато хлїба, чоловіче? — А чоловік каже: Є! — Коли є, то будим робити горіўку. — Ґазда каже: добре! — Зробила біда кітли з лозини, вимастила глиноў, та зачала варити. Зварила, напили си, ґазда каже: О то добре пите! — Пишла біда за кітлами і припоси мідїві кітли. Зачали варити, наварили горівок, — запросили других, пили, біда іх лишила, а ґазда зачяў собі сам шинкувáти. З того ґазда забоґатїў. А приходи біда і каже: Тобі си лихо шинкує, гозми собі Жидіў до помочи! — Ґазда взьяў. Жиди зрікли: Ми у тобе випарендуємо, тобі мемо лиш гроші платити, а самі мемо шинкувати. — Ґазда пристав, маў гроші, розпиў си, а Жиди від цего часу зачили з ґрунту вигонити людий, а цего, що їм заарендуваў горіўку, першого.

Зап. в мартї, 1903, в Головах, Косівського пов. від Петра Шекерика. Л. Гарматїй.

21. *За марний гріш.*

Пирибрáў сьи злий дýх ў пóстать шандáрску і прийшóў до хлóпа і казáў йимý, шчобй му продáў жінку свойý на йидну ньіч. І давáў йимý вилйкі грóші, цьілý сóтку. А жи мужйк ни хтьіў, бо казáў, шчо сотка сóткеў, а жінку мóжи шандáр ўзьйги і йимý збáвити. А жінка самá чоловіка намóвила, шчо то сóтка йи вилйкі грóші. І ўзьиў мужйк сóтку і сховáў до скрйньі. А шандáр свóйу збрóйу повісиў ў хáтьі на клйнок, шчобй чоловікови ни бýло скýчно, шчобй ни ўзьиў ў сьвіт йигó

[1]) Міхур.

жінку. І сам мужи́к позашчіна́ў сьи, позамика́ў две́рі і льиг на по́стили спа́ти; а жінка ш шандаре́м пішла до стодо́ли. А буў хлопа́к, йи́йі син, ўже му́дрий. І жиль му бу́ло за ма́моу і пішо́ў, льих піт стодо́лоў і слу́хаў, ци ни бу́ди шанда́р му́чиў йиго́ ма́му. І чуў хлопиц, йак ма́ма ду́жи сикотьіла і стогна́ла. А ўстаў чоловік ра́но і здуміў сьи, шчо йиго́ жінка ни ўхо́дит до ха́ти. Подивиў сьи на скіну, а шанда́рскойі збро́йі на клйнку нима́. Він до двири́й, две́рі позамикані. А чоловік здуміў сьи, шчо тако́го, куди́ шанда́р ўвійшо́ў, шчо збро́йу забра́ў. А йак прийшо́ў до студо́ли, то заста́ў свойі жінки тьіло окре́ми, а шкіру окре́ми, шчо шанда́р йиго́ жінку облупи́ў. А йак ўвійшо́ў до ха́ти, подиви́ў сьи до скри́ньі, то со́тка лижи́ла. Со́тку злий дух ни ўзьнў, бо йиму́ за жінку заплати́ў. І жінки позбуў сьи за марний гріш.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного, в Пужниках, Бучацького пов.

22. Чорт під горшком.

Йидно́го разу йа ж жінкоў йду з вісьільи́ по виче́ри до до́му. Али йде йака́с потво́ра, чоловік ни чоловік, худоби́на ни худоби́на. Зближи́йи сьи бли́шчи, ка́жу йиму́: Добри́й вечир. — А він миньі вітповіда́йи: Дай, Бо́жи, здоро́ўйи. Тай пита́йи сьи мине́: Де́сти ходи́ли, до́брий чолові́чи? — На вісьільи́. — Ци до́бристи сьи ма́ли на тьім вісільу́? — Йа ка́жу, жи до́бри. — Ни знаў, ка́жи, ци йа би ни пішо́ў там на вісільи́? — А йа вітповіда́йу: Йак ма́йиш охо́ту! — Пита́йи сьи він мине́: Хтош там йи шче на вісільу́? — Йа йиму́ ка́жу: Нима́ ўже ньіко́го ж жона́тих, тьілько ку́харка тай ста́роста і музи́ки і хло́пцьі. — Пита́йи сьи він мине́: Шчо там вони́ ро́бйи? — А йа йиму́ на то́йи вітповіда́йу: Шче заўчісу то гульа́ли з дьіўка́ми, а тине́р ўже пізно, то йакіс там шту́ки пока́зуйут. — Пита́йи сьи він мине́: Шчо́ за шту́ки? — Йа́ му вітповіда́йу на то́йи, шчом ви́дьіў, йак на соло́мі йайце́ пикли́, на стибло́ви. — А він на то́йи вітповіда́йи: То ўже мине́ там ни потрібно. — Али йа́ сьи придиўльи́йу тро́ха льіпши на йиго́ поста́ву, а ў не́го но́ги так йак ў когута́. Ди́ўйу сьи на обли́чи, пуга́ч ни пуга́ч. Призира́йу сьи бли́чи, ву́ха ни ву́ха, а то рі́шки мальі. Аш тине́р ўже йа ви́джу: Се живи́й дьітько. Да́ло миньі страх і бо́йу сьи й ни бо́йу сьи, бо ўже місьинь зачи́ў сходи́ти і ту буў йим ж жінкоў і слу́хайу йа, йдут хло́пцьі, співа́йут. Та́кі бли́ско ўже приближи́ли сьи хло́пцьі до ме́ни, а він ка́жи: Кобй ти мине́ де схова́ў. — Йа́ му вітповіда́йу: Та де́ тьи сховайу? Йак бис кіт, то́ бим тьи схова́ў за па́зуху. — А то ми

булú на гостúнци, а при гостúнци вúсьіў на плóтьі горнéц такúй, мóжи ў ньім бýло зо пíйить ґáрціў, шчо сьи ў ньім гóлупцьі варúг на вісьíльи. То нáвіть мойá жíнка жúчила рас тóго горшкá. А він до мéни: Будь здорóў, товáришу! — А йа йимý на тóйи: Шчíсливий тáниц. — Тай він шмик! піт той горнéц. Али жíнка до мéни: Та ходú ўже. А йа хотьíў постóйати шче, аби хлóпцьі той горнéц ни збúли. Али вонá кáжи миньí: Ходú, бо йа змéрзла ў нóги; ходьíм тай бóрши будéм спáти і абú сьи хлóпцьі до тéби ни чіпáли. — А ту ўже хлóпцьі чим рас сьи зближúйут. — А йа кáжу: Та шчо сьи мáйут до мéни чіпáти? Нáй сьи ўчíпйи до плóта, ни до мéни. — Прійшóў йа кількадесьíть крóкіў напирéт с тóго мíсцьи, де йа з ним розмаўльаў. Али кáжи Івáн до Штифанá: Дивú сьи, йакúй óнди тéньґий горнéц на плóтьі. Кобúм так буў кіў ни кúнуў, бýў би йа му даў зо два рáзи: шчó сьи мáйут горшкú по ночúх кúгати? — А Никóла кáжи: Чикáйти, йá сьи вéрну по той бук; ни бýдим с плóта ломáти, абú ґаздá ни ўчуў, ни вийшоў та ни здер шчо з нас. — Приньíс Никóла той бук раз два, ў тьі хвúли, а Івáн кáжи: Дáйпо миньí йигó! Йá сьи йидиáко нúнька ньі с ким ни бúў, най хоть горнéц нібúў. — А Штифáн кáжи: Йак сьи той ґаздá довідайи, шчо йиго горнéц, тай сьи будé гньíвати на нас. Дай спокíй. — Ет, шчо минé йигó гньіў обхóдит; йа йáк би йигó ни збиў, тóби нáвіть ни спаў! Підньиў кіў до горú, та по горшкóви. Али шчó сьи маў відати давін горшковúй, а то вісьльáчий. Йак завишчáло, запікотьíло, так йáк би до кýпи десьіть псіў шчíпиў. Тай нáўпраўцьі городáми пошумíло. Пиридоганьíйи минé тай кáжи миньí: Файнó-сти миньí повінтували. Чомýсти миньí ни казáли: Дай, Бóжи, здорóульи, áли дóбрий тáниц — а йа такúй тáниц маў, шчом на кольí піў лицьú си відорвáў. — А то бýло на роздорóжу тай смо сьи зáраз росходúли, бо ўже мáло бýти по опíўночи. Тай зноў він миньí кáжи: Добрáньіч. — А йа йимý вітповіў: Йак льíжиш спáти, абúс ни міг ўстáти! Тай йа пішóў собí спáти. Пріспáў йа сьи ньіч, шчем си з дньи зробúў половúну нóчи і ўже бýло кóло полýдньи і похмáрило сьи. Йак згуркотьíло і парáз чýйу: удáриў грім так, аж вíкна сьи затріслú, а йá сьи пробудúў. І зьібрáў йа сьи, йду собí зноў вісьíльи докінчувати. Йду йа кóло тóго роздорóжи, а там так з дéсьитъ сьижéнь булá тéньґа кýпа бзини. Али бíгайи дитúна по вýлици тай плáчи. Питáйу йá сьи: Чо ти, сíну, плáчиш? — Ой-ой, бідá, бо ми ритьúк (грім) тáта ўбиў! Мóжи бисти булú такí дóбрі, шчо бисти пішли помочú ми спорідúти. — А дéш ти мéшкайиш? питáйу сьи йа йиго. — Та от ту нидалéко, бýди з дéсьить сьижéнь хóду. — Кáжу йа: Ходú скóрши, бо йа мáйу йти на вісьíльи. — А то хлопúй вітповідáйи: Тай мойí тáто бýли ўчóра на вісьíльу, а нúнька ўже трéба й йіх спорúджувати. — Йде той хлóпиц на напрéд, ўтварúйи двéрі, ўхóджу йа до хáти, дúўльу сьи —

на зимли́ так йа́к би ґа́рниц де́хтьу ві́льльиў. — А леш твій та́то лижи́т ўмирлий? — Та от то си́рит ха́ти. — Та то є тво́го та́та таке́ йи? — На́ши фамі́льійа йак ходи́т жива́, то цыла́, а йак ўмира́йи, то ныічо́, лиш де́готь сьи з не́го ро́бит. — За́раз йа ўзьи́ў сьи до робо́ти, постьига́ў йим дошки́ роби́ти домови́ну, а хло́пцыви ка́жу: Біжи за цьви́ками, бо ни ма́йу чі́сў дыірки́ виртьіти і кілки́ роби́ти, бо миныі́ би шче йти на вісьі́льі на обі́д! Ви́мі́риў йа тру́пиву де́сьіть ца́льіў за ўдоўшки́, шти́ри ца́льі за широ́ка, а піўтора за гльибо́ка. Припыі́с хло́пиц цьви́ки, збиў йа туту́ домови́ну, а хло́пцьи післа́ў йим за ра́біном, аби́ йшоў ра́бін йиго́ хова́ти, а сам ўзьиў йим тото́ тыіло ў домови́ну скида́ти, йино́ ни го́лими рука́ми, а́ли вилками. Тото́ тыіло ў домови́ну спорі́ди́ў, цьви́ками прибиў, а сам на вісьі́льі пішо́ў. А йак йиго́ ў пора́дыі хова́ли, том на той чис ни буў, а́ли дру́гі ми каза́ли.

Зап. в липни, 1902, в Короици, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

II. СТРАХИ.

23. *Страх бандою.*

Буў Васи́ль Кіндра́т, фа́йниӣ ґоспо́дар. Займиў ў ночи́ на лап па́сти шти́ри воли́, аж від улыґріўскоӣі грани́цьі. Пас він там ты воли́, а́ж о піўночи пойави́ла сьи ба́нда, ду́жи кра́сно гра́йи; ли́вит сьи, тим лапо́м шум, ба́нда ріжи, ни мо́жи сьи ўсто́йати, а тьма паньіў ду́жи диўно гульа́йи. Алп й воли́ тыка́йут с тим шу́мом. Позакида́ли си опанчі, гульа́йут так йак ў повітьу, аш сьвітло ме́жи ни́ми сьи показа́ло; він сьи зостра́шиў тай з вола́ми ўтьік. А то пішло́ ў бе́звісти, ў скалу́, ў ріку́. Шум ду́жи буў. І віт тогди́ ўже ни гнаў па́сти ў ночи́.

Зап. в лиини, 1902 р., в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

24. *Страх у видї весїля.*

Раз йа пішо́ў собі зави́тка на музи́ку подивити сьи і буў йа там до́ўший час. Ни зна́йу, йака́ була́ пора́, йду ўже до до́му, слу́хайу, йде висьільи́. А йа собі ми́шльу: До́бри миньі сьи тра́фило; бу́ў йим на музи́цьі, шче буду́ ви́дьіти й висьільи́. Припе́р йа́ сьи до плота і чика́йу. Йде тото́ висьільи́, так ла́ткайут, му́зика гра́йи і фіри йідут, шчось шість чи сьім фір, а́ж про́сто на ме́ни с кіньма, зі ўсьім. А йа́ сьи пітсува́йу до пло́та, шчоби́ мине́ ни рострату́ваў, а він та́ки на ме́ни йіди. Йа зачи́ў кричи́ти: Та де йідиш, та тобі о́чи ни повилазьи́ли, жи йа ту сто́йу. А він сьи ни вітзива́йи йиде́п з дру́гим і йіди да́льі так, шчо йа му́сьіў ви́льісти аш на пльіт, бо́м сьи бо́йаў, аби́ мине́ ни ростра-

тували. І помину́ли мине́, пойі́хали від нени так с пі́ў кільоме́тра, уже то́го висьі́льй чу́ти ни бу́ло. І ни зна́йу, шчо́ сьи да́льі ста́ло, бо йа буў ў таки́м страху́, шчом ни міг до до́му зайти́. То с ти́ждинь ми було́ пірит очи́ма тото́ висьі́льй і ўсе-м сьи ў той чис бойа́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

25. *Як страх гуляв.*

Ту ў кольі́ду́ кольідува́ли хло́пцьі. Музи́ка буў пори́дний, фа́йно граў і забаўйи́ли сьи йак звича́йно хло́пцьі, сьпіва́ли, кольідува́ли, йиде́н до дру́гого до ха́ти ходи́ли і так сьи забаўйи́ли. Али зьібра́ли сьи від млина́ пиривіського іти́ до Іва́на Кулико́ского. Ди́ўйут сьи, йде йаки́с пано́к фа́йно зьібраний, зиґа́рок аш синйа́йи, па́лицьи ў рука́х: мі́сьиць сьві́тит, хло́пцьі лиши́ли сьи, по задьі́ йшли, а музи́ка, йак звича́йно пішоў на пире́д с сво́йім та́мбором і ка́жи: Йаки́с пан йде, загра́ймо му фа́йно, мо́жи ми ки́не шчо ў скри́пки. — І зачи́ли фа́йно гра́ти. Той про́тьіў них дохо́дит бли́шши, зачи́ў пітска́кувати той пано́к, зачи́ў гульа́ти, с то́йі па́лицьі зробйи́ло сьи ўже дві ў то́го панка́ ў рука́х і бйи йидно́ў ў дру́гу і ду́жи ли́ўно гульа́йи. Али ўздріў музи́ка і тоти́ хло́пцьі, шчо то ни йи пано́к, а́ли шчос зле му́сит бу́ти. Запу́диў сьи музи́ка і стаў гра́ти; а́ж більши прибу́ло хло́пцьіў по задьі́ і застра́шили сьи і застанови́ли сьи на тьім панко́ви, шчо так гульа́йи. Миха́йло Кули́коский відки́г на бік музика́нтьіў і помину́ли то́го панка́ і виде́ до сво́го вітцьи, Іва́на Кулико́ского, до сво́йі ха́ти, шчоби́ й там заба́вили сьи. І той пано́к ни лиши́йи сьи йіх ўже. Іде́ то́ўпа хло́пцьіў чи́рис шісьть сот кро́кіў попад во́ди, горо́дом, аж до Іва́на Кулико́ского. Прийшли́ до фі́ртки, той пано́к зник. Прийшло́ сьи ўтвари́ти фі́ртку, ни мож ўтворити. Аж пес згаўкаў на подві́ру і утвори́ли тоти́ две́рі і зачи́ли чудува́ти сьи, шчо спли́ йи. Ви́тко, шчо то біда́ була́! Пирижигна́ли сьи і сказа́ли: Най Бог стириже́ нас від усьо́го зло́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Санькового Сеньчука.

26. *Страх — музика.*

Йидно́го ра́зу пішо́ў йа на вичирни́цьі. Побу́ў йа ў това́ристві хло́пцьіў бли́сько одина́цьітойі годи́ни і зами́слиў йим йти ўже до до́му, бо

пізна пора́, а на дру́гий день маў йим пи́льну робо́ту, до котро́йі хотьіў спочи́ти. Кли́каў йим товаришіў сво́йіх, а́ли ми вітповіли, шчо шче ни підут до до́му. Пожигна́ў йим товаришіў і пішо́ў йим до до́му сам. То було́ дале́ко на дру́гім кінци́ сила́, де йа буў на вичирни́цьох. Йак йим сьи вирта́ў звітти, учини́ў йим сьи на сириди́ньі сила́, бу́ла там ха́та побудо́вана нова́, Бо́ского Нико́ли, при котрі шче двирий і віко́н ни бу́ло. Даў миньі сьи чу́ти голос, шчо музи́ка на цимба́ли гра́йи ў тьі ха́тьі нові, нидокінче́ньі. Стаў йа, слу́хайу, ўже ни гра́йи. Зачи́ў йа йти тихо́нько на па́льцьох, а музи́ка зноў гра́йи. Здава́ло миньі сьи, шчо то ў тьі ха́тьі, а наколи́м ха́ту мину́ў, за́раз йим ўчуў, шчо то ў су́тичи ў рові, ў бзи́нах, а́лим ни ви́дьіў хто. І пішо́ў йим собі дальі і лиши́ў йим музи́ку. О вісьімдисьи́т кро́кіў на пире́дьі було́ роздоро́жи — про́сто Кре́та — і ў віпкли роздоро́жа то́го була́ мура́ва. Зоба́чиў йим зда́лику білий коне́ц. Престаўйило миньі сьи ньіби ку́па сьньігу́, а́ли сьньігу́ ни бу́ло, бо то бу́ло ў листопа́дьі. Було́ мра́чно, а́ли ни бу́ло ньі боло́та, ньі сьньігу́. Прихо́джу аж бли́сько ко́ло не́го, ко́ло то́го кінцьи́, ди́ўйу сьи на не́го, а то виглида́йи ньіби худоби́нка мала́, а́ли ни чу́ти з не́го а́ньі віддиху ньійа́кого, аньі ньічо́го. Ни міг йа ў ночи́ роспізна́ти шчо то, а схили́тим сьи бойаў, бо ни знаў, шчо то таке́. Хтьіў йа ко́нчи зна́ти, шчо то і ўзьиў йим сірни́к с кише́ньі, засьвітиў йим і зобачи́ў йим, шчо то хорт вили́кий білий, зложи́ў сьи йак звикли пес до спаньи́, поста́виў го́лову на за́дньі но́ги, ви́тріщчиў о́чи на ме́ни і ни руши́йи сьи з мі́сьцьи. Йак йим виходи́ў з вичирни́ць, ни маў йим жа́дної па́чицьі с собо́ў; а́ли буў пльіт стари́й ко́ло доро́ги, а йа ўзьиў кіл, тому шчо дале́ко бу́ло шче до до́му, а ў нас тогди воўки по сильі ходи́ли, аби́м на припа́док маў сьи чим оборони́ти. Узьиў йа той кіл і три рази ним ўдариў по́при хо́рта сто́рчом, а він а́ньі муркне́, а́ньі сапне́, а йа ни ўступи́ў сьи, бо хотьіў його́ почисту́вати. Узьиў йа, підньіс кіл до гори́ йак пальну́ його на ві́дльіть, йак лижиў, а хорт а́ньі заскавульіў, а́ли здойми́ў сьи на но́ги, стаў лу́жи вили́кий, йак даў шу́са йидно́го, то ми сьи здава́ло, жи два́цьіть крокіў буў пльіт дале́ко, скочи́ў за той пльіт і пішо́ў там, де граў. А йа собі га́да́йу: Ти миньі граў, а йа тобі відіграў. — Али страх мньи так огорну́ў, шчом ле́дво до до́му прийшо́ў і на вичирни́цьі більши ни ходи́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

27. *Страх у видї панї.*

У дворі рі́заў йим пацьука́. Ўже була́ пізна годи́на, двана́цьіта; поробиў йа сальцесо́ни, кишки́, коўбаси́ і хо́чу йти до до́му. Ка́жи миньі

кльу́чницьи: Ни йдьіт до до́му, Синьчу́ку, бо типе́р двана́цьіта годи́на, мо́жити сьи затри́мати. — А йа ка́жу: Ей шчо, Бог ўсьу́да, на ка́ждьім мі́сци. — Па́ньі відложи́ли ми коўбасу́, солони́ни і гро́ший, йак звикли різника́ вітпра́вити. Йду йа о́ґрудом, кра́сьньі чічки́ на сви́дьі, йак найкращі ґорґіньийі біль́і, або бульдинерийа. Лети́т по́при ме́ни па́ньи с шу́мом ў обручи́х. Нирийшо́ў йа той корч, а она́ по́при ме́ни, попри той корч, тай пішла́ ў саджіўку купа́ти сьи. Там тала́пайи, лу́скайи, прийшо́ў йа до кла́тки, йти на кла́тку — йа на скарбо́вім бо́цьі кла́тки а оно́ на на́шім бо́цьі. І сиди́т на кла́тцьі ўже. Вода́ вили́ка і мисьльу собі: Чи ти мине́ тру́тиш ў во́ду, чи йа тибе́? — Нирихристи́ў йа сьи, і ка́жу: Ду́ху сьвіти́й, просьвіти́ мине́, стирижи́ миньи віт ўсього зло́го! — Прихо́джу аж до бе́ріга, ху́хнуў йа ў ру́ку по бо́жі воли, прихо́джу до не́го -- ни ўступайи сьи. Пома́цаў йа за го́лову, студе́ни. Е, гада́йу собі, шчо ти буде́ш миньі роби́ти? Тай ка́у: Ходи́! А оно́ йде так йак па́льіўка, ни ўбра́на. Йа йду до ха́ти і оно́ йде. Ка́у: Жінко, сьвіти́, ни лихосло́ў. — Жінка засьвіти́ла, а то стойіт так гі тильи́ ў ха́тьі. — — Ка́жи жінка: Шчос привіў? — Або́ йа знайу шчо? — Йа с ха́ти ки́гну, то сьи ўпе́рло ў одвірки, ни мож вікигнути. Вікигнуў йим до сьіний, даў йим на відльіть кілька раз макого́ном, а оно́ ка́жи: Пусти́, ўже́ тьи більши ни бу́ду пу́джити. Йак йим ўтвориў две́рі, йак вітир сьи звійаў, пішло́, ўже-м більши ни видьіў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

28. *Страх — панна.*

Як-им був леґінем ще, тай шов я до ґівки. Так було пізно, коло опівночи дес нидалеко. Я зайшовим нат сило тей прийшов близько води. Дивлю си я, а там купає си шос в воді. Дивлю си, купає си панна; так тей до чиедници подібна, біла. І вітак зляках си — хотївим утїкати, али гадаю я си: Ніби паруцкови утїкати від дївки — то встид, як вона купає си. Приглядаю я си блищи і дивлю си на тото, а то все — то пітхопит си до гори тей спускає си. І я чим блищи зближию си, а вона вже ни пітскакує так, як здалеку. Я гадаю собі тепер: — Що це ни щиває? Біда буди. А можи яка біда обморочит — прийду, подивлю си! Приходжу я блищи тей нахилєю голову, а то вже лишень голову витко, вже ни купає си, лиш так мало потроха. А я приходжу блищи, а то вода так пітскидає тов шумов з води. Тей я би був міх на то рахувати, а то виправда було.

Зап. 1903, від Василя Варчука, в Печеніжині, О. Деревянка.

29. *Страх у виді жінки лїзе на грушку.*

Микалисмо коноплї — вже в осени. І вітак якисмо вмикали та йдемо вже до хати. Дивимо си, жінка стоїт. Ну, і ми стали, та стояли так кваидрас. І дивимо си, а вона дрипає си по грушці. І так ми пішли до хати тай лишили ї. Хотів шпурити тей казали: так ни ¸падé.

Зап. 1903, від Волощука Василя у Тулові, Снятиньского пов. О. Деревяйка.

30. *Страх у видї дївки.*

То йидéн пáрубок надыйшóў з вичирнйць ў зимí, тай прихóдит ни далéко йак то міст кóло шкóли (в Григорові). Кáжи: Дйўиу сьи, йде дыўка; а йа собі мйслиу, жи то Нáсьтьи Ріснóйі, тай кáжу до нéйі: А ти дé йдеш так пізно? Тай йим злáпаў йійі за рýку. Йа йі ўзьиў за рýку, а йійі рукá такá волохáта! А вонá — кáжи, сыіла миныí на плéчі тай не мóж йі скинути. Прийшóў йа нидалéко цéркви, кóло тóго христá, шчо йи, хóчу сьи пирихристúти, ни мож і ни мож дáлы йти. Йа бирý, виртáйу сьи назáд. Прихóджу аж там кóло мóста, кóло шкóли, зноў ни пускáйи дáлы. Гадáйу собі: Шчо ту робúти? Бирý тогди, йду ў долúву. Пирийшóў йим биз вóду, биз потыічок тай йду пóвід горý, а ту миныí так тьйшко, так йим зыіпріў! Аж йим прийшóў кóло тóйі фіґýри, шчо кóло Тýрка, аш тáм йим сьи пирихристиў тай тогди дыіўка з мéни злыізла. А йа прийшóў до дóму тай віддéжиў дві недыіли і другúй раз ўже дыіўки на дорóзыі ни чіпаў ў ночú.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Філька.

31. *Страх — Жид.*

Йду я йидного вечера до дому вже пізно, а Жид стоїт на дорозі. Али я дивю си — так іду по-при него — нїчо я єму ни казав такого, тей я так кажу: Шо ти, мой, висеш? — А то, вихір як си звіяв, як зачело камінями шпурляти! Али я дивлю си, а той Жит мине пириговив аш коло коршми. Я єго лишев, а він вже напирид мени. Кажу: Шо ти є мо, шо ти маєш мине пуджити? — А то напирид мени відійшло, тей си зробив... зробило си пéсє мале. Али то пéсє зачело си

кочети пиридомнов; я лишень хотів го ймити, а воно вітскочело від мени, і с того писети, та си зробив хорт такий ......

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

32. *Страх у виді Жидків.*

Йіхали с Корóпцьи на жнивá льýди сторóннього пáна с Подóльи. А йидна жінка бойáла сьи дýжи біди́ ў нóчи, али рéшта, шо тьі фірі сидьіло багáто льудий, тай сьи сьмійáли. Тай кáут: Оўва! Шчо до нас бідá майи? Йа кобй відьіў, йакá бідá! — кáжи одéн. А фірман кáжи: Хóчити вйдьіти? Йá вам покáжу зáраз. — Тріснуў батогóм два рáзи, пойавило сьи двóйи малйх: однó мéньши, дрýги більши. Так вігльидáло, ньібй Жидьйта. Тай кáжи той фірман: Адьіт, óнде ўже йи двóйи. — Зачнў кіньми рушйти фірман, ни мош; шчос вітáк змуркотьіў той фірман, кóньі йак сьи піркали, йак зачйли литьіти, віт пітківў аж йискри скáчут. Льýди сьи попапýджували ўже на фірі, одньі сьи Бóгу мóльи, а дрýгі моўчй. І тотй литьй, ньібй Жидьйта. Дойіжджийут аж до дрýгого сіла, дйўли сьи, а тотй ўже на пирéдьі двóйи дьітий, ўже стойá зноў. Той фірман зноў трáснуў два рáзи батогóм, тотй дьіти зникли, ті льýди подьйкували Бóгу, а той фірман сьмійаў сьи. І кáжи: То мóйі помічникй.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

33. *Страх — хлопчик.*

Други — я йшов с села десь коло дивятої, або дисетої години. І привідів міні си на болокі одні́м хлоцчик. Я си пирихристив, а він щиз... во вадрів.

Зап. 1903, від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

34. *Біда — дитина.*

Иду раз ранéнько до Сїчйхи. Дйвю ся, а перед хáтов такá дитйна, малéнька, в сорочйні, простоволоса. Пішóв я до хáти та пора-

хува́в ді́ти. Всї були́. — А чия́ то там, Сїсчико, на дворі́ дити́на? — А ўна на то віц. Прибіга́ю до мої небіжки ма́ми тай ка́жу: У Сїсчи́хи бідўм видів. Але ма́ма не вірила. А пото́му лю́де всї сї переконали, що у Сїсчихи була біда.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра. В. Левицький.

35. *Страх у видї коня.*

Йидно́го ра́зу йі́хаў чоло́вік ж жінкоў з міста, з Бучи́чи. Нида- ле́ко сила́ на грани́чньі доро́зьі надле́тьіў на́гли кінь вили́кий стра́шни сильни́м ґальо́пом, жи аж іскри́ за йиго́ копита́ми сьи сипали. Зоба́чила жінка, шчо з за́ду сидьі́ла на фірі, і пиристра́шила сьи ду́жи тим ви- до́ком і кричи́ла зо страхи́ до чоловіка сво́го: Жини́ йак найбо́рши ко́ньі, бо за на́ми литит таки́й кінь вилі́кий і мо́цно лити́т так, жи аж сьи іскри, за ним си́пйут. — Ни помогло́ тото́ шчо наганьи́ў ко́ньі чоловік і йіхаў бо́рзо ними, бо той кінь дале́ко бо́рши ле́тьіў і здава́ло сьи, шчо хо́че йіх на возьі сво́йім бі́гом поби́ти. Нара́з йак сьи ду́жи зблизи́ў бли́сько аж до самого во́за, ско́чиў ра́птом на бік і до льі́са поле́- тьіў, а вого́нь сьи за ним си́паў. А тотьі ко́ньі ў во́зьі зоба́чили то́го коньи́ ў по́бігу, то так шале́но рвали до до́му, шчо тру́дно йіх бу́ло стримати.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Ро- зовського.

36. *Дивна конина.*

Йшоў йа рас с Пу́жник. Прийшо́ў йим на Кі́зьу, а там йи таки́й жо́луб або ріў. Ди́ўйу сьи, а там кони́на спу́тана, пириве́рнина до гори́ нога́ми. А то вили́кий там ріў від новосьіле́цкого. А йа гада́йу собі́: Та- шкода́, аби здо́хла. Треба йі́йі роспу́тати тай ви́висти з то́го жо́луба. — І трима́йу сьи за пу́то. Наколи́ йі йа ви́віў і хтьіў йим пусти́ти. Вона́ йак віўкни, йак ди́рґни, йак віди зо мноў по корчо́х! І маў йим мішо́к на со́бі і кожу́х, то поде́рло на ми́ньі ў шкама́тьи так, шчом сьи лиши́ў тьі́лько ў портка́х. Віта́к йак здойма́ло з ме́ни портки́, то у́жем ў такі́м страху́ буў, шчом ни міг ви́тримати, бом си гада́ў, шчо бу́ди ішче́ здой- ма́ти шкіру. Али бо́ли лиши́ла (ма́ла сумльі́ньи — зам. тата) мине́ Богу дьйкувати ми́жи ро́сохами на вирбі нат само́ў кру́чоў. І шче ка́пцьі ли- ши́ло ми на нога́х.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Мах- новського.

37. Як парубок скакав на страха.

Раз йа вивіў конийу на пашу, а самийим пішоў на вичирнийцьі. А та конина прийшла с паші тай приближийи сьи до горо́да, хо́чи залыісти ў горо́д. А йа йду з вичирнийць тай дийўйў сьи: Мойа конийна, гньіда́, ма́йи на чоль́і лисину. Ми́шльу собі: Роспу́тайу тьи. тай возьму тьи до до́му, бо залыізиш ў горо́д тай наро́биш шко́ди. — Прихо́джу до то́йі конийи, роспу́таўйим, пу́то ўзьиў, на ши́йу заложи́ў (собі — зам. тата), а самим ўзьиў сьи за хрибе́т конийи, тай гайд, так йак то на ко́ньи. Йа дийўйу сьи, а йа ца́пки сто́йу на дру́гім бо́цьі. Так йим сьи пото́ўк, а конийна ни знайу, де́ сьи подьіла. Йак мі страх зьібра́в, ши́пкум лишиў, йак йим зачиў ўтьіка́ти до до́му! Прихо́джу, а мойа́ конина ў до́ма під оборо́гом, а тота́, шчо йа сьіда́ў, то ни зна́йу де́ сьи подьіла і до ни́ньі.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

38. Страх у видї лошака.

Як-смо раз їхали до Стрия і то сї вчіпило наших коний гей лошьи. Таке цалком подабало на лошьи. Али миньї йно дивно було — де воно сї взяло коло коний. І все с самих Лисетич до Тисарова... Али я як сидів на фері, аж волос ішов в гору, як я то видів, бо все чогось цавком коло віска. Я бичом навіть гонив і воно сї такой ни пускало.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса. в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

39. Страх у видї теляти.

У йидньім дворі повиходи́ли ве́чиром тильйита с клыітки; а пастухи́ сьи бойа́ли, шчоби́ тильйита ни поме́рзли́ або́ аби́ ни порозбива́ли зьвірі, ходи́ли ў ночи і шука́ли. Йиде́н йшоў ўпире́д, дру́гий о́блишиў сьи; і здибаў ша́роў годи́ноў, жи шчось йшло́ подьібни до тильйити. І зачиў його кли́кати: Мальо́-мальо-мальо́! А тильи́ йиму́ сьи покривўйило так са́ми, йак би він говори́ў свойім йази́ком. А він пізна́ўши, шчо ни мо́жи бу́ти, аби́ так тильи́ вітповіда́ло, пирипусти́ў його́ і пішо́ў да́льі. А йак надьійшоў дру́гий і зоба́чиў тото́ тильи́, прибіх прі́тьма і зла́паў за

шийу. І ўчуў, шчо тото́ тильи́ було́ ду́жи зимни і кинуло ним ду́жи кишко до зимлы́. І до́ўгий чис ни міх спамиьита́ти сьи, де він йи. А йак сьи схо́пиў, то оба́ поўтыка́ли зьі страхи́ і ўзна́ли, жи то пи бу́ли тильита, а́ли зьлы ду́хи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

40. *Страх у видї кози.*

Йиде́н буў Ду́тка. Па́сли ко́зи на лу́зьі, шче за па́на Мисло́ўского, старо́го, Анто́нього Він йіди з двора́ коне́м, було́ більши йак ми́льи доро́ги, пока́зало сьи йиму́ на знак козьйти сьвіцкого, міжи льіса́ми. А він зльіс с коньи́ тай ўзьиў ту ко́зочку на коньи́ тай ка́жи: Ко́зочко мойа́, ко́зочко! І визе́ на кони́ до компа́ньийі тих козьи́т. Нидале́ко ўже бу́ло дойіздити до обо́ри козьйчойі, а тота́ ско́чила ко́зочка с коньи́ тай зачи́ла плиска́ти ў доло́ньі і зачи́ла сьи сьмійа́ти: Ха-ха-ха! Ко́зочко мойа́, ко́зочко! — Зачи́ла шче й кпи́ти з не́го. Той йа́к сьи спу́диў, зачи́ў тьіка́ти до сво́го кумпаньі́стого і тота́ лиши́ла сьи коза́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

41. *Страх серною.*

Було в одного ґосподари весіле — хлопції таньцьовали в вечир в хатї, а там серна прийшла; і хлопції зімали три рази в руки, а шерсть в руках се лишила, а вона ввести се ни дала до хати. То певно був дітко!

Зап. 1903, від Миколи Бачиського з Лівчиць, Жидачівського пов. О. Деревянка.

42. *Страх баранцем.*

Йіхаў йидин ґосподар з млина чириз льіс так десь коло піўночи. Йак вийіхаў на той місток, що йе там під Сьільцем (бельк.) ў „Залізній“*) аш чуйи, шось так стало тьашко коньам, шо так стали сопти, шо

*) Залізна — урочище між лїсом на шляху Камінка-Добротвір під Сїльцем б.; там показують ся ріжні страхи.

ледво тьагнут. Огльадайи цьі він, а ў заду на возьі сидит білий бараньчик. Він ўже знаў, шо то йе, тей обирнуў сьи і дальі йіди, а йак вийіхаў з льіса, ўзьаў того бараньчика на руки і давай христити йиго. Али той ґосподар зарас заслап і піў року лижаў, а шоб ни буў йиго зачипаў, то ньіц би йиму ни було.

Зап. від Марини Коваль на Стригапці, Камінецького пов. в липни, 1902, А. Веретельник.

43. *Бідний баранець.*

Йак гáто робúли, ниöіжчик, ў Стрýсові, тай тáмички пойіхаў чоловíк на йáрмарок, на дрýги, чи на трéти силó. А до бýло у зимí, дужи булá завирýха, тай той чоловíк дýжи сьи припізниў. Али дрýгий буў з ним, йіх двох; йіхали з міста пізно дýжи, ньіч. Йідут пóлим, а піт фіґýроў лижúт йагньúтко малéньке і трісé сьи, бо зúмно, с стýдини; тай заблéйало. А той чоловíк, шчо з ним йіди: То, кáжи, пéўно хтось гнаў віўцьі з міста, а тотó сьи йагньúтко однó лишúло. І кáжи: Возьмíм тотó йагньúтко, бо шкóда, аби змéрзло. – Узьúли тотó йагньй, завúли у вирéту, положúли на сáни і йідут. Прийіхаў ґаздá до дóму, йагньúтко ўзьиў до хáти, і поклáў на пйиц. А той, шчо з ним йіхаў, пішóў до дóму, бо він буў аж на дрýгім кінцú. Типéр тотó йагньй на пйúцу так сьи загрíло, тай такé сьи зробúло вилúки, жи пóўний пйиц. І то прáўда, прáўда! Тогдú тотó йагньй кáжи: Чоловíчи, визú минé, кáжи там, віткис минé ўзьиў, бо йак ни вітвиаéш, то будéш вúдьіти, шчо с тобóў сьи стáни. — Той чоловíк тогдú стаў і дýмайи, йак тотó вéсти: ньіч тéмна і дýжи завирýха і далéко, типéр і тóго чоловíка нима, лиш він сам. Али рад-пéрад, дúвит сьи, жи то ни жéрти і запрігáйи кóньі до санúй, скигáйи йагньй с пйúца, áли бо сам ни мóжи, кілько й жінка помагáйи, бо йагньй вилúки ўже, пóўний пйиц. С тьишкóў нýждоў вúдвигали йигó на сáни, визé йигó, áли жи кóньі так тьáшко йдут, шчо аш цьілкóм мóкрі. Привíс там на тотó мíсци, скотúў іс санúй і лишúйи; а вонó тогдú ў сьміх, зачúло сьи сьмійáти і кáжи: Йáкбис буў минé ту ни вúвіс, тóби ти ўже дрýгий рас пéўни йагньúтьи ни браў с того мíсьньи. Шче йимý сьи й покривúло, кáжи: Бідний баранéц, бідний, а то змерс! — А той зьі страхóм до дóму лéдво прийíхаў.

Зап. в вересни, 1895 р., в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

Паралелї: Житє і Слово. Т. II. Ст. 354. Чорт-баранчик.

44. *Як вівця не дала ймити ся.*

В Устю на зборах був я і запізнив си там. Йду — на вулици стоїт вівця. Пішов я, чоловіка збудив і сказав єму, аби той чоловік пішов вівцу ймити, аби і пси де ни запудили. Той устав, саму дївку вірідив, аби дївка йшла ловити, а сам став на порозї, на дверих. Дївка вішла і ми ловили з дївков обоє і ни могли ймити. То бавило пів години. Вівця побігла, утикла — пішла травами, толоков.

Зап. 1902, від Дутчака Николи у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

45. *Страх вівцею.*

Я ночувавим з биками так під лїсом і накладавєм вогень. Такєм зачив пичи бульбу — лїзи таке як вівця і прийшло — я тогди взяв такий коштур тай в него кенув. І пішло... як я кенув... Як пішло лїсом, як зачило лїсом ломити — моцний Боже... том сє ледви віховали, то копицю ледві до гори ногами ни пиривирнуло.

Зап. 1903, від Семка Лесїва з Існтич, Жидачівського пов. О. Деревянка.

46. *Страх у видї ягнити.*

Йиден чоловік с сйном їіхали з Бучичи. Була́ то пізна пора́ ў ночи́. Прийіхали ко́ло грани́цьі зальісе́цкоїі і ба́рискоїі, надо́іг бара́нец, йагньи́, і зачи́ў мо́цно бле́йати так, йак би сьи проси́ў ў тих льуди́й, абй го с собо́ў ўзьи́ли. Ка́жи та́то до си́на: Ста́нь-но, бо йаке́сь йагньи́ згубйло сьи від ове́ц десь. Тре́ба го ўзьи́ти до сила́. — Стри́маў син ко́ньі, зльіз з во́за і йагньи́тко зла́паў на ру́ки і висадиў на віз до та́та. Та́то йагньи́ трима́йи і гла́дит го ко́ло се́би, а син ко́ньі жине́ і так тьа́шко ко́ньі тьа́гнут, йак би ко́ло пи́йтна́цьіт цитнаріў ваги́. Прийіхали ко́ло грани́цьі пужне́цкоїі — ту на тьісничи́ўцьі — а ко́ньі так піпріли тьи́шко, жи аш шума́ на ко́ньох стала. І ста́ли ко́ньі, ни хотьа́т да́льі тьигну́ти. Йагньи́тко з во́за ско́чило, пириміни́ло сьи ў постать чолові́ка, сплеска́ло ў доло́ньі і засьмійа́ло сьи го́лосно і поўтори́ло тотьі слова́, шчо стари́й до не́го промоў́льиў: Тиру-туньцьу, тиру-туньцьу, біди́и йа́гньитко. Ха ха-ха! І лише́ ві́тир за ним повіїйаў, побігло наза́д, а́ли уже ў по́стати чолові́ка там, звітки и́їхало. А ко́ньі

рва́ли до сила́ до до́му так, шчо тру́дно йіх бу́ло ў руках ўтри́мати; а та́то с си́ном зьістра́шили сьи мо́цно, шчо над йагньи́тьом змилосерди́ли сьи, а то ў по́стати йагньи́тка бідоў йаковось худо́бу си пому́чили і самі сьи пострашили.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

47. *Дивна череда овець.*

Йак та́то шче були́ хло́пцем, тай йі́здили на ньіч с кіньми на ба́рскі сьіножи́та, бо то ла́ўно ни так бу́ло, йак тине́р. Бу́ли там пужне́цкі, ба́рскі... бага́то йіх почува́ло. Ма́ли соки́ру с собо́ў, руба́ли пати́ки, роби́ли вого́нь, позганьи́ли ко́ньі до ку́пи і спа́ли. Надьійшло́ ове́ц зо двана́цьіть. Йиде́н з них ўстаў, тотьі́ ві́ўцьі привирну́ў аж до вогньу́, а́ли вони́ ка́жут: Шчо тим ві́ўцьом зроби́ти, аби́ они́ разо́м з на́ми бу́ли до ра́ньи, аби́ ни пішли́ від нас? — Оде́н ка́жи: Ў ме́ни йи нові обрутьини́кі; злапа́ймо йидну́ і дру́гу і припньі́м. — Тай зроби́ли так; ви́тьили паль, полапа́ли на обрутьини́кі і припи́йли, а ре́шта ўже стойа́ла ко́ло тих. І польига́ли спа́ти. Ўстайу́т ра́но, а́ньі обрутьино́к, а́ньі ко́ликіў, а́ньі йидно́йі ві́ўцьі... Той, шчо йиго́ ко́ньі, ни маў на шчо полапа́ти, бо обрутьини́кі ві́ўцьі ўзьи́ли. Він полови́ў ко́ньі ў ру́ки і так до до́му припрова́диў, па́ткайучи:

Ві́ўцьі мойі́, то чо́рньі, то бі́льі,
Де́сти мойі́ обрутьини́кі дьі́ли?

Зап. в вересни, 1895 р в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

48. *Ягня заводить парубка в озеро.*

Ра́зу йидно́го йшоў йа з вичирни́ц. Прихо́джу до до́му, диўу́ сьи, ви́бігло йидно́ йагньи́ с шо́пи і бле́йи і ўганьи́йи. Ми́шльу йа собі: Тра злапа́ти і ки́нути до шо́пи. Йа за ним, ни мож злапа́ти. Десь була́ дьіра́ і ўтьі́кло воно́ на горо́д і ўганьи́йи по горо́дьі і бле́йи. Йа роздьигну́ў сьи і ми́шльу: Му́шу тьи злапа́ти, бо́ тьи шчось зьзьі́сьть і буде́ шко́да. Ўганьи́йу, ни мож злапа́ти. Аш ту воно́ з горо́ди побі́гло ў таки́й льіс, а йа за ним. Йак йим зачну́ ўганьи́ти, ўганьи́ў йим цьілу́ ньіч і ни злапа́ў йим йагньи́ти. Так йим си о́чи подер і так йим сьи зму́чиў і ўпаў йим ў йаку́сь йа́му. Ра́но ди́ўу сьи, а йа ў о́зирі ў такі́м гльибо́кім і ў такі́м боло́тьі і а́ньі йак ви́льісти, а́ньі кого́ закли́кати, аби

мньи хто викигнуў. Йакось йа вилыз, приходжу до дому, заледво, шчо жийў на сьвіты. І ўже віт того чйсу ньіґди бим ньічого ни лапаў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від К. Пшиблукевича.

49. Страх у виді свині.

Йиднóго часý буў йа ў сильі Корóпци ў господáри, робиў йим робóту кушньйреку. Дьійало то сьи у половиньі черфца, колй господáріў дóма ни бýло, бо булй ў пóли. Буў йим йак римісник і надзірца йіх ўсього господáрства сам ў дóма. А то бýло ў субóту по полýдньу. Кінчйў йим робóту і ни мáў йим шчо закурити: прйкро ми бýло, али тирпіў йим до вéчира, бо хотьіў йим робóту скінчйти. Ў дивйатьі годйньі ў вéчир прийавили сьи господáрі до дóму, а йа укінчйў робóту і удáў йим сьи на містóчко на трáфіку за тьутьунóм. І забáвиў йим сьи там з знайóмими льудьмй до кіньцьа дисьйтоньі годйни. По дисьйтьі годйньі вітхóджу на місце, дем нáлий день робиў. Прихóджу кóло цéркви, пирихристйў йим сьи і пішóў йим дáльі. Вйсши цéркви ни хрест на пáмнитку пáньщини: прийшóў йа кóло тóго хрéста, здоймйў капильýх, пирихристиў сьи і зачйў пáцьір говорйти. Зробиў йим кóло сто крóкіў вйсши, учиниў йим сьи кóло цвинтарý, шчо тьйгни сьи сто ни́йдисьить крóкіў пóпри дорóгу. І нарáз ўчуў йим нáглий пóбіг і тýпіт такий, шчо видавáло, йáк би стомá ногáми нарáз цýпало. — То крýто бýло, крýто. — Нагадáў йа собі, шчо то мóжи бýти біда́, а приповідáйут льýди, шчо сьи обглынидáти ни мóжна. І йа ни обглыдáў сьи, бо ми сьи ўсьо дáло чýти пóзадьі мéни. Зближиў йá сьи прóсто каплийцьі, шчо стойіт у половиньі цвинтарý кóло дорóги, а той тупіт і біда́ пришльусувáла аш до льівого бóку кóло мени. А йа відвернуў гóлову на прáвий бік, бом ни хотьіў видьіти тóйі біди́. Думáў йим собі: Скінчйг сьи цвинтáр, тай біда́ сьи лйшит кóло нéго, а йа підý собі дáльі. Ни хтьіла сьи біда́ лишйти. Шче два крóки бýло, аби скінчйў сьи цвинтáр, а біда́ стáла на поперéк дорóги наўпéрід мéни. Дáльім ўже йти ни міг, мýсьіў йим стáти на місци. Зі страхý мньи піт обільньйў і мýсьіў йим бідý зміряти очйма, мýсьіў йим сьи дивйти на ньу. Булá біда́ дóўгости більши нак піўгора льіктьа, а більши йак лóкоть висóкости, чóрна йак вýголь на подóбу свиньі вилйкойі, али жи ньіг і головй мáло мóжна бýло розріжнйти, такá йак бóўван. Постóйаў йим кóло пйать мінýт і біда́ стойіт. Замйслиў йим обійтй бідý; звернýў йим на прáво, зробиў йим зó два крóки, а біда́ сьи тáкжи поступила і вйдала зноў так зі сто стýкіў нарáз. Стáў на тогдй

і ўміў йим молитоў багато і говориў йим молитви, али лише ў дусьі, бо писком на голос ни мож було. Нарештьі молитви кіньчу, а біда стойіт (слухає — прим. мами). Аж миньі сьи паўприкрило стойати і ўадихнуў йим до Бога і помислиў йим си ў дусьі: Ў імени присьватойі Тройци Господи Божи допоможи миньі с тоў бідоў сьи розўйизати. — То ни жерти були, пьи. — Йак вона мине страшийи до сего чису — так мисьльу — най би йа йійі настрашиў. Маў йим метер йидностайний ў руцьі, йасиповий, цаль грубий, піўгора широкий; зробиў йим ў правий бік обрут по уланьски і моцном біду бухнуў тим метром на відльіть йак ў бубни. І ў тьім моментьі віхир сьи звійаў сильний, шчо мало дериво на цвитарў і грушки ў городьі перет цвинтаром не поломали сьи. Виджу, жи біди нима, зникла, али поступити сьи бойу, бо так вітир сильний, шчо ми сьи здавало, шчо би мине поньіс. Пошуміло кілька мінут і той шум справиў сьи поза цвинтар, а йа пішоў собі звітти. Зробиў йим з десьіть крокіў і на рівньі дорозьі льіву ногу ў правий бік потьигло шчось, а праву ў льівий і так йим складно сьіў, йак той темний, шчо на льіру грайи, так йим сьи зложиў. Хтьіў йим сьи сперти на свойу міру і стати, али нагли дийўу сьи, шчо міри нима, лише кілько ў руцьі. Спер йим сьи на руку, ўстаў йим і пішоў йим до дому і ўже мине більши ньіц ни чіпало. На другий день постановиў йим собі знайти решту міри свойі. Приходжу на тото місце, знайшоў йим часьть більшу, йак ў руках ми сьи лишила, а трегойі части міри і до ниньішного дньи ни бачиў йим. А цалий тиждинь маў йим знаки на долони від пазуріў, шчо позатискали сьи ми ў долоньу, йак йим стиснуў руку. Оповіў йа ґаздини свойі, ў котройім робиў, шчо мине така біда спіткала на тьім місци, а вона миньі оповідайи, шчо нибощик Антось, муж йійі, одного разу йшоў до дому пізно ў ночи с сила і на тьім місци учіпила сьи го біда ў постатьі чоловіка і товаришуваў з ним, пиривіў го попри його хату ровами і він ни міг пізнати ньі того місьцьи, ньі обісьцьи свого йак йшоў попри него і запровадиў го ў льіс, Вадову. Буў там льісничий ў тьім льісьі. Наколи кури запійали, товариш щез, а муж йійі, Антось ледво до схіт соньцьа до дому сьи дьістаў. — За цьілу ньіч зайшоў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

50. Страх льохою.

Йа йшоў з вичирниц. Йду чириз городи наўпраўцьі, і ўзьиў йим кіў на плечі. Дийўу сьи, йде льоха наўприд мене: рохкайи. Али йа буў під охотоў, зньиў кіў і туту льоху колом. Льоха рох-рох — і ў

бзи́ни залетыла, ма́ло бзи́ни ни віломала. І йа́ сьи спу́диў, ші́нка ми ў горі́, ма́ло ни спа́ла.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

51. Льоха з пацятами.

Як шов Ясько Ґлуховского до міста і тогди видів льоху с пацетами. То дужи пізно, над ріков — І пирикинула сї (в) кобіту. І вийшла тота кобіта враз з ним аж на місто. І тогди як шла враз з ним (за пацета — вже ни знаю, де сї поділи) тей на мосьці тогди єму повіла: — „Ну, бувай здоров!“... І казала: Якис ходив до тої дівчини, так будиш ходив, такі сї с тов дівчинов воженнш. — Ну, тей вже сї в тім розійшли.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

52. Свиня зачіпає товариство.

Перед сьвитами рідвиними я колєдував тай систра була в мени тай просила мине: Відвиди мине до дому! — А я взєв тай пішов з нев, тай пішлим у суткй з нев. Та я взєв с собов зетя свого, бо й я си бояв. Али я йду — ідимо троє нас, то минї тут у стигно торкну́ло си, а я си тєгну. Алиш наслухаю — то знов торкнуло; а я лапнув руков та ймив сми свиню, али си вірвала. Тай потому я пішов — систру відвів єднако, а він вирнув си. То вже нічо мнї ни зачіпало.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

53. Страх — заяць.

Я був за вартівника в дворі, али диві си, а то шос гримнуло рас, а вітак і другий рас; а я кажу: „Докі ти будеш мине пуджети?“ А то відійшло та в долонї та все лус-лус тей зачело си сміяти. Тогди знов як взєв камінь, як луснув, аш я си спудив. А то такі коло мени ни далеко бу́ло. А прийшов я, дивлю си там, шос гримає коло кошиницї. А так як я приходжу туда на то місци, де то гримало — а то нима

нічо. Я лишень відійшов, а то знов бире — розбиває кошницу — корудзу пускає. Али я приходжу на то місци знов — агі, нима нічо. Що то такого? Али я взєв, та йду; я йду вже віти, а то си зробив заяц, ніби то в полю, таке вухами стриже коло мени і тими лапками так як та мала дитина грає ти руками — так той заяц. Я єму кажу: „Шо ти є ти, мой, за єден, шо ти си мине ни боїш, али ти бирош та мине пуджєєш? А чо ти бирош — тогди тікаєш, як я прийду туда?“ А то нїц минї, нїчо ни казало анї рас. Так я си с того спудив, аш минї капилюх підіймило до гори, так минї стало дужи лєчно.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

54. *Страх у видї пса.*

Одно́го ра́зу робі́ў йа жнива́ ў Новосьі́ўцьі за Підга́йцьами. Прийшо́ў йа ў нидьі́льу до до́му до сво́то сила́, до Пу́жник, подиви́ти сьи, шчо сьи ў до́ма ро́бит. Ў понидьі́лок вирта́ў йа наза́д до Новосьі́ўки, а това́ришило зо мно́йу три кобі́тьі і одна́ дьі́ўчина, котрі так са́мо робі́ли жнива́ ў Новосьі́ўцьі. Ви́йшли ми с Пу́жник цьілко́м с полу́дньи і на полови́ньі доро́ги на́м сьи цьілко́м запивйдньіло. Десь ко́ло дисьа́тойі годи́ни бу́ли ми ў Голго́чах пи́рит Підга́йцьами; наколи́смо приходи́ли по́при млин і йа йшоў ў пиред з дьі́ўчиноў, нара́с скричи́ли ўсьі три жінки́ з за́ду і ки́нули сьи на ме́ни. Йа зміша́ний тим кри́ком, пита́йу сьи, чого крича́т. А вони́ пока́зуйут руко́йу на гре́бльу і ка́жут миньі́, шчо стойі́т пес вили́кий, шчо ви́скочиў з води́. Йа сьи диви́ў до́ўгий час ў то місци, де вони́ пока́зували, а́лим пса жа́дного ни ви́дьіў. І зачина́йу сьи з них сьмійа́ти і ка́жу так на жарт: Випливь біда́ з води́, льі́пши з бідо́ў, йак без біди́. Нара́з уви́дьіў йим, йак ви́скочиў з води́ той сами́й пес, котро́го пи́рит хви́лиў ви́дьіли тих три жінки. Настра́шиў сьи і йа то́го чудо́вишча і пу́стилисмо сьи йти да́льі, а той пес за на́ми та́кжи. Наколи́ йа́ сьи обгльи́ну, то він ста́ни, а йак йа́ сьи ни ди́ўльу, то він йде за на́ми. Так йшоў до́ўгий час. А йа ми́шльу собі: Да́м йиму́ кілька пали́ць і пирикона́йу сьи, шчо́ то йист. Али потім йа собі припі́мниў, жи йак то пес праўди́вий, то бу́де йі́сти хльіб, шчо йа йиму́ дам. Ўзьиў йа, ўлупи́ў кава́лок хльі́ба і хтьіў йим йиму́ ки́нути; наколи́м сьи обирну́ў с хльі́бом до него, він ско́чиў за фо́су і зачи́ў сьи з нас сьмійа́ти. І кажи так: Коби ти буў миньі даў ўпирет па́лицу, то́ бис буў сьи до́бри пирикона́ў, а́ли до́брогос сьи доми́слиў! І лиши́ў сьи на тьім місци.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

55. *Студений страх.*

Дєдиви показав си пес червоний. Вони єго били палицив тай тїкали, а він за ними біх. Лєгли спати, а він лєх верз них — такий студений, аж вони зпимогли черис то. А вітак на полудни показав їм си пан з блищичеми ґудзиками... Аж зпимогли черис то.

Зап. 1903, від Параски Легкун, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

56. *Як страх ріс.*

Та як шли всї троє, та ішли до лїски і вздріли там пса. Тогди той син єго взєв, тай виломав кіл і трїснув по лїсьцї, а той пес зачав рости в гору. І як вони всї троє, як до того пса прийшли, і дуже сє були полєкли. І ни знати, де сє подїв той пес.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин, у Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

57. *Страх у видї хортів.*

Йа буў на Дубро́ві. Та́то каза́ли, шчо ві́йдут до ме́ни йачмінь ўйиза́ти, ў жнива́. Ўзьнў йа кава́лок хлыіба з до́му, каза́ли, шчо вінисут миньі обід та́то — нима. Наўйиза́ў йа двана́цьіть полу́кіпкіў йачме́ньу, спопи́-м попоси́ў, шісьть полу́кіпкіў вложи́ў йим ў ко́пи, а́ли ўже пізна по́ра, мо́жи-ўже була́ одина́цьіта годи́на, набра́ў на віз йачме́ньу, йіду до до́му — сьньіда́нок йим дьіста́ў, обіду ни маў, вичє́ра пізна. — Прийіхаў йа до до́му, показа́ли сьи хорти́ пирид вола́ми, а воли́: Фу-фу! Йа таки́й нидо́брий. Ўзьи́ў йим притику в во́ва, йак зачи́ўйим би́ги йак зачи́ло йайкотьіти ўсьільа́ кими голоса́ми! Даў йа вола́м йі́сти, ми́сьльу Ужем побі́ў. Пополу́днуваў йа, ўже ра́зом повичє́ріў, подьи́куваў Бо́гу, пирихристи́ў йим сьи, зговори́ў молитви́, льих спа́ти. Устаў до́сьвіта — нима́ ньічо́го. І ўжем ни ви́дьіў більши ньічо́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

58. *Як пес перейшов парубка.*

Ходив я до дївчини на той бік за воду і там приспізнив си мало. Вітти виртаю си назат і перейшов мине пес і я став право него... право

того пса. Засьвітив оден сірник, засьвітив другий, третий і дало минї лек трохи. Пішов я до другого товариша до свого, кажу му: „Ци ти ни спускав пса свого, шо він там по яру ходит?“ — Кажи: Не! мій пес присилиний!“ І скінчило си...

Зап. 1903, від Дутчака Николи, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревяика.

59. *Страх котом.*

Один чоловік ходив до міста. Потім він шов чирис корчі і вздрів кота, шо пиримінив се злий дух. Він того кота зачев бити, кіт слїдом ішов за ним до міста. Він ни міг обігнати си злого духа. А потім відігнав, али се напудив і вмер.

Зап. 1903, від Онуфрія Льонця, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревяика.

60. *Кіт на черешнї.*

У йидньім сильі служйў ў дворі йидéн пáрубок. А йшоў до дóму зза дньй бис цвинтáр і обгльйпуў на чирéшни дорíдливі йáгоди, погадáўши собі: Йак йа будý йшоў ў ночй, йá йіх си нарвý! — бо то бýли чирéшньі запрóданьі, то за дньи пільнувáли. Йак повиртáў кóло опіўночи, місьиць сьвітйў, дýжи йáсна ньіч булá. Він вйльіз на чирéшньу, нарвáў дóсить долйноў, а потóму підльіз ў вéрх, шчобй му сьи там вйтче бýло від місьицьи. Чіпáйи сьи за гільý обомá рукáми, а кіт собі обомá лáбами. І він сьи дýжи зьістрáшиў, бо шче такóго вилйкого і сильнóго котá ни вйдьіў. Йак ўзьнў тьікáти ш чирéшньі, то аж гільй шуміло. А йак прийшóў до дóму, то с тóго страхý хорувáў дóўгий чис.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

61. *Котя.*

Али йду я одного разу, так в чечир, так ни дужи пізно, ни дужи зарано, али кóте, як си зело... тей я за тим кóтем біх і ни міхим го йимити. А вітак я хотїв то кóте зловити, а то кóте пішло дес від мени — щезло. Али я йду далї — а то с того відай котéта зробив си

пес. Я єго взев тей лиш хотів так вдарити, а він минї віц ни казав, али другий... Али він кажи: „То лиши, чоловіче, лиши, бо ти ни знаєш як тото...

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

62. *Страх у видї індика.*

То мінї повідав оден: — Їхав-ем з ярмарку. Приїжджаю коло коршми, али-м їхав з ярмарку саньми, ізза коршми виходит щось подібного до малого чоловіка і стало побіч зі мною поза рів посувати сї. Нариїжджаю вже в половинї дороги, приглядаю сї близшии тому чоловікови, а то подібни до індика. Нї, так: ноги подібнї до індика. Він пагнав скорши кіньми і то щезло.

Зап. 1903, від Михайла Татчина, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

63. *Страх — індик.*

Ішов-єми с толоки — тут гезде коло сеї хати, тай став-єми коло плота. Дивлю си, а то мигає, все біжит віт плота, віт суток, таке як гіндик; і то ни витко того, лишень так як мигає. І потому все бігав. Я пішов близшя, а то, лише по відбіжит трохи від мене... Тей стояв і дивив си,, а чупир як вдув си до гори, а я втік до дому.

Зап. 1903, від Івана Волощука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

64. *Страх гускою.*

Мій чоловік ловив рибу — пізно. Чює — а тото шос хавкає так попіт береги. Він йде, йде — дивит си, а то гуска. Він гадав курат, шо то хтос застрілив гуску, та я йму. Та поставив лукатку, тай приходит ловити руками. Він пришов — ловит руками, а то — нима гуски, тілько такий будек гарний. А там акурат Максимихи утопила си дївка.

Зап. 1903 від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

65. Страх кугутом.

Ішли в вечир парупки с коршми, а то було місяшно. Дивют си, піт пирилазом когут з'езаний, а то було при дорозї цїсарскій. А того днє був ярмарок і вони гадали, шо хтос ішов на ярмарок і хтос там загубив.

— Мой, зара до Шльоми... буди з око!

Здоймают когута, бире під паху тай до Шльоми. Шо крок поступлют, шо два — когут росте як ни самовитий, к' їк на дріщох. Зробив си к' їк подушка, потому як дві, а їм чупир в гору як піди... Кепилюхи здиймав, а вони когута фу́рпли той як піди дєс туди як яр, як зібє крильми, як политит... такого лоскоту наробив, такого тирла, шо найбільші дерева си вігинали від вітру. Та тілько ми вже тих когутів здоймали у вечір.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

66. Страх у видї курки.

Ту ў йидныі́м силы́ бу́ло двóйи льуди́й і вони́ йак сьи пожини́ли, не могли́ сьи ныко́ли ныічо́го доробі́ти. Десь си ку́пйи йаке́ паць — вонó здо́хни, то йаке́сь тильй — то са́мош так. 'Али бо ўже вони́ ма́ли й дити́ну — ниды́йи і так аж ўмре; ба йидна́, й дру́га... досить, жи ныіц ни мо́жут сьи доробі́ти. 'Али ди́ўйут сьи, ў ста́йни ў них ўсе йака́сь чо́рна ку́рка сиди́т ў ба́нтах. І так вони́ хотьи́т йі́йі пара́з зла́пати, а́ли вона́ шче́зни, ни мо́жут йі найти́. А він буў ткачем і робі́ў за варста́том, маў ўсыільа́кі ко́ло се́би кава́лки. І йак тота́ ку́рочка с ста́йныі десь шче́зла, ўже ни бу́ла там, тогди́ перене́сло сьи тото́ до хати на стрих: гу́ркайи, стукайи, а́ли вони ни зна́йут ныічо́, шчо то. По стри́ху ныіби віско́м йі́ди, ныіби дрова́ кида́йи... с стри́ху йак кйин чим, то аш сьи ха́та тріс́е, а ви́йдут дивити сьи, нима́ ныічо́. Зачи́ли вони́ каза́ти ксьо́ндзови і льу́дьам, шчо ў них йи йакась біда́. Ксьондз зачи́ў йім каза́ти, шчо біди́ нима ныіґде́. 'Али так до́ўго ни дава́ло йім спокóйу. А вони́ ма́ли таку́ дру́гу ста́ниийку, ваньки́р і ўже так сьи до них ўзьи́ло, жи вони́ лише́ ў тыім ваньки́рі сиды́ли, а ў вили́кі хатыі ни дава́ло йім сиды́ти, бо кілько ве́чир наста́ў, то шчо бу́ло за варста́том, кида́ло ў них. А йак ўже ни ста́ло ныічо́го, то де́рло зе́мльу з гру́пки, там де підныішки йи. 'Али рас прийшо́ў ды́ід до них. Вони́ йиму́ зачи́ли казати, шчо ў нас йи біда́, ми ни мо́жим сиды́ти. А він

кажи: Шчо за біда? Йа ї вижину, йа сьи біди ни бойу. Йа буду ў вас нучувати. — Казаў собі постилити на припічку піт комином. Вони кажут: Шкода заходу, бо ти там спати ни будиш! — Лише настаў вечир і зачило дешчо кидати з за варстата. Дьід лижиў і дивиў сьи, а нарешты йак ўзьило вашку від варстата, йак кинуло ў комин, то пирилетіло аж на другий бік на пиц чирис комин. А дьід зьі страхи ўтьік ў ночи аж до другого ґазди. Рано вони йиму кажут, чому він ни вигнаў, а він кажи: Йа добри, шчо сам ўтьік; йа ўже ў не йидньім місци буў, али шчем такого ни здибаў. — І вони мусьіли с хати ўступити сьи та побудувати си хату ў йиншім місци. Тогди ўже мали худобу і шчось двойи дьітий.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

67. *Страх у виді квочки.*

Йак йа буў ў двўйидисьитьім роцьі ў свойі цьотки у службі — а цьотка мойа була ўдова — і нас ни було тьілько двойи ў хатьі, вильіз йа на пиц і спиў. Ту нарас слухайу — поза хату йде квочка с цьипийтами. Йак то звикльі квочки кво, кво — а цьипийта за неў цьипайут. Кажу йа до цьотки: Цьотко, чи ви загнали курку сь цьипийтами? — А вона сьи вітзивайи: Загнала, загнала. Спи, ни вітзивай сьи! — 'Али жине дужи нипокойіло, мишльу собі: Подиўйу йа сьи ў вікно. Зльізйим с пица, диўйу сьи ў вікно, ньіц ни видко, тьілько худоба лижит на оборі і стойіт мижи неў пастушок у виретьі з батогом. І ў тьім отвирайи ворота і зачинайи виганьити худобу. І жине на вулицьу. Йа кричу: Цьотко, а диві сьи, йакись сотоник пігнаў худобу. — А вона кажи: Та де? — А йа кажу: Та десь туда на вулицьу. — Най, най, най жине, він прижине. — І пігнаў просто до потьічка до води. Завирнуў до води так, ньіби би йакий чоловік той, шчо напувайи. Потому вигнаў і пригнаў на місци, худоба ў свойи місци польигала, а той пастух поцьипаў зноў поза хату. Ўжем більши ни видьіў го.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

68. *Як страх перемінював ся.*

Пішоў йа раз на вичирнийцьі, посидьіў йа там десь так до дисьитойі години. А то було ў зимі. Дужи буў мороз і місьиць сьвітиў. Вий-

шоў йа с хати і биру́, йду доро́гоў чі́рис сило́. А йиде́н ґазда́ вийшоў та́кжи с ха́ти віт сво́го та́та, здибалисмо сьи на доро́зьі, йдем ра́зом. Йдем собі, так вого́рим, так во, за біди. Нара́з ди́вим сьи, сидит котьитко чорне́ньки, таке́ худе́ і зупки́ зашкірило, такі біпьі йак ріпа. — Ка́жи він до ме́ни: То йаке́сь біди́и котьитко, ни ма́йи ґазди, та таке́ худе́. — А йа маў прут, тай йим так шва́ґнуў. А воно́ сьи ни рушийи. Йа ка́жу: Воно́ заме́рзло. — Тай ўзьпуў, тай ко́пнуў ного́ў так, пьібп ў ка́мінь. 'Апьі ру́шило сьи. — Він ка́жи до ме́ни: Най, ни руши́й, хто зна́йи, шчо́ то йи. — І минулисмо і пішли. Пішли́смо так зо два́цьіть кро́кіў, пириходит нас пес таки́й, йак лоши́, кулла́тий, шчо во́ўна сьи тьигни, аш по зимли. А він ка́жи: А ви́диш, де́ ўже тото́ коть́и? Ни йдьім сьуда́, підем по́за горо́ди, тай минем біду́. Най воно́ собі ўже хо́дит, бо то його́ чис. – Пішли́смо, а́ли ду́жи сьнігй бу́ли, було́ зле йти. Вийшлисмо на йидпо́ обісьтьй на доро́гу. Акура́тньі тра́филисмо зноў на біду́. Уже гра́йи на цимба́ли. Ка́жи: А ви́диш? Мину́лисмо там, то він ўже ниибіг і гра́йи нам добра́ноц. — Йдем да́тьі, а його́смо там лиши́ли. Зроби́лисмо з де́сьіть кро́кіў зноў, лижи́т хорти́цьи чі́риз доро́гу така́, шчо йа́кби зміриў, то́ би було́ с пйить ме́тріў. А він кажи: О, ўже аш ту ни пире́йдем. — А йа ка́жу: Та чиму́? — Бо, ка́жи, нас ни пу́стит. — Е, йа ка́жу до не́го, йак дам зо два бу́ки, то жи́во пу́стит. — Він ка́жи до ме́ни: А ти ни ви́диш, жи воно́ чим раз до́ўши сьи ро́бит? Ходьім по́за горо́ди, тай минем. – Тай ми зноў пішли по́за горо́ди. Та ма́ло, шчо ми до дньи-смо так ходи́ли то по́за горо́ди, то сило́м, ле́дво-смо сьи опамньита́ли, шчо ми ро́бим.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

69. Метаморфози страха.

Тимко́ Гараси́міў йшоў пізно до худо́би на Дубро́ву, йак звикли па́рубок. Біжу́т віўцьі чі́рис роздоро́жи і пітска́куйут, брика́йут, йак звикли віўцьі. Він йакура́т собі поду́маў, жи то віўцьі були низа́гнаньі, пішли ви́бриком, трахто́м, до гори толоко́ў вишши косьцьо́ла. 'Али ди́вит сьи, с тих ове́ц зробило сьи два хорти́ білих; ўже він сьи напу́диў, ви́дит, шчо то ни віўцьі. Зроби́ў сьи віта́к с тих хортьіў хлоп, зачи́ў його́ приходи́ти і ни дава́ў му споко́йу піў ми́льі доро́ги, до́ки кого́т ни запі́йаў. Йак кого́т запі́йаў, ўсьо шче́зло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

70. *Страх на Шиї.*

Булй нарупкй на вичирнйцьох і там собі принесли горі́ўки, напивали сьи. Йидеи буў відважний такйй, шчо сьи й самого Льуцйпира ни бойаў, а ўсе з нйми граў, бо сьи ўсе с чйста здибаў. 'Али того вечирн йде він дорогоў, а тота дорога пазивайи сьи Шийа. Спускайи він сьи на долйну і здйбаў кота, тай того кота бух! буком. І той кіт ўтьік. Приходит до водй, а просто йиго города була клатка. Поступайи він на клатку, а на клатцьі зноў кіт. Він зноў буком і той кіт ўтьік. Нидалеко другого бериrа стойіт на клатцьі подушка. А він туйу подушку буком і десь тота подушка подьіла сьи. А він такйй страх дьістаў, шчо аж ни може йти. Приходит він до свойіх воріт, а ў вороτьох стойіт такйй слуп виличезний, шчо вирха ни вйтко. Він туда, а слуп наўпирід нього і так го ни пускало з годйну. 'Али жи він буў моцний хлоп і маў тілько сйли, шчо сьи дьістаў до вікна і зачйў кричйти: Тату, ўтворіт! — Ньіхто сьи ни вітзивайи. — Мамо, ўтворіт. — Також сьи ньіхто ни вітзивайи. — А йиму сьи так здавало, шчо він голосно кричйт, а він тілько губу розьдзьаўльййи, а голосу ньіхто ни чуйи з нього. І так кричйў до раньи, шчо аж захрйп. Рано виходьи, а він піт загатоў стойіт. Тато сьи вітзивайи: О, майиш сйна волоцьугу, по ночех сьи волочит, ўпиў сьи тай піт хатоў спит. Ўже му горі́ўка ни дала до хати прийтй. — А він сьи ни вітзиваў, бо ни міг і до третого дньа Богу душу даў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Маховського.

71. *Як страх женихав ся до дївчини.*

Ігнац Ром буў гуменним і замок с парупком мойў дьіўку ў студольі сьіно ўйизати. А она сьи бойала, жибй йі ни зрадпў. І кйнуў сьи до нейі буў. На той час відмок гуменний студолу, ўтворйў і ньіц сьи злого ни стало. І йшла вона пізньішшими часами від віплату і шчез би злий дух пойавйў сьи, йиго потрать, того парупка. Ішоў до дому, ньіби ўраз з неў і даваў йі платйнку. — Вона кажи: Ни знайу жадиойі платйнки, тьілько знайу Матку Божу, кажи, і Суса Христа — ўна ўздріла, жи зле — і ньіц, кажи, злого ни знайу. — Він тогдй лапнуў з нейі зубами платйну і кажи: Вйдиш, йак йа зубами ўзьиў туту платйну, так тибе льуди возьмут ў зуби. І кажи: Твойі сьльідй собі биру, а свойі тобі дайу. — І йшла вона, розговором ўсьільаким зачйў до нейі бала-

кати і ди́вит сьи, ййму с пи́ска йде так ґі по́ломінь; тай ка́жи: Ході́ па маши́ну молоти́ти! — ў ночи́. — Ка́жи: Тине́р йа ни йду ў ночи́ на маши́ну молотити; Пан Біг даў на тото́ ньіч, шчобй сьи Бо́гу помоли́ти і ў бо́жий чис спочи́ти, а йа тибе́ ни знайу і жа́дноиі компа́ньиіі с тобоў ни ма́йу. — Прийшла́ до до́му і с то́го страху́ то слабува́ла шість міеьицьіў. Чи́сто йі голова́ була́ облы́ізла.

Зап. в липни, 1902. в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

72. *Як дївка здибала ся зі страхом.*

Ту видале́ко ў Залы́сьу — то́ сьи дьійало шче зза па́ньшчини, ни так то бу́ло йак тине́р — і ў одно́го ґазди́ — буў до́брий ґоспо́дар — бу́ли три ко́ньі; а він ни маў хло́пцьіў, тьілько дьіўки́; і він висила́ў йилну́ дьі́ўчину с кіньми па́ ньіч, бо даўньі́шши йіздили й хло́пцьі і дьіўчата й ґа́зди разо́м на ньічлыіг. І тота́ дьі́ўчина ўста́ла ў ночи́, ди́вит сьи, а йіиі́ ко́ний нима́. Вона́ пішла́ за ни́ми, шчо́би йіх завирну́ти та́мка, де бу́ли; а́ли хо́дит, хо́дит — нима́. Слу́хайи, фо́ркайи копи́на; прихо́дит до не́йі: Гоў, ко́сьу, погла́дила йі по ве́рха. А вона́ така суха́, така висо́ка, шчо вирха́ дьіста́ти ни мо́жна. 'Али вона́ ду́майи собі, жи то ни мойа́ копи́на, бо мойа́ тлу́ста, а сьісьа́ ду́жи худа́. І лиши́ла, йде зноў. Йде, йде, прихо́дит, ма́цайи ту́йу кони́ну і зноў та́йа сама́. І так вона́ кілька рас ко́ло не́йі бу́ла. 'Али хо́дит, хо́дит, йіиі́ сьи здайи́, шчо вона́ ўже ўсьі корчі́ опшука́ла, а она́ на одньі́м місци по́ва корч доко́ла кру́тит сьи. Так ходи́ла до́ўгий час, жи сьи ўже так ду́жи вму́чила, шчо ле́дви те́пла. 'Али ви́йшла на сте́шку, ди́вит сьи, а напро́тьіў не́йі ўже ни коби́ла, а́ли ка́чка. Тота́ тогди́ сьи пиржиґна́ла і ка́жи сама́ до се́би: А сасе́ шчо за обма́на, жи йа хо́джу, хо́джу і ўсе йидно́го йако́гось коньа́ здибайу, а тине́р зроби́ла сьи ка́чка! Огльада́йи сьи, а йіиі́ ко́ньі пасу́т сьи на самі́м тьім місци, де́ йіх пусти́ла, а вона́ ни дале́ко ко́ний доко́ла корча́ по траві аш чо́рну сте́шку ўдопта́ла. Тогди́ прихо́дит до тих ньічльіжи́вникіў, ка́жи: Шчо за ди́во? Йа́ сьи так за кіньми находи́ла і ўсьуди пашука́ла, а мойі́ ко́ньі йак йим пусти́ла на то місци, та́к сьи пасу́т і до тине́р!

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

73. *Перестрашений кінь.*

Іва́н Че́мний ў Коро́пци гнаў пізно коньи́ пасти на зарінок коне́ц сво́го горо́да, ў пізньі порі. Показа́ла сьи свиньа́, с то́йі свиньі ста́ло

полотно́ біли. Кінь вийшоў пирéдними ногáми па тото́ полотно́, стаў, ни мо́жи сьи поступити, а той сьи напу́днў, Івáн Чéмний, тай ни мо́жи ньічо́ говори́ти. І стойáў до́ўгий час с конéм і на кони́ сидьіў. Али ди́вит сьи, визé чоловíк до млинá. Ски́нуў ши́пку і гово́рит молитви́ і ўраз йде с фíроў. Йак зачи́ў моли́ти сьи Бо́гу, а то йак зафіўкотьіло, тай полéтьіло на спéкта ў пáньский о́ґруд. Там тарáхкайи, лу́скайи і той тогди́ сьи обізвáў: Слáва й Су́су Христу́. — На віки Бо́гу слáва. — Питáйи сьи Івáн Чéмний: Шчо́сти ви́дьіли, ґáздо? — Кáжи: Ви́дьіў йим шар вулáньіў від вáшого коньи́ аж до пло́та більши йак шісьдисьи́ть му́жа. І так шабльі понаставийли (показуе). І кáжи: Йак йа зачи́ў сьи моли́ти, то́ ми сьи здавáло, жи тьі вулáни на мéни лить́и. — А Івáн Чéмний кáжи: Йа ўже ни ви́дьіў жáдних вулáньіў. Кáжи: До́бри, шчо́сти сьи моли́ли, бо йа ни знáйу, шчо́би сьи було́ зо мноў стáло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

74. З пана кінь і пес.

Бувим коло коний у дворі — був штольвах, пйби — варта. Али я курив дзиґар так на лавці. Я дивю си — якис пан пішов попирит мени тей він минї нїчо так ни казав. Я лишень за тим паном... взев, іду такі за ним у слїд, хотїв я видїти, шо тото за одно. Али дивю си с того пана... а то кінь си зробив... кінь си вірвав, як зачев по стайни брикати — я за ним зачев бічи, а с того коне, та си зробив пес — з'явив си в стайни. А так я кажу: „Чекай, ти будиш мине пуджити, кажу я сам до себи, ти гадаеш, шо я си тибе напудив?“ Як то зачело си вітак з мени сміяти. Я ему кажу: „Смій си, смій, я тибе си ни бою“. Вітак як пішов... як пішов духа від брами, як зачев вирищети, так як мала дитина. Али він гадав, жи я его си напудив — я его си ни дужи бояв.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

75. Стерня з пса.

Йидно́го рáзу пáслисмо ко́ньі ў восини́ і пішли́смо так ў вéчир кукуру́дзи оббирáти віт ко́ний ў сило́, нас двох. 'Али йдем ми с силá

до кóний, а тут піт Темним лижит пес такий вилúкий па містку́. А йакий то йа звичай маў, мáўйим пáтицу ў руках і тóго пса ўдáриў. Йа йиго́ ўдáриў раз, а він сьи ни кивáйи нáвіть; дру́гий рас, тáкіш ньи, а той мій кольи́ґа ўтьік від мéни дру́гий, а йа ўзьиў тай трéтий раз навирну́ў на відльіть тоў кóльбоў. І той пес звольік сьи на нóги, а такий вилúкий бўў йак бик і шерсть була йак жельізна і миньі стáла на дорóзьі тогди стирньи тай йа тоў стирнéў йшоў і ни мігйим ньиґдé надúбати цьілóйі дорóги. Том зайшóў с Корóпцьи тоў стирнéў аш кóло Дньістрá, кóло Гориглыіцкого. Так йак ўчўў йим гóлос курий, шчо пійали, з Вістройі, там сьи тогди опамьитáў. І прийшóў йим аж рáно до кóний.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

76. *З котяти теля.*

Я був так на саме різдво там у одноі дівки в другим парінком у вечир. Я вітак іду силом... ми прийшли коло Шевчика, просто воріт, а воно сидит таке маленьтє як котик; і ми прийшли д' нему, а воно серид вулиці лижело і ни хотіло си з дороги вступити. Потому ми хотіли то убити, а воно парас стало завбільшки як поредни тéлє і роги мало. І ми вітак прийшли д' нему і єго зачели пудити і воно парас зробило си малéньтє і пішло в жидови віконци.

Зап. 1903, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

77. *З коня хорт.*

Я йшов одного разу с поля, тей дивлю си — а то кінь такий теньґий попри мени біжит. Та я єго лишень хотів злапати, а він як си розбрикав!.. Али с того... він побіх від мени... вже вітак я хотів єго злапати, а с того та си зробив хорт.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

78. *Зі страха попіл.*

Йа йак йим бўў при вóську, постáвили минé на вáрту кóло маґазйну. 'Али йа бўў рикру́т. Дúўйу сьи, ўже дванáцьита годúна, йде бáн-

да, му́зика, такі дивиса́ вирабі́йи та ба́нда, гульа́йут, у̌ доло́ньі пле́шчут, від зимльі у̌ хло́па скачут. 'Али йа́ сьи ди́у̌йу. Хотьі́у̌ йа бу́ти цьіка́вий, пусти́у̌ йіх да́льі. Пирийшли вони́ так пльацо́м на сто сьиже́нь, вітти сьи виртайи коло́да вили́ка, гру́ба на три льіктьі, а на шісьть до́у̌га, а йа вріхтува́у̌ сьи у̌же стрільйти, то сьвіче́на ку́льи, ни бо́йу сьи. Ми́шльу собі: Вістрільу с пра́войі руки́, позба́у̌йу му житьй. Вирну́ла сьи та коло́да від ме́ни, напу́дила сьи. Навиртайи до ме́ни нибавом зноу̌, показа́ла сьи голова́, у̌сьіл ьа́кий с то́йі голови́ блиск, ру́ський вікрика́йи виск, йа с пра́войі руки́ йак йим вістрилиу̌ сь сьвіче́ного ґве́ра сьвіче́ноу̌ ку́лиу̌, тай йим го заби́у̌. Говори́у̌ йим цьілу́ ньіч молитви́ (за поме́ршого, зам. Данила Гнатюка), наконе́ц йим сьи пирихристи́у̌ йак звикли, а злий дух застиу̌. Ди́у̌йу сьи на то мі́сци, а то нима́ лише́ по́піу̌ з не́го. Си́лоу̌ бо́жоу̌, моли́твоу̌, мо́жна у̌сьо побива́ти, нима́ сьи чо бойа́ти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

79. Ходяче крісло.

Йа сьі буу̌ рас заси́льіу̌ пізно у̌ све́йі дьіу̌чини, було ни́би десь піу̌ніч, а на дворі бу́ло тро́хи мі́сьашно. Йду йа сибі сериди́ноу̌ доро́ги і прихо́джу до жидіу̌ского гоко́писка, ди́у̌льу сьі, а тритуа́ром йде сибі дириві́льане крісло. Ни́би ходи сибі, йакось обиртайи цьі і йде на доро́гу. Йак йа сьі подиви́у̌, то так миньі́ ста́ло стра́шно, шо йа сам сибе́ ни памньата́у̌. А піт миньі кап-кап і сльо́зи з вочи́й таґжи ка́пайут. Йа уитира́йу хусти́нкою, ди́у̌льу сьі, а то кро́у̌ іде миньі́ з вочи́й, так ду́жи-м сьі настра́хау̌! І йак йа ста́у̌ змика́ти, том сьі на́віть ни вогльада́у̌.

Зап. в червни, 1903, від Гринька Курія, в Камінції Стр. А. Веретельник.

80. Страх бочкою з дегтем.

Так у Львові було си рас трафило. Али забувим коло котрого маґазину, бо я тоди був шос три місяції у Львові. Стояв оден вояк на пості — вістрилив. Ми тоди... вчув оден вафенфірер — то я був тоди яко фрайтир. Вістрилив, а ми пішли єго облюзувати, а він казав, шо на него котила си бочка якас з дехтем. Так ми єго облюзували, а він ни говорив шос годину.

Зап. 1903 р., в Снятині О. Деревянка.

81. Страх боднею.

Я йшов віт Питра Вахнюка і с Питром таки Вахнюком. І допровадив він мине аш до границі — поки его горот. Т' я єму тогди сказав: „Виртай до дому, бо минї ни потрібно вже сда — я пирейду самий рів. Оджи я помижи верби зігнув си ім перискочив зігнений в яр той — аяґжи, хильци. Підоймив голову до гори, а навпирит мени таке... бодня стоїт, таке цундря; нї голови, нї то... Беру я то — обминаю, в бік іду, хочу лишити тото — 'но фурт посуває си, таки мине ни допускає. Так я: то в оден, то в другий бік, а воно мине на жадин спосіб ни хтїло допустити. Оджи я тогди, пане, до верби і вчімхав гіля і тото — бах рас, а с того си засьвітило та як дві лямпі с циліндря. Як то си засьвітило, то я тогди став дирвений, лишень схлипав. Том боров си с тим аш до хати, до цего Івана Тофана. Вітак як я си дістав ід хатї тей воно си пішло там на другий... сусіда город, а я хотїв того чоловіка збудити, або вікликати, а то — нима вже пирит хатов. Готов би був тот чоловік сказати, шо я так напитий шов. Казав би, шо тобі си привиділо. Я віт хати далї до дому іду так на опхіт трохи, прибігаю тут просто Юсипа, а в Василя дучи воно знов виходит. Так мижи плотами. Вже мусїв кричети ґвавту, али ни міг, бо ми голос си затовк, вжем ни міг духа с себи вікегнути. Оджи так мине припровадило аш до мої брами. Йти... а воно мине в ворота ни пускає такі, до одної половини бю си — ни пускає, то до другої половини бю си — ни пускає, а чем рас гірши бире. Оджи я такі в одну половину хотїв, аби в одну половину... ба лиш як воно в одну половину стало, а я яким бахнув, ше ни була заперта. Як си вихор звіяв — трохи дах ни зірвав з брами і брами ни роскенув. Я прибіх під вікно і крикнув: втворіт! Вони втворили минї двері хоромнї і хатнї втворили, то з мени капилюх полетїв с хорім аш у хатї піт стїв. Том зо страху обутий і в гацях і в кожусї аш віскочив на пец. Вітак, знаєте, так як фіякри коло хати дзвінки дзвонили, так минї то в голову вбило си. Вітак пхало си до хати. То й так то скінчело си. Я і до лїкара ходив — коштував нї лїкар десїть срібних.

Зап. 1903, від Якова Дїдуха в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

82. Страх пнем.

Їдно́го ра́зу йшла я ў́же пізно ў ночи́ від Руто́вичи. Колй йду, аж ту ди́ў́ю сї, лежи́т таке́й вели́кі пень попере́к доро́ги, таке́й вели́кі, жи я ни моглам ї́го́ переступи́ти. Я ў́зе́ла тоди́, перейшла́м че́рез ваш сад

і вийшлам зноў на ту вулицю. Я дивю сї, а ту вже того пнека нима. Я ўзєла, пішлам назад на то місце, цех перше була, коли дивю сї, аж той пнек вже зноў є. Я хтїлам його переступити, але де мені до нього. Я тоди ўзєла, пішла зноў через сад і пішлам до дому.

Зап. 1903 р. в Вільках Мазовецьких, Равського пов. від С. Смальської, В. Горницький

83. Біда в видї хамлаґи.

Отўтка де Лацьіна сидит, йа ўзьиў тай пустиў ў вечир коньі, а сам йим пішоў до Ишиблукивичи на вичирницьі. То буіо ў восини. Приходжу назад, кобила стойіт, а кінь сьи пасе. Йа дивйу сьи, на кобильі висит хамлаґа черешнева, а вона стойіт. Зібраў йа коньі, сьіў тай пойіхаў, а хамлаґи не здоймаў. Так та кобила йде, так сапе, шчо страх. Прийіжджу коло Шафраньского просто фіґури, а с тойі кобили тота жертка ўпала, коньі йак скочут, аж до вуглийрки залетьіли зо мноў, жи йа ни міг стримати.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косіньского.

84. Гїляки на конях.

Тато почували с кіньми на поли, шчо сьи називайи Карски. А то даўно булй льісй, ни так йак тинер. Тай бувало йак зачни кіньми ўганьйти по льісьі, то аш ніпрійут. Оий дивйут сьи до коний, а то нима ньін, тьілько дубова гільаґа на кони.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

85. Страх у видї полотна.

Так йа раз буў на вичирницьох. Сидьіў йа доўго, али йду до дому ўже, дивйу сьи, стойіт полотно ў йидньім садьі, постелини, так йак сьи то білит. Мишльу собі: Траба його зьібрати, бо хтось прийде тай збире тай ўкраде. — Приближиў йим сьи до того полотна, настаўйийу руки го збирати, лапиўў йим руками, а то шчось таке мьнигоньки ў руках. Пригльидайу сьи, а ў руках ґусьичий лайньик. Гадайу йа собі: Так ньіби йа буў ніяний; шчо майу полотно брати, а йа ґусьичі

лайпьикй збирайу. — Приступайу сьи тогдй блйсши і зноў тогдй рука́ми лапнуў йим. Там сьи так попік, пьіби кропйвоў. Дйўйу сьи ў ру́ки, шчо йи. А йа такой христьійиньски гімно майу ў руках тай так смирдйт, шчо ни мож вйтримати. А полотно стоййт. Гадайу собі: А то шчо за бо́жа во́льи? Сисе́ йакйсь учйнок! 'Али зьібра́ти тра́ба. І шче тре́тий раз йим лапнуў. Там таку́ но́гу с коньи здо́хлого лапнуў, шчом ле́дво підньаў. Тогдй сьи полотно десь подьіло. Аж йим тогдй зоба́чиў, шчо то за полотно. Тай йим сьи пирихристйў тай пішоў, а ру́ки смирділи від ме́ни с тиждинь, жи йа ни міх сьи с тйждинь до ха́ти по вирну́ти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

86. Страх переміткою.

Ішлим с храму на Чесного Хре́ста з братом Питром — на тім самім мосьці — тай нас пирéмітков пиристилило. Пиристилили нас пиреміткoв, тай сми стали. Кажу: Мнє оца і сина і сьвитого.. що — за біда? — Тай так-сми пирийшли — уступило си.

Зап. 1903. від Василя Лазаренка, в Русові, Снятиського пов. О. Деревянка.

87. Страх у тополї.

Йшло рас два парупки з вичирнйц. Йде́мо доро́гоў, а́ли біли́й пе́сик, такйй па́ницкий, пирибіга́йи нас на доро́зьі. А йа то́му това́ришови ка́жу: Дай но ми бу́ка, най йа то́го пса ўда́ру. — Ўзьиў йа той бук і то́го пса ўда́риў. Той пес зґваўтуваў, ньі пес, ньі христьійин, диўнйми голоса́ми і забіг ў топо́льу. Та топо́льи страшчйла, аш сьи ко́нар відлома́ў від не́йі; ми відва́жньі обидва́ бу́ли і прихо́дим до то́йі топо́льі. Гільй сьи ўлома́ла, обзира́ймо, а пса нима́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

88. Через рогачку відлетів страх.

Буў йа ў па́сьіцьі на Лугах ў гра́бйого Баде́ньі. І раз ў ве́чир йшоў йа до до́му до Пу́жник. 'Али та́к сьи ду́жи похма́рило і зачйло

бли́скати і зачи́ў дошч йти, а йа зачи́ў ўтыка́ти, шчоби́м сьи де скриў. Була́ там ха́та ў льі́сьі — называ́йи сьи той льіс — Польи́ньски, а та ха́та пуста́, ньіхто́ ў ньі ни сидьі́ў. Прибі́г йа до то́йі ха́ти, а ни маў йим сьирника́, то ўзьи́ў йим си таку́ гу́пку зо собо́ў, шчо́ сьи пчо́ли ку́рит. Ми́шльу собі: Заку́ру си десь ў льі́сьі — бом ни маў вогньу́. І ки́нуў йим туту́ гу́пку ў кут, зроби́ў йим си дзи́ґар, закури́ў йим си і си́джу. А с то́йі гу́пки та́к сьи накури́ло, жи ни мош сидьі́ти. Йа ўзьиў, тай·ви́кинуў на двір і си́джу да́льі. Си́джу так десь до одина́цьітойі годи́ни, бо ду́жи дошч йшоў, ни міг йим йти до до́му. Пириста́ў дошч йти, йа ви́йшоў на двір і шче́ сьи розгльида́йу. Ди́ўйу сьи, а він наза́д ме́ни стойі́т: ни ви́тко ньі но́са, ньі очи́й, ньі твари́ біло́йі, тьі́лько вигльида́йи на чолові́ка. І ку́рит льу́льку. Так йа стойа́ў з ним с піў години, бом сьи ни міг ру́шити з мі́сьцьи, таки́й йим страх маў; бо йак йим жиў, шчем ни ви́дьіў таки́х льуди́й, йак тото́ вигльида́ло. Зачи́ў йа сьи ў зат поступа́ти, шчо́би він ни ви́дьіў і ми́шльу собі: Коби́м так скі́лька кро́кіў сьи вітступи́ў, то ўже тогди́ бу́ду тьіка́ў. І так йим зроби́ў, йак йим ми́слиў, і зачи́ў йим ўтьіка́ти. А там була́ рога́тка, а йа то́йі рога́тки ни зоба́чиў, тай чи́риз рога́тку: бабе́ўх! І ўже мньи тогди́ страх відле́тьіў, бо́м сьи ду́жи поби́ў, шчом ни міх аш ўста́ти. І ни зна́йу, де сьи тогди́ подьі́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

89. Страх сипле огнем.

Йа йі́хаў ў ко́льійі с Тарно́польи на у́рльоп і йі́хаў йиде́н зо мно́ў фі́нанц. Пита́йи мине́, де йа йі́ду. — Йа ка́жу до не́го, жи йі́ду до Бучи́чи. — А він мине́ пита́йи, чи до само́го Бучи́чи, чи мо́же да́льі. — Йа ка́жу до не́го, жи ў Бучи́чи ма́йу висьіда́ти, а дві ми́ли ма́йу шче до до́му. — А він ка́жи до ме́ни, жи льі́пши, аби́сти відпочува́ли, бо за́ўши ньіч ма́йи свойі́ пра́во. — А йа́ сьи вітзива́йу до не́го, жи йа то́го ни зро́бйу. О дисьи́тьі-м годи́ньі ви́сьіў ў ночи́, а на двана́цьиту годи́ну буду́ ў Пу́жниках. І росхо́джу сьи в ним, подайу́ му ру́ку і вихо́джу; там йист толока́, ко́ло то́йі толоки́ йист горо́диц. Прихо́джу, там були́ такі́ тички́ с фасо́льі. Йа пириломи́ў туту́ ти́чку, ўаьиў йим піт па́ху і йду. Прихо́джу ў Гльибо́ку Доли́ну, пирибі́г мньи пес. Йа собі гада́ў, пес та пес. Йду да́льі. Йду да́льі, ўві́йшоў йим мо́жи сто кро́кіў, йде шчось дру́гоў горо́ў по пра́ві руцьі́ і шчось палйи́т. 'Али таки́й той дим смирдьи́чий, жи ни мож ви́тримати А йа собі гада́ў, жи то мо́жи

йакйсь ньічльіжин пасе коньі і роскладайи вогонь. І пішоў, сховаў сьи за гору. І йа йду дальі, ньіц минньі ни ў голові. Приходжу у Бородачіў гай, дийўйу сьи, стойіт чоловік на дорозьі. Йа собі ў дусьі гадайу: Ту йи хати блисько дороги, жи то йакись вийшоў подивити сьи за кіньми. 'Али йду блйшши, стойіт, цалком білий. Приходжу блисши, можи так на шісьть крокіў, йак посипли по минньі вогнем, цалком ўсьуда, тілько жи по лици ньи. А йа стаў, тай йим сьи пирихристийў, а так ми сьи нидобри зробило! Капильўх, шчо потисну на голову, а він ўсе ўстайи до гори. І стойаў йа так с квадранс. Зачинайи той ходити віт фоси до фоси дорогоў. 'Али йа чуў віт старих льудий, жи росповідали, жиби з ним на пирикори ни йти. Перши йак йа буў на тьім мосьтьі ў Гльибокі Долиньі, видьіў йим там ў гайў, де тоти хати, вогонь. Гадайу собі ў дусьі: Тра сьи вирнути до тойі дороги і піти до гайў і підночувати. І ў тьім бирў, виртайу назад дорогоў, потому с тойі дороги звиртайу на дорогу до гайў. Йа йду і він іде за мноў. Йа стану і він собі стани. Досить, жи так мине провадиў нидалеко вогньў. Ни знайу йа, шчо за вогонь. Прийшоў йим можи на вісьім крокіў і порахуваў йим, кілько йіх там було коло того вогньў. Було штири кобітьі і два миншчизни. 'Али йа ни знаў, жи там йакись маў вилику пасьіку. Доки вони мине ни видьіли, то собі розмаўийли, сьмійали сьи, приповідали; йак йа прийшоў блисши до вогньў, так сьи бесьіда застановила. Они ўсьойі гатки, жи то той, шчо сьи застрілиў, бо таке ўбраньи йак йа маў, чорни, то йиго ў такім поховали. Йак йа прийшоў блисши, сказаў йим помайбіг, зараз дух ў них ўступиў. Йидна йакась отварта кобіта кажи до мени: Паньі, а ви вітки йдети? — Йа кажу до нейі: Йа йду з урльопу с Тарнополь'а і просиў бим вас, жибисти мньа підночували. — Вона сьи вітзивайи до мени: Добри, дльачого ньи; поможити нам повідла смажити; хоць поможити мішити. — А йа сьи вітзивайу до нейі, жи йа дурно ни буду мішиў, мусити заплатити. — А она кажи до мени: Хіба вам слиўками заплачу. — Зачили мине приймати слиўками. Дийўйу сьи на того йидного миншчизну, йакись він миньі знайомий, ни можу сьи до него ўзьйити. Кажу до него: Пирипрашийу вас, жи йиздим такий сьміливий, віткись вас знайу з войска і ни можу сьи ўзьйити. — А він мине питайи, с котрого йа року. — А йа кажу: З диўйидисьйитого чвартого. — А ў котрісти кумпаньійі служили? — А йа кажу до него: Ў другі. — Або ви мине ни знайити? — вітзивайи сьи до мени. Уже мине пізнаў. — Йа сьи вітзивайу до него, жи шчось так с поздреньи трохи пізнайу, али ни можу сьи ўзьйити. — А він миньі кажи: Йа сьи називайу Кайзир. Йа служиў разом з вами ў другі компаньійі і мине зачила нога больіти і йа пішоў до супровіту і мине супровітували. — І ўзьиў мине тогди до хати, казаў систрі дати миньі шчось пирикусйити, йа трохи

попідвичіркуваў, постилила миньі лўшко і льиг йа спáти. 'Али ньіц йим ни росповідáў, бо йа чуў віт старйх льудйй, жи йáк сьи шчось покáжи, абй ни росповідáти аж дрўгий день. Дрўгий день ўстайў, посьньідалисмо і там буў такйй старйй йиго тáто, жи маў сьімдисьйть льіт. Зачинáйу йимў росповідáти, шчó йа ўчóра вйдьіў, а він сьи вітзивáйи до мéни: Йа ўже жийў сьімдисьйть льіт, а шче ни бўло ййдного рóку такóго, жибй тўткай йакісь зьльі дўхи сьи ни покáзували. Ту прихóдит аж до мóйі хáти, то льўльку кўрит, то шчо, то йа ўсе видáйу.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

90. *Чудний огень.*

Я як їхала з Демнецки тей ту просто Леґоцкого вони шли єдним боком гостинцє тай якісь панич... тай йшов з ними Тура.., до границї. Потому як ту во вже сє росходили, тогди взело і вдарило три рази і посипав сє вогонь.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

91. *Страх не дає воякови стріляти.*

Стойáў йидéн вóйак ў Бирижйнах на пóсьтьі кóло маґазйну і йакáсь бідá надьійшлá до нéго. Він хотьіў йійі гальтувáти; настáвиў ґвер і кричйт: Гальттвердá, бо будў стрільйти! А то бўли два зáйайчики і обá бáвили сьи, скакáли, а йак прискакáли блйсько нéго, зробйў сьи з них чоловíк. Той йак крйкнуў гальттверлá, так стаў фéртік і хóчи стрільйти. А йиго ймйло шчось за ґвер і ни пускáйи, так шчо він ни мóжи стрíляти. Той зачйў тогдй кричйти: Ґваўт, льўди, ратўйти! — Прибіг зáраз кáпраль з льудьмй і питáйут шче з дáлеку, ци ти мáйиш пáмйить? — Кáжи: Пáмйить мáйу, áли, адьіт тримáйи за ґвер! — А вонй ньічó ни вйдьит. Прибігáйи кáпраль, зловйў за ґвер, тай кáжи: Адй, нимá ньічó. — Та ни вйдити, жи тримáйи от кóло вáшойі рўки. — Тогдй кáпраль йиго змінйў, а йиго ўзьнў на вахцймбру, тай там йимў старáйут сьи вйпирсвáдувати, шчо то ньічóго ни бўло. А він кáжи: Адьіт, адьіт, стойіт під вікнóм, тай сьмійи сьи! — І вонй тогдй ўсі

йиго́ у̌ви́дьіли. А він, той страх, лише́ плеснуу̌ у̌ ру́ки, тай сказа́у̌: А том вас здури́у̌! – тай лише́ вітир за ним засвиста́у̌, пішо́у̌, па и́ньі день.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Мих. Косінського.

92. Страх лякав вояка.

Стойа́у̌ йа раз на по́сьтьі ко́ло маґази́ну у Льво́ві і здибау̌ йим сьи з бідо́у̌. А то так було́: Йа буу̌ між 11–12 годи́ноу̌ у̌ почи́, так на ме́ни льос ви́пау̌. Прийшо́у̌ йа піт той маґази́н, тай гада́йу собі: Кілько рас йа тибе́ обійду́ за дві годи́ни? – Обійшо́у̌ йим го сьім раз і ди́у̌йу сьи, а то пиридомно́у̌ стойі́т чоловік, а́ли так бли́сько, жи о́чи у̌ о́чи, жи гальтува́ти го ни мігйим, бо зана́тто бли́сько. Воло́сьи ста́пуло ми ду́бом на голові, а ші́пка, йа́кби ни бу́ла па голові, злєгьіла на зе́мльу. Йа ди́у̌йу сьи, а чоловіка у̌же нима́; у̌ ты́і хвили шчез, і тьілько па тьім місци кінь мойа́ стойа́ла. І у̌же більши ни йшоу̌ йа на около маґази́ну, а на́віть па ва́рту туди́ більши ни ходи́у̌, хоць йим ни каза́у̌ ньіко́му, жи там буу̌ страх, бо би й иньші бойа́ли сьи були туди́ йти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках. Бучацького пов. від Михайла Косінського.

93. Страх у маґазині.

Сто́йу раз на ва́ртьі ко́ло маґази́ну – то сьи дьійало у̌ льітьі, — зачина́йи дошч па́дати. Йа прихо́джу до шульдирга́у̌зу, ста́у̌йим собі у̌ сириди́ньі, ґвер йим ски́нуу̌ і спе́рйим ко́ло се́би і зачи́ло ми сьи дріма́ти. Йак ми сьи зачи́ло дріма́ти, слу́хайу, шчось по траві́ йде. Ди́у̌йу сьи, кіт ни кіт. Прихо́дит бли́сши, ві́дало сьи миньі́, шчо то́ тхір. А йа у̌зьиу̌, ба́йнит йим маў нафльанцо́ваний, спуска́йу на доли́ну ґвер і гада́йу собі́ у̌ ду́сьі так, шчо йак прийди бли́сши, та́к го за́рас байне́том прибйу. А воно́ прийшло́ на два кро́ки ко́ло ме́ни і ста́ло і стойі́т. Йа тьілько сьи зміриу̌ до не́го, хтьі́у̌ йим го проби́ти, а воно́ у̌ тьім йак сплє́шче у̌ доло́ньі, йак піде́ у̌ той маґази́н! А у̌ тьім маґази́ньі стойа́ли такі́ старі́ драґо́нські путньі́. Йак зачи́ло ті́ми путньи́ма роскида́ти по маґази́ньі, то йа собі гада́у̌, шчо той цьіли́й маґази́н сьи вали́т. Йа тогди́ вихо́джу с шульдирга́у̌зу, йако́сь ми сьи марко́тно зроби́ло, ста́у̌йим ко́ло то́йі бра́ми, жи́ сьи по́ста заво́дит, аш ту нараз зачина́йи бити двана́цьита

голийа. Ў тым прийшо́ў а́бльызунґ і мине́ обльузува́ў, да́лы ни зна́йу, шчо́ сьи ста́ло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

94. Вояк в арешті через страха.

Стойі́т жо́мньир йиле́н ко́ло маґази́ну, ў тым зачи́ў собі́ холи́ти око́ло маґази́ну. Прихо́дит про́сто дверий і стаў. Ди́вит сьи нара́з, две́рі сьи отвира́йут, а він сьи застанови́ў. На́вітъ забу́ў, шчо він ма́йи гальтува́ти. Ди́вит сьи, вихо́дит йакі́сь чолові́к з маґази́ну, вино́сит на голові́ лу́шка войско́ві і путны́ рузьны, таке́ старе́ тарари́джи. А він йак ўздріў, жи несе́, тай сьи тогди́ спами́нта́ў, жи йак ни загальту́йи, буду́т го кара́ти. Він кричи́т раз гальт! і дру́гий раз і тре́тий. А воно́ не стайи́, тылько йде до не́го Йак кри́кнуў тре́тий раз і зачи́ў ґвер ладува́ти. Наладува́ў і ў тым оно́ йде да́лы, а він сьи склада́йи і стрільи́йи. Йак стрі́лиў, йак ви́рвало від не́го ґвер, ки́нуло аш під мур, а він па́лком стаў, йак ниживи́й. Ўпаў до зимлы́ і лижи́т. Ў тым приво́дит ка́праль дру́гого по́ста, шчоби́ його обльузува́ти. Кричи́т, шчоби́ він отвори́ў бра́му, ныхто́ сьи ни вітзива́йи. Ка́жи він до то́го по́ста сво́го: Мо́жи він заспу́ў? — А той сьи вітзива́йи: А йа зна́йу? Мо́жи бу́ти, жи спит! — Ў тым той ка́праль ка́жи до не́го: Ану́ пітсади́ мине́ на мур! Йа пирилы́зу тай сьи поди́ўйу. Пириско́чиў биз мур, ди́вит сьи, а він лижи́т. Прихо́дит до не́го і ка́жи: Ти спиш? — А він сьи ни вітзива́йи. — Він собі́ гада́ў, шчо той так тве́рдо заспу́ў. Підны́с його́, зачи́ў го коту́рсати і ка́жи: Де твій ґвер? — А він ка́жи до не́го: Йа ни зна́йу. — Шчош ти за жо́мньир, жи ти ни зна́йиш, де твій ґвер? Ныц йиншого, льиг йис спа́ти і хтось прийшо́ў і ўзьиў ґвер. — Па́ньи ка́праль, йа́к жи хто міг ўзьи́ти, бис таки́й мур ни пирилы́з! — Шчо́ ти дурни́й бала́кайиш, а диви́, йа сам пирилы́з биз мур. Спсе́ йа ни дайу́ віри, то ни мо́жи бу́ти. — Та ти дурни́й, шче буде́ш миньі брихньу́ заўдава́ў? Зачи́ли шука́ти за ґве́ром, нахо́дьи ґвер під му́ром. Він його́ пита́йи, шчо ґвер ту ро́бит, а він ни зна́йи, шчо йиму́ на тото́ вітповісти. Заво́дит то́го дру́гого по́ста на його́ місци, його́ приво́дит на вахци́мбру і вітсила́йи його́ з жо́мньиром на стаціонсва́хи. І за́раз його́ замкну́ли до аре́шту, а на його́ місци прийшо́ў йинший. Сиди́т він ў аре́шты і зробили штрафанца́йґу на не́го, шчоби́ його́ відда́ти до ґарныво́ну, жиби́ він дру́гий раз знаў, йак то ў слу́жбі на по́сьты спа́ти. Відда́ли його́ до Льво́ва, сиди́т він два мі́сьицы, а маў засу́джино три.

У тьім з йіншої кумпа́ньійі пішла́ слу́жба дру́гий раз. Запрова́диў ка́праль так са́мо по́ста ў тото́ саме́ місци. Той стоїіт, ди́вит сьи, акура́тни сьи две́рі отвира́йут тоти́ самі віт то́го само́го маґази́ну. Вихо́дит зноў с то́го маґази́ну таки́й сами́й чоловік і зноў несе́ такі старі річи. Той зачи́ў го гальтува́ти, а він та́ки йде. А він ў тьім стрільийи. Йак стрілиў до не́го, зноў вирива́йи від не́го ґвер. Йак сьіпнуло ґвер, так си́льно, жи він пра́воў руко́ў так го ў рами́оно ўдариў, жи ни го́дин буў ним ру́шити. І ў тьім шчє́зло від не́го, пішло́ ў той маґазин і там сви́шчи, сьіва́йи і гульа́йи. Тогди́ він ўже знаў, шчо тото́ за осо́ба. Узьиў ґвер на пле́чі, ў тьім натхо́дит а́бльизунґ, шчо́би йиго́ обльузува́ти. Виймайи він кльуч, отварийи бра́му, вітска́куйи ў за і три кро́ки і гальту́йи і питайи, хто йист. Ка́праль сьи вітзива́йи: Вахкомандант. Вахкомандант пасірт. — Прихо́дит до не́го, завіў дру́гого по́ста, він тогди́ зачи́ў йиму́ росповіда́ти туту цалу тресьть. Той ка́праль вітзива́йи сьи до не́го: То с неўво́стиў і с тамто́йі компаньи́йі та́к сьи ста́ло. За́раз да́ли зна́ти до риґиме́нту, до обе́ршта, о́бершт написа́ў до Льво́ва, жиби́ там с то́го жо́мньири шче рас прото́кул зроби́ти, йак він стойа́ў на ва́ртьі, чи він спаў та хтось ўзьиў ґвер від не́го, чи та́к сьи ста́ло йак с тим. Узьи́ли йиго́ на прото́кул, а він ка́жи, жи йак стойа́ў і шчось не́сло з маґази́ну лу́шка і путньі, а він ў тьім стрілиў і ви́рвало від не́го ґвер і ки́нуло під мур і він за тото́ пішо́ў до ґарньізо́ну ниви́нни, бо він ўца́льі ньіц ни ви́нин, іно́ та́к сьи си́льно застра́шиў, шчо йак ка́праль до не́го бала́каў, то він ни міг сло́ва промо́вити. А той го тому́ каза́ў обльузува́ти і чи́рис тото́ він сидьі́ў ў ґарньізо́ньі. І зараз йиго́ ви́пустили на во́льу, тілько сьи пирикова́ли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

95. Хорт і вояк.

Бувим при воську коло маґазину, ніби варта була́. Али дивю си, а то ходит так по мурі хлоп. І я взєв, та все гальтую, а то ни хоче си, такі бире, та пхає си. Тай я все гальтував, а нарас я взєв і стрілив в него. А він як си зачєв сміяти, як зачєв у долоні плискати... Так я на то місци аш рано приходю, а там нима нічо... Так дивю си другого вечєра, а то приходит до мени такий теньґий хорт, та зачєв си ластити коло мени. Али я си ни бояв єго ніц, бо то є всьо сьвичени коло мени... Він си взєв, поластив коло мени і взєв собі — пішов.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

96. Пес у гробі.

Йак прийіхали на цвинтар вуляни і там льоґрували. Йак поупинали коньі, а то йиден буў с Пужник. І приходьи, дйўйит сьи, йист йама викопана і накрита камінним. І йиден кажи до того Пужнецкого, шчо називаў сьи Шафраньский: Ано возьмім відокриймо тоту плитку і подивим сьи, шчо там йи. — Відокрили тоту плитку, дйўйит сьи, а там лижит панна, таку сьльічну косу жоўту майи, йак йидваб. Они ўзьили і закрили зноў той камінь і польигали спати коло того гробу. Можи була одинацьита година, слухайут, шчось гуркайи ў тьім гробі. 'Али той сьи вітзивайи до того Пужнецкого: Знайиш ти шчо? Ти відкривай туту плитку, а йа викигну шабльу, йак шчось буде злого, то йа буду рубаў шаблиў. Наколи той плитку відокриў, а той підньіс шабльу до гори і тримайи. У тьім вискакуйи пес. Йак вискочиў до него, той го хтьіў шабли ўдарити. а він скочиў біз него, йак пішоў помижи коньі, йак сьи зачили коньі рвати і зачили тьікати віттам с того цвинтару, то они ўже знали, жи шчось то йи нишістого. І мусьіли доночовувати 'дальі на поли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжвицького.

97. Два на одного.

Буў йа при воську ў одньі касарни, там пуджило дужи, жи ньіхто ни міг бути. 'Али мине лишили там на вартьі на штольваху. Зачинайи ў ночи лускати, тріскати. А йа шаблиў йак йим зьібраў по плечих на відльі, тай йим го приголомшиў. І ўтьік від мени шче. 'Али йа пішоў собі на спацир шче по годиньі дорогоў, а той злий дух закликаў собі другого с цвинтари, опирй, ци шчо там. Йак ўздріў мине на дорозьі, шчо йа спацируйу, йак йа сьи зрихтуваў на него, йак йим зноў ўпороў го раз, а той другий до мени Йак йим того зачиў бити, той йак зачиў кричити, йак зачиў рузньі дивиса робити, а йа такі бйу. А той, шчом го перший раз ўдариў, стаў, ўже сьи чіпати бойіт. Йа тогди до того шаблеў — дйўйу сьи, ўже нима ньікого. Йак сьи вітир звійаў тай кажи: Ни зачінай, йак ни знайиш кого. Тай поўтьікали.

Зап. в липни, 1902, в Короопци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

98. Як вояк застрілив офіцера.

У Бирижи́нах йидно́го ра́зу ходи́ло два лийтна́нти кольи́ґи до двох дыі́ўчи́т. А то ўбо́йдві були́ се́стри. А вони́ сиды́іли йак цвинта́р ў Бирижи́нах. А там на по́ли ко́ло того цви́нтару буў пу́львирмаґа́зин. 'Али то́го йидно́го лийтнанта то з йиго́ компа́ньиїі була́ слу́жба. Они́ йак йшли обидва́ по́при той цвинта́р, кажи йиде́н до дру́гого: Му́шу йа зба́дати ни́ньі свойі́ жомньи́ри, чи вони́ до́бри слу́жбу ро́бйи і чи вони́ сьи бо́йи, чи ньи́. Прихо́дьит там до тих дыі́ўчи́т і той вігзиви́йи сьи, шчо з йиго́ компаньиїі слу́жба: Про́шу миньі да́ти спідни́цьі. — Да́ла йиму́ спідньи́цьі, він сьи ўбраў і зроби́ў собі таку́ ши́пку, йак біскуп ма́йи. І ка́жи: Йа йду йіх стра́шити. — А той дру́гий ка́жи до не́го: Дай спокі́й, то́го ни роби́, они́ й так бі́дньі швіцуйут. — А він на тото́ ни зважи́ў, йино́ бире́, йде. — 'Али той йак ўздріў, жи він йде, той лийтнант, бире́, йде собі за ним. Прийшли́ ко́ло то́го цвинтару́, той жи стаў, а той шчо сьи обібра́ў за біскупа, йде стра́шити жо́мньира. 'Али там віт то́го цвинтару́ бу́ла барабольи́нка ў копи́цьох. А тогди місьиць сьвіти́ў і буў ві́тир і захма́рило сьи, ві́тир хма́ри пириганьи́ў; йак місьиць сьві́тит, пока́жи сьи зза хма́ри, то він тогди ховаў сьи за копи́цьу і ўсе ўстава́ў зза копи́цьі, ўзноси́ў ру́ки до гори́ і так по́ста стра́шиў. 'Али він собі гада́ў, жи йиму́ сьи провиды́іло і собі хо́дит ко́ло маґази́ну і ўсе ў туту́ сто́рону сьи ди́вит. Нара́з йак місьиць засьвіти́ў, а він ў тьім зачи́ў до не́го йти, пост с то́го страху́, йак ўздріў таке́ цу́до і приразли́во так три ра́зи кри́кнуў: гальт! жи ка́праль стаў на вахци́мбрі, то аш ўчуў на вахци́мбру. І ў тьім йак тре́тий раз кри́кнуў і стрі́лиў і ни ви́дит більши ньико́го. Ка́праль вибіга́йи і ка́жи: До чо́гос стрільи́ў? — А він ка́жи: Йа ни зна́йу. — Прихо́дьи там на тото́ місци, ди́ўйит сьи, доли́ноў да́ма, а горо́ў біскуп. Розбира́йут, ли́ўйут сьи, а то йіх пан ле́йтнант. А той дру́гий ле́йтнант ўтьік. За́раз зроби́ў сьи рух, пода́ли тото́ до Льво́ва, жиби́ ў ґарньізо́нсґеріхтьі зба́дали, йак то бу́ло. Пойі́хала ца́ла слу́жба там до ґарньізонсґеріхту і зроби́ли прото́кул, йа́к сьи пирибра́ў, жи буў до полови́ни пирибра́ний за да́му, а голова́ була́ біску́пска, а він ў тьім стрі́лиў до не́го, бо ни знаў, шчо то бу́ло, бо йиму́ ви́дало, жи то буў дьі́тько, а з дьі́тька зроби́ў сьи пан о́фіцир. І то́го жо́мньири ца́лком увільни́ли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

99. Кінь замість страха.

Я був тогди у войску, служив ем у Дервенті. Стою раз на варті, а дуже темно було, така пітьма, що на два кроки наперед не видко;

нараз чую, щось чалапає. Я кажу: Гальт! раз, гальт — другий раз, а воно йде, тай йде. Як я крикну в третий раз гальт, а воно не стає і чую що вже близько, тогдим стрілив; як стрілив ем і щось велике упало, аж болото розтріскало ся, том аж застив. Як учули другі, що я стрілив, поприбігали, бо гадали, що то я застрілив сї, засьвітили ліхтарню, а то кінь лежит, турецкого коне забив-ем.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

100. Живий страх.

То ў йидньім сильі — ни памньитайу йакура́т котрім - ходиў па́рубок до дьіўки на вичирни́цьі; а то була́ ньіч погідлива. Постилийли на дворі спати і там ўсьі польига́ли. Він сьи ни маў йак дьіста́ти, шчобй го ни ви́дьіли, а він ви́льіз на ха́ту і кида́ў з гори́ камінььим. А йак оні сьи посхапи́йли і ўсьу́да оббігали, опшука́ли і ни могли́ ньічо́ найти́ і ўсьі ўзна́ли, шчо то шчось зло́го войува́ло по обісьтьу́. І с то́го страху́ поўтьіка́ли до ха́ти, кілько дьіўка знала своїі здо́гади і лиши́ла сьи на дворі. Де йи збито́чньі хло́пцьі, то ни тра́ й зло́го ду́ха.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

101. Страх і садівники.

У Косми́рииьі садьіўни́к найми́ў сад. І найми́ў два сто́рожі. Були́ фа́йньі йаблука і тих два сторожі́ сидьі́ли під йа́бльінкоў. 'Али хло́пцьі зьібра́ли сьи і ра́дьи сьи, йа́к би садьіўникіў напу́дити, абй ми́ тоти́ йаблока обірва́ли. Один ка́жи: Чика́йти, обірве́м. Йа зайду́, возьму́ шипку ку́чму, ўбиру́ сьи, ски́ну с се́би оде́жу, білу соро́чкў ма́йу, римінь схова́йу, шнурко́м сьи пітпиpе́жу, но́ги білими платника́ми пообвива́йу, а воні́ си буду́т гада́ти, шчо то ўмирле́ц йде до них. А так цви́нтар буў бли́ско. Йа війду с цви́нтари і буду́ пітска́кувати, а воні́ сьи напу́дьит і поўтьіка́йут, а ви піде́ти ў йа́блока. Тай так зроби́ў. Йде по́при цви́нтар, зачи́ў пітска́кувати, тро́ха напи́лий буў, зачи́ў шта́льира (гайдука́) йти по садьі, тоти́ сьи сторожі́ напу́дили тай зачи́ли ўтіка́ти. А той шче ду́шчи за ни́ми пітска́куйи, аж загна́ў йіх ў льіс. Тогди́ сьи вирну́ў, прийшо́ў до бу́ди, де тоти́ сторожі́ сидьі́ли під йа́бльінкоў, котра́ була́ найдоро́шша, прийшло́ шче с трох таки́х, розгорне́ньі, обірва́ли йа́бльінку

тай пішлй. Тогй сторожі аж ра́по віхо́дьи з льіса, ди́ўйит сьи до пайдоро́шшойі йаблыінки і ўже пима́ йа́блок. Ка́жут: Те́ньґі опирі! Отό було злапа́ти та би́ти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

102. Садівники в бочці.

Ту садыіўникй ў Коропци стире́гли йа́год. Садыіўникй сидыіли ў бу́дьі, а оди́н, Кури́ло Андрійишин, бала́кайи: Йак би ми ўкра́ли хоть дві дыішчиныі йа́гід? — А двораки́ ка́жут: Та йак ўкра́сти, йак вони́ пильнуйут? А той Кури́ло ка́жи: Ўкраде́м! Тепе́р дощ йде, йа ўбиру́ сьи по шльахо́цки, попітипрізуйу сьи мотуска́ми, а сам сьи намашчу́ са́джиў, зро́бйу си ро́ги на голові, понамо́туйу на тоти́ ро́ги чо́рних стиро́к, аби ни пізна́ў, приўййжу си чо́рним сукно́м на голові тоти́ ро́ги до́бри, а вони́ си буду́т гада́ти, шчо біда́. Йа піду́ до огньу́ і буду́ нітска́кувати, а вони́ сьи напу́дьи і ўтьіч́уг. І так зроби́ў. Йде ў сад, вого́нь садыіўникй накла́ли, а він нітска́куйи, йде до вогньу́; ди́ўйи сьи садыіўникй, шчо йде до вогньу́, тай сьи напу́дили. Ди́ўйит сьи, ро́ги на голові, чо́рни, замашче́ни — ей нишчі́сьтьи! Стойа́ла така́ дыішка, шчо ма́ла три льікты, тай зальізли оба́ садыіўникй ў дыішку, і ньіц ни ви́тко йіх. Али той сад буў горб похи́лий пори́дно, до двіста кро́кіў, шчо литйт до́бри. А той йак тру́тнў тоти́ садыіўникй з дыішкоў, поле́тьіли ў доли́ну, аш сьи за ни́ми закури́ло. Потоўклй си поси́, го́лови ў дыішцьі, шчо те́ньґий пенд ма́ла; йак тара́хнула дыішка до пло́та, ка́жут: Сисе́ наша файна робо́та. Бода́й тьи Бог поби́ў, шчос нам зроби́ў. Вони́ віта́к до йа́гід, а ті ўзьили́ дві дыішчиныі йа́гід і ўтьіклй.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

103. Замість страха дївчина.

Я йшов із села з роботи, майстерки, і мав-єм сокеру. Тай як я так йду, дивлю ся у кінци у городї стоєт щось біле у бзинї і шолопає ся. Я питаю сї раз: Хто там? — Не обзиває сї. Питаю сї другий раз, не обзиває сї; а мене дуже лєк зібрав, тай кажу: Кажи хто ти, бо кидаю сокиров! Аж тогди обізвала сї і вийшла з бзини дївчина сусїда.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

104. Намість страха — злодій.

Я йшов із вечирниц — було вопівночи, вже перші кури піяли. Аш мижи плотами на дорозї я вздрів шос чорного — зіправди — а нас два ішло. І зарас то чорни ішло д' хатї. Там една вдовица мешкала — я си дужи опудив і тот другий — обидва смо си опудили, бо в нас тогди вмирали на дифтирию — вповідали, жи ходит така бо́ла. Я вішов на горбок із ним, с товаришом, а під цвинтарим старим на дорозї стояла знов якас жінка ф кожуєї такім довгім і в хусьцї. Али ніч була ясна, бо місець сьвітив а морос такий був, аш искри скакали. І я вздрів і минї пішов морос поза плечі і чупир минї став дубом й то я си гірши був опудив. Я гадав, шо ми німремо с того страху, бо то нас бо́ла пирийшла. Я хотів крикнути, шо то, а то анї ти ни дало говорити. Я другі́ рас хочу крикнути і ни мош було анї слова промовити. Я взєв — три рази пирихристив си і крикнув: „Хто то?“ — А той товариш минї ни позволєв кричєти, бо, кажи, то можна обімі́ти Я щи рас крикнув: „Хто там стоїт?“ — А то обізвало си: „Я!“ — Питаю: „Хто?“ — „Я!“ тей задом зачело віходити. Відійшло — з на два рази буком кєнути, тей обернуло си і пішло. Той товариш минї кажи, що лїпши було, мой, ни зачіпати цу біду, бо можим повмирати. А я єму кажу: „Говори, як умерти, то умерти... от видиш, як би біда, тоби була си ни уступила, али то шос иншого єст. Ми стоїмо на тім горбичку далї, бо боїмо си йти до дому, бо нам дало страх, а то перши, тото шом виділи чорни, лїзи д' нам до гори. — Ми дістали знов страх і хотїли утїкати. А я собі подумав: „А най буди, шо були, то ни буду утїкати! І взєвім бук міцно в руки і так собі думаю: Як минї шо скажи, то пирихристю си тей на відлє рас дам, а з него має потичи лиш деготь, бо так кажут люди. Али то прийшло близщи, тей кажи: Слава Сусу Христу. — А ми вздріли, шо то чоловік; а він був у драптиві вгорнений, в сардаку чорнїм аш по землю, а був малого росту — присадкуватий, і в капузї і в постолах обвито багато онучами. Здавало си, шо так як який жебрак. Я вже вздрів, шо то християнцка душа і зачєвим єго питати си: „Шо ти ту робиш. Звітки так пізно ходиш?“ — а вже кури перші віпили. А він кажи, шо я йду до Тодосїя Лазаренка молотити! Кажи, шо: Я там за міру йду молотити! — Я єму кажу: „А чому ни йдеш дорогов, али йдеш попіт хати лазиш?“ — А він кажи: „Бо ту стежка була“. — „Була — як була, а типер нима. То лиш злодії так ходє в ночи!“ — А він минї закручує, питає си, чи жінки ни видів якої. — А я кажу до свого товариша: „А видиш, шо то за жінка була!“ — Я тогди єго взєв, звів на долину, али за мус до тої хати, де він ходив коло неї, а там був вінущений пацюк с хлїва. То

видко було, що то злодій. Я зачев будити у хаті ту удовицу з ґітьми і ни мош було си добудити, бо відай їх чемос обмарив. Певне, що як обійшов кістков з мирца хату навкруги, тей сьвічков що умирає мертвец, тей кажут, що і добу буде спати. Али я зачев, гуркати в вікна, кричети, таєм ледви-ни ледви добудив їх. Вони засвітили, втворили хату — аш увішли ми до хати, тей того злодія увели, та я тогди зачев з него протокул кеґнути.

От, видити, якбим були втикли віт того чорного, що то було, то бим був і до сиготни казав людим, що шос приходит чоловіка на дорозї, а так ни віру пї в що!

Зап. 1903. в Русові, Снятиньского пов. від Ілаша Вахнюка, О. Деревянка.

105. Страх кидає чоловіка в гноївку.

Йак йа буў ў Цапіўцéх ў ксьóндза і вийшлисмо по вичéрі с кýхны, наймитѝ пішлѝ до стáйны спáти, а йа пішóў до стодóли і ўзьиў йим сьыін сушивúцы, хтыіў йим кúнути нá ныч пúрит своúі кóны. Наколúм прийшóў кóло вилúкоúі гнойáнки і ныіц йим ни вúдыіў, тілько ўчуў йим йакúсь шéлист і опамньитáў йим сьи аж на сиридúны тóúі гнойáнки вúшши йак по пóйас, бо бýла такá глибóка. І зачúў йим тогдú кричúти. На крик вúбігли парубкú зы стáйны і помоглú миньі віттам вúльісти. Хто минé там ўсадúў, то ни знáйу, бом ныікóго кóло сéби ни вúдыіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка

106. Хлоп у гноївці.

Пішóў хлоп с Корóпцьи до Вістроúі на прáзник ў полúваний понидыілок. Напúў сьи дóбри. Йде с прáзнику і собі вигóйкуйи. Дúвит сьи нарáз, біжúт пацьú. Мúслит він собі: Трáба злапáти та будé на вихóвок, бо йакéсь було́ дýжи фáйне. 'Али йшли більши льýди з зáду нéго і наўпиріd нéго, а він собі мúслит: Кобú тотó пацьú ни квичúло, тóбим сьи охоронúў, шчóби ныіхтó ни вúдыіў тá би бýло мóйи ўже, бо йак хтось ўздрит, то й скáжи, та той ґаздá відберé. Буў він ў новім кожýсьі, ши такúй, шче тогдú тыілько від кушньірí. Закúнуў він полý тай тотó пацьú піт полý і зачúў дýжи утыікáти. І поминýў ўсьі. А так дýжи зьіпріў, шчо мýсьіў кожýх с сéби скúнути, такé тотó пацьú було́ кишкé. Принъіс він до дóму, а ў нéго булá обóра, а на обóрі велúка

гнойийка. І він по́при туту́ гнойи́нку зачи́ў йти с тим пацьитим до хлыва́; а ёно́ сьи ви́дирло тай боўть! ў гнойи́нку. А він хап за но́гу. А воно скомильгува́ло ним і пирривирну́ло йиго́ до гнойи́нки і зачило ним ў тыі гнойи́нцы пирривирта́ти на ўсыі бо́ки. Уздріў він, жи ни же́рти, зачи́ў кричи́ти до бра́та: Нико́ло, Нико́ло! Ви́йди но с ха́ти, бо йа собі зла́паў йаке́с пацьи́ на доро́зы та таке́ мо́цни, шчо мньи так валку́йи, шчо о́ — по гнойи́нцы. Йиго́ брат ди́вит сьи, ко́ло не́го ньічо́го нима́, а він по гнойи́нцы таньцьу́йи так, шчо аж гнойи́нка пове́рх не́го бри́скайи. 'Аньі 'му очи́й ни ви́тко, шчо с кужу́ха зроби́ў так йак сирда́к. Ка́жи до не́го: Та ти ўдурі́ў, ци шчось, ўпи́ўйис сьи, тай ска́чиш по гнойи́нцы! — А він ка́жи: А спсе́ котро́йі. Таке́ було́ фа́йни пацьи́, тай дес подьі́ло сьи. — А брат ка́жи: Та йа ви́дьіў ра́но, йак йшло на ві́тпуст, шчо було́ фа́йни, бо ма́ло кужу́х бі́лий на со́бі, а тине́р зроби́ла сьи віўца́, бо аш тиче́ з не́го. — І вільі́з з гнойи́нки і пішо́в спа́ти і скінчи́ло сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

107. *Страх збиткує ся над чоловіком.*

Йшов-єм з міста, а була вже пізна година і дуже темно, тай якурат у пів села надійшов до здибаня якийсь пан. Я хочу його обминути, а він не пускає; куди я, тудай він, все ми дорогу заступає. Я тогди ще не бояв сї, бо гадавєм, що то Петрушескиий (ґазда з нашого села) тай кажу: Чого хочете п. Петрушескиий? — А він курив люльку на довгім цибусї, — і як не посипле єскрами з тої люльки. — Ой, гадаю си, а то що таке, аж єм застив. А він стоєт, не уступає сї. Тогди я звернув з дороги на місток, тай гадаю си: Ти будеш стояти, але конче колись підеш, тогди й я си піду. — Але як єм іно сїв на той патик, зараз ми спати схотїло сї — на смерть спати. Тай гадаю си: Я всну, продрімаю сї, тай піду! — І як єм усну на тім патиці, то тогди вже ніц не памятаю. Тогди взєв мене, нїхто, лиш він, най счизає від нас хрищених і від нашої хати, тай заніс мє до хліва на трете обісьцє; тогди розібрав мене чисто, саком-пак, визув, тогди взєв, звинув мє гий у клубок, тей затолочив у соломєнку, завбільшки на чвертку. А шмате моє зібрав до купки, змецкав, сподні чисто подер і всьо гет з чобітьми кинув у гноївку перед хлївом. І тогди, не знаю, чи йому вже Пан Біг не допоміг, чи кури запіяли, що так мене лишив. А як єм сї рано збудив, то не мігєм сї, анї рушити, анї вилїзти з тої соломєнки, аж єм сї

враз з нев переверну, і так ем виліз. Як-жеж уже виліз-ем з тої соломенки, то сам себе настрашив-ем сї. Що зо мнов стало сї? Де моє шмате, що я лиш у сорочцї? Де я є? Нїчого не тємлю. Тогди зачив-ем шукати двирий; як ем уже знайшов двері, отворив і стємив сї, де я є, тогди зачив-ем шукати шмате. А у кутї у хлїві качки сидїли; я гадав, що то моя полотенка білїє сї, тай улїз межи качки: качки заквакали, я ше гірше злек сї, вибігем зо страхи на двір, тай узрівем під порогом у гноївцї своє шмате; взяв-ем, то всьо таке чудне, мокре, тай утїк до дому. До полудне нїчо ми не було, а від полудне зачив ми страх брати. А як ем лег у вечер спати, то знов десь так коло півночи, прийшли до мени пани, поставали на воколо з люльками і пекли мене вогньом. Так було біз три дни, аж третого дня, дав-ем си воду сьветити; і як ми вже осьвятили воду, то кинуло мнов у косцьолї до землї і відразу вснув-ем. І як-ем тогди вснув, то спав-ем пів доби. А від того чису вже Богу дєкувати більшим го не видїв.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Івавівцьох, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

108. Як страх завів бабу в воду.

Йшла йидна́ ба́ба, Галушчика́, від коро́ў з двора́. І показа́ў йі сьи хлоп і ка́жи: Ходи́. 'Али тэй Іва́н Че́мний буў на той час над водо́ў, пи́счи тро́хи і диви́ў сьи. Зави́ў, той шче́з би, ў во́ду ба́бу і во́дит по воды́ до́ўгий кава́лок. Во́дит йі і ба́ба ўсе: Тала́н-тала́н! 'Али Іва́н Че́мний ни ви́дыў то́го хло́па, лише́ ба́бу ў воды́. Ди́вит сьи, ба́ба хо́дит по воды́, а Іва́н Че́мний ўздріў, жи то ни з Бо́гом і бойа́ў сьи відозва́ти. Аж наре́шты чу́йи, шчо тота́ ба́ба ка́жи: Бо́жи мі́й, Бо́жи. Шчо́ йа куму́ ви́нна? — Зайшла́ ў глыбо́ку во́ду, зачи́ла сьи Бо́гу мо́лити шчи́ро і ві́йшла на бе́риг жива́. І до нинька шче ґазду́йи.

Зап. в липни, 1902, в Коро́пци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

109. Страх і баба.

Була́ Храно́ўска йидна́. 'Али йшла с по́грибу від Данила Кулико́ўского, шчо хова́ли, пізна ўже годи́на, кидайу ве́ршу ў во́ду на ри́бу, чу́йу, шчос трі́шчит. Али чу́йу, ўсе кричи́т: Па́ньі Орнато́ска, па́ньі Орло́ўска, по́дай ру́ку. — Показа́ли йі сьи ў воды́ поко́йі, запу́гала

сьи ў вéрби, ни моглá злыісти так рáнтом. Тáто надыйшлá є силá пізно, пізна годи́на, зáўши льубúли говорúти пáцьир йак йшли пізно, чýйут, тріщи́т пат тоў глибóкоў водóў. Кáкут: То хто? — Йа, пáньі Храпóўска Антосúха. — А йа вітти крúкнуў: То хто? — А вони́: То ти Олéксо? — Йа. — Ходи́ судá. — Вітратýвали ми є тóго місьцьи с тыщкóў бідóў так, йак зкóпана булá, вітьигнулисмо йі є того місьцьи, ўвилú ми йі до хáти, дивисá рóбит ў хатьі, вивітрúмок, бо злий дух приступи́ў до нéйі. Привилúсмо ў тотó місци, де йійі кинлó, і вилéм до дóму, до йійі, зачúли сьи виртáти назáд на тотó місци. Кáжи: Шчо ти рóбиш зо мноў, кýми? Там йи мойá кумá Орнатóўска, шчо мньи клúчи і Орлóўска і пáньі Замолотóва. Ледви ми йі вітти віттьигнýли, шчóсмо сьи добúли до йійі дóму.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

110. Як страх хотїв утопити чоловіка.

Кривéнький Никóла буў ў ґурáльни. Зачúў просúти Тильісьньіцкого ґурáльника, шчоби́ го пустúў на вичéру рýску, ни сьвятий вéчир до свóго швáґра Федьú Рожúвого. Іде вин від Фéдьи Рожúвого на свій час до ґурáльни і, стýдьінь, морóз, ідé він лéдом тай го ўгоўмáсило ў вóду. Він вітти сьи ратýйи, а шчéзби кáки: Йа тибé ни пýщу вігни. — Лапáйи сьи вéрбіў над бéрігом, лóмит гéрби за собóў і ни мóли сьи віратувати. Аж ўчуў йигó швáґир з дóму, шчо кричи́т: Хто ў Бóга віруйи, ратýйти! — Учуў по йигó гóлосьі, прибігáйи, кáжи: То ти, швáґри, Никóло? — Кáжи: Йа. — Ходú, вілазьúй. — Колú, кáки, ни пускáйи. — І розгорнéний ўже ў водьі, кожýх так сам ўш лижúў сьи у водьі, шче й Федьú покúг злий дух ў вóду. Ледви сьи по голúньі віратували с тóйі води́, лéдви Кривéнький Никóла шчо до трох місьицьіў прийшóў на місци до свóго здорóўйи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

111. Страх втягав парубка під плиту.

Булú ми з йидни́м хлóпцем на вичирнúцьох. А той хлóпиц, то буў побирижникіў син, мéшкаў ў льісьі, а ми ходúли обидвá на вичирнúньі до Пýжник. Бýли ми дóўгий час. Потóму він кáки до мéни: Ходьім

там до ме́ни тай нириночу́йиш у̌ ме́ни і ра́но піде́ш до па́сьіки. І ми зьібра́ли сьи і пішли́. Йдем ми біз льіс, а йа сьи від не́го прилашу̌ за сво́йі потре́би, а він пішо́у̌ і сьіва́йи. Пото́му йа за ним зачи́у̌ йти так мо́жи о де́сьіть кро́кіу̌ від ме́ни, він йде на пире́д і співа́йи, а йа за ним. Там була́ сте́шка, котра́ була́ бли́сша до до́му до йиго́. А він на ту сте́шку ни звирта́йи, а́ти йде доро́гоу̌ на міст, бо тула́ та́кжи доро́га ве́ла до до́му до йиго́. А йа си ми́шльу: Він ни хо́чи сьи росити, тай пішо́у̌ на доро́гу. Тай йа за ним. Ту нара́з дохо́дит до води́ і оти́шиу̌ сьи. У̌же ни співа́йи. Ми́шльу собі́: То він не́у̌ни вого́рит на́цьір. Тай у̌же̇ сьи до не́го ни вітлива́йу. Зьійшо́у̌ жи й йа до води́, а йиго́ десь нима́. Йа ми́шльу: То він пішо́у̌ до до́му у̌прост. Прихо́джу йа там до йиго́ ха́ти, загльида́йу за ним. нима́. Чу́йу го́лос йаки́сь таки́й проразли́вий, ньі́би дьітьчий. Ми́шльу собі́: Та сьіва́й си там. І ста́у̌ йим і сто́йу. Чика́йу на не́го, а йиго́ нима́, ті́лько той го́лос чу́йу. Ми́шльу собі́: Він десь мо́жи й засну́у̌ на доро́зьі, бо бу́у̌ ду́жи оспа́лий. Біру́, йду. Йду, слу́хайу, а шчось кричи́т так у̌ рові́: Бо́жи, рату́й мине́. Випровадь мине́ ві́тци. 'Али го́лос змінйу̌ сьи. У̌же тогді́ й йа́ сьи напу́диу̌. Ті́лько, жи хо́чу сьи пирикона́ти, шчо̇ то йи. І пово́ли поступа́йу сьи до то́го го́лосу. А там була́ пли́та така́ висо́ка, шчо трима́ла зо два́цьіть ме́тріу̌ широ́кости, а по ньі вода́ бі́гла. А піт тоу̌ пли́тоу̌ було́ порожно так, шчо мо́жна було́ ме́шкати. А йиго́ там запрова́дило. І та́к го у̌качи́ло у̌ тото́ боло́то, шчо там було́, йа́к би хто у̌зьиу̌ і нау̌ми́сни обльіпиу̌ го. Йа прихо́джу до не́го, тай кричу́ до не́го: А ти шчо ту ро́биш? А він йидни́м го́лосом зачи́у̌ кричи́ти: Айа́й, ґвау̌т! — Йа ка́жу: Ни бі сьи, та то йа. Ле́двом го опамньита́у̌. І тогди́м йиго́ ви́провадиу̌ ві́тти тай ка́жу до не́го: А ви́диш, йаки́й го ти му́дрий! Ти у̌се з дьі́ьком йдеш на пирико́ри, а ви́диш, шчо він ти зроби́у̌, шчо тине́р й ти вигльида́йиш до не́го, так тьи обльіпи́у̌. А він сьи ньіц ни обзива́у̌, аж до ра́ньи і трі́с сьи цьілу́ ньіч. Віт тогди́ у̌же ньіґди сам ни йшоу̌ і у̌се сьи бойі́т.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Маховського.

112. Страх завертає човен.

Ходив я до дівчини і запізнив си там. Виртаю вітти вже пізно, прийшов ід човнови і сїв, узєв друк коло себе і лопату і сїв коло човна. Чую... з гори водов жине чоловік поверх води. Я покім лїзу в човно і переводю на цей бік. І я пришов до берига, а тот човном

зовсім пуднув на тот бік, де був упирет. Вітак я знов визу на цей бік — знов так само — знов мине пуднув на тот бік. Вітак я мусів штрикати ш човна у воду. Штрик! — цалком упірнув у воді і вішов на берег, на гору. А він стоїт на беризї, на плиті.

Зап. 1903, від Дутчака Николи, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

113. Страх заводить чоловіка у сніг.

Йшоў йим з вичирниц по́нри цвинтар і надибаў мине́ ко́тик. С то́го ко́тика зробиў сьи білий пес. Прийшо́ў йим аж до у́лицьі з ним ура́з і віта́к сте́шка була́ чи́риз мур і він мине́ тоў сте́шкоў повіў аж до жо́лоба. Завіў мине́ ў такі́ поко́йі, жи йак йим сьіў, то аш сам йим сьи зальика́ў, жи такі́ поко́йі. Йак йим сьіў і заснуў йим. Прибудиў йим сьи, зме́рзайим, і ни знаў, ци йти до до́му, ци пьи, бо то ўже свита́йи. Дивиў сьи, а йа на каміньу си́джу ў сьньігу́. Йак йа зоба́чиў то, тай окимиў сьи тай пішо́ў до до́му.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Стефана Маряша.

114. Страх у горальни.

Йа буў ў Грима́лові ў ґура́льни. Тай йакура́тни, йак ма́риц наста́ў, пийцовий вибіга́йи до ме́ни до спу́сту тай ка́жи: Па́ньі Косьіньський, шчось ў ме́ни кида́йи дрова́ми. — Йа збіга́йу на долийу та́мка до пийца, дивиў сьи, нима́ ньічо́го. А йа ка́жу до не́го: Слу́хай но, йак би так, кажу, лихи́й, то́ бим тьи набиў до́бри, тай бис с тим буў. — А так, йак дру́га ха́та, йи солодьіўньій. Слу́хайим, а ў тьі солодьіўни хо́дит збі́жи — йачмінь, жи́то — аш по́піт саму́ сте́льу. А він ка́жи: Слу́хай, шче́з би пирирабийи штуки. — А йа ка́жу до не́го: Ну, ходи́-ж подивимо сьи, ци то йи пра́ўда. — Прихо́димо, ўтварийимо две́рі, а там хо́дит отаки́й хлопиц (показує), а ўсьо збі́жи ў ку́пі, ўсьо ў ку́пу спакуваў. Стоймо́ ми, стойімо́, ўтворилисмо дру́гу половину, а він нам по́над голова́ми йак пішо́ў, аж ґуральньи стрісла сьи. То йа його́ так на свойі о́чи видьіў, йак вас. 'Али буў млино́к, так ў дру́гім домі, жи со́лод лушили. А той млино́к так ме́ли, жи аж і́скри ска́чут. Йа прихо́джу до майстра до ста́нцийі, тай бу́джу його́: Niech majster wstanie, niech patrzy sie, że jest bida. — А він ка́жи до ме́ни так: Шкода́,

жис такий старий, ўже майиш дьіти, а такий йис дурний. Йа тількі льіта спўдиў ў ґуральни, тай біди ни видьіў, аш ти ўвидьіў. Йа ўстану тай піду, пуслўхайу. 'Али йак скоро нима біди, то бігмé дьістаним ў писок. — Виходимо на ґальирйу, дивимо сьи, а там ўсе: Ўйо — ну, фйуть, фйуть, фйуть, (свище)! А йа кажу: No, patrzaj pan, jak mielą słód. — Ta gdzie mielą słód, kiedy to jedynasta godzina, ta parobcy asz po dwunastej będą mieli słód? — Приходим тамки, а він сидит на бальку, тай ўсе: Ўйо, фйуть, фйуть; а коньі сапайут, лéдви дихайут. Зальиский пирихристиў сьи лишé, ша, тихо стало. Коньі при жолубі йідьи, нема пьічого. А той кажи: І йа 30 льіт ў ґуральни тай шчем такого не видьіў, аш ти мене на то навіў.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

115. Чорт горальник.

'Али ўже ў зимі ўзьили мине до ґоральньі. І йа шчо почи ходиў такжи там до вольіў ў ночи. Раз ў вéчир йду чириз гумно, а він вилазит спіт кирату, такé ньіби тильи і так нарачки, нарачки, аш приближиў сьи до мéни. І ўже тогди сьи підньіс, йак чоловік, тай кажи до мéни: Ти де йдеш, Романи? — А йа сьи вітзиваўу: До ґуральньі. А тобі на шчо? — Ну, бо й йа йду. — Ну, а ти там шчо будéш робиў? — Ну, та йак то шчо? Та биз мéни ґуральньи ни може йти. — Та чуму ни може йти? — Бо так. А йака би то горіўка була, йак би ни йа? — Та йак то йака? Або ти йі шчо робиш? — Ходи зо мноў, будéш видьіў шчо. — Айа, йди с тобоў, може бис ми йакого лиха вистройіў? Йа ўже тибé добри знайу. — А ти мине йак можиш знати? — Або то ни ти тручиў мине ў воду ґоло млина? — О ньи, кажи, то мій брат, бо він мéльником, а йа ґуральником (миханьіки ўбидва — зам. брата Філька). Ходи зо мноў, йа тобі покажу йиго, він прийдé такжи до мéни. — Биру, йду зьі страхом. Приходимо до ґуральньі обидва тай він від мéни просто на кльіштох (там де сьи робота студит), подивиў сьи, помішиў, поньухаў, покўшиў тай кивайи го мéни пальцем. — А йа ў такім страхў! Гадайу си: Піду до публьіки, та шче мине публьіка трўтит з гори на долину. І ни йду. Тай кажу до тих, шчо там були ў ґуральни: А ви видити дьітька, вонди во? — Кажи: Де? — Ади кажи, ходит по кльіштоку. — Ўсьі сьи диўйут тай жадни ни видит тай кажут до мéни: Йди, йди, дурний. Тобі сьи ўже провиджийи, бо ти сьи бойіш. — А йа сьи вітзиваўу: Та то той самий. — А він до мéни,

óчи пиривирнýў вíтти з горú тай настáвиў ми ср..у. А йа кáжу: А дивíт во, шчé ми настаўйийи ср..у. — Тогдú ґурáльник прихóдит до мéни тай кáжи: Йди, йди пiйáку, ни вабаўйий льýди; ўпиў йис сьи, тай шчось плитéш. — Тай йа ўже стаў, тай ни вітзивáйу сьи, тільно дúўйу сьи, шчо дáльі бýди. А він вітти пішóў, до кітлá подивúў сьи, потóму до кýфи, де горíўка, вітáк пішóў до кáтки, розьібрáў сьи, ўльіс ў кáтку (цильíндир лишúў па верха — зам. батька), вúкупаў сьи і ўже тогдú ни знáйу, де сьи подьíў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

116. Страх тримав чоловіка цапки.

Оден хлоп с Корóпцьи посадúў кукурýдзи па лýзьі кóло водú ў пáна, ў Мислóского. І там стиріг йіх. 'Али одиóго рáзу наклáў собі огóнь кóло бýди і лижúт. Дúвит сьи, йде, йак то називáйут ў Корóпци льýди шльахтичíў кульбаиú, такúй кульбáн. І відзивáйи сьи до нéго: Ти де йдеш, кульбáни? — А воно до нéго сьи ни вітзивáйи. — Агá, помúслиў він собí, то пéўни Розóўский. Розóўский, а ви де йдéти? — А він ни вітзивáйи сьи. – А він собí помúслиў: Мóжи то дóбри Мислóўский, а йа так до нéго кáву, тай він моўчúт, шчом му гонóру уймúў. — 'Али призирáйи сьи льíпши, ни подьíбни дес до чоловíка. Ўзьиў він голóўньу і кúнуў ў дьíтька. Йак зачúла тогдú бýри бýти, бýду вівирнуло, вогóнь забрáло, капильýх вíсадило аш на дýба, а йигó постáвило цáпки ў вільхóвий корч. І так стойáў цьілý ньіч, аш сьи рáно спамьитáў, а тимчúсом кукурýдзи зьзьíли і ни міг достиричú.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

117. Страх тисне за палець.

Буў ту такúй пастýх і пас пáньску худóбу. А буў там, у Коропецкім, побирижнúк, називáў сьи Йівáн. Йа — кáжи пастух — пригнáў худóбу і льигúйим собі спáти; а бýўйим накúдаў ў ййиц йаблок. Али ту слýхайу, шчось на подьí гульáйи. А йа собі гадáў, шчо то той побирижнúк минé стрáшийи. А йа кáжу: Гульáй, гульáй Йівáнку! Аш ту чýйу, злазьúйи с подá і прихóдит до хáти і зачинáйи гульáти. Йа схóпиў сьи і ўзьиў йим пáлицьу і кáжу: Чикáй, Йівáни, то будý зáраз

биў. — І ўзьиў йим па́лицьу і по ўсьі ха́тьі с па́лициў і пьіґде́ нима́ пьіко́го. Йа стаў і задумаў йим сьи і ўже знайу, жи то ни побирижни́к. Аш ту бирў і зноў льига́йу. Прихо́дит, йак мине́ потиснўў за па́лиц ў нозьі, йак йим сьи схо́пиў, то аш па двір ўтьік ми́жи худо́бу. 'Али він прихо́дит і та́мка до худо́би і ка́жи: А пра́ўда, жи йа тибе́ й ту знайшо́ў! — І бире́ і раху́йи худо́бу. Відрахува́ў два́цьіть штук і бире́, жине́ ў доли́ну ў бэ́йни. Він жине́, а йа завиртайу і так йим сьи зму́чиў, бо він сьуда́, а йа туда́ і худо́бу ни пуска́йу. Аш ту ўхо́пиў йид-но́го вола́, йак сьіў на не́го, то ў такі́ бэ́йни зайіхаў, жим дру́гий день нас два ле́дво ў двана́цьитьі годи́ньі знайшли́.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кароля Пшиблукевича.

118. Як верби хитали ся.

Ту в „житні" просто, там на дорозї, так за хрестом не далеко. Кобила полетїла на поле. Я сї дивив за нев, де вона полетїла. І верби сї хитали вобидві, а не було вітру. Так: одна туди — друга туди.

Зап. 1903, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

119. Як страх гойдав кокорузами.

Як я був парупком, ішов тут просто Максимихи. Йду нидалеко — таке гей коза́, гей пес іде дорогов. Йду — нїц, не утїкає. Те я кажу: „Ни втїкай, ти!" То... як си зірвало тей ф курузи — курузини холї-тало, та я став тихо... Вжи ни видїв нїчого.

Зап. від Онуфрія Андріящука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

120. Страх і стрілець.

Раз йа йшоў с Коро́пцьи, іду́ Луга́ми сьуди́ на майда́н, а ма́ўйим зі собо́ў стрільбу́. Прихо́джу ту на йиде́н пльац, а той пльац назива́йи сьи Стада́рньи. Ди́ўйу сьи, стойіт дик і рийи. А ду́жи сьи бу́ло ви́тко, мі́сьиць сьвіти́ў. Ми́шльў собі: Забйу́ тибе́! — Стрі́лиў йим раз, він пі́тскочиў і на мі́сци стойіт. І так йим шче ўстрі́лиў два ра́зи рас по́ рас, а він за ко́ждим ра́зом пі́тскочит і ста́ни і стойіт. Ми́шльу собі:

Тра тьи помипу́ти і лишйти, бо то ви́тко, жи то ни зьвір. — І пішо́ў йим по́над во́ду, шчо́бим пиришо́ў на дру́гий бік десь. Прийшо́ў йим до кла́тки, ди́ўйу сьи, на кла́тцьі сиди́г кіт. Ми́шльу собі́: Ни бу́ду стрільа́ў, бо то не́ўни те саме́, шчо йа там стрільа́ў. Йа́к то баби́ припові́дуйут, шчо біду́ сьи би́и на ві́длі. Ми́шльу собі́: Тако́го кота́ йак йа на ві́длі ўда́ру льуфка́ми, то го забі́ў на смерть. — І так ў імньа бо́жи пирихристи́ў йим сьи і ўда́риў йим. Рука́ миньі задиривіла, а стрільба́ ўпа́ла до води́. Ста́ў йим йак тума́н, ньічо́ ни ви́джу. Так за годи́ну опамньита́ў йим сьи, ви́тьах йим стрільбу́ з води́ і чирис кла́тку да́льі йду. Нидале́ко дру́гого бе́рига стоїі́т таке́ ньіби по́душка на кла́тцьі. Ми́шльу собі́: І шчо типе́р с чо́ртом роби́ти? 'Аньі го пириступи́ти, а́ньім би́ти ни го́дин, бом зале́дво шчом те́плий шче віт пе́ршого бить́и. Ми́шльу·собі́: Возьму́ та тьи ко́пну. — Ко́пнуў йа ногоў, а с то́йі по́душки закури́ло сьи так, ньіби питльо́вана мука́. Та́к ми сьи здава́ло, жи ми хтось наси́паў ў о́чи росси́чного вапна́, тому шчо мньи так очи пикли́. І ўжем більши ньіц ни ви́дьіў. І пішо́ў йим да́льі. Йду йа, а там була́ ў льісьі ха́та даўно́, а́ли тогди́ то́йі ха́ти ўже ни бу́ло, тьі́лько сьи лиши́ла пиўни́цьа, а ту ги на мойи́ шчі́сьтьи зачи́ў дошч йти. Ми́шльу си: Схова́йу сьи до то́йі пиўни́цьі, бо ми було́ шкода́ капильу́ха. І схова́ў йим сьи. Йак сьи дошч прильльи́ў і так льльиў па́ру го́дин, а йа ў тьі пиўни́ци сидьі́ў. Йа́к сьи пиристáло льльи́ти, вилажу с то́йі пиўни́цьі і ўступи́ў йим па́ру кро́кіў і гі дурни́й обглььи́нуў сьи. Бо то ни ду́рно баби́ ка́жут: Йак йдеш, то ни обглььида́й сьи, то ньічо́го зло́го ни зоба́чиш. А йа то́го собі́ ни запамньита́ў, ім сьи обглььи́нуў. Ди́ўйу сьи, стоїі́т йаки́сь пан таки́й ньіби йаки́й гра́бйа, ў чо́рньім сурду́тьі, ў чобо́тьох шварцо́ваних, ка́йстир таки́й з на ме́тир і льу́льку ку́рит. 'Али таки́й ого́нь си́пли, шчо мо́жна кукурудз спичи́ і на ме́ни ди́мом дму́хайи, бо то було́ бли́сько. А йа́ сьи так спу́диў, шчо ни зна́йу, де сто́йу. Капильуши́на ўпа́ла, ма́цайу сьи за го́лову (зимна — зам. Яжицького), а воло́сьи стоїі́т йак пру́тьи. Підньи́ў йа ту капильуши́ну і схова́ў піт па́ху; а́ тота́ капельуши́на зачи́ла трі́шчи́ти, бо то була́ с соло́ми. А йа собі́ гада́йу: Йак сото́нник ўчу́йи (буде́ сьи сьміїати — зам. Яжицького), то мо́жи присту́пит бли́шче до ме́ни. І так йисмо стойа́ли обидва́ с піў годи́ни. Ми́шльу собі́ (дам йа тобі́ — зам. Яжицького): Тобі́ ўсьо йи́дно стойа́ти, а йа буду́ зачина́ў тьіка́ти. — Зачи́ў йим сьи поступа́ти ў зад, а там буў з за́ду пень. А йа бис ньи: Гегеп! Йак йим сьи схо́пиў, то ўже тогди́ і страх від ме́ни відле́тьіў, а так йим тогди́ утьіка́ў, шчо́м сьи аж до́ма обглььи́нуў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

121. Страх у пасїцї.

Иіхаў йа на ныч ў суботу. І там коны сї лишйли і пасли сьи бис цызў видыльу, бис цыилий день. Ў нидыльу ў вечир йшоў йа до них, а там почукаў шче йидéн зо мноў і здибайим сьи обидва. І він найи пса і йа майу пса. І йдéмо обидва. Аш ту чўйим, йакісь співайут. Він кажи: Йдут з Зарваницьі і співайут. І йдем дальі. Аш приходим нидалéко, а то ў пасьицьі йакісь співайи. А він кажи до мéни: Йакісь пйаний, вирньім сьи. — А йа кажу до нéго: Та ти сьи пйаного бойіш? Най він там собі співайи. І так смо поўставали і радим сьи. Аш ту пес йидéн за дрўгим і поўтьікали. А йа кажу до нéго: Ходьім. Приходим просто насьіки і минé скортьіло покривйти сьи. А воно скочило с пасьіки і засьмійало сьи і стріскало ў долоньі, тогди зачйло гульати, а ми зачйли тьікати аш під льіс. А воно йде бис поли і вогнéм сипли. І приходит до коний і зачинайи йіздити. А ми стойали під льісом, аш ту нараз дивим сьи, льіс горит і ломит сьи, а ми тьікайим до гори до дому. Аш ту вибігайим ў половиньі поли, ўже ньічого ни чўти. А там зноў льіс буў, куда ми мали тьікати. Ми прибігайим до самого льіса, а він ўже нирибіг нас і стріскаў ў долоньі і зачйў сьмійати сьи. Нараз зноў льіс майи сьи і ломит сьи. Ми обирнули до коний, зноў аш під льіс і тамйисмо посьілали, бо смо сьи бойали. Аш ту шче йидéн надйіхаў і кричйў: Ўйи! А він кажи до мéни: Йа будў кричйў, най живéнько йіди. — А йа кажу до нéго: Най, ни кричи, хто знайи, шчо то за йидéн. Ўже майим йидного, шче ти тра й дрўгого? — Він кажи: Йа таки будў кричйў. І зачйў кричйти: Домéньцьу — на! — А він сьи вітзивайи: Чого? — Йіди живéнько, бо осьди йи біда. І тогди схопиў сьи борши від мéни а йа хопиў го сьи за плéчі і зачйлисмо тьікати. А йак йим його дьігнаў, тай йим го трўтиў назат сéби. А він схопиў сьи тай мине дьігнаў, тай минé трўтиў назат сéби. Йа оглньиўуў сьи, а той чорт роспустйў пальцьі тай туй минé за плéчі алапати. Йа йак крйкнуў і ўпаў йим до зимльі, ўжем ни міг дальі тьікати. Аш ту прийіздит той трéтий до мéни. І ўстаў йа, то шче так йак би стирту соломи запалйў і ни знати, дé сьи подьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кароля Пшиблукевича.

122. Страх розпитує.

Раз йшов-ем із села і як уминув-ем сї коло еґомосцьової брами, закликав хтось: Іване! — А я кажу: Чого хочеш? Але нїчо не відо-

звало сї. Я зачив знов йти, а воно тогди каже: Де ти йдеш? — Я кажу: До дому! — І як-єм сказав, що йду до дому, то такий мене ляк зібрав, що не міг єм кроку ступити, волосє дубом стало, аж шапка підлїзла до гори і так стояв єм може з квандранс. Потому зачив-єм поволи йти і все мене щось гий-би не пускало, але що то було, до нинька не знаю, бо нїчого не видїв.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

123. *Злодїй перестав красти через страха.*

Ра́зу йидно́го стаў йа ў почи́. А йа таки́й звичай маў, жи ўсем льуби́ў шчось пітй і ўкрасти. 'Али биру́ і йду на дру́ги сило́ і ньічо́го там ни ўзьну́, бом ни маў йак, бо були́ польіцийанти. Вирта́йу звітти, ми́шльу собі: Пове́рну йа до ко́ршми і Жида зрабу́йу. Аш ту ди́ўйу сьи, йіди йаки́сь йидни́м коньо́м. І биру́ і сьіда́йу і йіду. Ди́ўйу сьи, а він визе́ йакісь те́льбухи. А йа биру́ ньіж зза хольи́ви і ріжу. Йа́к йим проби́ў, аж вогне́м поси́пало на ме́ни. Йа тогди́ ско́чиў с фі́ри і хтьіў йим би́ти то́го фі́рмана. Ди́ўйу сьи, а фі́рмана нима́. Кінь сам біжи́т да́льі. Биру́, доганьи́йу коньа́, сьіда́йу і йіду. Прийі́жджу йа ко́ло ко́ршми і хтьіў йим повирну́ти до ко́ршми. Ди́ўйу сьи, а кінь біжи́т. Йа тогди́ вирну́ў сьи і доганьа́йу коньа́. Ни міг йа́ го дьігна́ти і верта́йу сьи. 'Али ми́шльу собі: Ньіч йим стра́тиў і ньічо́го ни позиска́ў. Піду́ йа до ґура́льньі і во́зьму патикі́у, аби́м лу́рно ни йшоў до до́му. Аш ту йду биз гре́бльу, біжи́т сусьі́дний хло́пиц і ўсе мине́ за соро́чку тьи́гни. Йа сьи обзива́йу до не́го: Чо́ ти хо́чиш ў ме́ни? Тобі́ жиль, жи йа ни-су́? То йди, тай ти си возьми́. А він ўзьну́ тай ви́скочиў на ме́ни. Слу́хайу, шчо миньі́ так тьи́шко? Ма́цайу на пире́дьі, йакісь на миньі но́ги. Йа тогди́ гада́йу: Шчо йи тако́го? Дрова́ нису́ з нога́ми! І тогди́ гада́йу: Возьму́ тьи і ўто́пйу. Злапа́ў йим за чу́пир і ки́нуў йим ў во́ду. Тогди́ гада́йу: Шчо йа зроби́ў? За таке́ пусте́ і ўтопи́ти сусьі́дного хло́пцьи. Вирта́йу сьи, мо́жи го шче ви́кигну тай віттрісу́. Йа лише́ сьи обирну́ў, ди́ўйу сьи, а він на миньі́. Тручи́йу с се́би, як мош стру́тити. Про́шу, аби́ зльіз, він ни хо́чи. Нису́ да́льі, а́ли но́сом аж до зимльі́ похили́ў йим сьи, таки́й він тьишки́й. Прино́шу до до́му, кричу́: Жі́нко, ўтвори́! — а вона́ ни чу́йи. Йак йим ви́тьиў две́рі, две́рі сьи розлома́ли. Йа кри́чу: Жінко, сьвіти́! — а вона́ ни чу́йи. Йа за чу́пир, хтьіў йим то́го стьигну́ти с пличи́й, а він йак зачне́ кричи́ти, йак сьи позбіга́ли шче бі́льши, тай ми го з рук ви́рвали. Ни лиши́ло миньі́ сьи лише́ во-

лосéньи. Йак йа ўпаў тогдú до зимльí, том три дни áньі йіў, áньі пиў, áньі говорúў. Йак йим ўстаў, пішóў йим до кьсьóндза, вúсповідаў сьи і ўжем більши ни краў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кар. Пшиблукевича.

124. Узяв дїдько смаженицю!

Буў йа ў Надорóжньі там польовúм. Али йиднóго рáзу ў восиний ночуваў йа кóло барабóльі і мій брат такжи, бо там дýжи дúки барабóльі йíли, то мýсьіло нас два бýти; йак йидéн пішóў на вичéру, то дрýгий сьи лишúў, бо ни мóжна було́ так востáвити. Так йа рас пішóў на вичéру, а брат сьи лишúў. Повичéріў йа, а жінка кáжи до мéни: Та возьмú там ў горньáтко шчось брáтови, бо він десь дýжи голóдин. — Та шчо вóзьму, йак ўжéсмо ўсьо зьзьíли? — Жінка кáжи до мéни: Зачикáй трóшки, йá му ўсмáжу хоць дві йайка. — Зачикáў йа, вонá ўсмáжила, заўйизáла миньí до хýстки горньáтко с смажинúцнў, йа бирý, йду. Пáлицьи ў йидньí руцьí, а горньáтко ў дрýгі руцьí і так йду. Прихóджу кóло млинá на грéбльу, нарáз ньіц ни вúджу. Агíй, а то шчó сьи стáло? Сьльіпóтьіў ни мáйу, а ни вúджу. — Нарáз мноў скомильгувáло по тьі грéбли та ў вóду — бух! мноў. Горньáтко поплúло, йá сьи дóбри вúкупаў так, шчо аж ми сьи ни хтьíло, залéдво, шчом сьи вúдрапаў на бéріг. Йáк йим сьи вúдрапаў, дúўйу сьи, сьтьіна́ пирúдо мноў такá чóрна, йáк би хто задильувáў. Агíй, а то шчó сьи стáло? Та миньí ни пéрший раз сьудá ходúти. Пирихристúў йа сьи тай пáлицнў по сьтьіньí но тьі раз і дрýгий раз. Дúўйу сьи, а то йакáсь конúна такá сухá, йак дóшка, а йа по ньі пáлицнў бúў. Гадáйу собí: Та шчо онá миньí вúнна? Тра ўзьити тай вітци‿вúпровадити вотáм на вобол́ньи, та нáй сьи пасé. Йа тíлько рýку натьигнýў, хтьіў йим ўзьити за грúву, йак мноў пруднé до горú ногáми ў вóду! А Бог жи би тьи побúў с конúноў. Та миньí дрýгий раз зноў купáти сьи трáба? Та йа шчо хóчу вúльісти в водú, а минé ньібн шчось ў чолó бух! А йа зноў ў вóду. І так мньи з дéсьіть раз кúнуло. Залéдво шчо йа вúльіс тай ўзьиў тай йим сьи вирнýў до дóму, бо с публьíкоў ни бýло ширшóйі рáди. І ўжем ў дóма ночуваў, а вонó вітти тай пішлó аж до мóго брáта тай йíздило на ньім десь до опíўночи, шчо лéдво дочикáў рáньи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Маховського.

125. *Як страх їхав повозом.*

Раз йа пучувáў с кіньма на коньушúньі. Прийіхав йим, попýтаў йим і пустúў пáсти, а сáмим пішóў під льіс спáти. 'Али льих йа тай чось ни мóжу заснýти. Зробúў йа собі дайґар і кýру. Слýхайу, йакúсь пан йіди штирмá кіньма, пóвозом, батьіх тріскайи, áли так йіди, йак вітир на мéни і прóсто. Гадáйу собі: Трá сьи вітци ўступúти, бо йа на самі доróзьі лижúў, бо йак надйіли, а ни змóжу сьи жúво схóпити, то мньи мóжи розйіхати. І почáў йим ўставáти, а ту ўже кóньі надомноў. А йá сьи зльик тай нóги піт сéби хап! А ту тимчáсом минé óсиў по кольíнах так, шчо аж йим сьи пиривирнýў до горú погáми. І відйіхаў від мéни з дéсьить крóкіў і ў тьім пéньдьі óбирнуў назáд дрýгим бóком, кудú голова булá. А йа гадáйу собі: Йак мньи ўдáриў ўже по кольíнах, то шче, псьакроў, ўдáрит по голові. — І йа хтьіў ширикúцнути сьи так, йáк сьи дьіти ширикицкáйут. А там було таке óзиро навáд мéни, а йа ў тото óзиро боўть! А він відйіхаў в дéсьить крóкіў тай почáў сьи сьмійáти і ў долóньі плéскати, а йа ў калабáни купáйу сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

126. *Страх у стайні.*

Як ми полягали у стайни і спали — а була вже може перша година. Зачило у стайни дуже лоскотїти так, що ми сї зі сну посхаплели — і зачив мене тогди Павло кликати, але я не хотїв встати, бом сї боляв. І як ми засьвітили лїхтарню, а конї всї поврнвали сї, і не було, анї єдного в стайни. А лоскіт дуже був гий-би сї стайнє валила. І ми пішли тогди дивити сї, де ті конї поділи сї; а они стояли всї у купці коло плота і лиш фуркотїли. А в другій стайни пара коний вирвала жолуб і витягла аж на серед стайнї — а далї не могли вже вийти. А з того страху ми повтїкали, аж до хати і смо спали, аж до раня, бо бояли сї з хати вийти.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, у Іванівцях, Жидачівського пов. Н Левицька.

127. *Страх на возї.*

Як їхав Никлєвіч до Стрия і єму сїло на віс, то так було тешко, жи конї навіть ни могли йти. Али, жи він ще ни знав, що є... Конї

бив — коні ни хтіли йти. Дужи тешко, так, жи на коньох стала цалком піна. Аш сї білїла піна. Навіть ему... тоди він казав, бачу — віс му пиривиртало. Бо він аш тоди став. Злїс був. І злїс тоди с фери і пішов довкола воза і кажи: — Що за дїтько сї вчіпив миие!?

І тоди ніц ни видїв. І як сїв тоди на феру, то коні ни міх стримати, так втїкали. Він навіть тоди, бачу, заїхав був до Цуцуловиц — тими, кіньма. А то теньґий кавалок, по, жи я вже позабував. І с того як приїхав до дому і захорував зараз.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

128. Страх у млинї.

Йак мойі та́то булй ў Підга́йцьох ў па́на за гуме́нного і так йидно́го ра́зу зьібра́ли форнальі йіхати до млина́. Вйкидали збіжи на фіри і пойіхали до млина́. Прийіхали вонй, поскида́ли, каза́ли парупка́м понасипа́ти на коші, парупкй понасипа́ли, а самй польига́ли. А та́то льиглй на скрйнку там на тоту́, де мука́ паде́. Парупкй позасипйали, нима́ ньіко́го ў млиньі, тільки вонй. Закурйли собі льу́льку і ку́рут. Вила́зит спіт ко́лиса панйчик і та́кжи льу́льку ку́рит. І стаў на опро́тьіў них і дим пуска́йи. Так з годйну йиде́п на дру́гого пуска́ли дим. Пото́му він пішо́ў до ка́міньи, попра́виў ка́мінь, пішо́ў до мукй, пома́цаў, чи до́бра йде́, ўзьиў до́ўбиньки, поко́ўтаў, тимча́сом когу́т: кукуріку! А панйч піт ка́мінь, ма́ло си клу́би ни пошчиба́ў. І ўже то́йі но́чи більши ни вйдьіли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

129. Люлька з соняшника.

Оден чоловік уповідав. Ішов в ночи з двора і вдибав его панок на одиім млинищи, що си називає: „млиниши". Він надибав того панка, а панок курив люльку — таку порциляиову, білу. Кажи до него: „Замінеймо си люльками". А чоловік кажи: „Мінеймо си!" Тей си замінели. Чоловік пішов до дому спати. Рано дивит си — а то сонїшнина так... пириломлена — ни люлька. Рано шов до двора назат — той чоловік самий. Приходит на то місци, а люлька его стоїт на зимли.

Зап. 1903, від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

130. З люльки костомаха.

То наш йиден прийшо́ў до млина́ (Ла́пйак, чи котри́й) і зачи́ў моло́ти та́мка, чи шче ни моло́ў, лиш сидьі́ў ко́ло вогньу́, бо то та́ґжи було́ ў зимі. Там при огни́ сидьі́ли й и́нчі, й кури́ли льульки́. Прийшо́ў пани́ч, та́ґжи си сьі́ў ко́ло них, тай ку́рит, тай ка́жи до то́го чоловіка: Міньи́й сьи зьі мноў за льу́льку. — Той чоловік ка́жи — ди́вит сьи, жи до́бра льу́лька —: Чи ни схо́чиш дода́тку? — А він ка́жи: Ньи, так міньи́йу сьи, гурт на гурт. — То́го панича́ була́ льу́лька фа́йна, дирив-йи́нна, с таки́м цибухо́м, жи сьи го́йдайи; а то́го чоловіка то була́ льу́лька чирипи́йнна і мале́нький цибушо́к. Тай поміньи́ли сьи. До́ки той пани́ч сидьі́ў, то той хлоп кури́ў, а йак пани́ч пішо́ў, ди́вит сьи, а то ни льу́лька, а́ли костома́ха, нога́ с коньи́, с копи́том. Зачи́ли сьи ўсьі сьмійа́ти з не́го, шчо він собі льу́льку таку́ заміньи́ў. І він вихо́дит ра́но там, де тотьі вастаўкі́, на тоту́ прига́ту, йиго́ льу́лька ко́ло млина́ на пло́тьі повісина. Ўзьнy льу́льку. ўньіс до млина́ і зачи́ў пока́зувати тим льу́дьом, а они́ диви́ли сьи і сьмійа́ли сьи с то́го ўсьо́го. — Той пани́ч вигльида́ў йак ме́льник.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

131. Виміняна люлька.

Іду я одного разу́, так о дванайцеті годині, іду я, то стоїт хлоп на дорозі... стоїт, а я курив люльку. Він кажи: Ану мінєй си зо мнов! А я си взєв — замінєв за люльку за ту. Я до дому прийшов та до тої люльки — нима. А то в торбині кіньский гімнєк намісто тої люльки.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

132. Кепська виміна.

Шов чоловік в ночи с сила, знаєте. Переходит єго тогди біда — щез би, так такі тут коло нас недалеко, росстилив полотно віт цего плота до цего плота почєрис дорогу. Він то оһходит туда-ни-туда —

ни можи обійти; а далї зробив си с того пан. Пан собі курит люльку — таку файну, алиж бо і цес чоловік курит. Али він кажи: Знаєш що? Мінейно си люльками. Він взєв та свою дав, а той пан єму свою дав. Той приходит до дому, засвітив собі, обзирає си на люльку, а то ни люлька, а свиницкий гімнек. Іде він шукати люльки свої — можи на тім самім місци... А так він приходит, шукає, де то він був акурат, а то люлька в плотї — люльку застромило, шо то за біда — пропала би — не гадайти собі...

Зап. 1903, від Параски Андріящук, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

133. Порцелянка за деревянку.

Оде́н плуга́тор ньіс пого́ничови вичѐру. Пізна годи́на, ди́вит сьи, йде дру́гий. Ка́жи йиму́: Добри́й вечир. — А той злий ка́жи: До́бри здоро́ўйи! — А за Бога ни згада́ў. Йдут оба́, бала́кайут, а той ка́жи: Дѐ ти йдеш, Іва́ни? — Нису́ пого́ничови вичѐру. — Тай йа, ка́жи, йду до сво́йіх вольі́ў! — ка́жи шчѐз би. — А той шчо ньіс вичѐру, закури́ў собі́ льу́льку — те́пьґа була льу́лька, файна — тай йде. А шчез би закури́ў собі шче кра́сшу йак він. Тай кажи: Заміньи́ймо сьи за льульки́. — Коли́ мойа дириӳйинка. — А він ка́жи: Мойа порцильа́нка, а́ли йа тобі ни жи́туйу, йа дайу, хоць вона́ кушту́йи більши йак твойа́. Тай поміньи́ли сьи. Прийшо́ў до вогньу́, ди́вит сьи, а то с кукурузьйинки льу́лька, а цибу́х з лободи́. Ка́жи: Ото́ мньи́ здури́ў. Ну, на ка́жи, вичері́й. — Той ди́вит сьи до двійньи́т, нима́ ньіц. — Ото́, ка́жи, ди́во, ни дотика́ў сьи двійньи́т, тай ньічо́ нима́ ў них.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

134. Як страх ловив рибу.

Ў Цьвітові ў йидньі скарбо́ві ха́тьі ме́шкаў госпо́дар. І йак прийшо́ў нови́й мі́сьиць, то по стри́ху так йа́к би йаки́м по́возом йі́здиў. А пара́з слу́хайут, вали́т сьи ў сьінѐх сьтьіна́; таки́й гри́міт, так лити́т! Вихо́дьит с ха́ти сь сьвітлом, ди́ўйит сьи, сьтьіна́ стойі́т. Вирта́йут до ха́ти, слу́хайут, а на стри́ху так таньцьу́йи, так вило́скуйи, жи йа́к би йакѐ вили́ки висьілья́ сьи вітпраўйи́ло. Так бу́ди таньцьува́ти до двана́цьитойі годи́ни. Від двана́цьитойі годи́ни ўже спокі́йно. 'Али ко́ло

хáти зáрас пивилúкий буў горóд, а пóпри той горóд тиклá рікá. Дúўйит сьи, ў тьі ріцьі до міськцьи лапáйи хтось рúбу, áли головóў ў долúну, а погáми до горú і сак закидáйи і піднóсит, витрісáйи с сакá рúбу. Приглидáйут сьи, шчó то йисьть, áли то ни чоловíк, áли йакáсь сотонá. Оні тогдú відьійшлú ўже ни далéко хáти, слýхайут, ў кукурýдзах такúй дýжи тріскіт. А то ўже кукурýдзи бýли такі вилúкі, шчó ўже прúли;- а оні мúслили, шчо то йакá худóба абó кóпьі. Вонú тогдú шче заклúкали на нáймичку: Марúнка, Марúнка! Бігáй но борзéнько, бо йакáсь худóба ў кукурýдзах так дýжи лóмит! Кобúсмо загнáли, бо то будé шкóда; мóжи то дóбри йакі кóпьі. — Забрáли патикú до рук, оббігли горóд надокóла, нимá ньіґдé ньічó, тьілько с кукурýдзіў до рікú побігла йакáсь хлопчúна малéнька ў капільýсьі на дрýгий бік биз вóду тай стáло на бéризьі тай сплéскало ў долóньі, зачúло сьи сьмійáти і зачúло казáти: Борзéнько, борзéнько, бо будé шкóда! — А то місьиць сьвітúў, бýло сьи вúтко, оні сьи дúўйит ў горóд, нимá й йиднóго кукурýдза ўлóманого. Повирнýли вонú до хáти і кáжут: То вúтко, жи той самúй, шчо рúбу лапáў. І ўже більши ни йшли там дивúти сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

135. Страх і рибаки.

Ту ў Будзиньі кóло Корóпцьи вúйшли рибакú рúбу лапáти на Дньістéр так пúрид вéчиром. І зьібрáли сьи на вóду і зачúли йíхати. Али слýхайут, шчось плинé водóў і кричúт так, йак дитúна. Кáжи йидéн до дрýгого: О, ўже йакáсь публьíка кúнула ў вóду дитúну. Йідьмо тай злапáйим тай возьмéм до дóму, бо гріх за душý! — І так пýстили сьи йíхати, прийіждж́ийут до тóйі дитúни, злапáли і йидéн зньаў сирдáк с сéби, завинýў ту дитúну, постáвиў ў чáйку і йіди до бéрига. Нидалéко бéрига тотá дитúна йáк сьи кúнула с сирдакóм до водú і ў пáру гін від них вúплила гóла, а сирдáк сьи ўтопúў. Так вонú зачúли йíхати зноў, пиридогóнили і злапáли. І дрýгий с сéби сардáк зньаў і тутý дитúну зноў завинýў. І зноў йідут до бéрига. А та нидалéко бéрига зноў так зробúла, йак с тим. І так бýло йіх шісьть і так с ўсьимá зробúла, жи й йидéн сирдакá ни маў. За сéмим рáзом йак йі злáпали і ўже ў міх обвинýли, бо сирдакá ни бýло. Прийíхали до бéрига, повилазьúли, тутý дитúну тримáйут, тай йидéн кáжи: Накладьíм вогóнь, та тутý дитúну ўбігрíйим, бо то ўже гі ньіч бýла. Наклáли вогóнь, зачúло сьи від вогньý вúтко бýти, дúўйут сьи до тóго міха, а ў тьім міху котьáтко такé бриткé, шчо ни мош ў рýки ўзьйти. Ўзьиў йидéн і вúсипаў го з міха

ко́ло вогньу́, а воно́ зашкірило сьи тай грійи сьи. Йа́к сьи розьігріло, йак ско́чит у́ вого́нь, так той вого́нь пороскида́ло, шчо ни було́ а́ньі ву́глика, а само́ у́па́ло до Дньістру́ і зачи́ло ду́жи сьмійа́ти сьи: Біднa дити́на, бі́дна! — так приповіда́ло. А вони́ з місьцьи ни могли́ сьи ру́шити, та́к сьи позастра́шували. Йак у́же тро́хи відьі́йшли́, тай ка́же йиде́н до дру́гого: Сисе́ ни тра й побирижника́, бо й побирижни́к так ни го́дин поздира́ти лагідне́лько, йак воно́ з нас поздира́ло сирдаки́. І зачи́у́ йиде́н на дру́гого крича́ти: На шчо́ ти брау́ біду́? — А той ка́жи: А ти на шчо́ брау́? — І так сьи пире́чили з годину, а пото́му ка́жи йиде́н до дру́гого: То так, ку́ми; у́же ньі́ґди пирид ве́чиром на ри́бу ни йдьі́м, бо би́смо мо́же і у́се так пайшли́ йак ни́ньі, а хто зна́йи, шчо воно́ би дру́гий раз зробило? Мо́жи би і нас потопи́ло? І у́же більши на ри́бу ни ходи́ли пирид ве́чиром, тьі́лько у́се до полу́дньи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

136. Страх гонить рибу.

Йа лапа́у́ ри́бу. Наста́виу́ йа льі́ску на ри́бу у́ бе́різьньу, наде́ ри́ба йак зви́кли у́ ло́у́ку, йа льіх собі на бе́різьі, перестиу́ йим сьи три ра́зи і тото́ місци, де йа́ сьи положи́у́, пирихристи́у́. Лити́т пес по ко́нищ мо́йі голові́ вили́кий, страши́й і поле́тьіу́. Потьі́м неба́вом так йак на́лпцеу́ по траві́ місци за місцим: фу, фу. Йа́ сьи пирихристи́у́, у́стау́, пішо́у́ до сво́йі ло́у́ки, набра́у́ ри́би, ди́у́йу сьи низаба́вом, таке́ гі Жид зальі́зло ви́шше ло́у́ки, у́ панчо́хах, вода́ була́ гльі́бока є піу́ льі́ктьи на бро́дьі, зачи́ло тала́пати сьи, горба́ти, зьігне́ни, зачи́ло стогна́ти, стра́шити, а йа зачи́у́ говори́ти па́тьир тай йим пішо́у́ до до́му. Прихо́джу ра́по, набра́у́йим є піу́тора ґа́рцьи ри́би і у́же́м бі́льши то́го ни ви́дьіу́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

137. Страх над Ченчою.

То так, як я був в Ясениці на тартаку́, полома́ли ся від машини ля́зри, що машину тягнуть. Мене́ післа́в машиніс́тий до Бориславе відольле́ти тоті ля́зри. Так я там чека́в, бо не було́ того мосьо́нжника в до́ма до одиннайця́тої годи́ни в почи́. Ви́йшов-ем відтам, було́ вже пів до дванайця́тої. На на́шім по́ли є ріка, що сї назива́є Че́ньча. Я надій-

шов над ту. Чéньшу, а мені сї зробив перéд очима великій лїс. Став-єм, ўстрашив-єм сї. Мислю си: Ў лїс не піду. Витєгáю тютюн, закурив-єм си (то найскóрше, бо кáжут як страх, то курити). І так мислю собі: Всьо єднó, що бýде, то бýде, підý в той лїс. — Вступивсь я два крóки в лїс, дивю сї — а то водá зробила сї в тóго лїса. Перейшóв я за вóду, пішов-єм на стежку. Дивю ся, йде дорогою пес (направду! то не бáйка жадна!). Я сї ўстрашив того пса, здоймив-єм кепелюх, говорúв-єм пáцїр. Так я йду, тай пес йде і йде... Я пóза фóсу і мóвю пáцїр, аж єм прийшóв на конéць свої границї, там як сї кінчит наше пóле. Тогди пес щез, а я пішов до дóму.

Повідають, що в тій Чéнши — нечисте місце. Як раз два музиканти з Ясеницї пішли по струни до Борислава, то блудили, блудили тай померзли.

А знов єдéн дерево возив то на нїч і він і кóні померзли. На тїм місци завше хтось свище, кличе.

Зап. 1902, в Ясеницї, Дрогобицького пов. від коваля Айзенбарта, В. Левиньский.

138. Як страх крутив ся на водї.

Так він казав так во: Стоїт під берегом в саме полудне, а щось чорне летїло і крутило сї. Тей вирвало кавалок берега і кинуло на ріку. І тогди з ріни скочило в воду і крутило сї тей на водї щезло. Таке чорне.

Зап. 1903, від Василя Татчина, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

139. Страх сипле піском.

А знов той сам побирижник засїдав там в лїсї па шкідників... в ночи. І рас там як він сидїв в ночи над берегом, над ріков, — тиха була ніч, погідна, місєчна, морос був добрий, сьніг вже так рівненький, білий... всюди — нарас кидає єму в очи щось піском. Він сї троха настрашив, али зарас зачєв сє дивити, що би тото могло бути. Всюди так оглянув сї, всюди, навкола — пириконав сї, що нїкого нима. В тїм другий рас кидає так само піском... Али так сильно єго закидало тим піском... А потому знов третий рас так само. І він потому ще там посидїв, хотїв сї пириконати, чи то де хто збитки єму не робит які. Потому пішов собі до дому. — Страх го зібрав — він пішов до дому.

А на другий день пішов там на то місци пирконати сї, чи є там той пісок насипаний по верха. А там нічогісїнько не було. Чистенький сьніг як лежав, так лежав. Ніц а ніц ни було. Віт того часу він вже вірит в страхи.

Зап. як висше.

140. Страх у Св. Станїславі[1].

Купи́ў ґазда́ у Сьвиитыім Стаиыісла́ві горо́д, штириста ри́ньских даў. Ниибра́ў сьи до то́йі ха́ти ґосподарува́ти, зра́зу ныічо́ ни бу́ло ў тыі ха́тыі страшно́го. Зачи́ў йа́му копа́ти на тыім ґру́нтыі на барабо́льу, зачи́ло ну́джити ў тыі ха́тыі. Шчо було́ ў ха́тыі, ўсьо кида́ло ў не́го і ў че́льидь йиго́. Ві́брали с ха́ти чи́сто ўсьо, аби ныічо́ ни бу́ло ў ха́тыі, аби́ ни бу́ло чим кида́ти, йи́днак невідо́мим спо́собом кида́ло ў ха́тыі у ўсьу че́лыідь. Льи́жи спа́ти, злапа́йи, ки́ни го сприт зимлыі; жі́нку, дыіў́чину са́мош так кида́ло. Аж наре́штыі зачи́ў льу́дим каза́ти: Гей, біда́ льу́ли. Кида́йи ў ме́ни, жи нивитри́мок і ни ви́тко ныічо́, прийде́ сьи ха́ту вітступи́ти. Прийдыіт до ме́ни ў ве́чир, пано́ви ґоспода́рі. — Прихо́дит со́рок хло́па і жа́ндар буў і віт, зачи́ло му дивиса́ роби́ти. Віт ка́жи: Йа за́рас спра́ву зро́бйу се́му. — Ни ўстиг вімовити тото́ віт сло́во, ві́та ў гру́ди йак бе́ўхнуло йаки́мос полыіном нивідо́мо вітки і віт ўже́ сьи спу́див і сказа́ў: Йа се́му спра́ви ни го́дин зроби́ти. — Чим раз гірши збиткува́ло сьи. Нарі́кайи на туту́ йа́му, шчо ві́копаў, шчо мо́жи шчо пору́шиў. Кажут сусьі́ди: Мо́жи й то бу́ти. Зачи́ли ра́дити йиму́: Йдыіт до кьсьо́ндза, посьвіти́ти ха́ту. Там йи кльа́штор. Прийшо́ў кьсьондз, покропи́ў ха́ту сьвіче́ноў водо́ў, одна́кош сьи збиткува́ло. Аж за тре́тим ра́зом покропи́ў, ўспокойі́ло сьи чи́риз кі́лька день. Пішо́ў до мі́ста ґазда́ той і жі́нка пішла́, лиш дыіў́чина була́ ў ха́тыі. Ка́жи біда́: Ўтвори́! — Тота́ дыіў́чина віттвори́ла, посу́нуло сьи до ха́ти, лиш вітир чу́ти було́. І ста́ло до сте́лыі, біли гі слуп, йак полотно́ і шче тота́ ха́та ни ўспокойе́на, зноў зачи́ло там мордува́ти. На кінци́ ни зна́йу, шчо́ сьи там ста́ло, бо йа там і ві́дыіў, а́ли пото́му пішо́ў вітти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

140. Біда в дївки.

В Паращчека́ в Ясени́ци служи́ла дї́вка, що ма́ла біду́. Тота́ біда́ ўсе роби́ла госпо́дареви зби́тки. Нераз вхаску́дила сї на ку́хню. Такий

[1]) Оселя в Станїславівськім пов.

смрід є тóго, що не мож бýло бýти в хáті. Або вікна мазала гім..м. Люди йдут тай дивýют сї. В когó служйла, то бідá такé виpаблéла. Аж пішли в нев до якóїсь ворóжки під Самборóм, тай та відогнáла від неї біду. А дївка ще жиé.

Зап. в груднї, 1902, в Ясеници, Дрогобицького пов. від Ів. Багрія, В. Левинський.

142. *Як страх водив Онуфрія Куріняка.*

Онýфрій Курінйк пішóў до однóго ґазди, Баньдьнкá, робити дирривйшчи і там доўгó забавиў сьи. Робйў дирривйшчи і по тьім ўсьім пýстиў сьи до дóму, пішóў ў погáний такйй кут на вітхід, затьйў ў вирбý сокйроў, вихóдит вітти хлоп і бирé сьи до нéго і кáжи: Ходй. — Завíў йигó ў вóду і вóдит йигó по водьí чйриз вилйкий час і завíў до Івáна Куликóўского на подвíри. І сказáў: Дé йа йи? — А той кáжи: На шкíлььі ў Остафійчука. — А він кáжи: Бóжи мій, Бóжи, за шчо ти минé так вóдиш? — А той хлоп шчез, бідá. Він сьи спамньитáў, дйвит сьи, ў Куликóўского він на подвíру, ў Івáна. Зачйў пýкати ў вікнó, пустйў Івáн до хáти йигó, Онýфрійа Курильнкá і він зачйў роскáзувати ў свóйі нидóльі Івáнови Куликóўскому і кáжи: Йак бим буў ни згадáў за Бóга, то й ни знáйу, шчóби сьи булó стáло зо мноў. І аш рáно пішóў собí до дóму. І віт тóго чиcý ўже ў вéчир ньіґдé ни хóчи йти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

143. *Біда на плечах.*

Той Лáпйак ньіс бідý с Кáрского на плéчох аж до Буркіского фіґýри. Аш там прийшóў, а то далéко з бáриского нéсти аш ту, перихристйў сьи, бідá с пличйй скóчила. Йак прийшóў до дóму, то сорóчка на ньім бýла цьілкóм мóкра.

Зап. в вересни, 1895, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

144. *Страх возить ся на плечах.*

Али одного разу я йду тей надибаю на дорові, тей кажи минї: „А ти би мине ни брав?“ — А я кажу: „А то куда тибе брати?“ —

А воно си вже до мени ни обзивало. А вітак, як воно сіло мині на плечі, тей я єго носив. Вітак носю я, тей носю, а вітак дес-ем носив тото далї так до вопівночи, а лишень кури запіяли, а то мині с пличей дес щезло... То таке, шо як ничести, то де влїзи на плечі, аби тогди мав на памяті, аби пригадав, коли був сьвитий вечер, котрої днини. Та бо то ни мош нагадати. Та як си нагадає, то зарас оно щезни, али як ни мош нагадати — тей носит, тей носит.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

145. Як ґазда боров ся зі страхом.

Стах Фидорýк буў ў Сьтьіньцьі на празнику. Йшоў пьáний с прáзнику льісом, тéньґий хлопáка буў і лихословúў злóму дýхови, казáў: Йа хóчу сьи борóти. — Жінка Катирúна з ним йшла: Бій сьи, Бóга, кáжи, шчó ти рóбиш? — Він тáкі свóйі борóти сьи. Пойáўуйин сьи ў льісьі сухá осóба на гостúньци, кáжи: Колú хоч, ходú сьи борóти. — Йáк сьи ўзьйли обá борóти і тотá сухá осóба, шчо злапáйи Стаха і ўсе до зимльі тоўчé ним. Фурт бóрут сьи. Ўже й він ўздріў, шчо ни жерт. Жінка йде, мóлит сьи Бóгу, кáжи: Чоловічи, христú сьи. — Йак го зачíло мордувáти ш чверть мúльі, так го, шчéз би злий дух, стоўк, шчо залéдви за місьиць шчо прийшóў до свóго здорóўйи і ўже віт тогдú борóти сьи ни ходúў, лиш йак го ньіч захóпила, зáўши сьи Бóгу молúў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

146. Згінник страхом.

Йду я с поля, а там гнец*) був замерс. Али я йду, то я знав де він замерс — я там ніби є завсїгди. Али приходжу я на то само місци, де він замерс, а то си зробив шляхтич тай батогом таке вимахує, таке вифівкує тей зробили си пиридовнов свині. Тот пан так бігав за ними, бігав, али я собі кажу сам до себе: „Шо би то такого було?... Мние половина ни впади!“ І так биру я — йду до того пана. Сам він біжит ніби за свиньми. Я кажу; „Пане, я вам поможу гонити!“ А то си до мени ни обзиває нїчо. Али я кажу: „Шо би то такого було, шо це си

*) Згінник.

ни обзиває нїчо?“ Іде той пан та я йду з ним врас. Я до него хочу вогорити, а воно до мени ни обзиває си нїчо. Йду я, йду з ним, нїц воно до мени ни каже анї рас. І тото дес воно від мени щезло. Али йду я, йду далї, а то си зробив с того пана вів такий тельґий, такий якби в браги вішов. Як я зачєв за тим волом ходити — та я по таких, млаках ходив, шом бродив по колїна. Та той вів шов по верха, а я стрих. Як я зачєв за ним ходити, бігати, завиртати его, али я... мине втуманило — я гадав, шо то є вів, а тот вів мине аш до самої днини. Я аш рано прийшов, тей кажу: „А то я дурний, шо я за якимос волом бігав, шо мине де по млаках водило. Али тогди як воно мине водило, та все бире мине, тегни за шию, а я си ни давав. Я собі думав: „Чиж я би ни дурний був, аби я си там талапав“?

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

147. Перестрашений.

Ішов Гриньо Богданїв з Вінкеви і нїс кілє; з ним ішов пес, нїби вітам від его тата. А с тим псом шось ішло і той пес дуже в'їдав на то. Пес єдним боком, а він другим боком. І так сї був злєк того, шо як прийшов до дому, то аш го віттирали. Аш рано прийшов. Як вийшов з вечира, то прийшов аш рано.

Зап. О. Деревянка.

148. Цьвіти на свидовім корчи.

Мій брат, Федь Сеньчу́к, йшоў по́при ку́хньу о́ґрудом. Ўздріў свидо́вий корч, ў ночи́, ў о́ґруды ко́ло сте́шки, показа́ли сьи білы квіти му ў ночи́, йак найкра́шши біла ру́жи. Він ўзьнў і ўломаў то́го корчи́, дйвит сьи, ў рука́х лу́жи вили́кі квіти виглььида́йут. Показа́ла сьи, шчезла би, осо́ба зла, зачи́ла ты квіти відбира́ти: Дай суда́. — Ка́жи брат: Йа ни дам, то мо́йи. — А шче́з би ка́жи: То мо́йи. — І зачи́ли сьи бу-ришка́ти, хлоп буў мо́цний, ка́жи: Йа ни дам. — Кйнуло го кілька раз до зимлы, ши́пку стра́тиў, десь, шче́зло би, ўхо́пило. Приньіс до до́му тоти́ ру́жі і ка́жи: Сьвітьіт, бо йа ма́йу фа́йны ру́жі ў рука́х. — Ми засьвітйли, зачи́лисмо сьи сьмійа́ти, шчо знак йи, шчо цвйло, а він ўстаў тай ка́жи: А се шчо тако́го? Та то були́ такі квіти, шчо страх. — Пішо́ў дру́гий день, зачи́ў шука́ти за ши́пкоў, ни найшо́ў і до ни́ны.

І ўже му було́ віт тогди́ пидо́бри, була́ така́ годи́на, шчо йиму́ шкодли́во було́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

149. Страх на очкурі.

Йиде́и буў на́ймит даўно шче за па́ньшчини на Пиривісци. 'Али той на́ймит йде, а́ли зла осо́ба показа́ла сьи, пани́ч. Іде́ більши парупкіў, а той ка́и: Ни біи́ти сьи, йа́ го йму, йа ни бо́йу сьи. — Маў він таки́й очку́р ко́ло се́би, злапаў туту́ біду́ і виде́ на па́ньске гумно́. До дньи па́нови ўсьі стирті́ пиримолоти́ў ним. Ра́но зачи́ў сьи просйти, а він ка́жи: Пиричисьть ми шче ўсьо збіжи, аби́ ка́жди окре́ми було́. — Пиричи́стиў ўсьо збіжи, тай го пусти́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

150. Як парубок гонив терлицю.

Йак йа буў хлопа́к, служи́ў йа при дворі і гони́ў ко́ньі на ньіч, бо припа́ло на ме́ни. Займи́ў йа ко́ньі на Ли́су Го́ру́, ви́счи Мильничевка. Попу́таў йа ко́ньі, вибира́йу собі с тих йидно́го, шчо найситший, аби миньі було́ до́бри йі́хати до се́би, бо то ш чверть ми́льі. Прийі́хаў йа до сво́го до́му, никла́ ма́ма пиче́ньі пироги́. Повиче́ріў йа, сьіў на коньи́, пойі́хаў під вікно́: Ма́мо, ма́мо, да́йти миньі на па́чку тьутьу́пу, бо миньі сьи наўкучит при ко́ньох. — Ка́жи ма́ма: Си́ну, ни ма́йу о́зди лиш сім ґре́йцаріў і тих ти дам. — Сьіў йа, йі́ду і тьі́шу сьи, жи ма́йу па́чку тьутьуну́, ўже ма́йу ро́зриўку. Там бу́ли хло́пцьі ў ко́ршмі; каза́ў йа віни́сти па́чку тьутьуну́; ни ква́пили сьи вони́ жа́дни, а йа зайі́хаў коньо́м до сиридйни до ко́ршми і ка́жу орйндаре́ви: Дай миньі па́чку тьутьуну́ за 7 ґре́йцаріў. — Даў Жид па́чку тьутьуну́, зроби́ў йа собі дзиґа́ро, ўзьиў сьирни́к, закури́ў і да́льі вийі́жджу тай ка́жу: Хло́пцьі, добра́ньіч. — Вітповіда́йут: Шчісли́ва. — Йі́ду йа, йі́ду, прийі́хаў йим ко́ло Симаньа́ ко́ло Тацьійо́вого. Віхо́дит вітти те́рлицьи с піт пло́та с су́тича; вона́ на пире́д, йа за неў, вона́ ґальо́п тика́йи, а йа ґальо́п ко́нем, ти́сну і ти́сну, аш с коньа́ піна йде, шчо мо́жна лопатоў згорта́ти. Прильіта́йу піт Ге́мний ко́ло Штифана́ Марйаша́; там бу́ли очиро́та, а вона́ ў очире́ти, тай трас, трас ў доло́ньі і сьмійи́ сьи. А йа

с тóго страхý йак с коньá ўскóчу, так сьи нальик, ўбіг до хáти, слóва с сéби ни мóжу добýти. Питáйи Штифáн: Шчо тобі, хлóпчи? — Ни обзивáйу сьи, бо ни гóдин промóвити. Так сьи тьигло биз годину, биз дві; війшли вони с хáти, за конéм дивити сьи, а коньá кóло ворíт нимá. Кáжи Іван: Шчош тиnéр бýди? — Шчо бýди, ньіч своé прáво мáйи. — Ўзьиў Штифáн Івáна за рýку, війшли на Лису до тих скарбóвих кóний, обійшли, позганьйли до кýпи, рахýйут, ўсьі кóньі йи, а тóго нимá, шчо йа йізди̂ў до сéби на вичéру. А шчош тиnер, Штифáни, бýди? — Ньіц ни бýди, йак го злóдьій ни ўкраў, тó го воўки ни зьзьіли. Він ў пóли мýсит бýти. — Польигáли ми піт стирту пшиниці, ўзьали рáно ўставáти тай за кіньми шукáти. Позбирáли кóньі до кýпи, гóньит йіх до двора, а тóго йиднóго нимá. Зганьййут на долину, над Мильничéнка над тóго, а бідна конина лижит ў рові, пирибирáйи ногáми. Думайи собі Іван: Шчó сьи с тобóў тиnéр стáни? — Пирибіх він пáру кóний, злапáў до рук, пішóў до сусьіди, пожичиў ýпріж і кавáлок линви, заприх пáру кóний і бирé тóго коньá ж жóлоба за шийу, пиривирнýў на сторц і витьиг. Ледви він бідний придилибаў до свóго двора. Жиль сьи Івáнови ўчинийў, шчо на вичéру йізди̂ў, а він сьи цьілý ньіч ни пас; трáба від дрýгих кóний ўривáти, та йимý дóбрий фýтраш дáти. Дьістáў він тóго ўсьóго 5 ґáрцьіў віўсá. Посилáйи пан Івáна с тим конéм ў пóли волочити. Жиль Іванови гоніти і з зáду батогóм бити, бос сьи цьілу ньіч ни пас і хоть добрий обрік зьзьіў, áли мордувáў йис сьи по жолобáх. Пустиў йа йигó на ризу з борóноў. Приїздит окóман: Івáни, на шчо ти пустиў коньи пáсти? — Ой прóшу пáна, йа пустиў пáсти, бо йіхаў дорóгоў, зачіпиў, тай він шчос храмайи. Крýчу ўже. Йигó так погá зáбольіла. — Бири, бири, запрігáй, най волочит. — Приўйизáў йа йигó до кóний і волóчу. Тьілько окóман пойіхаў, а йа коньи зноў на пáшу. Прихóдит полýдни, йак йимý Іван обрік дóбрий даў, так кінь до піршойі годи́ни нóги задрáў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

151. Як страх крутив ся.

Я як був ще малим хлопцьом, тей приїхали раз тато з Роздолу. А в нас є город. Дивимо ся, нїби так на межи стоїт щось троє таких білих. А був брат, нїби старший, тей зачав кидати в тото грудьом; а воно сї ни хотїло вступити тей крутило сї. Тей потому жисьмо сї вступили тей ни знати, де сї подїло. Али жи ни витко сї було.

Зап. 1903, від Михайла Зьвіринського в Турадах, Жидачівського пов. О. Деревянка.

152. *Як у хатї звонило.*

Ў нас ў Корóнци ў йиднóго госпóдара, шчо називаў сьи Олéкса Садыўский, шчос дзвонйло ў хáты кóло пóстилы мйжи пéчоў. І сходйли сьи шчо сьвйта, шчо видыли там льýди слýхати, йак то дзвóнит. 'Али питáў йа сьи ни йиднóго, котрйй там буў, йак він чуў, йак там дзвóнит. Йидны казáли, жи чýли дзвóниньи тонкé, а дейакйх такйх йим сьи питáў, жи казáли, жи ныц ни чýли. 'Али заслáбла тóму ґазьдыі жінка і вона кáжи: Ой бідá тáкі; вйтко, шчо нам ту шкóдит. І жінка ни задóўгий час помéрла. Віттáк ў пáру місьиццыў помéр і сам той ґаздá, áли лишйў шче пийтиро дытйй, а йидéн найстáрший, називаў сьи Іван, той робйў стольáрку. І віслужиў при вóську і прийшóў до дóму, заслáб, такóж помéр. І сестрá такóж віддaнá жйла ўсьогó тйждинь і малá дыўчина ни ў дóўгий час по них помéрла. І кáжут брáты: Ой бідá, трá сьи вітци пирибирáти, бо вйтко, жи нам тут ни дóбри сьи видé. Йидны говорйли, жи там булá цéрква колйсь даўнó, дрýгі, жи кóсьцьол, а такі бýли, жи казáли, шчо каплйцьи тылько. Дóки дзвонйло, жи чýли вонй, дóти йім ныц ни бýло, áли йак вонй оголосйли льýдим, шчо у них дзвóнит, то потыім льýди йак ўзьйли приходйти, то пиристáло дзвонйти, а вонй зачйли мéрти. І тих пийтиро йак ўже помéрло, тогдй сині поставили си на йиншім місци хáту, а ту спродáли за дешéві грóші, бо навіть сьи бояли тим дéривом палйти, шчобй й вонй ни помéрли. А типéр вонй здорóві і ґаздýйут собі.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

153. *Нечисте місце.*

Повідали миньі тато, жи вони все мали звичай хату на сьвитий вечир*) сьвиченов водов кропити. А мама мали знов звичай, жи хрестики робили по сьцьінах зи сьвиченов водов.

Али-ж вони купили собі йинчу хату, тей ф ті хаты то робили. Зачили кропити сьвиченов водов, зачили мама хрестики робити; йак зачив йакісь шýвар, йакісь вітир по хаты зачив сьи гонити! Навіть ли-

*) Щедрий вечір.

тина сидьіла на запйицку — і дитину скинуло на земльу. Али ньічо ни видьіли. По горі йак зачило чимось стукати, йак зачило шось кидати — а то тота хата була на ничисьцьім місьци за вокописком. Аш мусьіли туйу хату продати і фступити сьи.

Зап. 1902 р. від Ганни Феліцької, прозваної „Ганусьи Кучирива", в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

154. Якого страха мала баба.

Буў то йидéн коло мéни сусьіда, нáвіть мій шче рідний нанáшко. Маў він стару хатчину, áли тáйа хатчина ўжé сьи валила, тай він пішóў на фільвáрок коропéцкий за пáрубка служити до форпáльки сь цьілим домом. І прислужиў він собі там грóший і кáжи до жінки: Трá там хáту класти нову, бо йак підéм с служби, то ни будим мáти й де нирипочувáти! І купиў він дéрива, наймиў собі майстра тай постáвиў хáту. 'Али стаў він шче служити ў скáрбі на дáльший чис, а ў нéго віпаймиў си комірпи йидéн дьід з бáбоў. Грóший йиму ни платили за тóйи, з за тóго, шчо були бідньі, а він ў плату ни кóнчи й стойáў, бо йиму було за то дóбри, жи сидьіў комірник тай сьи хáта ни пустóшила. 'Али тáйа бáба віхóдит йидного ранку на вулицу тай кáжи: Кобим собі моглá йинди найти, бо тут шчос ўсе гримайи і мискáми і горшкáми і нáвіть по подьі так йак би штирмá кіньми йіхаў. — 'Али йидного рáзу гульáли ми ў тóйі бáби, бо йа шче буў на той чис пáрубком, áли йидéн пáрубок стáрший від мéни напиў сьи буў мóцно і льиг на пóстьіль і зачинáйи зубáми рипіти так, йак би йаке скло гриз. 'Али кáжи тотá бáба: Йак ви сьи поросхóдити, та зноў буде миньі йишчий кольидувáти, шче льіпши, йак сей типéр па пóстили. — А шчош такóго, бабуньу, ў вас йи такóго страшнóго? — Ой та ци рас пуджийи. Ўсе шчо новóго місьицьи такóйі гримітньі нарóбит, шчо миньі сьи здайé, шчо йа до рáньи буду на зимли, а с хáти ни буди ньіґде і знаку. — Ну, а вітáк шчо йак ўстáнити? Йи йака шкóда? — Ньи, Бóгу дьйкувати ньіц. Хоть чим гримайи цьілу ньіч, áли ўсьо цьіле. — Ей, шчо бáбо, такá бідá; то йак би йá сьи напиў, а ўзьиў вам гримати, то по чім бим гримнуў, то би цьілóго ни було. То, бáбо, нипраўда, шчо ви кáжити, шчо йи бідá. — Та ти миньі, синку, ни віриш? Тáжи йа така стара, та йа брихáти ньікóли ни брихáла тай типéр ни брéшу. — Ей чому ньи, ни брéшити. А йа вам ни кáжу, шчо йак би йа сьи бідóў зробиў, тóбисти ни мáли ньічóго цьілóго ў хáтьі. — Чикай, сину, йа тобі росповім йидну річ, йак зо мноў було ў сисьі хáтьі, шчо па тóйи мóжу

присьигну́ти ни так раз, али де́сьіть раз. Раз йидно́го ра́зу, то́ сьи дьі-йало ў осини́, пішо́ў мій стари́й за тим хльі́бом, же́брати, а йа спа́ла сама́. Тай йим две́рі замкну́ла, загаси́лам льа́мпку і ўжем на по́мацки говори́ла молитви́, шчом шкодува́ла на́фти. Гово́ру йа молитви́ і чу́йу йаки́с сту́кіт. 'Али йа наслу́хуйу, бо йа ма́ла надьі́йу, шчо то старий надьі́йди. Зговори́ла йа молитви́, ньіхто́ ни торо́кайи і ни відзива́йи сьи, аби́ йа ўтвори́ла две́рі. Тай ўзьи́ла, пирихрисги́ла сьи шче рас, тай сьи положи́ла спа́ти. І засну́лам. Нара́з йа кріс сон чу́йу, жи шчос на ми́ньі тако́го тьишко́го лижи́т, шчо страх. 'Али йа́ си ду́мала, жи то стари́й, тай ка́жу до не́го: А то ти? — А він сьи ни відзива́йи. — А мо́жи ти пйа́ний? — Йа мац йиго́, зачи́лам сьи руши́ти, а то студе́ний, йак льід. А він сьи так на ме́ни ўложи́ў, та кобі́ ўже на ме́ни йак зве́рха, а то ба па́віть ўже й ми́жи но́ги льиг до само́го тьі́ла. Чу́йу, таки́й студе́ний, жи йак льід. Хо́чу йа сьи христи́ти, ни мож. Хо́чу кричи́ти, також ньи. Аш, слави́ти Бо́га, когу́т запі́йаў, йак сьи той студе́ний дух з ме́ни зьі́рваў та ни йшоў ньі ў две́рі, ньі ў вікна, тьі́лько про́сто ў гору́, ў су́фіт. То так ха́та стрішчи́ла, шчо йа каза́ла, жи й ківо́чка з не́йі ни бу́ди. Ўста́ла йа, пирихри́стила сьи, та́ бо йа́ сьи хришчу́, а рука́ миньі́ сьи тріс́е так, йа́к бим, борони́ Бо́жи, пропа́сницу ма́ла. Йа шчо ма́ла сьи пирихристи́ти три ра́зи, то йа́ сьи христи́ла й христи́ла, аш сьи зачи́ло розвидньи́ти. І ўжем спа́ти ни мо́гла́ до дньи. Прийшо́ў дьід ра́но до до́му, зачи́ла йа йиму́ росповіда́ти, йак буў на ме́ни йаки́сь льих. — 'Али дьід ка́жи: Ей, ти дурна́ ба́бо. Та хто на те́би льига́ў, йак йа ни буў ў до́ма? — Та йак то ньи? А бігме льи-га́ў, а́ли таки́й студе́ний, шчо йак льід, а таки́й тьишки́й, жи маў ваги́ за штиро́х, йак ти. — А мо́жи сьи хло́пцьі де с тобо́ў дрочи́ли? — Ей, та де хло́пцьі, йа две́рі була́ замкну́ла шче з ве́чири. — Но, а ра́по йак йис ўста́ла? — Тако́ж бу́ли замкно́ньі. — Ей, то тобі сьи сни́ло такі. — Та де́ сьи сни́ло? А тиж ни ві́риш миньі́? Та йак ми йи обо́йи ў до́ма, та йак гри́майи. — А чуму́ж 'ньіко́ли ни льига́ло на нас? — Бо нас було́ ўсе дво́йи. — Ей, тобі́ ўсе шчос таке́ сьи притра́фит, йак мине́ ў до́ма нима́ — Та ўже йа сьи бі́льши ни ли́шу бис ти́бе, хіба́ бис де йи́нчу йаку́ ха́ту найми́ў. — А віта́к пото́му той дьід пішо́ў до ґазди́, шчо йиго́ ха́та бу́ла, тай ка́жи йиму́: Шука́й си йако́го йи́нчого комі́рника, бо йа ни бу́ду. — Та чуму́? — Або́ж ви ни чу́ли чуму́? Тамто́йі но́чи, йак йим лиши́ў ба́бу саму́ ў до́ма та шчос йак вільізло на ба́бу, ма́ло ни ўдуши́ло. — Та шчо́би таке́ вільізло? — А йа зна́йу шчо? До́сить таке́ тьижке́ зо штири ра́зи йак йа. — То йди собі, йак ни хоч та най стойі́т так тимчисом, за́ким йа при́йду до не́йі сидьі́ти. І той дьід сьи забра́ў, а ха́та сьи лиши́ла поро́жна. 'Али одно́го ра́зу йак па́сли фірма́ни ко́ньі ў ночи́, зачи́ў нара́з ду́жи дошч па́дати; а то

ни далéко до тóйі хáти бýло і пішлó йіх шчось кілька там спáти. А йа такóш там буў, áлим пішóў ў йиччи місци з йидними товаришйми. Йа йім кá ку, абй ни йшли тудá спáти, бо тáмички миньí бáба казáла, жи бідá йі вýджила. А воий кáжут: Такá дурнá бáба, а ти шче дурньíшчий від нéйі. Тай воий ўзьйли й пішлй там спáти. 'Али йа йидиóго кумпаньíстого свóго намóвиў тай кáжу йимý: На тобí дóбрий бук ў рýки, йди, абйс йіх там дóбри напýдиў. — А той кáжи: Йди ти. — Ньи, йди ти, бо воий будýт знáти, йáк би йа пішóў, йак прийдут під мойý шóпу, а минé ни бýди, то бýдут звáти шчо то йа, бо нас шчос штйри пішлó спáти під мойý стáйньу. А йа тóму сказáў, абй гримаў по хáтьі по вирхý. Зачйў той грймати, а тотй кáжут: Адй, дóбри нам казáў, шчо тý йи бідá, а ми йимý ни давáли віри. — Али вітзивáйи сьи дрýгий: Йа чуў, абй до нéго сьи ни вітзивáти, тай вонó нам ньічó ни скáжи. Дóки грймаў той по хáтьі, нарéштьі помижи вікна, бо вікóн ўже ни бýло, а вітáк тим бýком і по них. Йидиóго засьих по пóсьі, дрýгого по руцьí, трéтого по возьí, а читвéртого по голові. Тотй йак сьи вьíрвали 'вітти та ўтиклй до нас піт шóпу. А ми ўдáли такý штýку, шчо ми спимó, шчобй воий ни пізнáли, шчо ми йім тутý бідý сами напрáвили. І воий поприбігáли до нас биз души і зачйли оповідáти, шчо з ними бýло. А йа кáжу: Йа вам ни казáў, а ви миньí ни вірили. — Ўже тинéр вірим. — Та ба тогдй, йáкйисти змірили. — І ми вітáк тотй, шчо знáли, ньіц ньікóму ни казáли. І ту гет розголосйли по цьíльім сильí, говорйли тотй фірмáни: Ни дýрно бáба з дьідом ўтьіклá, колй нас бýло шчос дéсьіть тай ми поўтьікáли. 'Али бо йім бідá ньіц ни казáла, тьíлько йак самá булá, то булó на ньу вільізло, а нас йак потьиглó чймос, то так сйльно, шчóсмо чýли більши йак по дві нидьіли. Али кáжи йидéн: 'Али ви моўчили, йак то грймало? — Моўчйли, ми ньічó йимý ни казáли. — А мóжисти шчо про нéго говорйли? — Ми балáкали, жи йак дьíтько де грймайи, абй ни вітзивáти сьи, то він ньічó ни скáжи. — Нýжи вйдити, то томý, жи ви казáли, жи дьíтько, томý він вас биў. — І так донéсло сьи до тóго ґаздй, шчо йигó хáта, шчо хлóпцьіў вíгнало сйрид нóчи і сйрид дошчý і той ґаздá наймйў кс̄ьóндза пирит тим, йак маў йти до хáти, кс̄ьондз вітпрáвиў там молитвй і вікропиў хáту тай сьвітйм кропйлом вíгнаў чйсто дьíтька с хáти. Ўже потьíм більши ни бýло і до вйнька, тьíлько дрýгі шче чýли, йак за хáтоў бідá кричйла. А то йигó систрá мáла слáбість сьвитóго Вальйнтого, то йійі так мýчило, то вонá ў той чис кричйла, а то казáли, жи то бідá. А йак ўзнáли, жи то систрá тýйу слáбість мáйи, то ўже більши бідй ньіхтó ни вйдьіў, áньі ў хáтьі, áньі на хáтьі, áньі піт хáтоў нáвіть.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

155. Перелякані воли.

Пасли сї воли на паши і всї, як зігнав їх на терло, ніби на ніч, коло ріки, то всї лижили тихо, все до того чису. Як прийшла тота година і бик устав єден і заричив, тай зараз сї посхапляли всї бики і не годен був їх ніхто стримати. І коло них двайціть хлопа стояло і не годні їх були стримати. Тай порозбігали сї всї по збіжу, по поли, так, що па терлї не було анї єдного. І так біз тих три почи. Як шось у водї засьвітило, то всї воли втїкали, що й сто хлопа не були би стримали. І що днє збирали тоти воли до полуднє, нїм позганєли до купи. Другої почи пішов Яць і казав, же як то сї покаже, то він забє і не буде нїц з волами, — буде тихо. І як то сї сьвітло показало, то він стрілив кілька разів, і то нїц не помогло і такий був страх, що всї люди боєли сї в то місци йти. І тогди купец заплатив тим хлопам, що пільнували по десїть срібних, а шкоду му громада подарувала.

Зап. 1903, від Михайза Звірииського, в Турадах, Жидачівського пов. Н. Левицька.

156. Страх у ярі.

Ішов я стешков собі коло яру і причуло си мині, шо хтос ніби так як рінь сипли с фіри. Встав я, слухаю, а то ни можи бути рінь, бо то в ночи і в яру. І потому ше я чекав собі трохи, с квандрас і то вісипало чиріпє аш на гору. І потому за тим чиріпєм вішов хорт жовтий і потому він то чиріпє згорнув до купи (то вже знак було, що то чиріпє) і назат пішов у яр. А я потому вже втїк собі — дав драла.

Зап. 1903, від Івана Волощука, у Тулові, Снятииського пов. О. Деревянка.

157. Страх на мостї.

Я, видити, косив в Грицька Дідуха, я єму віткосював, а потому я йшов вітти с косирів, вечір сїв на коня і пішов на вичеру. Віти я біжу тим конем, там прибіх конем на той міст, шо коло мени, а ту с під моста тей сперло коня. Я шо видити... шо нажену си, натисну коня на міст, а то с під моста і назад коня заверни. А потому я як якос махнув на відлє — нагадав-сми, абих ударив єго на мосьці — цу біду. А я то ни знаю, чи вдарив чи не, а коня по нозї вдарив, а кінь як

скочив тей перескочив цу біду — такі ни ступало си. Та я прибіх пирит свої ворота та ви страху кинув ворота та забіх на дзедзінец такі, а сми с коне си скочев та в двері та трутив-сми дверми. А жінка кажи: „А ти шо таке?“ А я кажу: „Мине якас біда сперла на мосьці. Теем пустив коня так. Як убіх до хати, то два рази хляснуло тей ни вібило лиш вікна — шанувавши день сьвятий — якем встав рано, тей дехтим опаскудило. То вже конец.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

158. Камінем у страха.

Я' йшов на заводини. Тай йду... тай лущу зернета. А то під плотом (так там богато кажут, шо пиригодит) пиригодит так єк пес; а я глипнув на то тай мислив, шо то таки Дутчаків пес тай схилив си до каміня та камінем у то. А я вздрів, шо то завірило очи та лиш тогди чупир до гори та як-сми зірвав, та пирит хатов опинив си.

Зап. 1903, від Дутчака Василя, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

159. Страх витягає руку.

Я служила в пана. Тай-сми йшла. Ішла вітти з двора тай надибала-сми на мосьці коня. Так пришла-сми, знаєте, до воріт, зачела-сми ворота ростворити, так, знаєте, я пришла до вікна, вачела-сми кричети, а то ни дало кричети. А мині рука... ци права стала довга аш до зимлї. Далї я впала та вже-сми ни знала, як мине занесли. Тей таке привиджило ми си цїлу нїч як Цигани. Так рука болїла, другу днину ни могла-сми ставати.

Зап. 1903, від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

160. Страх викликує з хати.

Так... то мине так с хати, а нїби ковтало в вікно. Но, я вішла. Вішлам-сми — нима нікого. Я си вобзиваю, а то нима нікого. Я на-

страшила си, шо аш мині волос пішов до гори; потому ми си привиділо, шо на яблуниці був чоловік... якис чорний.

Зап. 1903, від Гафії Макаснюк, у Видинові, Снятиського пов. О. Деревянка.

161. *Непритомність наслїдком перестраху.*

А потому я зачєв жито возити волами тей ни мав-сми шо дати їсти, а воли ни мали їсти жито. Я повичерів, тей воли напирит себи тей гайд' на суху сіножать в ночи пасти. Я відвів воли на сіножать тей дав два снопи вівса, а сам лєх. Я лишень заспув, а мине шос торкнуло, шо воли пішли. А я гайда за волами; а вони зайшли в мої куру́дзи; а я забіг за волами тай ймив-сми за воловід тей зачєв-сми ходити, тей воджу курудзами, тей ни можу віти на край. Аш вішов я на край тей ни знаю, куди до дому маю йти. Вішов вже с курудзів, тей я кажу, шо до дому йду, а я йду в став. Прийшов-сми до води тей ни виджу, шо вода. Прийшов-сми в воду, а воли сперли мине — ни пустили. Як мнє завирнули тей я вже йду до дому. Алим зайшов у траву тей воли зачєли пасти зо мнов, тей трішкум попас тей йду до дому. Я кажу, шо йду до дому, а я йду у другу воду; аш на Краставскім — там-сми спамнєтав.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

162. *Через страха — хороба.*

Як оден шов до дому в ночи, то вішов суда від коршми тай тогди вздрів котєта на даху тай... блищучі. Так він тото як уздрів, та єму ни дало говорити. А другої ночі як пришов на піч — так єго шос колисало, кидало ним... Так він тогди страх дістав і слабує до тпер.

Зап. 1903, від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

163. *Через страха смерть.*

Ходив оден чоловік до млина тай здибав чорта. Потім він пішов в курудзи за снопами, бо до млина хтів ничим часом, а коло снопа сидит дітько. Він взєв той сніп і йде і той дітько йде за ним. Оберни

се тай віджеви, а він знов лїзи за ним. І так ішов аш т' хатї. Чоловік пришов до хати і лех спати, а злий дух ни давав єму спати. Він вийшов тай гонит, а то ни мош відігнати. Злий дух скок до него, а він крикнув і двері запер; а він так пішов, шо ни видів, як той пішов. Потім відійшов він віттп. Злий дух вже єго лишив, а він се дужи напудив і с того пішов у гріп.

Зап. 1903, від Онуфрія Аронця, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

164. Не доїхав до дому через страха.

То буди тому можи рік з двайцїть. Ішов — Митро Гайко він си називає. Шов з млина в Залуче. Тай у самі во півночи в Прутї — в ріцї, віз збіжи-мливо волами. Тей заїхав в Прут, а то кричало: „Яяй! Яяй!" Тілько пирид воли бігало голи. Той так руков вдарит по воді тей честа си рінь вробит. Так скільки рас вдарив пирид волами тей воли си вирнули на беріг, пиривирнули з воза на беріг мливо тей мусїв самий скедати на віс. На толоцї на пасовиску громацкім мусїв доночувати до днини.

Зап. 1903, від Семена Зїнкевича, в Снятинї, О. Деревянка.

165. Страх перекидає ся в знайомого.

Я рас прийшов с села. І чув-сми, шо кричила жінка одна — кревна, два рази... в дванацєті годинї. А я ї питав си другої днини, а вона казала, шо ни кричила.

Зап. від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

166. Страх загороджує дорогу.

Я їхав до млина і таки пирийшло в дванасьцї годинї на сери' гостиньце... Стало на гостинци і ни пустило. Я туда з биками — воно туда. Ну, і ми потому взели — воно вступило сє і легло на паркан. Ну, і ми взели, та-єсмо стали тай бичом хтїли-смо вдарити, аби то ся вступило. Ну, і пóтім прійшло... зачив бичом шваґати до него — воно сє ни вступило. Я кажу: „Сьвіти сїрничку!" — Як засьвітив сїрничку

і воно тогди злїзло с паркана і полїзло... гет щезло. Фосов так... ніби провалом. Як зачило тогди хилєти бзинами, нудити, колисати тим, то так нудило, що ни мож було капилюха втримати. — Волос до гори став дубом, бики сє сполошили — зачили втїкати... Зі страхом я прийшов до дому.

Наражéнє таке було моє, жи я ни міх нїкому з вечира оповісти, бо пословиця руска кажи, що такого страху ни можна нїкому оповідати, аж на другий день рано.

Зап. 1903, від Семка Лесїва з Ісиптичів, Жидачївського пов. О. Деревянка.

167. Страх у чоботях.

Йшов-сми з міста зі Сьнетина в ночи дорогов і нїс на плечьох чоботи. Йду я, йду і думаю си, шо якби шос си нї привидїло тинер, шо бих робив. Приходю я в долину, а ту шос як згупотїло — я зачєв втїкати... Али нотім став сми і думаю: „І чо ти, Вахнюку, такий дурний, та шо то може бути?" Гадаю си: Дес певни так мої чоботи так скрипє. Йду я йду далши, а чоботи зпов зачєли лопати.

Зап. 1903, від Іляша Вахнюка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

168. Страх пряде кужілку.

Вітак я йду в поли, дивю си, а то стоїт так на мосьцї і приде кожівку. Так я до того си пустив, а с того си зробило котє маленькє.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

169. Паниї — доглядачка коний.

Йа лишиў сьи по своїїх рóдичах дýжи малийі, маў йим одинáцьить рóкіў. Воний минé дýжи пильнувáли і дýжи мнé доглыидáли, шчо йа сиротá. Йак йим ўже підріс кóло них і вігодували, казáли миныі, шчобій йа ўже кóныі на ныіч займиў. Вігнаў йа кóныі на насовиско і поўйизáў йим йіх так, йак миныі казáли. І сам льигáйу і накривáйу сьи вирéтоў на гóлову, абій комарі минé ни йіли, а чи кóныі пасýт сьи, то миныі ни

ӯ голові. До́бри, шчо йа повиче́ріӯ і вййіхаӯ ти́ми кіньми, йа си льйжу спа́ти. Жиль миньі́ бу́ло за тим, шчо шчем ни ӯ оборо́зьі, бо ӯ оборо́зьі була́ мьньика́ ота́ва, а там миньі було́ тве́рдо на настіӯнику. Йака́сь коме́та ӯ ночи́ — дзиґа́ркам ни маӯ — сьніӯку скадада́йи, чӯйу крізь вире́ту, шчом сьи пакри́ӯ. Прислу́хуйу сьи, та́кі сьнівайи до́бри. Ка́жи:

Ни сва́тати було́ ӯ но́чи,
Ни ві́льізли тобі о́чи.
Та ти лижиш, та дума́йиш,
А за ме́ни ни гада́йиш?
Йа сьніва́йу, тибе́ про́шу,
А ти і то́го шче ни хо́чиш?

Ӯстайу́ йа і йду. Пускайу сьи йако памйитли́вий, шчо йду до тих ко́ний, шчо йа попу́таӯ. Ди́ӯйу йа сьи, ко́ньі, йак йим йіх поӯйиза́ӯ, так вони́ сьи пасу́т. А йака́сь па́ньі ӯ зло́тих ша́тах огни́стим йазиком вова́ди́ відганьййи. Ка́жи миньі́: Ни диви́ сьи, шчо обганьййу тим блишчичим йазиком вовади́, або́ ко́ньі ни куса́ли, тілько ходи́ до копи́цьі та принниси́ йім готовойі коньуши́ни, бо миньі́ сьи ӯже паӯки́мило маха́ти йазиком. І ӯзьйла фарту́х і ка́жи: Йа ни жа́луйу фартуха́ то́го, а ти жа́луйиш мине́ послу́хати. — Йа йак йі послу́хаӯ, йак йим пішо́ӯ за тоӯ коньуши́поӯ, то ра́но льу́ди на сво́йім по́ли, а йа під паше́ӯ, йаки́сь ко́рчик там буӯ, ни мо́жу сьи ру́шити, аж вони́ мине́ збуди́ли. Спа́миньитаӯ сьи йа і пішо́ӯ до до́му.

Зап. в липни, 1902, в Короньци, Бучацького пов. від Семена Андріїшиного Головатого.

170. Страх у лїсї.

Льу́ди балака́ли, шчо йист ӯ сьві́тьі біда́, а йиде́н чоловік каза́ӯ, шчо нима́ біди́ ӯ сьві́тьі. Опусти́ӯ сво́йи ґосподарство і пішо́ӯ шука́ти за бідо́ӯ. Йшоӯ жи він так дале́ко, аж зайшо́ӯ до йидно́го сила́ і зоба́чиӯ біду́, шчо голо́дни буӯ. Запита́ӯ кількава́цьить, йиму́ вітпо́віцьть бу́ла, шчо за гро́ші ӯсьо йи, а биз гро́ший нима́. С тим злим гумо́ром війшоӯ за то сило́. Ӯдарйӯ сьи по кише́ни, а потому та́кі ӯда́риӯ сьи сам по сво́йі голові; а то бу́ло над йаро́м. І ду́мку дума́ӯ. 'Али нагада́ӯ собі: Чи до то́го йару́ ско́чити, чи мо́жи хтось надьійде́ та мине́ дру́лит? Обгльида́йи сьи, шчо й сам ни хочи і дру́гого нима́. Аш тогди́ си здоґада́ӯ, шчо то біда́, за котру́ він ни ві́риӯ. Ӯ хви́ли до не́го чоловік. Чо́ ти ту, чолові́чи, сиди́ш? Шчо ти та́к сьи задума́ӯ? — Він пирид ним шчи́ру пра́ӯду ка́жи: Сам им собі тото́ наробиӯ, шчом хотьіӯ, то

типéр вúджу. — Вітповідáйи йимý той чоловік: Шчос такóго наробúў? — Та шукáў йим за бідóў і типéр йим найшóў си. — А той чоловік кáжи: Покажúж мипы́ тотý бідý, бо йа за неў йду. — Він йимý кáжи так: О вúдиш, такá бідá. Ўжем хтыіў до тóго йарý пітú, áли подумáў йим собі ў свóйі голові, шчо мóжи минé хто і дрýлит, бо по прóсту кáжу тобі, шчом сьи бойáў. — А він йимý кáжи: Агíй на тéби; йа тобі покáжу, йакá бідá, áли ходú зо миоў. — Він кáжи: Коли ўже ни хóчу шукáти, йа ўже вúдыіў свойý. Ни доўгó мúслиў і послýхаў йигó і зачúли обá вандрувáти. Нидалéко вандрувáли, захóдьит до лыíса. Ў лыíсьі тéмно і стéшки ўже нимá. Сьвітло малéньки блишчúт сьи, йак зорá і настрáшили сьи обидвá. Одéн дрýгого питáйи: Шчó то за вы́рвúцьи? Мóжи ўже й день, а ми шче ни лыігáли? — А дрýгий вітповідáйи: Шчó сьи будéм бідú стрáшити? Йдыім до тóго сьвíтла! Йдут вонú, лыіс дрібнúй, кольýчий, розмайітны́ диревá, а найбільши буллó драбáтого (колючого) лыíса. Той лыіс буў самий глойникóвий. Тó сьи дóбри поколóли, пыім до сьвíтла зайшлú. Прихóдьит там, хáта дýжи малéнька, áли сьвітло йáсно сьи сьвíтит. Ўступáйут сьміливо до сьвітла. Йак ўступúли, а ў ті хáты лижúт ўмирлéц файно зыібрáний, йак звúклы, а онú óден на дрýгого тілько сьи подивúў і погадáў одéн з дрýгим: То ми нарікáли на бідý, отó се бідá, шчо лижúт ў такíм лыíсьі і шчó го вітступúли! І хотыíли сьи помолúти, а бáба прихóдит; старýшка, дýжи вухáта і сьміливо питáйи: Шчо ви ту загостúли? — Ой хóчимо сьи помолúти, йак звичáйны, кóло нибóшчика. — А вонá йім кáжи: Пéрши лыігáйти спáти, а тогдú сьи помóлити, йак поўстайúти. — А вонú йíйі вітповідáйут: Шчо ми ни лыігáли дві дóбі і трéту ни будéм. — А вонá йім кáжи: Мóжи сьи ўстидáйити, шчо йа дльа вас ни майу чим постилúти? — Бирé вýхо, стéлит під йиднóго, дрýге вýхо відривáйи, стéлит під дрýгого. А той ўстайú тай кáжи, ўмирлúй: А під мéни шчо постéлиш? А когýт злыітáйи і кáжи: Гóды тогó (кукуріку)! — А вонú ў тім лыíсьі йак булú, шчо зайшлú, так зостáли. То йім сьи так здавáло.

Зап. в липни, 1902, в Короици, Бучацького пов. від Семена Головатого.

III. ХОВАНЦЇ.

171. Звідки беруть ся хованцї?

Льуди вогорут, жи йаґби зносок взьив — той зносок, шо курка знеси, йайичко таке маленькьи, – йаґби пасадив, то до де́вить день вильізло би куритко. А то куритко — був би вихованок. І було би дужи шчасьцьи ф тім вобісьцьу. Вело би сьи ґосподарство, богаство. А хто йиго ни хочи, то нирикидайут биз дах, аби на́віть ў вобісьцьу йиго ни було:

Зап. 1902, від Ганни Фелїцької, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

172. Як дістати хованця?

Хто хо́че ма́ти хо́ванця, то несе́ яйце́ під па́хоў через де́веть день. Через той час не сьміє а́нї мол́йти сї, а́нї хрести́ти сї, а́нї мити сї, а́нї на образи́ дивйти сє. Пото́му с то́го яйця́ вихо́дит ку́ретко, а с то́го курі́тка ро́бить сї хо́ванець. Хова́нець несе ґазді̂ богацтво.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від М. Добрянського, В. Левицький.

173. Як дістати домовика.

Йак хто хочи мати домовика, то треба здибати когутьичи йайце і прийўйазати сибі його під льіву паху і носити девіть день і девіть

ночий. С того йайцьи вильізи малий домовик і йиго треба пустити на гору і гудувати ни солоними стравами.

Йак хто такого домовика майи, то буди дужи богатило, бо шо схочи, то буди мати, али по смерти душу того чоловіка бире сибі той домовик.

Зап. в червни, 1902, на Кривулянці, Камінецького пов. від Івана Юнака, А. Веретельник.

174. *Хованець із яйця.*

Йидéн чоловік ходиў і так кілько промишльиў о своíйім шчáсьтьу, кобú він сьи де го допитáў, шчобú вилúки шчісьтьи маў. І с тóго пішóў аж до ворóшки. І росповíў ворóшці, жи кóло нéго йи сусьíд і він дýжи вилúким богачéм. Мáйи такóго хóваньцьи, шчо йимý ўсьогó пильнýйи і йимý прийáйи. Йак вúйди ў пóли штирмá волáми орáти, то нáвіть погóничи ни потрібýйи, кóло кýждого вýха так волáм кричúт, шчо волú доклáдни самú хóдьи ў плýзьі ; а наймитú тóго богачú у стибникý йак го постригли — тóго хóваньцьи — двéрі заперли і ни пустили, колú ґаздá клúкаў йиго на своíйі роскáзи. А він йак сьи ўсéрдиў, то ўдáриў вýлийом ў двéрі, аж двéрі поломúў, а сам вúрваў дах і дахóм вúскочиў. — А ворóшка тóму бідному, жи шукáў за шчáсьтьим, росказáла, шчобú дéўйить день носúў знóсок піт пахóў, шчо кýрка знисé — наймéнши йайце на остáтку — то будé мáти хóваньцьи. Він йак прийшóў до дóму, ўзьиў йайцé піт пахý і носúў вісьім день. А ў вісьім день йак му докýчило; вúйниў спіт пахú і кúнуў бис хáту. – А з за хáти учýў сьміх і крик: Кобúс мньи буў шче йидну дóбу носúў, то бис буў маў хóваньцьи. Буў би йа твій, а ти мій. А жи той чоловік обміркувáў сьи, то й шчісьтьи ни хтьіў і хóваньцьи ни хтьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

175. *Як виглядає хованець?*

Ми йшли на Кальвáрию. Там кóло ковалé у їднóго мýсїлисмо переночувати. Дощ такий люнув, як с цебрá. Пішли ми до стодóли. А міш нáми едéн ремісник, шо був, кáже: Меншчúзьні на éдном стрóне, а кобіти на дрýгу. — Ми вже дóвго спимó. Не знáю, котрá булá година, отвирáє двéрі від стодóли хлóпчик, малéнький, в червóних портинéтах,

нóги як в цáпа, сéпчина рогата тай файчи́ну в зубáх кýрит. А кобíта, шо го увиділа, кáже: Запри́, дити́нко, двéрі, запри́! Так го прóсит. А дідько инче більше отвори́ў. А ўпа зноў просит. А він тоди́йка як зацев кобіту би́ти, а потóму хóпив за півперекé та ў пери́ло між людий. Аж надійшов Німець, той госпóдар: Та чéґо се зариваце, вон се нікого не чепе, як го не бедзеце зари́вацъ!

Зап. 1903, в Дрогобичи від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

176. Хованець у постати корови.

У нáших Лабіїв є хóванець. Йшов я в ночи́ коло Юрі (церков св. Юра). А ту кóло орíхів ви́зше роздорóжі корóва біла стоїт. Я витрішив очи, шéпку попрáвив, би сї волóсє не бýрило, закурив фáйку тай не знáю, ци йти, ци не йти. Хóчи сї вертáти тамтуди́ коло Пречи́стої. 'Але мені́ сестрá заказáла іти тамтуди́йка. Що робити? Йду я! Йду вже близько ід ньóму, а оно до фóси. Я як перейшов, то задéр лишé нóги. А все сї ди́вю, ци за мноў не женé. А то був хóванець Лабії́в.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

177. Хованець не приймає солоних страв.

То йиден ґосподар маў домовика і він віт него, шо хтыіў, то маў — дужи богатий буў! Той ґосподар носиў йиму сам йісти. От озьме йакойі страви ў мисочку, али пи солинойі, винесе на гору, постави, а сам забирайи цьі і йде. Али рас заслап той ґосподар і казаў слузьі занести мисочку каші і поставити на гору. А той слуга знаў на шо то тей кае до себи: „Почкай, вирихтую йа тибе!“ Тей ўзьиў і посолиў ту страву і виньіс на гору. Шо по виньіс, зльіс на сьіни, а той з гори шусьть мискойу зі стравойу на слугу і обльиў йиго! Али ньіц. На другий день, слуга ше льіпши посолиў страву той зноў скинуў, а на третий рас ше льіпши; а той зі злости зірваў дах і политьіў сибі і ўже більши ни приходиў до того ґосподара і той ґосподар зарас стаў шорас бідньіти і збідньіў на такого, йак буў перши.

Зап. в червни 1902, на Кривулянці, Камінецького пов. від Івана Юнака, А. Веретельник.

178. Як хованцї гуляли.

Буў йа ў Вістрі на робо́тьі з малим свойім хло́пцем. Польигáли ми спáти ў хáтьі, áли ў ночи́ хло́пиц мине́ бу́дит і кáжи миньі: Ви́видьіт мине́, тáту, на двір, бо йá сьи бо́йу. — Ўстаў йа і виво́джу хло́пцьи на двір, хло́пиц сьи ви́мочиў і йа виртáйу назáд до хáти. Нáгли біжи́т чириз обісьтьи́ хлопчи́на зро́стом 14—15 цальіў і ўбіг нáгли до хáти. Ньіц йа ни знáйу, шчо то мо́жи бу́ти на чужім обісьтьу́ і марко́тно ми йи, áли си ўре́штьі ньіц с то́го ни ро́бйу і льигáйу на свойім місци с хло́пцим спáти. Наколи́м льиг, а той хлопчи́на, шчо ўбіг з надво́ру, ви́скочиў миньі на гру́ди і мине́ бире́ за ґарґáчку й ду́шит. Йа йиго́ ўзьиў за го́лову і віттьигáйу віт се́би, áли ни мо́жу го відорвáти ў жáдин спо́сіб. Ґаздá то́йі хáти спаў ко́ло ме́ни нидале́ко на лáўцьі; і кáжу йа до не́го: Ґáздо, озьміт си то́го хло́пцьи йако́гось, бо він мине́ ду́шит. — Ґаздá на то́го хло́пцьи покричи́ў і він сьи від ме́ни ўступи́ў. По хви́ли вихо́джу йа на двір сам, ди́ўйу сьи, а йіх три таки́х сами́х ўганьи́йи по обісьтьу́ і ўсьі до ме́ни біжу́т. Йа хтьіў ўтьікáти до хáти, бом зáраз ви́дьіў, жи то йакісь нисамови́тьі дьіти і дльато́гом ни почивáў сьи борони́ти, áлим зами́слиў ўтьікáти до хáти. Наколи́м спогльану́ў до двирий, а йіх два ко́ло двери́й стойá: йиде́н тримáйи за клькáмку двери́й, а дру́гий намірьи́йи сьи миньі скакáти до очи́й. А йа ўпаў ў страх і ўтьік йим на у́лицьу. І хо́джу у́лициў то туда́, то назáд і заглядáйу, йáк би сьи назáд до хáти дьістáти, бо ми жаль за мо́йім хло́пцем, шчо сьи лиши́ў сам ў хáтьі. І зобáчиў йим парáз сьвітло ў хáтьі ў то́го ґазди́, де йа роби́ў і ви́джу, жи на обісьтьу́ тих нисамови́тих хло́пчикіў ўже нимá; йду про́сто до хáти. Прихо́джу до хáти, а там три йіх грáйи на інструме́нти, а ре́шта таньцьуйут по хáтьі, а ґаздá і ґазди́ньи стойá ко́ло пи́йца і на тото́ сьи приглядáйут. А мій хлопчи́на стули́ў сьи ко́ло них і заплáканий, шчо ни знаў, де йа сьи дьіў. Йак миньи зобáчиў мій хло́пиц, укі́шиў сьи мноў і притули́ў сьи до ме́ни, а таки́й зьістрашиний, шчо аш сьи трісе́, бо шче тако́го ньіґди ни ви́дьіў і йа му ни оповідáў ньіґди́ за таке́, бо й йа тако́го шче ни ви́дьіў. Приголу́биў йа сво́го хло́пцьи ко́ло се́би, а тогди́ почи́ў йим до ґáздьіў говори́ти. Питáйу сьи, шчо́би то бу́ла за інте́нцийа така йакáсь, шчо дльа ме́ни страшнá і ни ми́ла, а дльа них висе́ла. — А вони́ миньі вітповідáйут: Мо́жи-сти чу́ли коли́ за вихованки? — Кáжу: Чуў йим, áлим шче ни ви́дьіў до се́го чи́су. — Ну, ви́дити типе́рка; то йи нáші вихованки, чи́риз них ми мáйим ўсього мно́го, а ми за тото́ шчо пе́ршого місьицьи до дванáцьитойі годи́ни ў ночи́ му́симо йім пльац роби́ти на тáниц і забáву. — Йак прийшла дванáцьита годи́на, йак мітло́ў заміў с хáти, ни знáти, де сьи дьіли. Польигáли ми спáти на но́во, ўже й йа

спокійно спаў до дньи, йак ми ґаздá оповіў, шчо вони лишé до дванá-цьітойі годи́ни міць мáйут. Ўстаў йа рáно, скіньчиў йим робóту ў того ґазди і йак найбóрши вітхóджу ві̣д него. Вийшоў йим на вýлицьу, а тьі несамовитьі, вихованки, повистаўльийли гóлови пóпіт стріху с стодóли і сьмійáли сьи з мени і кривили сьи миньі, а йа йак найбóрши ўтьікаў віт тóго місьцьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Ро-зовського.

179. Воскреслий хованець.

Буў йидéн наймит ў Обиртиньі ў ворожбитá; там буў таки́й во-рожбит, шчо маў шчіслиўцьа. Ўкраў кóрец пшиниці ў вéчир тай продáў тай ўзьиў, купиў си льýльку за пийтку порцильанóву і пішóў на ви-чирниці. Тай кáп: Йа мáйу такý льýльку порцельанóву за пийтку, шчом продáў кóрец пшиниці. — А хлóпцьі кáжут: Апý, йакá то льýлька? — А шчісливец тутý льýльку с кишéньі ў нéго ўзьиў, а йимý ўпхаў тáку костомáху кіньску, гі лáбу. Він кáжи: Чикáй, коли миньі шчісливец такі збитки зробиў, йа будý йигó бити! Прийшóў він до дóму, а ґаздá кáжи: Видиш, ўкраў йис збіжи, продáў і купиў льýльку, а йа ўже знáйу. — А він кáжи: Ньи! — Ну, пу, кáжи. — Той ворожбит пойіхаў шчос на читвéртий день якóгос пана пáрити, а наймит набрáў піў кірцьи пшиниці і хотьіў продáти. А йимý показáў сьи на брáмі Жидóк малéнький бородáтий, тай ни пускáў с тоў пшиницу. Він йак потьиґ тóго Житкá на відльіть кóльбоў тай ўбиў. Запóрпаў го ў гньій тай буў ўбитий ўже, нижививий шчісливец. А пшиницу ўзьиў тай продáў. Прийіхаў той ґаздá ў ночи віт пáна, ўже ни мáйи тóго стóрожи, ўже нимá йимý кумý казáти, йак наймит ґосподарýйи. Зачинáйи сьи він пи-тáти наймита: Чи ни ўбиў ти йакý осóбу? — Він кáжи: Ньи. — При-знáй сьи, кáжи, ньіц ти ни бýди. Заплачý ти чисто, лиш скажи. Ньіц ти сьи ни стáни. — Він кáжи: Йа ўдáриў йакóгос Житкá тай йим за-пóрпаў ў гньій. — Ну йди, добувáй. — Він добýў йигó, той наймит, а ґаздá кáжи: Бий го, ўже нижи̣вóго. — Ўдáриў раз бýком по голові — бий, кáжи, шче; той шче ўдáриў, і ўздріў, шчо то писамовити. А той Жидóк ўстаў тай кáжи: Отóм сьи кáжи тéпьго заспáў! — Тогди ґаздá файно му заплатиў тай вітпрáвиў: Ти, кáжи, ни мій наймит більши, а йа ни твій ґаздá.

Зап. в липни 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

180. Хованець держить парубка на сливцї.

А у Василькéвича є тáкже хóванець. То всї знают. Пішов я до Василькéвича на сливкі. Вúлїс я на слúвку тай рву. Нарвавїм си пóвнї кешéнї. Аж ту чую: Висúпуй, висúпуй! — А нїчóго не вúджу. Я хóчу злїзáти та не мóжу. — 'Али шкодá менї тих сливóк, щом си нарвав — шкодýю си. Берý с кешенї тай все їм, їм. Як їм сї наїв, тай не мóжу злїзáти. Вúсипав-єм сливкé тай ще злїстú не мóжу. Щось мі так привезáло, не мóжу. Пересидїв я на сливцї до самóго рáнї. Рáно вихóдит старúй Василькéвич тай кáже: Злїзáй, злїзай, другий раз не приходú. Тай аж тогдúй-єм злїз.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушпїра, В. Левиньский.

181. Хованець бере души.

Буў йидéн чоловік і робúў на варетáты. А він пóльа ни маў, лишé йидéн горóд. І так він сьи дóбри маў, шчо йимý аж льýди завидували. А він маў, йак то кáжут, вихоўáнка. 'Али ўмéрла йимý йидна дитúна, дрýга, потóму й жінка, шче сьи лишúло двóйи дьітúй, хлóпиц і дьіўчина. А він ожинúў сьи з дрýгоў. Тай бувáло підé десь ў ночú, тай сьи обрóсит, прúйди мóкрий до хáти, а жінка сьи питáйи: Дé ти шчо нóчи хóдиш і такúй сьи обрóсиш, ўсе мóкрий? — А він кáжи: От бóйу сьи, аби шчо ни зальіало ў горóд, а то ў ночú такá росá тай йа мóкрий. — 'Али йиднóго разý пішóў до кóршми тай дóбри сьи ўпиў, тай прийшóў до дóму і положúў сьи спáти. 'Али зачúло сьи хмáрити, дýжи гримíти і дýжи злúва бýла; а йигó жінка сáпала на горóдьі і ни моглá ўтьікнути до хáти тай стáла си піт шóну. Слýхайи, а він с кúмось розмаўúйи і дýжи прóсит тóго вихоўáнка: Дьітьку, дьітьцýньу, дай ми шче прожúти, дам ти шче тóго хлóпцьи — А він кáжи: Ньі, то ўже ти майиш таки сам йти. — Дáй ми, кáжи, шче рік прожúти, дам ти тутý кривý дьіўчину. — Ньи, кáжи, йа ни хóчу, мýсиш таки сам йти. — Він шче рас прóсит, кáжи: Йа ти дам жінку, лиш дай ми шче жúти. — Ньи, кáжи, ни хóчу ньі жінки, ньі дьітúй, ўже мýсиш йти сам, бó ти чис прихóдит. — Вонá тогдú сьи дýжи напýдила і побігла до сусьіди і зачúла росповідáти, йак йійі чоловік балáкаў. А той сусьід кáжи: Йди до дóму, йди, ни кажú му ньічó, бо він пйáний і так собі говóрит. — Прийшлá вонá до дóму і дрýгого дньи зачúла йигó питáти, с ким

він так розмаўйиў. А він кáжи, жи ны с ки́м. А потóму кáжи: Прийшлá до мéни йакáсь обмáна с такóў кольўшчоў головóў, шчо йак бис го погля́дила по голові́, то бис сьи самá бойáла. — І ни задóўго так житьи скінчи́ў ў дрýгого ґазди́ на висыльў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

182. Хованець із грішми.

Йидéн чоловíк з Йаблонóва ни мі́г сьи погоди́ти ж жінкоў, поки́нуў жі́нку — і дити́ну маў одну́, дити́ну лиши́ў ж жінкоў. Дити́на дýжи біди́ла, і зáўши обóйи нарікáли на нéго. Йиднакóво таки́ гі́рши буля́ бис чоловíка. Войанчувáў він три рóки. Трéтий рік йде дорóгоў він, ди́вит сьи, а то вили́кий панцкий пульáрис лижи́т на дорóзы з грішми. Той підньи́ў той пульáрис, ди́вит сьи, до кількави́цьіть ти́сьич грóший йи ў тыі́м. Ўзьиў він тоти́ грóші ў рýки, йде дáльи. 'Али тоти́ грóші були́ ничи́сьтыі, нисамови́тыі. Йде він до кóршми, пи́е і йіст і грóші на місци; áли йимý шчос ни дайи́ спокóйу ўсе. Йде він тогди́ до дóму до свóго, до свóйі жінки і до свóйі дити́ни, думáйи собі: Аш тинéр йа буду́ ґаздá; грóші мáйу, буду́ тéньго ґаздувáў. — Прихóдит піт свуйу́ хáту, роззўў сьи, ўпхаў грóші ў чóбіт, а с ти́сьичу собі лиши́ў ў тыім пульáрисы. А рéшта грóший постáвиў піт стріху на подыі, аби́ ныхтó ни найшóў. Тай до свóйі дити́ни кáжи: Ай, ти си́ну, біди́ш. — А дити́на кáжи: Дáйти, тáту, хлыіба миныі, хóчу йісти, нимá шчо. — Виймáйи хлыіб, дайи́ дити́ныі, тай кáжи: Цить, си́ну, будéм багáто хлыіба мáти і кýпийу дві корóві — А жінка повідáйи: Лі́пши купи́ дроў, бо ни мáйу чим заплати́ти, ни плити́ о корóвах. — Той вíйшоў на дорóгу, визé чоловíк дривá; заплати́ў, шчо той чоловíк хотыіў за дривá, привіз до свóйі хáти, ски́даў, пішóў ў місто, привыіс мукú пшиничнойі, солони́ни, си́ра, мáсла, хлыіба. Дохóдит він ни далéко дóму, жинé чоловíк корóву. Купи́ў і корóву на дорóзыі, жинé до дóму. Пригнáў до дóму, купи́ў сыіна корóві, привіз ґаздá, ски́даў піт хáту ў копи́цу, жіньцыі віддáў, шчо пыіс з міста, ўжé сьи жінка кі́шит, й корóва йи, й ўсьо. Дьи́кувати Бóгу — кáжи — тинéр будéм жи́ти, йак Бог позвóлит.

Жийýт вони́ — ни прихóдит ныічó пéршойі нóчи. Дрýга ныіч — показáло сьи такé гі совá на кóмныі, сиди́т і бли́скайи очи́ма так гі кіт. А жінка кáжи: Се шчо такé? — Пирихристи́ла сьи... Ў хáтыі чоловíка нимá, ди́вит сьи, пригань́йи дрýгу чоловíк корóву. 'Али жінка кáжи рáно до чоловíка: Чоловíчи, йа ни хóчу ныі твóйі корóви, ныі

ньічо́, бо, ка́жи, сиди́т ў ночи́ на ко́мины таке́ гі сова́, бли́скайи очи́ма гі кіт, то мо́жи шчіслйвиц віт тих гро́ший? — А він ка́жи: Мо́жи то писамони́гьі гро́ші, мо́жи йаки́й ки́нуў шчісли́ўцьи з гріши́ми? Зле. — А жі́нка ка́жи: Та ви́тко, шчо зле. — Тре́тойі но́чи сиди́т воно́ на ко́минньі зноў. Ўже й чоловік ў ха́тьі йи. Загаси́ли вони́ сьві́тло, польига́ли спа́ти ўже обо́йи ж жінкоў, ку́ри були́ ў ха́тьі, йак зачи́ў пу́джити ку́ри ў ночи́ той шчісли́виц! Ку́ри кричи́, нима́ рату́нку, аш ў су́фіт сьи тоўчу́т. Ка́жи: Чоловічи, ўстава́й, бій сьи Бо́га, сьвіти́. Збира́й ку́ри ў мішо́к. — Зьібра́ли вони́ ку́ри ў мішо́к, поста́вили коне́ц голо́ў на лу́шко; йак сьи ўсу́нуў шчісли́виц ў мішо́к, йак зачи́ў тоти́ ку́ри му́чити! Гей, чоловічи, ўстава́й, бій сьи Бо́га. Скида́й з мішка́ ў ко́йиц, мо́жи там йім ни буде́ ньіч́ с каза́ти. — Ски́дали ў ко́йиц, польига́ли спа́ти, йак то́й сьи ўмішйў ў ко́йиц, шчісливиц, нима́ рату́нку до дньи; кричи́ ку́ри — ни вітримок. То, ка́жи, вишчісьтьи на́ши! Чоловічи, йди ра́но до ксьо́ндза, най водо́ў кро́пит. Ни хо́чу ньі ма́йитку, ньі гро́ший, най лише́ ма́йу спокій. — Прийшо́ў ксьонц сь сьвіче́ноў водо́ў, вітра́виў молитви́, покропи́ў сьвіче́ноў водо́ў; дру́гойі ночи́ зноў ро́бит такі́ дивиса́ с курми́; ни помага́йи. На дру́гий день зноў до ксьо́ндза, зноў покропи́ў сьвіче́ноў водо́ў. На тре́тий день зноў ро́бит дивиса́; жі́нка сву́дила сьи й дити́на, тиле́пайут сьи зьі страху́. Пішла́ вона́ й тре́тий день до ксьо́ндза: Йиѓо́мосьть, покроп́іт сьвіче́ноў водо́ў шче раз, мо́жи би то ўступи́ло сьи, бо нивітри́мок. — Йак тре́тий рас ксьонц прийшо́ў, відмо́виў молитви́, йак ви́кропиў туту́ ха́ту сьвіче́ноў водо́ў і поблагослови́ў йіх ўсьі тройі́х і ка́жи: Аш тип́ер сьи ўсту́пит від вас. — Той день с полу́дньи йак найшо́ў сьи вітир ў тьі ха́тьі, таки́й шум ў ко́мин лити́т, таки́й шум, йак ў дейакі́ ѓуральни. Тай пішо́ў с то́йі ха́ти ў ка́глу, пиришумі́ў тоў ка́глоў, ти́хо ўже ста́ло. Дру́гойі но́чи ўже спокі́й, ти́хо. Ў день ди́вит сьи, коро́ва засла́бла, ўпа́ла, зги́бла. До ти́жньи дру́га коро́ва захорува́ла; нима́ ўже й дру́гойі коро́ви. Жі́нка ка́жи: Дьйкувати Бо́гу, ўже спокі́й ў ха́тьі, ни хо́чу таки́х гро́ший ньіко́ли, кобі́ спокі́й буў. Ги́рко заробити, кобі́ со́лотко пожи́ти і Бо́га на́ да́льі проси́ти, аби́ дава́ў. Той віта́к нагада́ў си чоловік за тоти́ гро́ші, шчо шче ў чо́ботьі йи на подьі. Ди́вит сьи до них — нима́ а́ньі гро́ший, а́ньі пульа́риса. Та дьйкувати Бо́гу, шчо спокі́й ў ха́тьі, а ре́шта ўсьо до́бри. Тогди́ сьи ви́браў з Йаблоно́ва с сво́йі ха́ти, пішо́ў до Озири́и і стаў на рік. 'Али ўсе буў сумни́й, бо му пошко́дило. Йак шчо ро́бит, так, ньі бири́, ньі клади́, жа́дного ру́ху ни ма́йи. А жі́ньцьі ньічо́ ни шко́дило.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

183. Хованець збиточник.

Буў такий бідний чоловік, маў багато дытий і маў йидно тильитко, тай тото відогнаў на йармарок. Тай спродаў тото тилья. Дивит сьи, носит чоловік голупцьи ў кошику. А йиму він ўподобаў сьи, дужи файний, того голупцьи купиў. Даў му там ци шустку, ци кілько там. Йак купиў, де го подьіти? Поставиў за пазуху. Війшоў він з міста, чуйи, а йиму шчось за пазухоў таке холодне, жи він подумаў: То ни можи бути голубец! Дивит він сьи за пазуху, бире йиго, а то до него говорит: Ти знайиш, шчо ти купиў? Шчісливўцьи. Ти будеш мати тілько гроший, тілько майитку, кілько схочиш, а тобі траба, бо ти бідний. — Той тогди спудиў сьи, ўже ни знайи, шчо до него казати. — Кажи йиму шчісливец: Йди до хати, али абис війшоў ў ночи на двір коло двапацьитойі годйни і абис до хати ныкого ни прийнаў на ныч, бо йа тобі принисў силу вилику гроший. — Приносит йиму цалу касу з грішми, йак ўзьиў там десь ў Станьіславі, ци ў Львові, цалу касу з грішми присадиў. Йак прыньіс то, кажи: Шчош, ти ни майиш ныйакого почитку; йак будеш сьи браў до тих гроший, возьмут тибе до криміналу. Траба мати йакис почиток. Йди до пана, попроси, аби ти шчос даруваў, тай потому скажиш, шчо то тобі пішло так добри віт панскойі руки. — Приходит він до пана, зачинайи просити, а пан кажи: Тша му даць зь дзьисьонтки, та йакоў йалувечкі подаровaць. — Йак даў му пан, так то пішло йиму йакось рукоў, жи ўсьі стали му завидувати, а найбільши брат, жи буў богач. Завидуваў брат і гадайи: Шчо то значит сьи, аби йиму пан подаруваў таку річ? — А мали вони маму, тай кажи той брат: Йдьіт по ви, мамо, до него на ныч, тай десь довідайти сьи, шчо то таке ў него, шчо він собі напитаў таке, жи йиму так виде сьи. — А мама кажи так: Та йак йа можу так йти? Йди найлыпши до него тай скажи, жи ти десь йдеш, а йиму даш скриньу сховати. А йа залызу ў туту скриньу, тай буду дослухувати сьи, хто то йиму таке доносит. — Так той звариў мамі пирогіў, замкнуў ў скриньу, привіз до брата тай кажи: Най ту, брати, постойіт ў теби мойа скриньи, бо йа пойіду, а потому прийду тай возьму. — Ну, най буди. — Приходит той шчісливиц ў ночи, пукайи до вікна тай кажи: Праўда, йа тобі казаў, аби ти ныкого ни приймаў на ныч? — Та йа ни приймаў! — 'Алис прийниў. Ану, чикай, шчо ту йи. — Отвориў скриньу тай кажи: Бий! — Ей, та то мойа мама. — Ныц ни поможи, бий, забий на смерть. — Тай той мусьіў забити свуйу маму. Йак забиў, шчо майи з неў робити? Запхаў йі пиріг ў писок, ныби то вона ни забита, али сьи ўдушила. — Той другий день прийшоў по скриньу, привіз до дому,

ўтварийи, а ма́ма нибо́шка, ўдави́ла сьи пирого́м. Прибіга́йи той брати́ско до него: Ей, ходи́, бра́ти, ма́ма ўме́рла! — А той собі гада́йи: Та ци йа не зна́йу? Йа сам забиў. — Прийшо́ў він до того́ бра́та, тай ка́жи: Та шчо буде́м роби́ти, хова́ймо! — Пішли́ до кьсьо́ндза, а кьсьондз ка́жи: Ой, то бис пори́тку ўме́рла, ни сповідана. Али кьсьондз жида́йи, аби́ заплатиў йиму́ до́бри, то поховайи тоту́, шчо бис пори́тку ўме́рла. Заплати́ў той, кьсьондз похова́ў, а той шчісли́виц пішо́ў ў ночи́; віткопа́ў ма́му, тай заньі́с нава́д до ґоспо́дара. Засадиў до комо́ри, насипаў муки́ ў борщ, опталапаў ба́бу тай лишиў. Той прихо́дит ра́но: Йай, а се шчо? Кличи він дру́гих, прихо́дьит, диўйут сьи, ма́ма. Йдут до кьсьо́ндза, а кьсьондз ка́жи: Ви́диш, бо бис пори́тку ўме́рла, тому́ прихо́дит; заплати́ шче раз, то йа похова́йу, аби́ ўсьо було́ ў пори́тку, бо там тра аш оси́ковий кіл би́ти. — Похова́ў йі кьсьондз дру́гий раз, а той шчісли́виц зноў йійі віткопа́ў, прино́сит ўже до кьсьо́ндза, поста́виў ў кьсьо́ндза піт ха́ту. Ра́но слуги вихо́дьит попіўскі, а ту стойіт ба́ба піт ха́тоў. Зачина́йут кричи́ти, вихо́дит кьсьондз, ди́вит сьи — ба́ба! Шчо роби́ти? Склика́йи дру́гих кьсьондзьіў, зробиў тракта́минт, похова́ли йійі, тотьі гро́ші, шчо ўзьиў за не́йі, розда́ў тим дру́гим кьсьондзам, і ўже віт то́гди шчісли́виц ни приносиў йі більши.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата.

184. Як позбути ся хованця?

Йиден ґосподар був ла́комцьи. Хтьів богачом бути. Носив піт пахов девйіть днь той зносок. С того зноска вильізло ку́ритко. Вивило му сьи піт пахов куритко, так він се тьішит. Тай вже кажи до жінки: — Ей, жінко, вже нам ни тра робити. Вже нам буде само шчасьцьи плило до нашого вобісьцьи!

Так він носит тото піт пахов — того викова́нка. А той вихованок пьіп, по цьапайи, тай цьапайи йиму. Він взьив с піт пахи (бо вже му стидно було́ носити, бо цьапайи з него), поставив го на пйиц. А той вихованок с пйица, тай йиму піт паху — тай знов цьапайи. Куда ходит, тай цьапайи. Піде на місто, тай цьапайи з него. Та бо́ за ним Житки маленькі біжут ройом. Вони кажут, ж' той чоловік цьапайи, йак куритко.

Він взьив, викинув с піт пахи гет на воду — хтьів йиго фтопити. Він прийшов до дому — куритко такой піт пахов цьапайи. Став чоловік, тай плачи вже. І богаства нима, і нишчасьцьи сьи дочикав — доховав. Шчо робити? Вже йде до кьсьондза. Росповів кьсьондзови, звітки

він, йаке собі нишчасьцьи вйховав. Ну, али йиму ньіхто ньічо ни помагайи. Кьсонц го навіть висповідати ни хтьів. Кьсонц кажи: Віруй ф Пана Бога, ни віруй ф чари. — Пішов той бідака. Кажут йиму льуди: Заниси за дивйиту межу і там йиго кинь! — Аш той пішов, заньіс за дивйиту межу, там йиго кинув і таґ го сьи вітчіпив. І тоди пішов, висповідав сьи і тьішив сьи, жи сьи вже вбув богаства і вихованка.

Зап. 1902, від Ганни Феліцької, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

IV. Блуд.

185. Блуд у виді жінки.

Ў Коро́пци — оповідаў мины̂ йиде́н хлоп — йак зачи́ла жінка водйти по Вербцы̂ йакогось чоловіка, то води́ла го до опіўночи. А по опіўночи йак го заве́ла ў йаки́сь ріў, йак зачи́ла би́ти, йак зачи́ла би́ти, тай на дру́гий день ўмер, так му до́бри досу́нула. То ўже була́ до́бра ба́ба, вона́ лише́ показа́ла сьи ба́ба, а́ли бу́ла шчо йи́нше.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

186. Блуд у виді пані.

Ото так, що йшли на оказию, на весїлє, тей пішли піт диривину, а на ті диривині так як панія сиділа. Ая! Тай їм вказало сї тамичка, куди вони мали йти, гей мур, а дорога їм сї показала у гинчий бік, гуди, куди їм ни треба йти. Прийшли вони аш до лїса тов дорогов, зайшли в виртеп, у звори такі — у лїс. І вони стали в лїсї і вздріли, що вже нима куди, так покликали си тогди до Бога: — Божи, ратуй ти нас! 'Пер-жи вони собі пригадали: То, кажи, ми зблудили; а як зблудит сє, то сє гадає, коли перший сьвйд-вечир, котрої днини припадав. Або як бире закон*) у церкві — хто в пиче був — у правім, тей блуд тогди щизає. Зачели вони пригадувати собі, котрий день то було, тай нагадали — спамнетали сє, де вони є, тай вирнули назад до свого дому.

Зап. 1903, від Івана Кошлека, у Ключеві Малім, Печеніжинського пов. О. Деревянка.

---

*) Причасте.

187. Блуд у видї коня.

Раз йак йшоў йим с Порхови с празнику, то йак ўзьила мньи коза дика водити, то водила до опіўночи. Ўсем приходиў на той фільварок, на Весолу; тьілько пушчу сьи йти, а коза перебіжит мньи, тай ўже йду за неў. Аж йак кури запійали, йа прийшоў до.буди до польового, тай там йим льиг, тай перилежиў до білого дньи. І аж ў день прийшоў йим до дому.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

188. Блуд сьвітлом.

Блуд, кажут, то є таке сьвітло. Я видів сам вже. Їдна кухарка від Жида с коршми пішла по муку до млина з ліхтарков в велику суботу. Пізнійше як вже вийшла, та перед самим млином ліхтарка згасла... А вна заміст піти до млина, пішла поза село, по толоках, по водах, по иньших селах. Ходила цалу ніч мокра, вталапана. Аж на велийдень рано зайшла під наш пліт. І сусїда вийшла та побачила, щось під плотом в куті, лежит. — Касько (вна сї називала Каська), що ту робиш? — А вна не могла нікого пізнати. Питала: Хто ту, де я є? — Як ї сусїда розповіла, де вна є, жи вна близько своїї коршми, тоди встала тай пішла до Жида. Вна повідала, жи блудила цалу ніч, що йшла на Деражичі, Монастир, так ї сьвітло водило. В їднім місци раз тото сьвітло мигнуло, а за яку мінуту знов в иньшій сторонї на які чверть милї, а потому знов десь інде і так вона гадала си, жи то десь сьвітло в хатах тай йшла за тим сьвітлом. То сьвітло водит чоловіка на болота, на води, в лїси, а в зимі то як зажене де, то чоловік замерзне.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, з Млинків, В. Левинський.

189. Блуд не дав місця пізнати.

Пішоў йим на грибй до льіса і ходиў йим більши йак годину по льісьі. Нарештьі думайу собі: Йти до дому. — І змагайу просто до границьі, шчо граничит від льуцкого польи і паньского льіса. І лийўу сьи на сило і ни пізнаў йим сила свого. І ўзьили мньи гаткй пошибати,

де йа йи і де йа зайшо́ў так бо́рзо, шчо тако́го сила́ ў околи́ци ньі зна́ў, ньі ви́дьіў — то йак би тото́ бу́ў зауўва́жиў хто з бо́ку, тай би сьи бу́ў на́сьмійаў мо́цно з ме́ни. — Вирта́йу сьи наза́д до льі́са, ни мо́жу сьи до сво́го сила́ ўзьйти; обі́йшо́ў йим те́ньґий кава́лок льі́са і прихо́джу зноў на тото́ мі́сци до грани́цьі, дем пе́рший раз ви́йшоў і шче ми сьи гі́рши змінило, жи ни мо́жу пізна́ти ньі доро́ги, ньі сила́, до котро́го ма́йу до до́му прийти́. Вирну́ў йим сьи дру́гий раз ў льіс і постанови́ў йим собі́ да́льі піти́, аби́м гра́фиў на свуйу́ доро́гу, котро́ў до до́му прийти ма́йу. Прихо́джу йа над вили́ку обі́ч, знайо́му, і попі́т туту́ обі́ч рі́ка́ плиие́ — і йидиаковом ни пізна́ў, лиш собі́м подума́ў, жи до мо́го до́му а́ньі тако́йі гори́, а́ньі води́ нима́. Повирну́ў йим сьи наза́д і ви́йшоў йим на тото́ мі́сци, дем два́ ра́зи виходи́ў і шчем ни пізна́ў ньі сила́, ньі до́му свого, хоць го ви́тко було́ с то́го мі́сьцьи. Було́ то ко́ло дисьито́йі годи́ни ў день. Пастухи́ гна́ли худо́бу с па́ші і йа за ни́ми зачи́ў йти, і хоць ми знайо́мі бу́ли, а йа йіх ни пізна́ў, а́лим йшоў на імйа́ бо́жи, аби́м сьи до будьйако́го сила́ ми́жи льу́ди дьіста́ў. Наколи́м прийшо́ў на свій ґрунт, помину́ў йим грани́цьу і нара́з пізна́ў йим ўсьо: і сило́ і по́ли і пастухі́ў і худо́бу на́віть, чийа́ вона́ йи. І поду́маў йим собі: Йаки́й то блуд йист дльа чолові́ка при́крий і нипри́йимний.

Зап. в липни, 1902, в Нужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

190. Блуд на Вербці.

Йак йа йшоў раз до Монасти́риск з Коро́пцьи і прийшо́ў йим на Ве́рбку, а звіттам на стишки́ пу́стиў йим сьи йти на Зру́би. І йак йим пішо́ў на стишки, так мньи пирибі́г за́йиць. Погада́ў йим собі: Шчось ни до́брого буде́, коли́ за́йиць пирибі́г. І йак рас так сьи ста́ло. Ходи́ў йим мо́жи бі́льши йак пі́ў дньи по льі́сьі і ўсе миньі сьи видава́ли зна́ньі стишки́, а́лим на доро́гу ви́йти ни міг. Так йим сьи збі́гаў, шчо ўже ду́ху ў ми́ньі ни става́ло і а́ньі суди́ Бо́жи знайти́ доро́ги. 'Али чуў йим таку́ бе́сьіду віт ста́рших льуди́й, жи йак чолові́к заблу́дит, шчоби́ за́раз на со́бі пиривирну́ў соро́чку. Наколи́м си то́йи пригада́ў, за́рас так йим зроби́ў. Ўзьну́ў йим, скину́ў соро́чку, пиривирну́ў, ўбра́ў сьи на ви́воріть і аш ў таки́й спо́сьіб ви́йшоў йим на зна́ну доро́гу і тоў доро́гоў ви́йшоў йим, де бу́ли рубачі́, шчо ў льі́сьі руба́ли де́риво. І там йим сьи спамнита́ў, а ре́шту ті́йі льу́ди, шчо робі́ли там, показа́ли ми доро́гу

вийти на зрубп, сильцé, а звіттам пішóў йим до Монастириск. Так мньи виводиў тогдй блуд.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

191. Блуд у Звенигороді.

Йак йа бўў ў Дзвинийгородьі і пойіхаў йим з наймитом на ньіч по снопи. І йіхали-смо піт Грáмушіўку, то йи піўтора мильі. І бўло ўже ни далéко на тóйи пóли, дé сьи мáли снопи брáти. 'Али ми йідимо і йідимо, а пóльа тóго нимá, лиш ўсе прийідимо на тойи місци, віткисмо заблудили. Порозгльидáў йим сьи і ўже нáм сьи здайи, жи та дорóга, котрóў мáйим йіхати. І йідимо зноў, і зноў прийіздимо на тотó самó місци, де пéрши. І тáк йисмо йіздили цьілў ньіч. Аш сьи розвидньіло, показáло сьи нам тогдй нáши пóли, де ми мáли снопи брáти. 'Али про тойи, шчо ньічó сьи ни показáло, аньі ни пирибіг зáйиць, а йиднáко заблудили-смо і цáлу ньіч йіздили-смо.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата.

192. Як блуд водив чоловіка довкола стирти.

Раз вертаў з міста пізно ў ночи до дому йідин старий господар. Приходи він ў сило, диви цьі, ў коршмі ше сьі сьвіти; али він ни ступаў, тілько пішоў просто силом до дому. Іде, іде, задумаў сьи, аш диви цьі на свойу хату, а там замісць нейі стойать такі палаци, шо страх! Диви цьі льіпши, такі палаци і виликий льіс. Тей він мисли, шо заблудиў і вирнуў сьи назат. Іде, іде, аш ўже розвидньийи сьі, а він диви цьі, а він ходи наоколо паньскойі стирти, шо на польу. То блуд водиў його піў ночи наоколо стирти, а йиму здавало сьи, шо він іде дорогойу.

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камінецького пов. від Варки Коваль, А. Веретельник.

193. Блуд водить по стодолі.

Був я тут у одного богача на поли. Али вони полєгали спати, а я собі думаю: „Е, зле я робю. — Коні є в стайни, аби я коням ни дав

їсти". Стодола ни замкнена, а в стодолї є хлїп, як ячмінь так жито: але взєв я опалку на плечі та йду собі до стодоли, та-єм присїв так коло ячменю тай нагортаю в вопалку. Кобим ни був багато нагорнув, а то ще темно було в стодолї. Я гадав, шо мало нагорнув. Я лишень завдав на плечі, я до брами хотїв нести коньом, та я мацаю — я коло брами брав — нима нїґде брами. Так я зачев ходити, мацати — не мош нїґде намацати. Алим ходив так як годину, дві, по стодолї. Кобим був двома пальцями не ймив ту вопалку, а я взєв тей пальцї проїло. Кажу: „Чиш я ни дурний був, жи я пішов єго коням добри робити, а мине ще має добри водити по стодолї. А є того страху я ни знав, де я є. Як мине так ймило попіт пахи, а тот ворок стояв є хлїба, як мине підіймило, як мнов товхнуло в той ячмінь. Но, вітак я стояв в ячмени аш до ранє. А вітак ґазда входит вже рано до стодоли (а я так стою сторцом в ячмени) тей кажи: „А ти шо тут робиш?" — А я ни знаю, шо я єму маю казати, бо як би я був знав, шо си зо мнов стало, то бим був сказав. Зачєв я єму оповідати, а він кажи: „Дьордію, ти брешиш! Чому я, кажи, ни рас ходю — я нїчо ни вижу. — А я кажу: „А ви можи си знаєте обидва, та ви си єго ни боїте, а я тут, рахувати, наймит, тей воно мине сокотит.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

194. В блудї показують ся хрест і лїс.

Буў такий Іва́н Вінто́льак і йшоў він в Оле́ші ў нидьі́льу ў ве́чир. Нириві́с сьи чи́риз во́ду (Днїстер), прийшо́ў до Горі́глыдь, віхо́дит за сило́, сме́ркло сьи до́бри, ўже́ сьи зроби́ла ныч. Аж віхо́дит на по́ли, ди́вит сьи, йи хрест і лыіс. 'Али шчо́ сьи зна́чит, шчо так сьи доўго́ ки́гни лыіс? І ми́слиў, шчо він доро́гоў хо́дит, а він по́лим. Аш зыйшо́ў на до́ўгі Лани́ і фурт сьи ни памйита́йи, де він йи, тай ўсе ви́дит хрест і лыіс. 'Али йде, ўже аж пи́рид опі́ўночиў прихо́дит під Дыіду́хову, зыйшо́ў на стави́шчи і нама́цаў ро́го́жину. Він собі гада́ў, шчо то ко́сатинь зыільи. 'Али там куґу́т зані́йаў, а він ди́вит сьи, а ту сьи засьвіти́ло ў Ада́ма ў Шлапака́ ў ха́ты́. Аш тогди́ він сьи спамйита́ў, де він йи. І ўже звітти пішо́ў до до́му.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

195. Блуд указує кілька доріг.

Ми два,.. йшли-смо оба від Варчука. Ми йдемо черес Бойчукове, а тут три дорозї є. А то зробили се штири дорозї цїсарских, а то попьові є. Ну, і так, шо ми ни знали, куди вже йти і ни хочемо йти. Я кажу Іванови: „Стій! Посїдаймо і, кажу, відмовмо отчи наш і богородици дїво, можи Памбіх переначит, можи то се єнакши вчинит; бо я виджу, шо то блуд вчінив се! — У тім сїли-смо і закурили вітак і посидїли можи квадрас і ни виртаємо, а то щезли всї дороги, лиш тотї дороги, що були. А туди був рів той также був дорогов. Тей ми право пішли д' хатї.

Зап. 1903, від Петра Ґорука, у Печенїжинї, О. Деревянка.

196. Блуд на пасовиску.

Йидно́го ро́ку ма́ли ми ў вістри́нскім лыісьі пасо́виско і йа там пас худо́бу. 'Али й де́коли і тату́ньо мойі́ віході́ли до ме́ни. Там ў нас була́ така́ коши́ра або по на́шому бу́да, шчо́ сьи загапьи́ло до не́йі товар. Йидно́го ра́зу ба́тько сьи мойі́ воста́вили с худо́боў па́сти, а йа буў на той час ў до́ма. 'Али там ни тыі́лько на́ши худо́ба бу́ла, а́ли бу́ла шче й чужа́. Тай ба́тько віпустили с ти́ми худо́бу па́сти і тро́хи побу́ли ко́ло худо́би, да́ли хло́пцьом тьутьупу́, аби́ си позаку́рували і ка́жут: Зна́йити, хло́пцыі, шчо? Йа озму́ води́ і піду́ обід вари́ти, а ви́ сьи воста́ньти ко́ло худо́би. А за́ким сьи худо́ба попасе́, то йа звару́ обід, ви прижине́ти худо́бу і пообі́дайити. Або́ тогди́ піде́ти на чи́ришньі собі, або́ на суни́цыі, а котри́й сьи буде́ лыіпува́ти, то буде́ по обі́дьі спа́ти. І набра́ли вони́ води́ і с то́йоў водо́ў йти до коши́ри. То бу́ло ра́но, дес ко́ло деўйа́тойі годи́ни і шче мра́чно бу́ло до то́го і сте́шка за́ўжди була́ йидна́ лыісом від води́. 'Али вони́ прийшли́ віт по́ли і цыілко́м йім сьи ў голові́ пиривирну́ло, ни зна́йут, де́ вони́ йи. Тай ка́жут самі́ до се́би: А се шчо? Та вира́з ўже ході́ў йим і ни зна́йу, де йа йи? Зміни́ло сьи йім цыілко́м і зачина́йут віт по́льи повирта́ти ў йи́нчий бік. Хо́дьи вони́, хо́дьи, то ў сей бік, то ў дру́гий бік, а́ньі на по́ли ни мо́ш вийти́, ба на́віть до пастухі́ў ни мо́жут тра́фити. Ста́ли і дума́йут. І нагада́ли собі, шчо вони́ коли́с чу́ли від йидно́йі ба́би, шчо йак сьи блуд ў́чіпит, аби ньіц ни робиў, лиш тыі́лько зыігну́ў сьи ў доли́ну поми́жи но́ги і аби каза́ў, шчо мины́і туда́ до-

ро́га. І вопи́ так зроби́ли і за́раз ўздріли, де вони́ са́ми йи і війшли на по́ли. Прийшли́ до бу́ди, тьі́ько зачи́ли вого́нь роскладáти, а пастухи́ надьігнáли худо́бу тай кáжут до бáтька: Те́ньґости нам обід звари́ли! Ми вам худо́бу попáсли, а обід йиднáко му́сим самі́ вари́ти! Тато йім дáли зáрас тьутьуну́, аби́ си позаку́рували і ўзьи́ли росповідáти, шчо з ни́ми сьи стáло. І хло́цьі сьи с то́го почáли сьмійáти, шчо вони́ білого дньи на сво́йім пасо́виску заблуди́ли.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

V. СМЕРТЬ І ХОРОБИ.

197. Смерть.

Смерть, то йе така стара баба, дужи суха, с косойу. Вона йак прийди до слабого, то стани йиму ў головах і махне косойу, тей по ньім! Йі ньіхто ни види', тілько слабий види' йі. Йак котра баба, шо лийи йайцьа, то йак прийде до слабого і хочи знати, чи він ўмре, чи видужайи, то лийе йиму йайце і там види, де йе смерть — ци ў ногах, ци ў головах. Йак ў ногах, то слабий видужайи, а йак ўже ў головах, то ўмре.

Зап. в липни, 1902, в Сільци Бельк., Камінецького пов. від Маруньки Дідусь, А. Веретельник.

198. Смерть ходить бабою.

Йа, ўважьейęтę, нę йе с тих, шо сьі страхіў бойат. Йа сьі ньіц нę бойу, али ўже два рази нальекаў сьі. То було ў зимі, ниби ўже сьньіг буў вęликий, йакось по Різдві; йа маў коханку, вона була кухаркоў ў сеньдзього. Він мешкаў тоди при пльацу, де склад дерва, ниби ше на свойім. Тоди буў у них йакийсь баль, досить того, шо мойа дьіўчина казала мęньі застримати сьі на пльацу. Сьіў йа на бальках, тей сиджу, а вона ўсе вибігнę і винęсе мęньі шо, а потім вона нę виходила. Йа чęкайу, чęкайу, али йі нęма, а ўже було десь по піўночі, а було сьі ни видно, ниби темно дужи. Йа так сиджу і шось мęне страх збирайи, шо рас більший, шо аш волосье стайе на голові. 'Али нę знайу чого. Аш чуйу, шось ниби шилистит. Йа огльадайу сьі, дйўльу

сьі, а повадімнойу йде йакась кобіта ў білій пла́хтьі, зави́ньана ни́би ца́тком з головойу. І йа ньіц, а вона пішла́ про́сто на ґанок до паніў, до поко́йіў ни́би. Тей за́ра' вихо́ди' дьіўчина, йа сьі питайу: Ти сьі з ньіки́м, кау, не здибала? — Ньі, кае, йа ньіко́го не ви́дьіла. — Йа йі зачина́йу роска́зувати, а вона́ зара' пішла́ до па́на, а він вийшоў зі стрільбо́йу і обійшоў доко́ло ха́ти і ньіц не здибаў. Али зара' шось за ти́ждень ўме́р йиму найфайньійший хлопец, ни́би найста́рший сино́к. А та ба́ба, шо йшла́, то бу́ла сме́рть.

Зап. в червни, 1903, від Гринька Курія, в Камінці Стр. А. Веретельник.

199. Пані — смерть.

Бу́де то́му з три́йцьіть льіт, або ше більше, йдна ба́ба на Гли́ниску*) піт Бу́гом ви́йшла ра́но ў зеле́ну пйе́тницьу за ха́ту і ди́ви цьі, а по́-піт річку синожьетими іде́ йака́сь біла па́ньі і пішла́ гет ў кут, а по́тім зне́сла сьі до гори́ і полить/ла. Йі ви́дьіло більше льуде́й, а потім, йак пішли́, то туда́, куда́ вона́ йшла́, бу́ли гет ви́смальниі сьльіди́ ў траві́, а віт ша́тіў, то висо́ка траў на вершка́х гописмали́ла сьі і схили́ла сьі. Потім ўсьі ви́дьіли ті сьльіди́ і ксьондзи́ — а то бу́ла смерть, бо за́ра дуже льу́де ўмира́ли.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінці Стр. А. Веретельник.

200. Знак смерти.

То кажу вам: Сиділо нас богато в добродійки старої — дес було можи так — во півночи. Добродійка плила́ панчохи при лямпі, а ми шос говорили. Нарас шос у вікно драпнуло, али так дужи, шо аш неприємно зробило си в сирици. Таким якимос вразливим голосом і други' драпнуло. Добродійка сказала: Піди, Мійку, на двір і подиви си, шчо там стало си. — Він пішов. І входит до хати і кажи: Нима нічо. Пішлим до дому. Другий день рано захорувала добродійка. Хорувала петь день і вмерла. Ми в похорон з її сином хотілим си довідати, шо тото шкрабало. Пішлим дивити си до тої шиби. Було на ні два знаки

*) Глиниско — передмістє в Камінці Стр.

яґби цим, шо рубає си скло. Деникотрі казали, шо то дало си чути, шо мав се стати там в ті хаті похорон.

Зап. 1903, від Ілаша Вахнюка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

201. Діточа смерть.

Бу́де де́сьіть льіт, то ў госени́ шось ходи́ло по хато́х і де бу́ли малі дьіти, то стра́хало і там за́ра' ўмира́ли дьіти. Роби́ло так: — Прийшло́ і пука́ло до вікна́ і клика́ло, йак та дити́на назива́йе цьі. А йак хто ви́йшоў на двір, то не бу́ло ньіц. Йдно́йі но́чі прийшло́ воно́ до йдне́йі ха́ти, де бу́ла йідина́чка дьіўчина; мо́жи ма́ла сьім льіт, назива́ла сьі — Міньцьа. Тей прийшло́, ўсьі спльа́т, а воно́ до ві́кна — пук-пу́к! — А ма́ти йі пита́йи: „Хто там?" — А воно: „Міньцьу! Міньцьу!" — кли́че. — А ма́ти ка́же: „А тибі́ чого́ тре́ба ў Міньцьі? Міньцьі нема́". — А воно́ ка́же: „Брешеш, бо йе! нех сьі вона́ ві-дізви!" — А ма́ти ка́же: „Ти само́ бре́шеш, іди забира́й сьі до чо́рта ма́тери!" — А воно́ сьі відзива́йе: „Йди ти сама́ до чо́рта ма́тери" — і пішло́ ї більши не приходи́ло. Аш прийшло́ до ксьо́ндза тей йак зачьє́ло си́пати землє́йу ў ві́кна, то ма́ло не повибива́ло. Ўзьеў ксьо́нц, шо маў стару́ сту́лу і вихо́ди' на двір і мо́ли цьі, а ди́ви цьі, стоййі́т ма́ла дити́на і пла́че. Він ўзьеў, відде́р кава́льчик сьваче́ного зі сту́ли і ки́нуў йиму́, а воно́ вла́пало тей сьі засьмі́йало так го́лосно, шо стра́х і десь зни́кло, і віт тоди́ше більше не приходи́ло ньіґди. А то ходила йака́сь нехре́шчана дити́на і віт то́го так дьіти ме́рли.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінці Стр. А. Веретельник.

202. Як приходила смерть по пана.

Тому бу́ди мо́жи з три́цьіть льіт, тут ў мі́сьцьі буў йди́н нотаре́вуш, він буў де́віть льіт слаби́й. Ў не́го служи́ла стара́ ба́ба і йа́к він буў слаби́й, лижьеў, то́ ўна́ начува́ла ко́ли не́гу ў ні́рит поко́йу. 'Али йдно́йі но́чи десь так ко́ли пі́ўночи ни спи́т вона́, ньіц ни спит, а́ли ни мо́жи а́ньі руш вічини́ти вочи́й, так шось, йа́ґби зальіпи́ло йі во́чі. Слу́хайи, а тут йакі́сь ша́ти: — шеле́сьць, шеле́сьць, так шилисти́т, йа́ґби хто ў нови́х су́кньах ходи́ў. Хо́чи цьі ўна́ подиви́ти сьі, а́ли ни мо́жи, аш чу́йи вого́ри шось, пита́йи: А шо́? дзьі́сьай йу́ш? — А шось дру́ги

кáжи: Ньі шче. – Тей стáло тúху, а ўнá диви́ цьі, а то ньіц ни́мá. Прихóди на дрýгу ніч і знóў так сáмо, а на трéту, зноў шáти і знóў сьі питáйи: А шó, дзьісьай йýш? — А дрýга кáжи: — Ў йýтру, ў чéцьі ґодзьіньі пу пулýдньу. — Ўстайé ўнá ў рáну тей кáжи ду панíў: Ўже чи́рис три нóчи шось приходи́ло ду слабóгу пáпа і питáлу, чи йýш? А тéйі нóчі сказáло, шо „ў чéцьі ґодзьіньі пу пулýдньу". Ту знать пу пулýдньу ў трéтьі' гуди́ньі пан ўмрýт. — 'Али пани зачьéли насьміхáти сьа з нéйі: Іць, іць, ти ґлýпа, тóбі сьі цось пшивідзьáлу. — А ўнá ньіц, кáжи: Почкáйти ду трéтойі гуди́ни. — Прихóди, натхóди трéта гуди́на, слабóму пáнуви ўже мову замкнýло, вибивáйи на дзиґáрі трéтьа, а пан Бóгу дýха відáў. А ви́дити, чийá прáўда? – кáжи бáба. А тó прихуди́ла пу нéго смéрть і так чугóсь сьі питáла.

Зап. в лютім, 1903, в Камінні Стр. від Демка Лехнюка, А. Веретельник.

203. Холєра в виді жінки.

Ў йидньім сильі, ў Новосьíўцьі, пойави́ла сьи йидпóго рóку хольи́ра, шчо нáгли льýди ўмирáли. І ў тьім часьі показáла сьи льýдим на кінци́ силá кóло фіґýри пóстать льýцка вили́ка, на біло убрáна, áли ў ночи́. І бойáли сьи льýди приступи́ти до нéйі, хоць йіх більши бýло. Аж дрýгого дньа рáно посходи́ли сьи на тотó місци кóло фіґýри, де тотá пóстать жінóча стойáла ў дóўгі і більі сýкни ўбрáня, зобáчили на тьім місци піт тоў фіґýроў два хльіби біли́х, áли виглядáли так, йак би сирí, ньіби лишé віт сóньцьи опсушéньі. Буó то при самí дорóзьі, кудá ходи́ла худóба, безрóги і пси, а ньіхтó тóго хльіба ни рýшиў, бо льýди бойáли сьи рýшити, а худóба, сви́ньі і пси тáкжи ни хотьíли йíсти, лишé здáлику поньýхали і віт тóго ўтькáли. Слáбість тривáла зо три видьíли і той хльіп там дóти стойáў, шчо ньіхтó го рýшати ни хтьíў. А йак пиристáли льýди мéрти, то й той хльіб десь сьи подьíў с піт фіґýри і йак ньіхтó ни ви́дьіў, звітки сьи ўзьиў, так ньіхтó ни ви́дьіў і ни знáйи, коли́ і дé сьи подьíў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

204. Холєра у виді хортів.

Буў йидéн чоловíк, називаў сьи Матьíй Пéтріў. Ди́вит сьи він, а то десь кóло піўночи біжи́т горóў хорт білий вили́кий, а дрýгий мéнь-

шиїй, тай цва́хкайи. А він пе́ўни погада́ў собі́, жи то сла́бісьть, бо ўже тогди́ льу́ди мерли на сла́бість. Прийшо́ў він до до́му тай ка́жи: Ой, шчо йа се́йі но́чи видыіў! Оде́н хорт біг таки́й вили́кий йак йа́льіўка, а дру́гий мали́й. — Йак росказа́ў сисе́ ў ха́тьі тай сьи похорува́ли, ўмер він, і йиго́ жінка і йиго́ ма́ма, лиш сьи лиши́ў йиго́ син Паўло́. А йак би буў ни каза́ў, то мо́жи би буў жиў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

205. *Як виглядає холєра?*

То роска́зуваў йден таки́й пу́цир шанда́рский. Бу́ла тоди́ у Добротворі*) хольє́ра — ду́жє Жиді́ў тлу́мило ў місьцьі. теи шандарі́ му́сьіли ходи́ти на патро́льі що но́чі, пильнувати, шоб Жиди́ тих хольє́рних ла́хіў та бе́бухіў ни ростьега́ли. 'Али на йі́ву ніч пішо́ў на патро́льі найльі́шший по́стефір і йак ішо́ў, то каза́ў звари́ти сибі́ вечє́ру на дванаа́ньцьіту годи́ну. Прийшло́ піў до двана́ньцьетойі, пішо́ў пу́цир до міста по шанда́ра, шоб йшоў на вечє́ру; а постиру́нок буў за містом нат Бу́гом. Злиба́ў він шандара́, теи йдут, а на дворі́ так те́мно, шо хоць ў пи́сок дай! Шанда́р іде на пирє́т с ко́льбойу, а пу́цир за ним ў за́ду і ньіц сьі не бойі́т з шандаро́м. 'Алє натхо́дьит до све́йі бра́ми, теи шандар — пук! і стаў! Ну, ньіц, стоїйі́т. А пу́цир ка́же: „А чого́ пан ста́ли? — „Аво́“ — ка́же шанда́р. Він диви́ сьі, а пи́рит бра́мойу стоїйі́т бі́лий вили́кий пси́ско таки́й, йак коро́ва. Теи той, шо́ йиму́, ни бойі́ сьі, бо з шандаре́м, і він вискочи́ў на пере́т, затупаў ного́ми і кри́кнуў: — „А пу́йдзьіш ти!“ — Теи пси́ско пово́ли поверну́ў сьі і помале́ньку пішо́ў сибі́ піт Буг ў вулицьу. І то́ди шанда́р пішо́ў до постиру́нку і не хтьіў вечє́рати і не пішо́ў на патро́льі і за́ра' на дру́гий день здаў с то́го ра́порт вахмі́шчови, а він сьмі́йи сьі і ка́же: А ви-ш чого́ сьі ма́ли бойа́ти йако́гось пса, або-ш ви не ма́ли карабі́на? — А шанда́р ка́же: Йа сьі то́го пса так буў налье́к, шо забу́ўім на́віть, шо йа йе. — І на тре́тий день той шанда́р ўме́р. — А то була хольє́ра — той пес.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінці Стр. А. Веретельник.

---

*) Місточко в Камінецькому повіті.

206. *Як чоловік відвернув від села холеру.*

Йак йа буў ў Базару́ на жнива́х, ўже льіт то́му пйитна́цьіть, тай йим буў ў йидно́го на ста́нциий, а там буў таки́й чоловік стари́й, котри́й маў до вісьімдисьйить де́ўйить льіт. І він мины́ оповіда́ў, йак даўно́ хольи́ра ходи́ла. Йак ма́ла бу́ти ў йіх силы́ хольи́ра, а він тогди́ йі́хаў з Йа́вьльіўцьи з йа́рмарку. Йі́ди пи́рид ве́чиром так, здиба́йи йаку́сь жінку: Пома́йбіг. — Дай Бо́жи здоро́ўйи! - відозва́ла сьи, а́ли йаки́мось таки́м приразли́вим го́лосом, шчо ни мож було́ розуміти, шчо она́ вітповіла. Тай про́сит йиго́, жиби́ йі ўзьиў на фіру до Базару́. А він ка́жи: Та сьіда́йти. — Тай она́ сьіла з за́ду тай йі́ди. А він сьи обглььида́йи, йаке́сь таке́ ниподьі́бни до чоловіка. Тай ду́жи сьи зльик. — А виш, ка́жи, де́ йі́дити сьуда́? — А она́ ка́жи: До ва́шого сила́. — Він сьи вітзива́йи до не́йі: Та чого́, а виш там шчо буде́ти роби́ти? — Она́ ка́жи: Йа ма́йу там інте́рис, буду́ до́ти, аш по́ки ни закольіду́йут. — А то сьи дьі́йало пи́рид вилико́дними сьвйитами. А він так собі поду́маў ў голові свойі, шчо то ни шчо, тьі́лько сла́бість. Тогди́ він ўзьиў, витьигнуў сво́рінь з во́за так, йак сидьі́ў на во́зьі і зачи́ў йі́хати. Віс сьи розьірва́ў, она́ з задо́м сьи лиши́ла, а він с пиридо́м пойі́хаў. Поча́ла она́ кричи́ти: А ти мине́ чо́ лиши́ў? — Обглььа́нуў йа сьи, тра́ба до біди́ вирта́ти с кіньми і буду́ шчось штудирува́ў. Вирну́ў сьи тай ка́жу до не́йі: Віз ми сьи розьірва́ў, тра́ бі́чи до до́му по соки́ру і по све́рдлинь, шчоби́ зробити сво́рінь, бо іна́кши ни пойі́ди. — Она́ ка́жи: Йди, а́ли ни ба́ў сьи. — І він побіг, а ко́ньі лиши́ў. Прибіга́йи до сила́ тай про́сто до ксьо́ндза. Тай ка́жи: Йиго́мосьць! Йі́хаў йим з міста тай йака́сь біда́ учипи́ла сьи тай йі́ди до сила́. 'Али мины́ зда́йи сьи, шчо то сла́бісьть. — Та йак зна́йиш? мовит ксьондз. — Бо йа пита́ў сьи йі́йі, чо́ она́ йі́ди, а она́ каза́ла, шчо буде́ тутка ў силы́ до ко́льидьіў. — А она́ йак виглььида́йи на лици́? — Так виглььида́йи, шчо ни мо́жу на́віть оповісти йак. Тільки шчо до чоловіка ни подьі́бна, бо йа ўже ви́дьіў таку́ сла́бісьть, йак от була́ ў нас пи́рит чисо́м. Мины́ раз була́ сьи показа́ла ў мо́йі ха́тьі тогди́, йак мойа́ жінка ўмерла й дьіти ра́зом. — Ну, ну, мо́жи бу́ти, жи то сла́бісьть. — Най йиго́мосьць скличут бра́тьі і най йдут по хата́х кольідува́ти, бо йа біжу́, ни ма́йу коли́, бо там ко́ньі. — І так хлоп чим ско́рши до ко́ний побіг. Наколи́ дохо́дит до во́за, а она́ шче сиди́т на во́зьі. А ту бра́тьі ў силы́ з дзвінко́м зачи́ли кольідува́ти. А она́ тогди́ вітзива́йи сьи до него: 'Алис му́дрий! Буў біс си привіз! — І вітир повійаў, віс пиривирну́ло і ни ви́дьіў, де сьи она́ подьіла. Зложи́ў він віз і пойі́хаў до до́му. Прийі́здит до до́му і ка́жи до бра́тьіў: Уже буде́, ни кольіду́йти! — Слу́хайи на дру́гий день, а ў Буракі́ўцьі така́ сьи сла́бість пойави́ла, шчо по де́сьитиро на

день ўмирайи, бо йійі хлоп заньіс до Буракіўки. Она тогди йак від него сьи повійала, а там на поли хлоп роскидаў гньій і она прийшла до него і кажи: Занеси мне до Буракіўки, а йа тобі надгороджу. — То буў такі буракіўский хлоп. І він йі ўзьиў на плечі і тілько прийшоў ў сило в неў, так она му сьи ссунула с плечий і ни видьіў, де сьи подьіла. Тілько було його надгороди, шчо ў його хатьі ньікого і палиц ни забольіў, а решта ьлудий, то мало сьи лишило.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

207. *Про пана, що мав холєру за жінку.*

Буў йден пан і він хтьіў ожинити сьі, али шо сьі нашукаў жінки, ни міг сибі дібрати до себи пари. Али рас під вечер йіди він чирис льіс і наганьийи йакусь панну, а ўна сьі стала просити, шоб він підвіз йі трохи, бо йак сьі смеркни, то воўки готові йі зайісти. Тей пан ўзьаў йі до повозу до себи, аш диви цьі, а вона така файна, шо аш ну! І він сьі запитаў йі, шо вона за йідна, а вона кае, шо ўна сирота по йакихсь панах. І він ўзьаў йі до себи на службу, а потім прийшло до того, шо він з нейу ожениў сьі. Али йак ожиниў сьі, то ўна шо осени десь йіздила на кілька дньіў сама, али пан ни знаў, де вона йізди, а йак питаў, то ўна казала, шо йізди до свейі дужи біднойі цьотки. Али рас пойіхала вона, а пан хтьіў конечи знати, де ўва йізди' і післаў за нейу свого вірного слугу. Той слуга ўзьиў посьвачаний меч, римінну торбу, сьіў на доброго коньа, тей пойіхаў. А він буў чаріўник, а такий планетник, шо знаў де-шо. Йіди він, йіди, аш прийіхаў до льіса, поставиў коньа за дубом, скинуў с себи свиту, випхаў йі сьіном, поставиў на дорозьі, а сам льіх за корчем. Лижит, аш тут зривайи цьі така бури, шо страх! Так стало дирива вкривати і ломати, шо трішчало на цьілий льіс. А він лижит. Аш тут прибіх той найбільший вітир с тейі бурі тей йак злапаў ту свиту, шо стойала на дорозьі, то пірваў йі на шкаматки! І потім стало сьі тихо. А то буў злий дух; він буў би розірваў так того слугу, йак ту свиту, али він знаў, шо буди, тей поставиў свиту на дорозьі. Тей він пойіхаў дальі. Йіди, йіди, аш ўже ў вечер прийіздит ў йідно сило. Уже ніч, а диви цьі, а ньіґде сьі ни сьвіти, аньі ў йідні хатьі; тей він пирийіхаў цьіле сило, аш на самім кінци сьвіти цьі ў йідні хатьі. Йде він до тейі хати просити сьі на ніч, диви цьі, а там льуди поўбирані йак би на смерть. А він сьі питайи: А вам шо, льуди? — А вони кажут: Е, чоловічи, шо ти нам по-

радиш! У нас йакась слабісьць, хольера, чи шчось; видьілисьти, шо ўже ў цьілім сильі ни сьвіти цьі ньіґде, то то ўже там ўсьі льуди повимирали, а тейі ночи майи черга прийти на нас і ми поўмирайимо, тей ми сьі так поўбирали сами на смерть, бо ни буди кому нас поўбирати. — Али ньіц. Упросиў сьі він до них на піч, льудьам казаў польагати спати, а сам льіх коло вікна на лаўцьі, а торбу і меч майи коли себи. Не спит він, аш приходи піўніч, а тут шось ў вікно шкраб! Нарешцьі двері рип, і ў хату входи білий виликий пес тей іде просто до лаўки до него, тей пац його лапойу! А той руб! мичем і відрубаў ту праву лапу, а пес заквічаў і випитьіў с хати; а він ту лапу ўзьиў тей сховас до торби, тей заснуў. А то приходила та слабісьць по тих льудий. Приходи ў рано, ўстайут льуди тей сьі дивуйут, шо йе, шо вони ни ўмерли? А він оповіў йім ўсе і показаў ту лапу і сам забраў сьі і пойіхаў до дому. Прийіздит до дому, аш паньі йе ўже ў дома і лижит слаба; питайи пана, шо йе, а він кажи, шо шось слаба на праву руку. А він добувайи лапу, тей кажи: А ну, чи йі того ни бракуйи? — Приходьит до паньі, а вона ни майи по локіть правойі руки. Тей слуга ўсе оповіў панови і він ўзьаў і зарубаў ту паньу, бо то була хольера.

Зап. в липни, 1902, на Криволяпці, Камінецького пов. від А. Юнака, А. Веретельник.

208. Муха і февра.

Здибала сьи му́ха с тиьу́хоў (феброю). Ка́и: Ти вітки йдеш? питайи сьи титьу́ха му́хи. — Му́ха ка́жи: Йду віт хло́па. — 'Али до́бри ти там бу́ло? — Ньи. — Чуму́? — Бо йа, ка́жи, була́ ў хло́па тай шчо хо́чу зьісти молока́ тро́хи, йак мйи ки́ни до землы́, шче й ногоу ту́пни, тай ми кри́льцьі пообрива́йи. — А она́ ка́жи: Тай йа йду віт хло́па — тетьу́ха. Йак мйи, ка́жи, зачне́ кури́ти ўсьілька́ким тай му́шу ўтечи́. Ка́жи: Шчо́ ми типе́р буде́м роби́ти? — Ходьі́м, ка́п, до двора́. Ти йди до па́на, а йа піду́ до ку́хньі — ка́жи му́ха. — А тетьу́ха ка́жи: Ходьі́м. — Та пішла́ до па́на, пан засла́б, ў пири́ни льих, ту дохто́ри дайу́т йісти, пи́ти, аби підньиу́ сьи бо́рши. А му́ха пішла́ до ку́хньі. — Гет ўже ў осини вибира́ти би сьи обо́м, тетьу́сьі й му́сьі. Посходи́ли сьи: А шчо, ка́жи му́ха, до́бри тобі? — Ай, до́бри; годува́ли мйи, ўкрива́ли, дава́ли, шчо йа хотьіла. А тобі до́бри? — питайи сьи титьу́ха. — Айа́, ка́жи, до́бри. Йак прийде́ с поло́нником ку́хар, йак зачирпи́т ли́шку, йак ки́ни, йім, йім на зимли́, шче й своййіх кумпаньі́стих кли́чу, бо йи шчо йісти. — Ну, ка́жи, побу́ли смо ўже ту, ходьі́м да́льі,

áли пó панáх, по ксьондзáх, ни йдым до хлóпа, бо ў хлóпа прикро, збиткўйи сьи дўжи. — Тай пішли.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

209. Фебра і тиф.

Надибала сьа зимá (фебра) с хорóбоў (тиф) ў лысьі. І собі говорйáт, пытат сьа йиднá дрўгойі: Дé ты йдеш? — Йа йду, зимá повідат, до лысного. — А лысный стойіт за йаличкоў і слўхат. А хорóба мóвит: Йа йду до Жидыіў! — Пытат сьа зимá: А йáк ты до них ўвійдеш, йáк сьа йіх íмиш? — Мóвит: Йа кобы йинó там; льáжу ў подушки, розыігрійу сьа і йуж лежат шчо колóппы. 'Али йак ты до лысного підéш? — Він пішóў ў лыс. Прийде з лыса, даст му жінка обідати, йа сьáду ў пéршу лишку і зыіст ньа, зáраз будў го трйасти. — Тот прийшóў доміў, вислухаў тото, лысный, ўзьаў пéршу лишку, роскрутиў льўфу у фузыійи, выльльаў там і закрутиў. І пак ўже йіў. А ўна ўзьалá і бйи ўже фузыійу. Так выбила цыілый рік. За рік ўзьаў лысный на плечі фузыійу і выйшоў у лыс. Выстрілиў зимóў під йалицьу, áш сьа заморочила. Ідé і хорóба дны, так сьа червоныйи! Ты ту? — Ту! — Ну, йáкже ти было, ци дóбри ти сьа поводило? — Ой-ой-ой! Йак ньа ў йакўсь бідў забиў, том цыілый рік сьвіт не видыіла. І тепер йак мноў вытьаў, аж ньа заморочиў. — А мені дóбре былó — хорóба повідат — бо йа выгріла сьа ў подушкáх і напилам сьа кирвé жидыіськойі. І ў тот час розыійшли сьа: тота ў свій бік, тотá ў свій.

Зап. в лютім, 1899 р., у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грица Оліщака Терлецького.

210. Пропасниця.

Кулись йшло дві цьоци разом: радили сьі, де ўни підут. Йдна кажи, жи піди ду хлопа, а друга кажи, жи ўчепи цьі кувальа тай буди тилепати. Пішла ўна, ковалье ўчіпила сьі і мислила, йі буди добри, бу куваль бугач. Али куваль ни питаў, жи слабий, жи цьотка тріси; напйіў сьі чорного бурщчу тей пішоў ду кузьні млотом сьчи. — Ай, муйа гудипуньку, треба мині віт него ўступити сьі, треба його пукинути! — кажи цьотка. Покинула вона його. — Піду йа сьі ўчьеплью хлопа! — Пішла вона ду хлопа, а хлоп напйіў сьі віўсьенугу хлиба,

тай пішоў класти гній. Заталапаў сье, кладе гній, кладе, ни питайі, жи зияно, кладе гній. — Мойа гудипуньку, де йа сьі пудьійу? Треба мині і віт хлопа ўтьікати. Роздумуйу, де йа піду? Піду ду Жида, висильу сьі; Жид алé буди ў пиринах лижьеў! — Пішла, ўчіпила сьі Жида. Жид бідний льіх ў пирини, грійі цьі, али ньіц ни йіў, нима шо йісти, з голуду здихайі. Бідуйі ў негу цьоцьі. Здибайі другу, а друга кажи: Ай, ти дурна! Йа худила ду баби, учьіпила сьі йі і тримала йі сьім льіт. Ў баби мині добри булу; баба шьепувала. Йа йі поти трьесла, поки ни затрьесла!

Зап. в січни, 1903, в Камінці Струм. на „Забужу“ від Зофії Моравецької, А. Веретельник.

VI. МЕРЦЇ.

211. Мерцї виходять на страсть.

То шо року на страсть по піўночи ўстайут усьі мирцьі з гробіў і йдут до церкви молити сьі і тоди приходи ўмирлий ксьонц, прави службу Божу, сповідайе йіх і причашчайе. То б льуди ни були знали, али рас йіден хлоп йак задрімаў ў куточку ў церкві на страсть, то навіть ни чуў, йак сьі скіньчило правити і йак льуди вийшли с церкви. Аш по піўночи приходьит мерцьі, здибали його і розірвали на кавалки і на другий день тілько кожуха його здибали ў церкві, а з него кавалки вальали сьі по цвинтари, по кавальчику на кождім гробі.

Зап. в жовтни, 1902, в Камінцї Стр. від Мариї Шепівної, А. Веретельник.

212. Чому не можна плакати за мерцями?

Вмерла мама, а доньку лишила. Донька дужи плакала за мамов. Йак мирльі зачили йти на всьіх сьвитих до косьцьола, — бо мирльі майут свойу службу божу, а вона стала за двирма. Всьі мирльі йак йшли тей казали все коло двирий: Ирр! ту йакась прісна душа смирдит! — а ми йім смирдимо. Мама несла збанок і стала собі з заду. Дупіро вона виртайи по службі божі насампирет і фступила за двері і повідайи до нейі: Ни плач, доньу, вже за мнов, подиви сьи на мени, йак мньі гірко, жи йа ношу повний збанок твойіх сльоозів. Фтьікай, сину, али бис цвинтар фтьікай, там сьи роздьигни с кожушини і фтьікай до дому! — Вона

скинула на гробі туйу кожушину, вони догоникли і подерли і кождий на свій гріб хоць по кавалочку взьив. А на рано вона скінчила житьи.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Каськи Кпиш, О. Деревянка.

213. *Мама приходить по смерти до дитини.*

Ўме́рла ма́ма ў поло́гах, а лиши́ла сьи дити́на мале́нька і вона́ приходи́ла шчо но́чи дава́ти дити́ньі сса́ти. І йидньі каза́ли, шчо вона́ хо́дит, а дру́гі, шчо ньи. А чолові́ка пара́дили, аби́ він засьвіти́ў собі ка́ганьчик і положи́ў під горне́ц, на ско́ро вона́ при́йде, аби́ горне́ц здойми́ти і аби́ ўви́дьіти, ци вона́ йи. Йак вона́ прийшла, він так зроби́ў. Йак підньі́с той горне́ц, вона́ ко́ло коли́ски стойа́ла, тий ду́жи тьйшко здихну́ла і сказа́ла: Шче́ бим бу́ла дава́ла да́льше груди́й дити́ньі, а́ли йакйисте так зроби́ли, то лиши́йу вам знак на стольі́, а́ли сама́ ўже ни прийду́ більши. — І ўда́рила ў сьтіў руко́йу і ви́палила сьи доло́ньи і пйить пальцьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

214. *Як у Потоці ходила жінка по смерти.*

Ту йидно́го ра́зу ў Пото́цьі дьі́йало сьи, шчо йидно́му чолові́кови жі́нка ўме́рла і ходи́ла наза́д, а́ли ньіхто́ с то́го ни дава́ў віри. Ішо́ў чолові́к с Коро́пцьи на те́рмін до су́ду і проси́ў сьи ў то́го на ньіч. А той йиму́ хлоп повіда́ў так: Шчош, ка́жи, йа́ бим тибе́ прийми́ў, а́ли ти ска́жу отва́рти, шчо миньі́ жі́нка ўме́рла і прихо́дит наза́д ў почи́ до дьіти́й. — А той хлоп до не́го ка́жи: Йа тобі ни дайу́ віри. Де мо́жи ўже приходи́ти? — 'Али йа вам ка́жу, жи прихо́дит — ка́жи госпо́дар. — Той подоро́жний ка́жи: Най прихо́дит, ни прихо́дит, то йа буду́ ў вас та́кі ночува́ти, йа́ сьи ни бо́йу. — Звари́ў він виче́ру, той ґоспо́дар, і дайи́ й то́му хло́пови. По виче́ри льига́ти би спа́ти. І той ґоспо́дар ду́жи прі́ти́т, жиби́ льига́ти спа́ти, бо жі́нка буде́ приходи́ти. А той подоро́жний ка́жи до не́го: Де́ ти, чолові́чи, ви́дьіў, жиби́ ўмирли́й приходи́ў? Ньі́ґди ў сьві́тьі ньи. — Льих той чолові́к спа́ти на зимли́ з дьітьми́ з двома́, а ґоспо́дар дома́шний на по́стили. Йак пі́рший сон засну́ў, слу́хайи, хтось йде. Та́йа ба́ба прийшла́ і льига́йи на зе́мльу до тих дьіти́й, тай на то́го хло́па. Хлоп сьи зьі́рваў зьі страху́ і христи́т сьи і ка́жи ў ха́тьі так: Вітколи́, ка́жи, хо́джу, то шчем ни ви́дьіў, жиби́

ўмирлий ходиў по сьвітьі. — А тота́ жінка, шчо прийшла́, засьвітила і бра́ла дьіти до се́би і чиса́ла йім го́лови. Той хлоп йак сьи зьістра́шиў, тай ўтьік с то́йі ха́ти се́рид но́чи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

215. Як приходила жінка по смерти дусити чоловіка.

Йа сьи ньіц, а ньіц не бойа́ў, а́ньі ў страхи́ не віриў, а́ле рас таки́ до́бре пальекаў сьі і віттоди́ ше віру ў стра́хи. Ў на́шого комірника ўме́рла жінка, стара́ ба́ба; вона́ за житье́ ду́же сьі набідова́ла за свойи́м чолові́ком; він биў йі ві́чно, ко́паў нога́ми, бо пійа́к, ла́йдак з него. Але, прийшло́, ўме́рла вона́, тей він сьі вибраў віт нас; а то бу́ло ў льі́тьі, тей йа за́ра' пішо́ў спа́ти до те́йі ха́ти. Постели́ў сьі йа на земли́ і засну́ў. Спльу́, аш чу́йу, шось пере́су́нуло сьі ко́ло мойи́х ніг; а на мене таки́й страх чого́сь найшо́ў, шо аш піт виступиў. Але ньіц — лежу́, а тут, шось зи́мними рука́ми — мац! мене за но́гу. Ньіц... Йа слу́хайу, шо то да́льі бу́де. А то бере́, ма́цайе, ма́цайе по нозьі́ і зачина́йе підноси́ти но́гу. Ех! йак йа ко́пну зі страху́, а то тілько застогна́ло. Тей йа но́ги схова́ў піт вере́ту і слу́хайу, а ў сьіне́х драби́ной — гур гур! а по́тім чу́йу по горі — чап-чап — і ста́ло ти́хо. Тей йа вере́ту на го́лову тей ў цьеки до дру́гойі ха́ти, а ма́ма ка́ут: — Шо ти так сто́гнеш та сьі тоўче́ш по сьіне́х? Гет вибивісь мене́ зі сну. — Йа ка́у — та то не йа — і роска́зуйу, шо бу́ло. — А ма́ма ка́ут: Ага!... то хто́-то стогна́ў і тоўк сьі... то́ то Ко́бельна приходи́ла до сво́го чолові́ка. — І то таки вона́ бу́ла, бо на тре́тий день, та соло́ма, ў ті' ха́тьі, шо йа спаў на ньі', бу́ла пороски́дана по цьілі́й ха́тьі. Бо гет ньіхто́ ни ходи́ў, а то вона́ прийшла́ і шука́ла за ним, хтьі́ла задуши́ти.

Зап. в липни, 1903, в Камінції Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

216. Як мерлець літав іскрами.

Буў ўмер йіден дужи молодий ґосподар, шо-но було піўтора року, йак він ожиниў сьа з дужи файнойу, найфайньійшойу на усе село дьіўчинойу і він йі так льубиў, шо страх! Али прийшло, ўмер він. Тей зарас третойі ночі десь коло піўночі диўльи цьі льуди, а нат хатоў тейі ўдови льітайут йакісь гискри. Дивльа цьі, а ті гискри политьіли

ў окомин до сиридини. Аш запійали когути, а ті гискри гуть! тей вильітайут з окомина і десь зарас шчезли. А то йі той чоловік ўмирлий льітаў до пейі гискрами. Бо йак сьі йі питали, то вона казала, шо йі сьі десь ньіби снит, ньіби то направду приходи йі чоловік до нейі шо ночі. Кажи, прийде і йде до нейі спати і так сьі тьіши нейу і плачи дужи. А вона тоди ни можи цьі аньі рушити, аньі слова примовити. А йак мине піўніч, то ўже йі сьі ньіц ни здайе і усьо памньатайи. І та ўдова мала віт него по смерти навіть двойи дьітий, а йак минуло три роки, то ўже пиристаў ходити.

Зап. в грудни, 1902, в Сільци Беньк. Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

217. *Батько приходить по смерти колисати дитину.*

Йидньі жіньцьі ўмер чоловік, а вона́ сьи лиши́ла з мале́нькоў дити́ноў. І той чоловік приходи́ў туту́ дити́ну колиса́ти. Ко́ждойі по́чи прийшо́ў і сьіда́ў собі так на гру́пку і туту́ дити́ну го́йдаў. А вона́ ду́жи сьи бойа́ла. І зачи́ла сьи пита́ти, шчо́би йиму́ роби́ти, аби́ він ни ходи́ў. Прийшла́ йака́сь ба́ба жибру́шча і ка́жи до не́йі: Пири́ но ти шма́тьи ў понидьі́лок і склада́й ў зьільни́цьу й воли́, а йиго́ соро́чкоў, рукава́ми, тотьі́ вокро́пи до зьільни́цьі носи́. Йак він прийди і буде́ тибе́ сьи пита́ти, шчо́ ти ро́биш, а ти ска́жиш, жи во́лиш шма́тьи. Він ска́жи: Йа шче ни ви́дьіў, аби́ хто соро́чкойоў, рукава́ми, горшки вітсува́ў. А ти бу́диш каза́ти, жи йа шче ни видьіла, аби́ ўмирли́й до живо́йі ходи́ў. — І вона́ так зроби́ла. Прихо́дит він на то́йи і зачи́ў йі́йі пита́ти, шчо вона́ так ро́бит, а вона́ зачи́ла так йиму́ каза́ти, йак йі ба́ба наўчи́ла. А він тогди́ до не́йі ка́жи: Ото́с мньи ви́лапала! І руко́йу прибиў пичи́тку на две́рах, жи ўже більши ни бу́ди.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

218. *Як умерлий ходив до живої.*

Як жінці чоловік вмер, тай ходи́в по смерті́ до не́ї. І вна сї зачіла́ ра́дити дру́гих люде́й, жи до не́ї ходи́г по смерті́, та що роби́ти. Лю́ди ї пора́дили, щоби́ вона́ засьвіти́ла сьві́чку і закри́ла горшко́м, як він ма́є прийти́ і сама́ би сї збира́ла в всьо шма́те на́руби, на дру́гий бік. Як він прийде́, би вна відчини́ла горне́ць, би сї ви́дно було́. Прийшо́в о́тже вмерли́й тай гово́рит, жи він ще не ви́дів, жиби хто на́руби

вбира́ў шма́тє. Вна до не́го відновіла, жи вна ще не ви́ділa, жеби вмерли́й ходи́в до живої. Тай вітер повіяв, а вмерли́й зник з вітра́ми. Тай від то́го чьнсу́ вже більше не ходи́в.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, В. Левинський.

219. *Як жінка позбула ся чоловіка-мерця.*

Вмер чоловік. Вітак приходит до своі жінки. Так до неї ходив шо вечира́. Вона зачела уповідати людям, шо: Мій чоловік до мени ходит! Вже так ослабла. Вона приходит до ксендза і кажи: Прошу єгомосьце, шо я буду робити, шо ви мойого чоловіка так поховали, шо він до мени приходит!? — Він кажи: Знаєш шо? Віддавай си! — Вона взела тай віддає си. Поклала диривце собі на стіл, попросила си госьці тай поклала собі кулешиник на голову тай собі сидит за столом; а він входит тай кажи: Тобі можна си віддавати? — Вона кажи: Вмирлому можна ходити до жінки? — А він тогди її хап тот кулешиник з голови — кажи: Коли ти си віддаєш, то вже більши до теби ни прийду! Бо якби вона булє сиділа сама, то він би був ї голову вїрвав, а так лише кулешиник взев.

Зап. 1903, від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

220. *Як майстер ходив по смерти до жінки.*

Буў йиде́н ма́йстир ў Коро́пци шче за па́ншчини. 'Али Мисло́ский хотьіў собі побудува́ти па́лац, верх хотьіў зробйти на пала́цьі. Пита́ў він майстріў вили́ких, архитекто́ріў, хотьіли бага́то гро́ший і ни могли́сьи погоди́ти. 'Али запита́ў хло́па та́кі сво́го сьільско́го коропе́цкого: Ци зро́биш, Штифа́ни, на пала́цьі верх? — Зро́бйу. — Згоди́ў він сьи по ри́нскому де́нни, йак то дaўно́ шче було́ і шісьть ро́кіў аби́ па́ншчину ни роби́ў. Зачи́ў він робйти, зроби́ў льіпши, йак де́йакий архите́ктор. Йшли сьи дивйти на ту робо́ту, жи му́дро зробле́на. І собі ўтьига́ли ўче́ньі майстри́ до пльа́ну, шчоби́ вони́ так пофтори́ли. 'Али ўзьиў йиде́н архите́ктор, прийі́хаў, подиви́ў сьи на той верх, ди́вит сьи, му́дро зробле́ний і ка́жи: Котри́й то ма́йстир тото́ зроби́ў? — Йа. — А він ка́жи: Колй́ш ти, ва́ртас похва́ли. Ході́, ка́жи, та заба́вим сьи. — Ві́пиў той архите́ктор сам горі́ўки, нальиў йиму́, Штифано́ви, він ни знаў ў жа́дньім зльі, ві́пиў від не́го кильі́шок горі́ўки і йиго́ затро́йіў. І по-

то́му сказа́ў: Ўже більши ни бу́диш роби́ти. — 'Али пан сьи довідаў, шчо він йиго́ збавиў, той архите́ктор і післа́ў за ним, аби́ му відроби́ў. А він ка́жи, Штифа́н, йак прийі́хаў той відро́бйувати: Шчос зроби́ў, то ўже буде́ш ма́ти на тім сьвіты, а миньі одна́ко ўже ўмира́ти. — І ўмер той Штифа́н, ма́йстир. І йиго́ похова́ли, а́ли пан тужи́т за ним, шчо тако́го чоловіка маў до́брого ма́йстра. І за́ўши зга́дуваў: То буў до́брий ма́йстир, він би буў ўсьо збудува́ў, шчо миньі було́ потрібно. Шкода́, шчо зба́виў миньі йиго́ той биссумльінний архите́ктор! — 'Али він по смирти́ зачи́ў ходи́ти до сво́йі жінки. Ходи́ў він троха ни рік, нара́джуваў, йак ма́йи ґаздува́ти йиго́ жінка і так розмоўйа́ў, йак живи́й з неў. І дру́гий рік хо́дит до не́йі. 'Али вона́ сьи бойа́ла і зачи́ла каза́ти ксьо́ндзови, шчо хо́дит до ме́ни ўмирли́й чоловік, йа сьи бо́йу. А той ксьонц пора́диў йійі, ка́жи: Тогди, йак ма́йи прийти́ він, аби́с обирну́ла на віворот дзе́ркало і аби́с пиривирну́ла горне́ц на ка́ганиц, тьілько аби́ сьи ни ўдуши́ло тото́ сьвітло, аби́ ма́ло во́здух, аби́ віходи́ло звітти спіт горшка́. Йак звіркуйиш, ў котрі порі прихо́дит, аби́с сьи завива́ла і аби́ сьвітло стойа́ло так, аби́ ви́тко лиш цьапку, аби́ сьи ни загаси́ло. А він йак сьи буде́ тибе́ пита́ти, де́ сьи збира́йиш, йак надьійде, а ти ска́жиш, йду на вісільи́. Він сьи буде́ пита́ти: Та де йдиш на вісільи́? — А ти ска́жиш: Йду, бо брат систру́ бире́. — Він ска́жи: То ни подо́ба, шчоби́ брат систру́ браў. — А ти йиму́ ска́жиш, шчо йак ни подо́ба, аби́ брат систру́ браў, так ни подо́ба, аби́ ўмирли́й до живо́йі ходи́ў. — Йак вона́ так йиму́ сказа́ла, йак трі́снуў доло́ниў ў две́рі, тро́ха сьи ни роси́пали. Аж ру́ку було́ зна́ти на две́рих, шчо загну́ў до́шку. Йак шу́мом пішо́ў, ўже більши до не́йі ни приходи́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

221. Як мерлець напивав сьи по смерти.

Быў йиде́н чоловік, а такы́й значный, жи го зна́ли льу́ди і Жиды́. І ўмер. 'Али він маў си́вого коньа́. А Жид на грани́ци быў ў ко́ршмі, та ви́дыў, йак він йі́здиў на тыім кони́. Йак ўмер, похова́ли го гет красно́, а́ли він не пытат, ай йі́де на грани́цьу до ко́ршми і: Дай, Жи́де, горі́ўкы! — І Жид дайи́, бо го зна́йи, а ни зна́йи, жи він ўмер. Пиў, пиў, цьільный рік йі́здиў і пиў. А Жид зна́йи, жи до́брий ґа́зда, тай гро́ший не пра́вит. Аш тра́фиў сьа сып му ў тыі ко́ршмі. Не знайу, йак му было мньа, хыба́ Жид мо́вит: Заплати́, бо ути́ць напи́ў на сто срі́бных. — А він повідат: Та́ бо мій ути́ць уме́р ужé рік. — То не

мо́жи бы́ти. — Но, поди́, йа приведу́ сьві́ткы, та досьвічат, жи ўмер. — На шчо тобі́ сьві́ткы, кой він йіди ўсе на сивім кони́. Та чей йа ва́шого коньа́ знайу! Выльісь си на пійц, він ту гнеть прийіде, буде́ш видьіти. — Тот си вылыз на пійц, той увійшо́ў: Дай Бо́же. — Дай Бо́же. — Дай, Жиду́ньу, горі́укы. — Час гро́ші дати́, бо вы ўме́рли ўже рік, а пйите́. — А хтош тото́ повіда́ў? — Та ту вам сыи йи о́ньи на пійцу. — Злыз сыи: Та́ту, шчо ро́бите? — Но, сынойку, заплати́ сто ри́ньцьких і дай ми шче бари́ўча горі́укы, йа більше не прийіду сьуда́ пити. — І не йіздиў до днесь.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

222. Мерців не можна займати.

То зноў бу́ло ў Шпуре́ві, ў кьсьо́ндза бу́ло два паруппки́ і йіх дыўчье́та запросили сибі́ на Гандре́йа. Йідеп маў йіхати до кольейі з кьсе́ндзом ў почи́ і кьсе́ндз не хтыіў йиму́ позво́лити, але потім позво́лиў і той пішо́ў хучше, а тамто́й маў пізньіши піти́. Той, жи маў до кольейі йіхати, не забаўльи́ў до́ўго і повертаў о годи́ньі піў до двана́стойі до до́му, а здибайи цьі на доро́зьі з мирло́йу ба́бойу: Він по йдиім бо́цьі гости́ицьі, а вона́ по дру́гім. Ка́же до не́йі: До́брий вйе́чур! — ни гобзива́йе цьі. — Каже: Сла́ва Ісу́су! — ни гобзива́йе цьі. — То 'стій ка́менем! — Та ста́ла. Прихо́ди він до не́йі, цьікавий буў зна́ти, ци вона́ ўзута, ци вопа́ бо́са. Ди́ви цьі, ма́йи но́ги фе́цами обвипьині; ньіби заглыда́йе йі ў очи, чи вона́ сьі ди́ви, ци ньі. Йак схилиў сьі і подивиў сьі, шо вона́ сьі ди́ви, тимча́сом, йак підводи́ў сьі до го́ри, так йі вітер ранту́х завійпаў і на карк йиу закипуў. І він ўпаў на зе́мльу тваро́м до сьньігу і зістаў лежа́ти. Тілько чуў шум великий, бу́ру, а ўста́ти не міг. Али надийіхаў йакийсь ґоспо́дар, а ко́ньі ни хо́чут йти; злазит, ди́ви цьі, аш то кьсо́ндзіў слуга́. А ґоспо́дар ми́сли сибі́, жи то Гандре́йа, той сьі му́сьіў ўпити, положи́ў на фіру і завіс до кьсо́ндза. Там до не́го, а він ди́ви цьі, а не мо́жи ру́хати сьі і дивити сьі. Ўсьо чу́йи, але сам ньіц не мо́жи. 'Али він ўміў писа́ти і написа́ў, шо сьі йиу стало. І аш на пйа́тий день він зачьеў вогорити, тей кьсо́ндз зганьо́бпў його — ка́же: Ньі́гди абис тако́го ни за́чипаў; йде собі, то нех іде, а то за́чипати не мо́жна.

Зап. в липни, 1903, від Петра Останчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

223. Мерлець заскоботує жінку на смерть.

Буў йа ў Бариши ў Зальиского і йіхаў йим ў поли конем, а то було ў ночи. Прийіжджу коло цвинтари, стойіт таке вароду коло брами, жи цул. Перейіжджу попри них тай ньіц ни обзиваўу сьи, а вони до мени ни обзивали сьи. Йидноўі баби, ўдовицьи, йшла тогди с хрестин, шчо були ў хатьі коло цвинтари. Йде попри тоти льуди, йак сьи йиден вихопит з межи них, тай за неў. Вона ўтьікайи до дому. 'Али йійі мама оббирала кукурудзи ў Зальиского і хату замкнула. Вона прибігайи до хати, хата замкнена. А вона с хати до шопи. А той за нес ўмирлий. Йак йі ўвалиў під йасла, йак ўзьиў скоботати, тай другий день сьи висповідала тай акуратньі до доби ўмерла. То кьсондз Мориморуш йі сповідаў, тай йі казаў, жи надьійшла тогди, йак були задушки, тому йійі ўчіпили сьи.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Гната Косінського.

224. Як умерла ходила сім літ.

То було ў сельі Йаструбичах; кобіта йдна ўмерла, називала сьі Парашка Остапчук; ходила по смерти сьім льіт — три роки ніч ў ніч, а штири роки, йак місьаць наставаў. Першойі ночі, йак прийшла, поставила на знак межи сином і невісткойу мисочку з лошкойу і так дальі ходила ніч ў ніч і робила збитки, ўсе з гори поскидала, навіть каміньі. Рас прийшла ньіби так за сонцьe і вона на вишках сидьіла, а невістка йак дойіла корову і говорила до корови, то вона покриўльала сьі йі. Другий рас на кота сьі перекинула і сидьіла піт лаўкойу, а йак та невістка давала йі страву, то вона навіть не ньухала, а вона виганьела йі коцьубойу; йак йі випхала до сьіний, то та йак сьі стрьесла, йак засьвітила, то так, йаґби сьі хата займала. Ў тім зноў йак ўльізла та ўмерла на пйец ў ночи па Різдво, а там слуга спаў, посунула йиму макітру ў головах і зачьела скрипцати зубами. Алє він сьі не бойаў, но перехрестиў сьі і йак даў йі відльи по зубах і ўтьік на лішко до невістки, бо зальек сьі. Вона потім с тейі злости поскидала ўсе начинье на зэмльу і мисливи, шо сьі побило, а йак засьвітили, то начинье стойало так, йак поскладане до митье. А зноў йідного разу йак ішлисьмо спати з йійі сином до стодоли смерком, а вулицеў, йак ми йшли, то вона понадімнойу зашелестьіла. І йак ми польагали ў стодольі, аш чуйу, шось двері ўтворило. Потім зачинайі шось возом та-

ра́хати, а ми ти́хо лежимо. Але да́льі, та бо воно́ льізе на сьіно на засьік. Йак ви́льізла на сьіно, то льізла чи́рис на́ші но́ги і так натисну́ла, шо ми ра́но не моглі́ поўставати; і йак пересу́нула сьі тей пішла до дзьурі́ ў сьцьіньі і ви́льізла на по́ле. Тей пішлі́ ми до те́йі дзьурі́, а то бу́ла місьа́чна ніч; диўльу сьі йа, а так від ме́не де на пйатна́ньцьіть кро́кіў стойіт біле, йак пйец і посу́нуло сьі просто на цвинтар.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

225. Дїд і мерцї.

У нас (в Снятинцї) близько границї стояла хата. Мешкала в тїй хатї стара вдова. Але тото місце було нечисте. Баба чьисом через день в поли робит, або в хатї крутит сї, а вечером но видоїт корови та утїкає з хати. Нїколи в хатї не почувала, лиш по людьох. То раз під вечір зайшов до тої баби старий сивий дїд тай просит сї на ніч. — Та чому би м вас не переночувала? — Постелила на печи, дала дїдови їстоньки, тай сама, як сї стемнїло, вийшла з хати в село, а дїда самого лишила. Дїд си мислив, жи баба пішла до стайнї, тай верне. А вна як не вертала, так не вертала. Дїд вже спит на печи, аж тут збудив його скрипіт дверий тай шум в хатї. Він сї дивит — а в хатї повно умерлих, тай чим раз більше і більше їх сї злїтує. В хатї такий шум, галас, що страх! Дїд зачьив сї хрестити, пацїр відмавляти, злїз з печи, тай став палити на серед хати. Вмерлї все до него, а він то сї молит, то розпаленими скипками на них мече. Так палив до півночи. Як когут запіяв, а вни всї з хати фурр... тай зникли. Як прийшла баба рано, каже дїд: Не бій сї, від нинї вмерлї не будут приходити.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Стецїва зі Снятинки, В. Левиньский.

226. Мерлець радить ґрати на льотерий.

Ўмираў рас старий хлоп і він маў дужи шмат дьітий — шось з десьітиро! Тей йак він ўмираў, посходили сьі усьі дьіти до него з мамойу, тей плачут і ни дайут йиму ўмирати: Ни дамо тибі, батьку, ўмерти, кажут, бо ти нам ни зістаўльийеш жадного майитку і ми дужи бідні; на шо було плодити нас на той сьвіт? — А батько кажи: Ньіц но дайти мньі ўмерти рас спокійно, а будите мати майеток. — Ну, тей

ўмер той хлоп і шось на трету ніч приходи ўмирлий і буди свойу стару: Уставай, стара, йа ти шось скажу! — Устайе стара тей сьі настрахала, а він кажи: Нарікали дьіти, шо йім майитку ни зіставив, то нех сибі постаўльат на льутерийу ті нумери, то виграйут вилику суму! — І він сказав йакі нумера майут ставити, а стара каже: Або то праўда? — А він каже: На майеш! покажиш йім то! — І він лупиуў з цьілойі сили рукойу оп стіл і пішоў с хати, а на тім місци випалила сьі долоньа його.

Прийшло, поставили вони ті нумери на льутерийу і виграли вилику силу гроший і поробили сьі виликими богачами.

Зап. в липни, 1902, на Лапах, Камінецького пов. від Т. Литвина, А. Веретельник.

227. *Жандарм боїть ся мерця.*

Ішов шандар д' церкві. А там нидалеко коло церкви є цвинтар. І вздрів чоловіка розгорниного в білім шматю і в шапці і на ногах капці були, такі як миртвець... І він прийшов д' нему і як звикло говорив до него і мислив, жи то чоловік, як звикло. Говорив до него, він віц си ни відзивав; а потому взєв шаблю, хтїв єго вдарити і шабле єму з рук упала. Він си схилив за шаблив та гірши опудив си, шоби тот на него ни сїв. І втїк вітак д' вартівникам і вішов з вартівниками і єго вже там ни було.

Зап. 1903, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

228. *Не можна спідницею відсувати горшки на поминки.*

Ў одній хатьі померло двойи дьівок, тей спраўльали поминки. Тей з вечира насходило сьі цимало льудий і говорили собі про ўмерцьіў; али мали найньету бабу, шо варила дльа тих льудий йісти. І зачьело шось ў пйецу з горшка збігати і та ґосподиньі не мала шмати і вітсўнула горнец надолком димки. А то не вільно ньіґди, йак сьі варит на поминки, брати за горнец спідницейу, бо чорт зарас бере ту душу до пекла і не дасть йі бути на поминках. І йак вона ўзьела той горнец спідницейу, то шось дуже застогнало піт вікном і сплеснуло ў долоньі.

І йак пішли́ ра́но до коро́ў, то бу́ла йдна коро́ва заду́шана; і на тім сьі пімстило.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від сестри Марії, А. Веретельник.

229. Як піп перестав по смерти ходити.

Ў йідні́м сельі буў ду́жи грішний кьонц і йак прийшло́, він ўмер, то мусьі́ў по сме́рти поку́тувати; ходи́ў по смерти і стра́хаў льуди́й і не даваў йім споко́йу. Тей льу́дьим біда́ і шо робити? Ану, ўра́дили і пішли́, віткопа́ли гріп то́гу кьо́ндза і насипали йму там по́ўно ма́ку і сказали: Ни приходи до нас, аш по́ки не порахуйеш то́го ма́ку! — І він більше не прийшо́ў, знать не міх порахува́ти то́го ма́ку.

Зап. в липни, 1903, в Сільци Беньков., Камінецького пов. від Івана Щербаня, А. Веретельник.

230. Піп із двома серцями.

Буў молодий піп ў йідні́м сельі і він маў ду́жи шмат дьітий; і прийшло, шо він ўмер. Тей по смерти зачьи́ў ходити. Йак-по́ прийде ніч, то за́рас приходи і показу́йе цьі дьітьім; дьіти бойа́ цьі, кричат, ўтіка́йут, а він го́ни за ни́ми і хо́чи собі ўзьати йідно, бо ду́же льубиў дьітий свойіх; а жінка його ни ви́ти. Але рас та́ки мацну́ў йідну дити́ну і вона́ за́ра' ўме́рла і ўзьеў за собо́йу. Ну і попадье ў страху́, шоб ни ви́хапаў ўсьіх дьітий, тей шо робити? Спрова́дила комісийу і його віткопа́ли і ди́ўльи цьі, а він ма́йи дві се́рцьі. І ўзье́ли, прибили те дру́ге се́рце, шо жи́ло і віт тодиш перестаў ходити.

Зап. в липни, 1903, в Добротворі, Камінецького пов. від Івана Мудрика, А. Веретельник.

231. Як мерлець не міг підвести ся через образок.

Йшоў йдин дьіт, тей його захопила ніч сирит льі́са, а він сьі бойаў зьвірини ну́чувати ў льісьі. тей іде, іде, аш диви цьі, сьвіти цьі в гайіўцьі. Приходи він гет, а там лижит мирльац зібраний, а коло него сьвітло горит, а ў хатьі нима ньікого, тілько йна молодицьа. А то буў гайовий ўмер, а то його жінка була. Тей вона кажи: Добри, дьідуньу,

шо вадиьіс вас Памбіх, а то мирцьа ни мала с ким зістанити. Поситьти тут, а йа піду ў сило за людьми. — Тей вона пішла, а дьіт той сидит і моли цьі. А потім ўзьаў тей положиў на того ўмирцьа сьвачений гобразок Суса Христа; тей сидит. Аш натходи' піўніч, дивн цьі дьіт, а мирлец вічиниў йдно воко, а потім други, а дальі диви цьі — скинуў йлну руку, другу і рухайи цьі цьілий — хочи ўставати; а дьіт ўльіз за пйец, сховаў сьі і диви цьі, шо то буди? А ўмирлец так сьі силуйи ўстати, так, а чогось ни можи. Тей кажи мирлец ду себи: Шоб миньі ни той камінь посьвачиний на грудех, тоб йа ўстаў, а то хтось придушиў мене тим каминем і ни можу ўстати. — А то він казаў так на той гобразок, шо дьіт положиў на него. Надійшла піўніч, запійаў кугут і мирлец зноў заложиў руки і затулиў очі і перистаў рухати сьі. А йаґби того гобраска буў дьіт ни положиў на него, то мирлец буў би ўстаў і буў би задушиў дьіда.

Зап. в січни, 1903, в Сільци Беньковім, Камінецького пов. від Івана Новака, А. Веретельник.

232. Мерлець на гостині.

Було́ два сусі́ди й ду́же сї любйи. І так собі раз говори́ли: Як ти вмреш бо́рше, то я тебе́ закли́чу на вече́ру на сьвітий ве́чір, а як я у́мру бо́рше, то я тебе́ закли́чу на вече́ру. І так розійшли сї с тим. За кілька ти́жнїв оде́н з них уме́р. Прове́ло сї трохи, надійшо́ў сьвітий ве́чір. І пішо́ў той на цвинта́р і скава́в: Сусі́де любий, побрати́ме, абис був ла́скав тай прийшо́в на сьвітий вечір до ме́не. — А як йшов звідтам то му сї щось су́мно зробйло. Як він вже йшов до ха́ти такйй сумний, надибав го ксьонц і пита́є: Чоловіче, чого́ тобі так су́мно? — А той му розповів, яка́ річ. — А ксьонц ка́же: Чоловіче, а щос ти зробйв? Та деж ти ва́рта всїх мерці́в наситйти? — А щож менї́ тепер робйтоньки? — Оте́ць духо́вний єму́ відповідає: Возьми, налє́й ми́ску води́ і поста́в на стів, а сам вилїсь на піч. Як тоти́ бу́дут йти, а ти бис сї нїчо́го не обзива́в. — Прийшо́ў сьвітий ве́чір. Сусід поста́вив ми́ску води́, а сам ви́лїз на піч і сіди́т. Незадо́вго хтось йде. Він сї ди́вит, а ту йдут тоти́, що сусід поспро́шував собі. І ко́ждий, котрий надійде, пома́чає мізе́льний па́лець у во́ду. А було їх цїла хма́ра. В хатї аж шум. А да́лї надійшо́в той сусі́д, що він його запро́шував, а той пома́цев па́лець у во́ду тай ка́же: Сусі́де, маєш велике щістє, що ти так

зробйв, бо ти був би нам їдіне не настáрчив, то булй бисмó і тебé при остáтку ізї́ли! — І забрáв сї тай пішóв. І до нині го немá.

Зап. 1902, в Ясеници Сільній, Дрогобицького пов. від Івана Багрія, Вол. Левинський.

233. *Відважний Мазур.*

Ў йидньі́м сильі́ будувáў сьи кóсьцьол (так йак то ў Корóпци від дáўна сьи будувáў); áли ўже йиднóго рáзу наважили сьи, абй той кóсьцьол зрихтувáти, абй сьи ўже ў ньім набожéньство вітправйило. І ўже полáгодили ўсьо — сьвітло, і ўсьо, шчо тре — абй на дрýгий день булá ў ньім вітпрáва. Прихóдьит на дрýгий день, дйўйит сьи, а там ўсьо полóмани, пообдйрани, цьілкóм гóлий кóсьцьол. І воний сьи на тьім дýжи здумíли, шчо такóго йи, áли казáли зноў так спорідйти, абй бýла вітпрáва на дрýгий день. Йак ўсьо нове позакладáли, тогдй дайýт на вáрту тáмка два хлóпи. 'Али тьі хлопи ни допильнувáли; йак зачйло ў ночй кóло 12 годйни шумíти, йак поўстáла бýри, — ни моглй добáчити, хто шкóду рóбит. Прихóдьит рáно; знов так попсóвано цьілкóм. Воний зноў полáгодили, дайýт штйри льýди на вáрту. І так лáгодили, давáли по штйри, по вісьім, аш цьіла громáда сьи зьібрáла. Али ни могли допильнувáти, бо мáли такйй страх, шчо мýсьіли поўтьікáти ў ночй. Томý посходйли сьи до йиднóйі вилйкойі кóрчми — йакби ў Корóпци до вилйкого мýру — і зачйли сьи рáдити, шчо с тим робйти. А там буў йидéн Мадзýр піййáк; вйслухаў тотó і кáжи: Nu, cuz mi dacie, ja wam dopilnuji. — Зачйли сьа з нéго сьміййáти: тілька громáда ни гóдна допильнувáти, а ти гóдин! — 'Али він на то ни ўважйў, лиш казáў, абй они ўсьо опорідйли так, йак там бýло, абй йимý дáли ґáрниц горі́ўки, бóханиц хльíба, когутá і тотý патйну, шчо ксьондз накривáйи кильіх і абй йигó пустйли до косьцьóла, абй ни лишйли на дворí. Послýхали йигó. Він ўльіз ў кáзальницьу, замкнýў сьи ў ньі, сидйт і чикáйи 12 годйни. Тай ўсе, шчо нальльййи си, тай кáжи: Na zdrowje ci Maciej. Pij, zdruf, pij. — Так пиў і закýсуваў до пізна. Йак мáла 12 годйна натходйти, а він ўсе когутá то тóргайи, то скýбайи, жибй когýт піййаў. Парáз дйвит сьи, а пирит вилйким вíўтаром вітсувáйи сьи плита і зачинáйут зза нéйі виходйти ўмерльі. Насамперéд вихóдьит ксьондзй: молóтші, стáрші, старí; за нйми льýди, а на остáнку такйй старйй віковйй ксьондз, шчо тáкі ўже дýжи старйй, і бирýт тотó сьвітло, лóмйит, друт, шчобй ньічóго ни бýло. Йак поломйли, той старйй ксьондз льізи на амбóну до Мадзурй; áли той ўзьнýў патйну і шчо ксьондз підльізи,

а він натйноў по голові і кьондз ўпади. Так робйў доти, доки когут ни запійаў. Тогдй кажи до того старого кьондза: I cuz, psie stary, jescyś sie nie nazar? Juz dosyć pozarłyś, jescy mnie chces żryć? Dosyć juz s ciebje beńdzie. — Йак когут запійаў, ўсьі ўмирлыі зачили ўтькати; котріж ўтікли до того склепу, то там падали ў трумвй — цьілыі, то зноў йидеи руку сховаў, другий ногу, третий голову — а той старий кьондз ни міг добічи, тай ўпаў такі нат сходами. І зробило сьи цьілком тихо. Тогдй Мадзур вйпиў решту горіўки і ўснуў твердо. Приходьит льуди рано, кличут йиго, ни обзивайи сьи. Йак зачили стукати, коўтати, а він: Nu, cuz psie stary, juz tyły nawojowałyś sie i jesce sie chces wojować? — І ни йде. Так кричили пару годип — чи дві, чи кілько — аж доки він сьи добри ни обудйў. Вітварйли двері, вони ўходьит до косьцьола і кажут: Ну, шчож йис допильнуваў? Йак було ўсьо попсовани, так і йи. — Він тогдй кажи: Nu, choćcie ze mno, ja wam pokazy, co ja dopilnował. — Приводит йіх до захрестийі і показуйи йім. Тогдй они казали ўмерлыі вітти позабирати, вйвизли йіх ў лысий, на границьу і казали йіх там попалити. Тото чисто там замуровали, косьцьол злагодили і правит сьи ў ньім до нйньішного дньи. Аж Мадзур допильнуваў.

Зап. в січни, 1895, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

234. Програв заклад.

Зійшли сьі рас парупки ў ночи до коршми тей зговорили сьі за мирцьіў. Аш йиден кажи: А йа-п ў піўночи пішоў би на цвинтар і приньіс би старого христа. — Ану! заложім сьи! крикнуў другий. — І заложили сьи ў ґарниц горіўки. Тей той пішоў на цвинтар, а ті чикайут. Али чикайут, чикайут, али того нима. Тей ті пішли за ним на цвинтар. Дивльа цьі, а він лижит на йідному гробови нижививий, а на ниму старий хрест, шо хтьіў йиго принести. То кажут, шо за мирцьіў ў ньіц більши ни можна сьі закладати, тілько ў помараньчу, то тоди сьі ньіц ни стани, а за гроші то ўмирлец майи приступ і того, шо сьі заклаў, задуши.

Зап. в червни, 1902, на Криволяпці, Камінецького пов. від Івана Юпака, А. Веретельник.

235. Мерлець і відважна дївчина.

Зійшли ся раз парубки і дївчата Яндрея справляти. Сміют ся, жартують, як звичайно. Аж каже йіден парубок: Так темно, невидно,

будете ся, дівчата, бояли йти до дому. — А йідна дывчина обзиваєт ся: О, - я не бою ся, яб і на цвинтар пішла. — Але, пішлабис? — Бігме, пішлабим! — Ну добре, йди, а принеси минї знак, що ти там була, квітку, що там росте на гробі. — Добре! Пішла вона. А парубки за нею з далека поглядают, чи на правду на цвинтар піде. Пішла. Приходит до того гробу, хоче зірвати квітку, аж на гробі парубок лежит. Так вона здіймила йіму шапку тай прибігла до тих парубків і каже: А ви собі думали, що я злякаю ся, тай післалисте йідного, щоби лїг на гробі тай злякав мене, а я з нього шапку здіймила. Видите, що не бою ся. — Ми нї-жадного не посилали — кажут парубки — тай пішли до хати, аж дивлят ся, а на тій шапцї віночок. — На маєш тобі. Всї дужи злякали сї. На другий день вечір приходит під йійі хату і каже: Най вона минї то винесе, що з мене взяла. — А вона бояла ся і не винесла. На другий вечір знов прийшов, знов не винесла. А на третьий вечір прийшов тей каже: Най минї винесе, що з мене взяла, а нї, то всїх подушу. — Так вона каже: Винесїт, тату! — Нї, батько з мене не взяв, самас з мене взяла, сама на мене наложиш. — Ходїт, мамо, зі мною! — Нї, іди сама. — Вийшла вона, хтїла наложити на него. Він йі пригорнув до себе і щез. Вона зімлїла і вже йі не дотверезили си.

Зап. в Красносїльцях, Збаразького пов. Евг. Бохенська.

236. Мерлець без шапки.

Ходив парубок до дывчини. І йшли собі з вісільи і він до нейі кажи, повідайи: Йакбим вмер, тобим навіть по смерти до теби ходив, так ми замило. — Він ф таку годину виповів і вось зара на другий день тей вмер. І вона прийшла, йиму вінок виплела, поставила на голову, поплакала, тей пішла до дому. І тоди на трету ніч дивит сьи — він стойіт під вікном. Вже ходит до нейі. А він сьи називав Івась. Потому вже ходит другий Івась до нейі.

Справйили собі вичирницьі, чи Йандрейа і вона попитувала все за ним. Всьі-сти, кажи, прийшли, а мого Йівасьи нима. Е, вийду йа на двір, подивйу йа сьи за свойим Йівасьом. — Приходит на двір і застайи мирлого під вікном. Хап з него шапку: Та чо ни йдеш до хати? — Приносит до хати шапку — всьі сьи зльикли. Що ти принесла? — Вона кажи: Шапку з Йівасьи, чо він майи слухати по піт хату? — І ті хлопцьі, жи були в хатьі, вачили сьи насьміватн з него. А він стойіт бис шапки. Дивйит сьи на шапку — з мирлого з вінком. Виходит йіх штири на двір. Взьили йиго бити буками: Ти шо, кажи, ше по смерти

ходиш до дьівки? — Так бйут властиве йак по подусьньі. Він чикайи на шапку, бо ни можи йти бис шапки. Наресьцьі вони йиму виносьит шапку — хлопцьі. Закладайут йиму на голову — вона сьи ни хочи тримати. Вони взьили туйу шапку назат до хати. Вже йиго пора прийшла — траба виртати назат. Він приходит до хати сам по шапку. Мама стара кажи: Що майи бути мойі доньцьі, най миньі буди! — Закладайи туйу шапку на голову і ни хочи тота шапка стойати. І питайи сьи го мама: А шо ти потрибуйиш, жи ти шапка ни хочи стойати на голові? — Він повідайи: Ньіц ни хочу, но хто з мени здіймив, най той заложит. — Дьівка заложила сама шапку. І він йак сьи пуднув тогди в двері — пішов, а дьівка померла на рано.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Каськи Книш, О. Деревянка.

237. Мерлець забирає коханку.

Була́ дьіўчина, льуби́ла сьи с па́рупком. І так льуби́ла сьи з ним, жи ни могла́ биз него ди́хати. Тим чи́сом він ўмер. Йак ўмер, вона́ почи́ла тужи́ти за ним так стра́шно, жи аж йі сьи привиджи́ў. Индно́го ра́зу прийі́хаў він на кони́ і показа́ў йі сьи сами́й. Вона́ сьи спу́дила і пита́йи сьи йиго́: Чо́ ти прийі́хаў, та́ жи ти ўмер? — А він ка́жи до не́йі: Йа ни ўмер, йа слу́жу, йа ма́йу ўсьо, ади́, ходи́ зо мноў. — А вона́ ка́жи: Йак йа с тобо́ў піду́? Йа́ сьи тибе́ бо́йу! — Ни бі́ сьи, ни бі́ сьи, сьіда́й на коньи́, тай пойідим. — Йа хо́цьбим сьі́ла, то так з до́му ни пі́ду розгорне́на; тра йаки́с майи́ток ўзьйти. — Ўзьи́ла піў-се́ток полотна́ с собо́ў, сьі́ла і пойі́хала. Він зачи́ў йі ве́сти нови́шчи льисі́ў, ска́льіў, го́ріў, сте́піў, паре́штьі приво́зит йі, вона́ ди́вит сьи, а то цви́нтар. Тай до гро́бу бире́ і льізи, він. І клі́чи йі́йі с собо́ў. А вона́ ўздрі́ла, жи біда́, тай ду́майи, йа́кби йиго́ збу́ти сьи. Ка́жи: На́ тото́ полотно́ тай кигни́ за собо́ў. — Він ки́гни полотно́, а вона́ тимчи́сом бра́ла тай кіка́ла ві́тти. Йак зачи́ла кіка́ти, ўздрі́ла ха́ту. Вона́ ми́слила, жи кіка́йи до йако́го госпо́дари до ха́ти, а то ха́та на тьім цви́нтару бу́ла. Йак ўбі́гла до то́йі ха́ти, ди́вит сьи, а там ўмирли́й лижи́т. А то трупа́рньи бу́ла. Йак забі́гла там, ди́вит сьи, а той, жи прова́диў йі, біжи́т за неў. Прибіга́йи до то́йі хати і зачи́ў сьи добува́ти. 'Али вона́ здойми́ла с се́бе шка́пльіж, поста́вила на за́мок і він ни мо́жи ўтвори́ти. Ка́жи він до ўмирло́го: Ўтвари́й, бра́ти, там йи жива́ души́, буде́мо йі́сти. — Той хо́чи ўстава́ти, а тота́ тогди́ бире́ с се́би кору́пку, жи ма́ла на ши́йі, ки́нула на него, тай той ўмирли́й ни мо́жи ўста́ти.

Так йак би го ка́минним присади́ла. Той ни мо́жи ўста́ти, а той ни мо́жи ўтвори́ти. Тимчи́сом когу́т запі́йаў і ста́ло ти́хо; опирі́ похова́ли сьи. І йак день сьи зроби́ў, вона́ пішла́ до до́му тай більши ни пла́кала за тим, шчо з ним льуби́ла сьи, бо бойа́ла сьи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Юрка Ґанчара.

238. Смерть через збитки.

Йиде́н буў таки́й буйни́й, прийшо́ў з во́ська, шчо ньіко́ли ньічо́ сьи ни бойа́ў. 'Али даўно́ була́ сла́бісьть ду́жи вили́ка, кишка́ і ўпаў льос на него, аби́ йшоў вартува́ти ўмирло́го до трупа́рньі з дру́гим сусьі́дом, шчо сьи ду́жи ў почи́ бойа́ў. Ну, ка́жи ходи́ на ва́рту, сво́му сусьі́дьі. — А він ка́жи: Йак жи йа піду́, коли́ йа́ сьи ду́жи бо́йу. — А то ньіц ни помо́жи. — Прийшли́ вони́ до трупа́рньі оба́ на ва́рту, сьвітло гори́т, ўмирли́й йак зви́кли зьі́браний лижи́т, а той, шчо сьи ни бойа́ў ньіко́ли ньічо́, посила́ў то́го по горі́ўку с скльи́нкоў до ко́ршми, аби́ му приньіс і дві коўбасьі́. А той ка́жи: Чоловічи, бі́й сьи Бо́га, ўже сидьі́м оба́ цьілу́ ньіч, лиш аби́ йа ни йшоў. — А він ка́жи: То лиши́й сьи ти во́зди, а йа піду́ сам собі. — А той ка́жи: Коли́ йа шче сьи гі́рши бо́йу ко́ло ўмирло́го сидьі́ти; бо́рши піду́ по горі́ўку і коўбаси́, ньіш ту буду́ сидьі́ти сам. — І ўзьиў і пішо́ў. А той, шчо́ сьи ни бойа́ў, лиши́ў сьи ў трупа́рни. Ўзьиў то́го ўмирло́го с катифе́лька, постави́ў ў кут, накри́ў го сирдако́м там, де сам спаў, а сам ўзьиў з ўмирло́го ўбра́ньи, ўбраў сьи й льиг на катифе́льок. 'Али той приньіс горі́ўку, шчо́ сьи ду́жи бойа́ў і дві коўбасьі́ і ка́жи то́му спіт сирдака́: Устава́й! Бу́дит го, а то ўмирли́й піт сирдако́м. А той шчо лижи́т, лу́майи собі: Типе́р йа тьи настра́шу, коли́ ти сьи бойі́ш! — І підно́сит сьи с катифе́лька тай до то́го. А той коўбаси́ кину́ў і горі́ўку тай на двір ўте́к. Зачи́ў той да́льі бі́чи за ним, а ўмирли́й схо́пиў сьи, тай біжи́т за тим, шчо йиго́ ўбраньі́ ўзьиў. Йак злапа́ў ўмирли́й живо́го ўже на дворі́, йак сьи злапа́ли оба́, тогди́ й живи́й напу́диў сьи. І так го трима́ў, жи і той живи́й ўмер ў йиго́ рука́х, а той шчо сьи ду́жи бойа́ў, ўтьік до до́му, побу́ў ти́ждинь тай ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

239. Як мерлець задусив вояка.

То буў йидин жомньир дужи відважний, такий шо аш страх! Раз буў ўмер йидин капітан і той жоўньир цьілу ніч стойаў на гоноровій

вартьі коли него і ни бойаў сьі сам йідип стойати, ў цимрі ў шпитали. А більши жадин ни відважиў сьи піти на таку варту.

Раз ў вечер ў касарни зговорили сьі, шо він такий відважний, а він кажи, шо йак вони хочут, то він піди ў піўночи на цвинтар і принесе і викопайи йакого буть мирцьа до касарньі. — Тей жоўньіри кажут: Ну, добри, йак ти то зробиш, то ми зложимо сьі і дамо тибі пйадисьат риньских. — Тей він пішоў. А ті сидьат і чикайут. Нима, нима, аш чуйут, йде... Вічиньайу цьі двері, дивльи цьі, а він ўходи і нисе на плечех ўмирцьи, тей бух йиго на сирит касарньі! А ті ўсьі ў ноги! Поўтьікали ўсьі вікнами на двір. А він сьіў сибі, тей сьмійе цьі з них, тей кажи: Апу, бойагузи, давайти пйадисьат риньских. — А ті кажут: Бій сьі Бога, шо ти наробиў, ми мислили, шо ти жартуйиш. Возьми того мирцьа і занеси назат. — Али він ни хочи і кажи: Ньі, йа приньіс, а ви мусити занести. — Али, чоловічи, на майиш пйадисьат риньских, а йак занесеш, то ше пйадисьит дістанеш — кажут йиму ўсьі. — Ну, коли так, то добри! — кажи він; і ўзьаў того мирцьи на плечі тей поньіс. Поньіс, а ті чикайут і чикают, али його нима. Аш рано пішли на цвинтар, дивльи цьі, йама роскопана, а той жоўньір ў йамі ў трумньі, а мирлец на ниму. Мирлец задушиў йиго за те, шо гроші браў за свойу відвагу.

Зап. в маю, 1902, від брата Івана, в Камінці Стр. А. Веретельник.

240. Як відкопували похованого Жида.

Даўнó йак худóба гйнула, йидéн парáдиў, аби Жйда на окóписку віткопати і жидьіўску рýку аби віттьйти і аби тоў рукóў худóбу курити, то ни бýди гйнути. Віткопáли тóго Жйда, хотьіли рýку віттинáти, а той ўмирлйй живóго йак злапáў за рýку і тримáў так, шчо аж живйй ўмер кóло нéго. І посходйли сьи потóму льýди, дивйли сьи на тотó, страхáли, шчо такйй чуд стаў і поховáли обóх.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

241. Як Жиди настрашили ся мерця.

Прихóдьит раз до мéни Жидй, годьйт минé здóхлого Жйда вéсти — він так йак кінь здихáйи. — І йак вісадили йигó на віз, фірман

сьідайи йиму на ноги. Чўйиш ти, Іване, на шчо ти сьідайиш нашому Жидови на ноги? — 'Али йіди ту з йидноїі гори, а Жит сьи пітсўнуў дўшчи піт фірмана, плахта сьи роскинула, закрутила сьи до воза. Колисо крўтит, а Жид ўстайе. А Жиди: Ґвалт! Шчо то йи? — Вітступили Жиди від воза і пригльидайут сьи. А фірман зобачиў, жи Жиди поўтьікали і зльіз собі с фіри і дивит сьи, шчо то йи. Жиди вайкайут, а він дивит сьи, шчо йім бракўйи. Зачиў обглыдати віз і дивит сьи на колисо, а плахта закручена коло колиса і Жид ўстайи. — А ви чо такі, Жиди, дурньі? Ви тьікайити, сами ни знайити, віт чого. Було ўпиред подивити сьи, ци то певна річ, ци він ўстайи, ци ни ўстайи. А ви ни видити, жи плахта закручена коло колиса і Жит тому ўстайи?

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

242. Як Жид провиджував ся фірманови.

Віз йим Жида ўмирлого до Потока. Привіз йа його там, скаширували, ўзьили го на мари, зачили го нести, али було три малих труґарі, а читвертий вилйкий. А тогди зачили ў косьцьольі дзвонити; вони того сьи дўжи ўнимайут і зачили дўжи ўпикати. Умирлий Жит маў бороду підвйизану, зўби зашкіриў, платина біла; йа на тото сьи придивиў і зачиў сьи усьміхати. А вони кажут: Нў, нў, чикай, буде тобі. — Прийіжджу до дому, жину коньі на пасовиско, лйўйу сьи, а Ґершон ўмирлий коло мени стойіт чирис цалу ньіч. Аж нарадили миньі: Дай дьідови ґрейцар, ни буде ти сьи провиджити. — Йа даў ґрейцар і маў спокій.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

243. Як Жиди наляками ся яблінки.

Йа возиў ўмирлў Жидьіўку до Усьтьи. І ту Жидьіўку зньили з воза і шче фірман помагаў. Дўжи Жиди фірманови дьйкували. Повиртайи фірман назад до дому ж Жидами, а то пізно було, ни витко сьи було, ни можна було йіхати. Кажи фірман до Жидьіў: Знайити ви шчо, Жиди? Ни можна йіхати, бо сьи ни витко. Йа пўшчу коньі ту, най пасўт сьи, а ми вітпочиньмо. — Ни ўстих фірман коньі пустити, Жиди повасипйили. 'Али фірман кажи: Жиди, Жиди, ўставайти, бо йи наши

Жидыі́ўка! — А шчо то бу́ло? Квасни́цьи облупле́на! Жиди́ поўстава́ли зо страху́ і ди́ўйи сьи і так пока́зуйи, йа́к би то була́ пра́ўда. Жиди́ з во́за позлазьи́ли, йак зачи́ли сьи Бо́гу моли́ти, до білого дньи; і фі́рман спаў, а вони́ йиму́ ко́ньі па́сли. — Чу́йиш, чу́йиш, ра́но придиви́ли сьи, шчо́ ти нам зроби́ў? Ти сам спаў, а нас збуди́ў, — ти нас здури́ў, а то ни Жидыі́ўка, а́ли йа́бльінка!

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов., від Івана Василика.

VII. ПОКУТНИКИ.

244. Дитина покутує по смерти.

Було́ дво́йи богатих льуди́й і даў йім Пан Біг йидну́ дити́ну; а́ли вони сьи не́йу ни до́ўго тыішили, бо воно́ ма́ло три ро́ки і ўме́рло. Вони́ ду́жи за ним тужи́ли, бо то буў хлопчи́на. І йак воно́ ўме́рло — вони́ ма́ли дві вели́ких ха́тьі — — і ў тьі йидньі́ ни дава́ло йім ме́шкати мало ни цьіли́й рік. Аж рас прихо́дит таки́й сьвітови́й чоловік і про́сит сьи ў них на́-ньіч. А вони́ йиму́ ка́жут так: Шчо ми би тибе́ нирночува́ли, тьілько на́м сами́м ў тьі ха́тьі ни дайи́ шчось ме́шкати; йак прийде́ ньіч, то ў ньі ньіхто́ ни мо́жи бу́ти. — 'Али той подоро́жний ка́жи, жи: Мо́жи йа йако́сь нирночу́йу, а́ли да́йти мињі́ сьвиче́ну сьві́чку і сьвиче́нойі води́. — І вони́ йиму́ да́ли. І він пішо́ў до то́йі ха́ти і покропи́ў мі́сци сьвиче́ноў водо́ў і ту сьвиче́ну сьві́чку засьвіти́ў; ўзьиў собі кни́шку, сьіў тай читайи. Аш ту натхо́дит двана́цьита годи́на і ў тьі ха́тьі зачи́ли сьи ўсьі́лькі сту́ки, шум, вітир, а нара́з зачи́ло шчось за пи́йцом ду́жи пишчи́ти. 'Али жи він ньіц, тьілько чита́ў. Так бу́ло цьілу́ годи́ну. Йак мину́ла двана́цьита, тогди́ ўже ни чу́ти то́го тлу́му, тьілько чу́ти ду́жи плач тоне́ньким го́лосом. Він тогди́ ўстайи с то́го мі́сьцьа, бере́ зі собо́йоў сьві́чку і ди́вит сьи за пийц. Там ви́дит мале́ньку дити́ну, шчо ду́жи пишчи́т. І питайи сьи: Шчо́ ти ту ро́биш? — А воно́ ка́жи, жи: Йа так пуку́туйу ту́тка ўже ма́ло ни цьіли́й рік. — А він пита́йи: За шчо́? — Так мине́ чорти́ му́чат ку́ждойі но́чи, бо йа йак ссаў ци́цку, тай йим ўда́риў ма́му по ци́цьцьі, а ма́ма мињі́ ньічо́ ни каза́ла за то́йи, дльато́го йа ма́йу таки́й гріх. — А він сьи пита́йи: Ци мо́жна тибі́ звітти ви́зволити? — А воно́ ка́жи, жи мо́жна, тьілько жиби́ сьи найшла́ така́ душа́, шчо́би до схіт со́нцьи нахвистува́ла

поміжи льу́ди на три́цьіть службі́у — і у трицьітьо́х цирква́х жиби́ да́ти на слу́жбу бо́жу, а на тьі три́цьиті жиби́ само́му бу́ти. — І він так зроби́у. Шче тьі́йі ґа́зди спа́ли, йак він устау до́сьвіта і пішо́у поми́жи льу́ди і поми́жи пани́, поми́жи кеьондзи́ і тьі́лько зьібра́у і найми́у три́цьіть службі́у, а на тьі три́цьиті сам слу́хау. Пото́му ра́но устайут ґа́зди, ди́уйут сьи за подоро́жним, а йиго́ у ха́тьі нима́. Вони́ зачи́ли шука́ти, ци ни украу шчо тай ни у́тьік, а́ли жи ньіц ни ви́дьіли, аби́ йім шчось пропа́ло. То́го само́го дньа він вирта́йи сьи до них зноу на ньіч і зачина́йи зноу йіх пита́ти, ци́ би ни ночува́у шче ту́йу ньіч. І йім ньіц ни ка́жи, шчо́ то у ночи́ бу́ло. — А вони́ до не́го ка́жут: Йак мо́жити спа́ти, ми ни боро́ним. — Типе́р він зноу так зроби́у: Скропи́у мі́сце сьвиче́ноу водо́у, запали́у сьві́чку, сьіу і чита́йи книшку. Прихо́дит двана́цьита годи́на і вачи́у сьи вили́кий тлум у ха́тьі так, шчо аж він сидьі́ти ни міг. 'Али за пи́йцом цьілко́м ти́хо. Таки́й буу тлум цьілу годи́ну. По двана́цьітьі годи́ньі він бире́ сьві́чку, йде за пи́йиц, ди́вит сьи, сиди́т та́йа дити́на у бі́льім убра́на і ду́жи йиму́ ва то́йи дьа́куйи і ка́жи до не́го: Роспові́дж мо́йім ро́дичам, йаку́ йа ту му́ку тирпі́у (на пи́йцу! — зам. Філька). І віт то́го часу́ бу́ло спокі́йно й ти́хо.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами Василини.

245. *Жінка покутниця.*

Оден чоловік оповідав, що завсїгди нового місяця виходит жінка в перемітцї... Виходит убрана, обута в жовтих чоботьох, в білї сорочцї і молит си піт церквов.

Зап. 1903, від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

246. *Як чоловік покутував за табаку.*

Було́ два сусїди, один ду́же бога́тий, а дру́гий ду́же бідний. А уба пахали табаку. Але той бога́тий нїколи не купи́в собі таба́ки, лиш зау́ше ходи́в до бідно́го по таба́ку. Усю таба́ку му вшнюхував. Такий був скупи́й. За то́ як вмер, то ходив по сьвітї, не мав споко́ю. То син то́го

богатого пішов до ксьондза порадити сї, що робити. А ксьонц так порадив: Як він до тебе в ночи прийде, то спитай сї єго три рази: Всякоє диханіє хвалит Господа Бога. Чого душа потрібує? Так три рази. — Тай син послухав. Як іно по пiўночи, то вже чекає на батька. Аж ту надходит такий, як за житє ходив, тілько старий, дуже старий. Синови волосє дубом стало, але сї питає: Всякоє диханіє хвалит Господа Бога, чого душа потрібує? — А той ніц. Той знов другий раз: Всякоє диханіє хвалит Господа Бога, чого душа потрібує? А той знов ніц. Аж за третим разом каже: Возьми, сину, що найкрасші воли, та дай тому бідному. Я за єго табаку так покутую! Тай зник. Він так зробив, а батько вже не ходив.

Зап. 1902, в Ясениції, Дрогобицького пов. від Івана Багрія, В. Левиньский.

247. *Як він приходив по чисту сорочку.*

Буў ксьонц і маў попадьу і казаў до нейі так: Памньитай, йак йа ўмру, то жибис мене ни ўбирала ў чисту сорочку, тілько ў брудну. — Ну і йак ксьонц ўмер, тей вона його ўбрала ў брудну сорочку. По смирти приходи ксьонц і проси, жиб вона дала йиму чисту сорочку, бо його ни хочут на тамтім сьвітьі прийньети. А йімосьць вітповідайи: Йак ти хтьіў, йа тибі так зробила, а тинер чистойі сорочки йа ни майу дльа тебе! — І ксьонц вирнуў сьи назат до свого гробу. І зноў мусьіў за кару по смерти ше мшу правити. І йак правиў, Пан Біг до него кажи: Не праў, йа того ни прийму, йди по чисту сорочку. — І той ксьонц зачьеў пальимара просити: Іди минькі й проси йімосьтьі, жиби минькі дала чисту сорочку і скажи, жи мене Бог ни хочи прийньати ў бруднiй сороцьі до себи. — Прийшоў пальимар до йімосьцьі й проси, щоб дала сорочку. Йімосьць розльутилась, пішла, білу сорочку ўвьела і кинула: На маш! Записи і нех ту вьйенци до мене ни посилайи по ньіц! — Ну, тей пальимар ту сорочку і даў ксьендзови. Ксьендз подьекуваў і подьіў сьи і більши ни приходиў.

Зап. в липни, 1902 р., на Стриганції, Камінецького пов. від В. Коваль, А. Веретельник.

248. *Мерлець не дає спокою свойому синови.*

Ў йиднькім силькі коло Йагольницьі умер ґосподар старий, а лишиў на свойім місци ґосподарем сина свого жонатого. Наколи син тата по-

ховáў, ни маў спокíйнойі нóчи чи́рис кíлька нéдыль, аж наймáў собí с силá хлóпіў, шчóби з ним нучувáли, так тьи́шко тáто по смирти́ докучи́ў му. Шчо нóчи прийди годи́на двўйита, дисьи́та, шчóби час спочивáти, почивáйи сьи гри́міт, гу́ркіт на стри́ху, роскидáни рýзьними рíчими і тóго ныхтó ви́тримати ни гóдин буў і чужí льýди ни хты́ли ўже йти, тóйі минтрóги тирпíти там, аж мýсьіў молоди́й ґоспóдар ви́ступити с свóйі хáти ж жонóў свойоў і чéльідиў ў комíрии, лишé обробійиў дéнну ґосподáрку на обíсьтьў. С кóждим чисóм ходиў і перекóньуваў сьи ў ночи́, чи припáтком ни ўспокойіў сьи ўже той стýкіт і гри́міт ў йигó хáтьі. Дóўгий час тривáло і ўспокойáньи ни бýло. А той ґаздá ўсьýда скáржиў сьи, де лишé сьи с ким здибаў, жи го такá нишчіели́ва годи́на спіткáла, шчо мáйи свуйў хáту, а ў чужí мýсит сидьіти. Йидногó рáзу зайшóў подорóжний Мадзýр до кóршми і на той час буў там і той ґоспóдар молоди́й і говориў о тьім с свóйіми знайóмими. Мадзýр чуў бéсьіду тутý і кáжи до тóго ґазди́: Чéґо так цьирпíцьи тéму? Йáбим ньі цьирпйал! — А ґаздá йиму́ кáжи: А шчож бисти роби́ли? — Йá бим допільнóвал, кто то йист і чéґо уи хце. — Назначиў му ґаздá плáту при сьвíтках пйидисьи́ть золоти́х дáти, йак тóго ўсьóго допильнуйи і ўспокойіт му дьім. Мадзýр на тотó сьи згоди́ў і роскавáў собí принéсти квáрту горíўки і зварити собí йíдла і до тóйі хáти принéсти і сьвíгло там дáти і сам будé там нучувáў. А ґаздá йак схóчи, то нáй сьи ди́вит чириз вікнó, шчо він бýди роби́ти. Приньíс ґаздá кварту горíўки, ґазди́ньи дáла хльіб, мáсло і пирогíў звари́ла. І занéсли до тóйі хáти, де стари́й небíшчик ниспокíй робиў. Занéр сьи Мадзýр ў хáтьі, засьвітиў си ў ночи́ сьвíчку, сьіў собí кóло столá, напиў сьи горíўки, попойіў фáйно, нарéшты кóло дисьи́тойі годи́ни зачинáйи сьи гу́ркіт на стри́ху, а нарéшты гри́маньи двирми́ сьíнними. А Мадзýр стаў кóло столá і ви́пиў шче горíўки. Нарáс си́льно гри́мнуло щось до сьіни́й і нáгли двéрі до хáти ўтвори́ло і стáла пóстать чоловíка подыíбна небóшчика, того ґоспóдари тáта. А Мадзýр сказáў рíсько до нéго: Ушéлькі дух пáна Бóґа хвáльі! — А той відзивáйи сьи: І йа хвальý, áлим тьи́шко зогрішиў. — Мадзýр відзивáйи сьи: Чéґо дýша потшебýйи? — Кáжи: Най мій син наймé сóрок службíў бóжих за муйý дýшу, а будý йа спокíйний і він будé мáти спокíй, більши жáдного гóлосу ниприйимного чýти ни бýди. — Відзивáйи сьи Мадзýр: Зóстаф мі знак, áбим покáзал твéму синóві, жись ти бил. — А той кáжи: Дай рýку. — А Мадзýр кáжи: Пóлуж на стул! — Пóстать постáвила рýку на стыіў і йак рукá займи́ла, так стыіў дурх ви́горіў. І обирнýла сьи ў двéрі і пішлá на ни́ньішний день. На дрýгий день Мадзýр оновіў ґоспóдареви, чогó

йиго́ та́то жида́йи, аби́ за́раз ви́поўниў і бу́дя спокі́й ма́ти на за́ўши, шчо ґоспо́дар зробиў до двох день; до со́рок божни́ць розда́ў на службі́ бо́жі, а Ма́дзура́ затри́маў при со́бі на сьім день. По сьімо́х дньах ви́:ьіў, жи спокі́йний ў сво́йі ха́тьі, заплати́ў му, шчо обіцьи́ў і спокі́йно жи́йи с сво́йоў роди́ноў до ви́ньішного дньа.

Зап. в линии, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

VIII. Висїльники і топельники.

249. *Як позбути ся висїльника.*

Як дес си трафит, котрий си затегни, то єго ни ховают на цвинтари межи людьми, али на граници. І вже коло тої хати страшно вечирами. Він завши ходит вечирами і показує си як тїнá. Як він си показує, зарас чоловікови дубом волос стає і чоловікови ни дає говорити — мову умкни зарас. Як котрий такого серца, шо годин єго вдарити, (али на відлї), то ни буди ходити. Щоби він ни ходив, то сїют віт самого дому до цвинтари маком, що як би він встав, то мусит випрет мак притати і єму кури запіют, нїм він доприйчи до хати.

Зап. 1903, від Івана Ґалайди Харука, у Тулові, Снятиньского пов. О. Деревянка.

250. *Дївка висїльничка.*

Буў йа ў Бáриши, а там буў лысни́чий і маў доньку́ і та донькá покри́ла сьи. Йак стари́й сьи довідаў, тай кáжи до не́йі: Ўжес си ви́стройіла, áли наколи́ будéш мáла, то тьи застрільу. — І ўже ни бýло тілько місьиць до тóго чису́. Вонá ў ночи вийшла і у ґáнку повісила сьи. Рáно вихóди, а вонá ўже нижива́. Ўзьили́ йійі до хáти, поставили на катифе́льок, то шче́ сьи ў ньі ли́тина тріпала. Потóму йак йі похо нáли, то вонá холи́ла шчо дньа і гóйдала сьи на ворóтьох. То йа сам йійі ниpáз ви́дьіў, а камінььи то шчо нóчи насади́ла пóўний той ґáнок, а рáно мýсьіли виноси́ти. То так бýло цáлий рік.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Маховоньского.

251. З вісїльнички горстка конопель.

То в піст було. Там повісила сї одна жінка на вербі, на своїм обісьцю. Тей ту жінку вже поховали — гет, тей в якісь час — вже не знаю, як то було, чи в тиждень, чи як — спостиригли так в почи на вербі — ту жінку. І так чирез кілька ночий, тей сї дужи та родина бояла. Бояли сї в почи встати. А то сї довідав тамтейший побирежник — дужи відважний. Той ніколи сї нїчо ни бояв. І він прийшов се пириконати, чи то правда є. І акурат сїв собі вже так там, чикає, коли то буде. Нараз дивит сї — вона є — висит. Ну, єго так трохи страх зібрав, али він ще так ни бояв сї нїчо... Тей гадає собі так: Піду я на другу ніч... Пішов на другу ніч знов, вона знов була. На трету ніч так само. Тогди він ще постановив собі прийти в день на то місци — під ту вербу. І прийшов і пириконав сї, що то була горстка конопель.

Зап. О. Деревянка.

252. Велеснївські вісїльники.

Їхалисмо на ныч с кіньми на Барныске, то повісе́льники з велесныйуской гори стьигнули з Петра́ Ґарґана чо́біт і на дру́гий день ми йиго найшли аж на кіпцьах. А раз ми йак спа́ли, Тишкіский здойми́ў вере́ту і. поста́виў ко́ло се́би. То йиму так спаску́дили верету, жи му́сыіў ки́нути. А ў нас буў новий кінь і ўсе льубиў пасти сьи міш тими кіпцьи́ми. То йиго́ так бу́ли зьїзьдили, шчо ми му́сьіли прода́ти, бо ссох на ныіц. Вони, тоты повісе́льники, йак йшли до кіпцьіў, то ўсе ла́ткали, а йак виртали, то пла́кали. Тине́р ўже то́го нима́, бо тине́р хова́йут по цвинтара́х, а тогди́ бу́ло не йидно́ таке́.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

253. Дезертир.

Буў хлоп с Хашчо́ва ў во́ську ў Перемышли, а до́бри не зна́йу, мо́же й ў Самборі́, дось десь ў той час пе́рег сьватами рідзвйаными пушча́ли на ву́рльоп — і з на́шого села́ выходи́ли ци три — ци шчо. 'Али йа до́бре не зна́йу, ци то він здезентирува́ў, ци то мо́же й йиго́ пусти́ли на сьва́та. Дось жи він повіси́ў сьа (1898 р.). Повідали так, жи брат му пойі́хаў десь на фірма́нку, а йиму́ вельі́ў молоти́ти т сьва́-

гьім наші. І повідали, жи йшоў шандер за вим. А він увидьіў, пішоў до стайньі і сьа повісиў. І бачуж не доповіли там, ци йак, жи го по ховали на цвинтари. А потому пішли, найали цигана з Льутовищ, циган віткопаў за десьатку. І вивезли го на границьу — называт сьа на Ґрандитчох і там поховали. І шчо там з вим было, то ўсьо зметали: віс, ўсьо, тьілько хулобу назад ўзьали. І потому хтось заскаржиў: неўно, жи то його родичі. І ўни тепер ходьат на протокул по йиден, по два, притьігайут і так ми сьа видит, жи тогды вельіли ўсьі вітови, бы віткопувати, а тепер не штука, жебы на віга не падала ўсьа вина. А ўни шче пішли там на границьу дивити сьа ў гріб і там його не найшли такый — йакась його родина мусит. Тепер повідайут, жи Жиды го віткопали, жи хотьат тото до шинкіў, бы йаку кістку маў с повішеника, бо де йакый шинок йи, то повідайут, жи ў кождым йи на тото, жибы сьа так льуди вішали на горіўку, йак він сьа вішаў ци на дерево, ци там на шчо. Дай-ми на то не хыба з нього, али по ўсьім сьвітьі, де йакі шинькі сут, то ўсе Жиды на тото важат. І йа не знайу, ци то будут дайак доходити, али його не было ў гробі.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриня Оліщака Терлецького.

254. *Висїльник вкидає коня до студнї.*

Йак йа служиў другий рік при воську, а ми стойали по кватирах ў сельі Сапіжавцьі, ожжи там була коршма і буў ариндар, а ў него служиў йакийсь старий чоловік, назвали його Семком. І рас шчось йиму сьи стало,налойіў му сьвіт, ци шчо там, і ўзьиў, пішоў до стайньі і повісиў сьи. То сьи робило ў зимі. А на висьньі, йак прийшли коньі з бриґадшколи і там закватирували штири коньі. І заўши улани казали, шчо Семко приходит і спускайи коньі ў ночи і поўтвируйи двері. 'Али жи сьи с того ўсьі сьмійали. Аж йак ми прийіхали з манебріў, йак ўже нарокували рекрути, даў мині вахмайстир також там на кватиру. Йа, шчо праўда, Семка ни видьіў, али за каждий раз видьіў йим його збитки. Скидаў с стриху сьіно, ўтвираў двері, випускаў коньі зьі стайньі і иньши. Аж йидного разу здайи сьи, шчо хтьіў троха пойіхати на кони. А було то отак: Ў вечир прийшли ми від роскаsу, напойілисмо коньі, йа здоймиў норцийу сьіна і постилйлисмо собі ў стайни, бо ў хатьі буў дужи мороз, було зимно. А було нас там трох: оден рикрут, називаў сьи Топороский і йа і патрольфірир Симнец. І той рикрут льих собі під жолуб спати, а йа росстилиў на коритари сьіно, позапи-

ра́ў две́рі ўсьі і польига́лисмо ўбидва́ спати с тим Симинцем. Нара́з ў ночи́ йа слу́хайу, шчось ньіби сто́гни, ньіби кричи́т; йа бу́джу то́го патро́льфіре́ра і слу́хайим обидва́, а то ўсе шчось: Ге-е-е, ге-е-е! (стогие). А той Симине́ц ду́жи сьи бойа́ў і йак тото́ ўчуў, тай схо́пиў сьи і зачи́ў тьіка́ти до ха́ти. А йа схо́пиў сьи і зла́паў йиго́. І ди́вим сьи, две́рі ўтво́реньі. Засьвіти́ли ми лька́мпу, ди́вим сьи, нима́ йидно́го коньи́. Вихо́дим ми на двір — а там бу́ли две́рі з пітсьіньи до сту́дньі, на горо́д була́ сту́дньи — а він, йак ви́йшоў, той кінь, зьі стайньі і вробиў собі таке́ вили́ке ко́лисо йак ў нас назива́йут ґроситу́р і так надоко́ла біґаў, а потому про́сто віт паркана́, від гости́ньцьи, пу́стиў сьи бічи на сту́дньу, на барии́р, йак ўже відйіхаў ра́йтшульу. І ско́чиў бис сту́дньу, а́ли шчо за дале́ко ско́чиў, бо шче до сту́дньі бу́ло більши йак три кро́ки, а сльіду́ ўже ни бу́ло, — бо ту буў сьньіх, то ви́тко бу́ло, — і йак ско́чиў на сту́дньу і за́дними нога́ми тра́фиў на саму́ дьиру́ і ўпаў ў во́ду. Йак ми тото́ ўчу́ли, а зоба́чили, шчо нима́ коньи́, то ми ўже зна́ли, шчо то Се́мко там ним зайіхаў. За́рас той патро́льфірир побіг до фіре́ра, фірир каза́ў трубіти а́нтриг і посходи́ли сьи ула́ни — а ни так то жи́во, бо то бу́ло ў ночи́, дванацьіта годи́на — приве́сли ужи́ска і дві драби́ньі, зйи́зали до ку́пи і пусти́ли ў сту́дньу. І йиде́н у́лан — писа́ў сьи Дармо́ць — польіз до сту́дньі і ўзьаў коньа́ шну́рами за но́ги і бис попире́к і ми зачи́ли тьигну́ти. Ви́тьигнулисмо рімно с цимбри́ноў, шну́ри сьи ссу́нули з ньіх, а кінь боўть — тай пішо́ў назад ў во́ду. Польіз жи зноў той у́лан дру́гий раз і поўйизаў моцньішчи і ви́кигнулисмо аж на верх. Йак йисмо йиго́ пирики́нули бис цимбри́ну, а він ўпаў на зе́мльу йак ниживи́й, а по́тьім схо́пиў сьи, фи́ркнуў і побіг на горо́д. Потому́ вирну́ў сьи до ста́йньі, зайшо́ў на свій штонд і зача́ў йісти соло́му. А фірир ка́жи: Дай му сьіна тро́хи! — Йа́ му вдойми́ў сьіна і даў йим му йісти. він ўхо́пиў па́ру ра́зи сьіна і ўпаў на соло́му. Йак ўпаў на соло́му, то лижа́ў шти́ри видьіли, спух буў цьіли́й, йак коло́да, а по́тім, по штиро́х ни́дьільох, зача́ў ўстава́ти, но́ги му сьи погойіли, шчо бу́ли шкіру шну́рами постьига́ли — і кінь сьи ви́ходиў. На дру́гий рік ходи́ў на мане́бра, а йак ни вдох, то жи́йи шче до ни́ньк а.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького повіта, від брата Філька.

255. *Висільник на весїлю.*

Було́ два това́риші парубки́, ду́жи сьи льуби́ли, чи́рис кілька льіт. І оди́н дру́гому скаа́ў: Ти, брати, йак сьи буде́ш жини́ў, аби́с мине́ за-

просиў на висільй, а йак йа сьи буду жинити перши, то йа тибе запрошу. І стало сьи на тьім. Той ў рік одеи повісиў сьи, а той другий жинйў сьи тай йшоў просити по силу йак звикли, пирипросиў ўсьу фамільійу свойу, тай йде попри того похованого повішиного с свойім дружбоў тай пригадаў си за него, йак дали собі слово, тай кажи: Ну, брати, аби й ти прийшоў до мени на вісільй, на коровай, ў вечир. — Зьійшли сьи ў вечир на коровай льуди прошеньі, приходит той повішиний. Тай ўздріла ўже цьіла фамільійа, пізнали го, він пізнаў свого товариша, пустиў го за сьтьіў, кажи: Сьідай, брати, колис прийшоў. — Льуди повідиўйили сьи, одньі сьи попапуджували... Пирибуў він той коровай за столом, ньіц аньі йіў, аньі пиў, а льуди йіли й пили. Нарешты кажи: Будь здороў, брати, бо ўже прийшла мойа година. І абис прийшоў, прошу йа тибе на мойий вісільй; і то ти каў, жибис прийшоў. — А він каи: Прийду. — Каи: На той день і на той, абис буў на тьім і на тьім місци, бо йа по теби прийіду штирма кіньми. — 'Али той віт того часу сумўйи: Йак йіхати до повішильника на вісільй? Страх збирайи. Сказаў він кьсьондзови, жи така й така річ, йа запросиў на вісільй повішиного, а він мине запросиў; хочу сьи висповідати і пойіхати до него. — Висповідаў сьи і кьсьондз кажи: Йди, най тьи сила божи провадит! — Кишко йиму збирати сьи, али тра йти, прийшоў той час. Приходит на тото місци, литит штирма кіньми по него; сьіў він на той повіз, литит, тарахкотит ў повітрьу — а йиму сьи здавало, шчо дорогоў. Завіз го тай кажи: Сьідай ту. — Сьіў він на тото крісло, то такі палаци дивньі. Зачили гульати там, нима ратунку. А він ньіц, так сидит ў него, йак той на його вісільу, ньі йісьть, ньі пйи, сидит і дивит сьи. А тоти гульайут і очи си йакоўсь водоў промивайут. А він собі промиў такжи одно око. Ўздріў, на такі скальі сидит високі, шчо льик льичений. Вода долиноў шумит, банда гудит ўсьільаками голосами; пізнаў свого товариши тим оком, шчо промиў — доти ни знаў, тай каи: Буў йис ў мени на вісільу, а чуму ти ньі йіў, ньі пиў? — А він каи: Бо йа так майу; а чуму ти ў мени ньі йіў, ньі пиў? — Бо й йа, каи, так майу до себи. — Той каи: Ну, сьідай на фіру, мушу тьи відвести там, вітким ўзьиў, а то далека дорога. — Каи: Будь здороў, брати. Ўжесмо сьи розьійшли тепер; ти буў ў мени, а йа ў теби. — Сьіў на туту бричку, зайіхаў на тото саме місци, стаў, нима ньі коний, ньі ньічо, лише такий корч глойовий, кольучий, жи ни знати, йак на ньім сидьіў, а коний, ньі ньічо, нима. І йак пішоў вітти, то ўже більши ньіколи оба ни сходили сьи.

Зап. в липни, 1902, в Короцци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

256. *Як виглядає топельник?*

Як си втопит потоплавник — має право 7 літ ходити, як і повішильник. До потоплавника ни говорити, ни зачіпати, ни кедати — нічо! Він таку має натуру, що як узрит чоловіка, то си зара варигочи, як ті русалки. Він єст білий все, показує си нового місєце у тім самім місци, де втопленнй. Має тілько право бічи за чоловіком, як широко розливає си вода у повени.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

257. *Топельничка на плечах.*

Одéн чоловíк пішóў на рńбу, Иакńм Захáркіў. 'Али булá сьи ўтопńла йиднá молодńцьи, Шмńґа. Вітьигли йі з водń, порóла йі комíсьійа і кáпла кроў на йидного ту áдиіункта, Маркóўского і шчос му віт тóгди бракувáло. А той Йакńм йак пізнойі порń лапаў рńбу, сталáпала сьи вонá ў крóшни, він ўздріў, жи потоплиничка тотá і він сьи напýдиў. І вільізла му на плéчі і приньíс двóйи гóний аж до дóму, а там шчéзла кóло йигó дóму. І зо два рóки нидьіў і помéр. Типéр бідньі дьіти сьи лишńли, сńроти і жинá, і бідьń гірко аж до сéго часý.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

258. *Як хлопці втопили жінку.*

Булá ў нас йиднá жінка, називáла сьи Марńна і льубńла хлóпцьи. Прийшлá на йáрмарок, зайшла собі на шинк до Гéршка, віпила однý кватńрку, віпила дрýгу, натхóдьи хлóпцьі. Уже бирé хлóпцьом; та бо ўже зачńли хлóпцьі й йійі брáти, а йіх бýло дéўйить. Вівили вонń йійі с шинкý, пиривилń йійі на Пазьукóвого Паўла подвіри, вівили на горóд і так сьи шńбали з неў, аш прийшлń піт пиривíску цéркву. Пирид досьвітком зобáчили вартьíўники, а вонń поўтьікали дáльі з неў так, йак тьічньí. Прибігли аж ў Корувéву вýлицу, ўже там свитáло на день. Вонá була ў кожýсьі і фýстцьі. Так йійі кńнули ў Дньістéр і ўтопńли, бо йім ўже сьи прийíла булá. Рáно сусьíда Олéкса війіхаў на вóду чоўнóм шукáти вéрші на вóдьі. Дńвит сьи, лижńт йакáс шкíра. Він гадáў, жи то стéрво, дńвит сьи, а то жíнка. Ни пізнáйи, й шчо за йиднá.

Виртáйи сьи до свóго дóму, говóрит до сúна: А ходúш, Фільімови, йакас бáба ўтоплéна. — Нивістка йак почýла, а йійі мáма булá дýжи ў гризоты, так вонá гадáла си, шчо то йійі мáма. Біжит над вóду: Ай, мáмо, мáмо, та ви ни мáли шчо робúти та топити сьи? — Плáчи. Тай ви миньí ни сказáли, йа би вас булá ни запомоглá трóха, йак ви так упáли! — А на лицé ни дивит сьи. Зьійшлó нас три хлóпи, вітьигли ми йійі на бéриг. Пообзирáлисмо по фóрмі, а то Марúна Шмиґа. А то ти, сéстро, аш ту забігла з Дубрóви? Та ни моглáс на Дуброві повісити сьи, áлис ту забігла топúти сьи? — Зьібрáў сьи Олéкса, біжúт до ўрúду дáти знáти, шчо Марúна ўтоплéна йи на Пиривісци ў Дньістрі. Післáў віт Михáйла Коўбасý, польіцийана, до Трýти Паўлá, шчоби запрúх кóньі до вóза і шчобú йійі ўзьити до трупáрньі. Вúсадили ми йійі на фіру, кóси сьи спустúли чúрис помóстину і кúгнут сьи. Сорóчку на ньі хлóпцьі обдéрли, гóлоў лúткоў блúскайи. Скúнули йійі ў трупáрни, прийшóў йійі Йацкó, чоловік, тай ў пúсок: трас! Ти, к..во, ни моглá сьи на Дуброві повісити, али йшлас аш топúти сьи? — І шче го за тóто хотьíли потьíм до арéшту ўзьитú, шчо ўдариў по смиртú. Йак йійі поховáли, йак вéчиром до опіўнічнойі годúни новогó місьицьи хóдит і завóдит пóнад вóду, плáчи і завóдит за свóйім Йацкóм, шчо йі ўдáриў кулакóм по пúску.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

259. Як баба пустила сплав.

Гнáли ми статки с Корóпцьи, аж йисмо сьи йшúли ў Сповúдьіўскі крýчи, злапáлисмо сьи там на ньіч. Ўзьиў Ількó Йаньцьіў крóшньу і лапáў на крóшньу рúбу і так тóйі рúби наловúў, шчо маў собі шчо дóбри заўдáти на плéчі, самóйі підýстви. Смéркло сьи ўже дóбри, приплилá бáба до сплавá, спинúла сьи на кúрму, водá кúрмоў гойдайи, бáба по кúрмі: Талáп, талáп. Зачúло свитáти ўже, побудúли сьи сплаўникú, каждий зальіз на свій сплаў пускáти, а мій буў самúй вáдний. Гнаў йа той сплаў з Ількóм Йанцéвим. Кричúт він: Івáни, Івáни, ходú но судá. Бýдем мáти кýхарку. — Кáжи Івáн до Ількá: Озмú бідý та друль, най плинé до пса. — Ет, Івáни, гріх. Вітьигньім на бéриг. — Ни тьигньім на бéріг, бо ворóни розійідьйт. Пустú йі на вóду тай йі рибакú злапáйут. — Пустúў він йі на вóду, плипéм ми с стáтками, с сплавáми і пличé бáба за нáми. Лишúла сьи вонá з зáду, а му поплилú на пéрид. Ни знáйу йа, ци йійі ймиў хто ў той час, ци вонá дáльі поплилá,

Іміли ми сьи на ньіч, приходим на беріг, придивульайи сьи мині баба, шчо йи на сплаві. Стиснуў Ількó Івáна за рýку: Уставáй, Івáни, уставай, бо твойá бáба на сплаві. — Кáжи Івáн потихо: Цьіхо, хло', йа ўпиред виджу, тай ньічóго ни кáжу. — Ньіц бáба ни рóбит, вілазьийи на беріг, бирé сьи до канатá, до швáри, до гартýльцьи, шчіпáйи швáру с пальá, зальізла ў вóду, гартýлиц ў рýки і друльийи сплаў на вóду задóм. Відрýлила зад на вóду і сплаў обиртáйи сьи. Говóрит Івáн до Ількá: Ільку, шчо будéм робúти? — Кáжи Ілько: Ньіц ни робім, лиш льізьмо на сплаў і кричім: Пускáйти, хлóпцьі, бо ўже день. А вони ни бýдут знáти, шчо стáло сьи, тай пýстьит, тай будéм рáзом ў компáньійі. — Вітаивáйут сьи хлóпцьі; Пускáйти, брáтьі, бо ўже Івáн Чýба поплиў. — Йак хлóпцьі сплави пустили, так бáба плилá з нáми, пóки когýт ни запійау: Знайиш, дурний варйáти, було минé цвáйкоў віт сплавá ни друльйти, буў бис спокійно почуваў! — Зачило свитáти, зачила ў Ількá і Івана душú ўступáти, бо ўже сьи бáба ўступила.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

260. Як приходив топляник.

Ми сиділи дві нас ў хатьі з вуйанкойу і варилисьмо сибі вичеру. Йа чикала па свойу маму, а вуйанка чикала на свого сина. Приходи десь година годинаньцьата, приходи хтось і пукайи до двирий. Йак то запукало, а вуйанка сьи сховала на запйецок, йа викьидала кашу з горшка і йа сьи дужи зльекла. І йак пиристаў пукати й питайу сьи: Вуйанко, чого ви сьи сховали? — А вона кажи: Тихо буть!... — Йа сьі питайу: Ідьіть сьуди, та чого сьі бойіте? — Вуйанка вильізла зі запйецка і ўже зі страху вечері ни йіла. Та кажи: Ходи до мени, підимо спати. — Али ни задоўго знов: Пук, пук, до двирий, отворіть там! Али ми сьі знов позльекали і сидьіли цьіхо. Али знов кличе: Отворіть, ни бійти сьі, то йа! А то була мама мойа, тей кажи: Малисьти ту гостьи. — А ми сьи питайимо, йакого? — А буў твій чоловік — кажуть до вуйанки. — А вуйанка питайи: А йак ти знайиш? — Бо йа його здибала на Йівковій горі, йак повертаў назат. — А ти йак знайеш, шо то він? питайи вуйанка. — Пізналам його по убраньу; і війшоў на праву сторону з дороги і засвистаў сибі, і хтьілам його запитати шо, али він подьіў сьи. — Тоди ми сьі пириконали, шо топльаники ходьет, бо він буў ўтопиў сьи, називаў сьи Питро.

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камінецького пов. від В. Коваль, А. Веретельник.

261. Лошак — топельник.

Рас на ве́сну прийшли́ ма́ма пі́зно з па́ньского і десь бу́ла одина́ньцьата го́дина, йак пішли з ста́ршим бра́том до Бу́га полока́ти пильушки́. Поло́шчат, али шось зачье́ло гульа́ти по воды́ і брат побачи́ў тей ка́же: Диві́ цы, ма́мо, шось таке страшне́ гульа́йе. — А ма́ма, шоб не страха́ти його, кажут: То ныц, то ві́тер так. — Але то, шорас ближче підбіга́йе по воды́, а брат хо́че ўтіка́ти, так сьі бойі́т, а ма́ма не пуска́йут; аж виска́куйе на бе́ріг лошачок. Ско́чиў — сьу́ди-ту́ди і бо́ўть ў во́ду і ста́ло ти́хо. І ва́раз за три индьі́ли той брат ўтопи́ў сьі на то́му мі́сци, а то то́пльаник йі́му показуваў сьі.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

262. Топельник у постати дитини.

Рас ў лыті́ ду́же ў до́сьвіта йа пішла́ до Бу́га пра́ти, там ко́ли гоко́писка. Йа-но прихо́джу гет, скьи́вула шма́тье з се́бе, диўльу́ сьі, а з води́ ко́ли ме́не ві́скочиў го́лий хло́пчик, таки́й шо ма́йи ро́чок. Ві́скочиў, стріпаў сьі, пітско́чиў і засьмійа́ў сьі — гі-гі-гі! — А йа ка́жу: Сьват-сьват-сьват Ма́тьінко Бо́жа — тей перехристи́ла ту дити́ну, а воно́ бо́ўть ў во́ду! і так завирува́ло, йа́ґби де́сьіть хло́піў, тей потім сьі сти́шило і ныц не бу́ло. А на тім мі́сци за́рас бе́рег ві́валиў сьі, зроби́ло сьі ба́гно, така пірва і то йе до ни́нышного дньє і нычим то́го загати́ти не мо́жут. А то буў то́пльаник і він хтьіў сьі поба́вити тро́хи на піску́ і погрі́ти сьі до со́ньцье. А він ў день не ви́ди' ныц, ті́лько ў но́чи; а́ле йак йа перехрести́ла його, то він хреста́ за́ра' почу́йе і ўтіка́йе.

Зап. в липни, 1903, від Тацьки Олексевич, у Камінці Стр. А. Веретельник.

263. Як топельник хотїв затягнути парубка до Буга.

Па́рубок йден буў заси́дьіў сьі ў дьіўчини ду́же пі́зно ў ночи, а він маў йти ко́ли Бу́га, де сьі ду́же шмат льуди́й потопи́ло. Ў тім мі́сци ва́ўше шось сьі пока́зувало і стра́хало і туди́ ныхто́ пізно не ходи́ў, бо сьі ўсьі бойа́ли. Тей засидьіў сьі той па́рубок і стра́шно бу́ло йі́му йти, але він сьі стидаў то ви́йавити дьіўчиньі і пішо́ў. Прихо́ди'

на те мі́сце, а перехо́ди' його шось — ньі хлоп, ньі ба́ба, тей ньіц не ка́же, бере його за ру́ку і тьє́гни до Бу́га. Той сьі не дайе́, а то тьи́гни так мо́цно, шо страх. Але він сьи не дайе́, шо си́ли майе, аш віпріў, аш во́чи йиму вилазьє́т на ве́рха. А то тьє́гне і ньіц не ка́же, тілько тьє́гне і тьє́гне; а він, та́ґже ньіц не ка́же. Али зла́паў сьі він йако́сь зуба́ми за пльіт і ти́сне, шо мо́же, бо тут ўже бли́сько Бух і вир; і аш зу́би трішчьє́т йиму́, а він не дайе́ цьі. Аш він сьі спамньєта́ў і зачьє́ў ў ду́сьі моли́ти сьі. І йак-но зачьи́ў моли́ти сьі, то зара' то його пусти́ло і він ўпа́ў бис па́мньети і лежа́ў до ра́ньє і аш то́ди опамньєта́ў сьі. А то буў то́пльаник і він хтьіў затьєгну́ти то́го па́рубка до води́ і хтьіў ўтопи́ти.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінці Стр. А. Ветерельник.

264. Як топельник змочив хлопа.

Я йшов одного разу з ліса. Віз-сми пруки — такий тарас. І вчіпив си з заду на пруки потоплавник. І покім я взєв, та так став, та спустив си на штильвагу і так води хльоптув на него — водов рас і другий рас. — Тай потому назад собі сїв на фіру, а той потоплавник як мине зачєв льопати, обльопав мине чесно, шо на минї ни було сорочки сухої. І потому як приїхав до двора і віприг конї, шов до дому і мине кішня напала — пси — лая́. І такого минї страху дали, жи ашим бу'в мокрий, ше гірши, як віт того потоплавника.

Зап. 1903, від Миколи Харука, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

IX. ОПИРІ.

265. Як батько втопив сина опирчука.

Быў йиде́н такы́й парібок, жи ўзьаў на дру́гім селы́ жону́. 'Али жона́ зайшла́ ў тьаж і прийшо́ў той час ўже зльіга́ти і пішла́ си аж до ма́тери на дру́ге село́. 'Али й він прийшо́ў за неў, той йійі ґа́зда. І ўро́дила сьа дыти́на, а ўни были вопирі́, ро́дичі то́йі неві́сты. І пытайут сьа: Ци вопи́рь сьа ўродиў? — Котре́сь там пові́дат: Ныт. — А ўни гада́ли, жи тот ґа́зда йі спит, а він слу́хаў ўсьо. Уни на тым пожури́ли, жи ни вопи́рь і си бе́сыдуйут, шчо́бы роби́ти, жибы́ він быў вопи́рь, тот хло́пець малы́й, котры́й сьа ўро́диў. І ста́рый оте́ць йі мо́вит: Коби́ зна́ти, де́ бы тра́фиў тако́го, жебы́ лыг спа́ти і жебы́ сьа не кстиў, тогды́ йакбы́ с тако́го чолові́ка ўзьаў кырве́ і помасти́ў тоту́ дыти́ну, была бы вопи́рь. — А тота́ неві́ста мо́вит: Наш воте́ць — све́кор йійі — усе́ льіга́т спа́ти і не кстит сьа. — Ўни повіда́йут: То́бы йти, ўзьати́ з нього́ кырве́; а́ли він ўмре до за́ўтра! — А тот сын його чу́йи, жи уте́ць ўмре, а́ли не оголо́шат сьа нич. І так котре́сь ві́ттам поле́тыло і прине́сло кырве́ і помасти́ли дыти́ну, прийўйаза́ли снур йадва́бный від сьтыіны́ до сьтыіны́, дыти́на перельі́зла тым сну́ром і йуш ты́шат сьа: Уже буде́ вопи́рь. — 'Али той зьать ра́но ўстаў, йде доміу́, ци пра́ўда тото́. Прийшо́ў доміу́, утець ўмерлы́й. Похова́ў вітцьа́ красно́ — він зна́йи, шчо́ сьа зроби́ло — і ўприаг во́лы ў віз і йіде на дру́ге село́ по жі́нку. То йуш сьа провело́ до́ўшый час. Прийі́хаў там, там сьа мо́же погости́ли тро́хы: Сыда́й, жі́нко, на віз, бери́ дыти́ну, пойі́демо до до́му! — Йі́дут ві́ттам і він нау́мысно зайі́хаў ў таку во́ду вели́ку, аж віс сплыў, а він шче йміў за ко́лесо, перевернуў, уто-

пила сьа жінка і утопиў сьа тот вопéрек малéнький. І дýмат си так: Немá мóго вітцьá, пьай і вас обойíх не бýде!

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Грицяl Оліщака Терлецького.

266. *Як умерла жінка упира.*

Базьó Геврйк з нáшого передмістї навіть по смерти ходйв до своїї жінки. Чéрес цілé літо ходйв. Ўсе в ночй по дванайцятій та лїгав з жінков спати. Тото люде вйдїли. А потóму жінка попáла в тéжу. Ніхто ї рáди не міх дáти. Два рóки ходйла в тéжи. Аж поїхала до Львова, так ї люди нарáдили на оперáцію. Тай там ї був конéць. Оперувáли, а вна такй вмерла.

Зап. в січни, 1903, в Дрогобичи, від Кучвидика, В. Левинський.

267. *Як опирі ловили ґаздиню.*

То раз йидвá хотьíла, аби мáла молокó, ґаздйньи. І пішлá на Йўри до кирнйньі волй гóла брáти. Йак сьи опирі рўшили за неў, йак зачйли бічи за неў, хотьíли, абй вéзла йіх, тай вонá йак прийшлá до дóму, то віт тóгди глуха.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

268. *Опирі сьвічками.*

Тóму петь літ ци більше, зáбили граблíма в Млйнках Весéлого. Я раз з Михайловим вийшов з кіньми на ніч. Кóні-смо спўтали тай пустйли, а самі на копйцю сíна вилїзли тай си байкé говóримо. Дйвимо сї, а там з борислáвського трáкту зближає сї сьвітло до нас. Чим близше до нас, то все тóго сьвітла більше і більше. Ми дйвимо сї — а вже тотó сьвітло йде. А то чим раз більше сьвічóк та ліхтарéнь. Тай всьо тотó обсíло Весéлову хáту. Як вийшли з хáти, то бýло тих сьвічóк мóже тисячі. А то опирі булй.

Зап. в січни, 1903, в Дрогобичи, від Кучвидика, В. Левинський.

269. *Опир у видї пса.*

А йидéн оповідáў мины́і, йак він йшоў з міста до дóму, тай десь так ў половúны́і дорóги, дúвит сьи, литúт білий пес, тай гуц йиму́ на плéчі і кáжи: Нисú! — Той хóчи скúнути, áли ни мóже. Задиривіў цы́ілий, нисé, сáпайи, лéдви дúхайи, бо то бідá тьишкá. І так ны́іс го аж до дóму. Гадáйи він собі: Кобú йа тибé заны́іс до хáти! — 'Али той лишé на сы́інны́і двéрі, а пес гуц з нéго. Ухóдит він до хáти, застрáшиний, змýчиний, жінка питáйи сьи, шчо йиму́, а він моўчúт. Аш ту за хвúльу кáжи той пес спіт вікнá: А ти, сýчий сúну, знáйиш, йак сьи заходúти! Тай пішóў. А він, той ґоспóдар, йак би буў шчо сказáў жіньцы́і, то той пес буў би йиго гет потьúў, бо то буў опúр.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Мих. Косїнського.

270. *Як опирі жерли ся по собачому.*

По нешпори в нидьільу, йак то возьит снопи льуди — пойіхав хлопиц по снопи. Вобирнув кілька рази. Йіхав зо снопами до дому. І дивит сьи — на конéц села пси сьи коло кьирницы́і дужи кусайут. І він кажи до дьівчини: Чикай, — йа йіх зара розборошю! Взєв і кинув вила мижи них. Тоди тійі пси йаґ тійі вила вхопили, йаґ зачили кусати... Тей хлоп пойіхав. Прийіжджийи до дому, стали коньі коло воріт. Вона кажи до него: Вставай, Йівасьу, іди, фтвори ворота.

Будит йиго, а він аньі руш... Здіймили го с фіри, а він вже ни живий. А тому хлопциви йазик посьікло на дрібньі кавальчики. А то, жиби був тих псів ни чіпав, тоби був на сьвітьі жив. То були вопирі.

Зап. 1902, від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

271. *Собака — опир.*

У йідні́м селы́і дýжę ýмирáли льýде на слáбісьць і йак стáли так дýже мéрти, то льýде зі страхý на ніч ýтьікáли до лы́íса, бо ў ночи найбільше ýмирáли, а на день приходúли назáт. Алę йдиóго дня прихóди йдна ґосподúньа до свóго дóму, дúви цы́і, а на подушкáх лежúт чóрний, тéньґий псиско. Бáба глья́пула на него, тей пыіц йму не рóби, тілько свойé рóби: росчиньáйи хлы́іб і печé. Спеклá йден пітпáлок, на-

масти́ла са́лом і положи́ла то́му псо́ви. Пес зйі́ў, вона́ пода́ла йму дру́гий і він зноў зйі́ў, вона́ положи́ла тре́тий, але того зйі́ў половину. Тей ґосподи́ньа та вийшла чого́сь на двір — прихо́ди, а пса ўже нема́. І віт то́го дньа переста́ла сла́бісьць і льу́де переста́ли ме́рти і більше не мерли. Тей десь минуў рік по тім і та ґосподи́ньа з чоловіком поі́хали на йа́рмарок. Прийшло́, ў йідно́му шинькý приступа́йи до них якийсь ґоспо́дар тей питайе: А памньита́йете ви, йак то́му рік лежа́ў у вас на подушка́х чо́рний пес, а ви годува́ли його пльа́цками? — Та памньетаю — каже ґосподиньі. — Ну, а ньіц вам з те́йі по́ри в ха́ти не браку́йе? — Або йа знайу? - ка́же ґосподи́ньа. А той пока́зуйе ножа с коло́ткойу і кажи: Ану, пізнавайте того ножа! — Та, то наш, каже ґосподиньа, але з вітки він ў вас ўзьнў сьі? — А той ґосподар ка́же: То зна́йете, той чо́рний пес, шо тоди́ лежа́ў у вас, то буў — йа. Йа йе гопи́р ўро́джаний піт тако́йу плане́тойу, шо йак на ме́не на́йде, то йа мушу іти. Тоди́, йак прийшо́ў йа до вас, то йа буў ду́же голо́дний — три до́бі ньіц не йіў і йа́ґ би ви не бу́ли да́ли меньі́ йісти, то цьіле́ село́ бу́лоб ви́мерло, не бу́лоб сьі зіста́ло а́ньі йдно́йі ду́ші. А на ту па́мньитку ўзьеў йа собі ў вас того ножа́. — А ті, йак то почу́ли, ху́тко ви́несли сьі з того шинькý, бо ду́жи сьі нальека́ли то́го гопира́.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Петра Остапчука, А. Веретельник.

272. Як опир ссав кров із молодят.

Шов на цвинтар чоловік. І здибайи коло Будзанівскойі башти — йде мирлец — вопир. І той вопир кажи до него:

— Ти шчо за йиден?

— То шчо ти! — кажи.

— А ти шчо за йиден?

— То шчо ти. — —

— Ти де йдеш?

— Там де ти... А де ти?

— Там де ти.

— Ну, каже, підем воба.

Ідут вони воба і прийшли до йидної хати. Али там було двойи молодьит. Прийшов вопир до жінки. Взьив, виймив пицку і кажи до того чоловіка: Сси кров. А сам до йі чоловіка і ссе кров ш чоловіка. Али так ссут довго. Вже той вопир виссав ш чоловіка — прийшов і кажи:

— Ов, ти шчось помало ссеш. Шче кров йи.

Покоторгав і кажи: Шче жива.

— Е, вогори. Знаєш, молода багато крови майи.

І вачив вопир сам ссати. І виссали кров і тогди знов покоторгав, кажи: Вже нима.

Потому кажи: Ходи, підеш зо мнов.

І прийшли на цвинтар. І той чоловік дивит сьи, гріп фтворений. А той вопир кажи до того чоловіка: Бири, льісь. А той чоловік кажи до того вопира: Льісь ти фпирет, бо йа шче ни знайу куда!

І той вопир польіс. Тей зарас когут запійав, тей сьи гріп запав — запер, а чоловік сьи лишив на верха. А той вопир сьи відзивайи в гробі, кажи: Ей жиби йа був знав, жи ти такий пташок!

Чоловік сьи настрашив і фтьік до дому і воповів, шо то вопир с тих молодьит кров повисисав.

Тоди кьсонц вітправив набоженьство. Пішли на цвинтар, добули го, витьигнули го на верха і казав сукирами посьічи на дрібні кавальчики. І тоди взьили — закопали назат, забили кілочок восиковий в голову і вже вйнищи ни виходив.

Зап. 1902, від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

273. Опир у Підгайцях.

Буў йа ў сестри ў Підга́йцьох. А там ў сусьі́ди уме́р па́рубок таки́й, котри́й маў до двайцьить льіт і засла́б — до ти́жньи ў́мер. А там така́ устано́ва, шчо кладу́т на ла́ўку піт сьтьіну́. По́душичку ро́бйи під го́лови з гиблыво́к і так на ла́ўцьі на го́льі лижи́т. 'Али по́при тото́ іщче́ про́сьи до то́го кі́ла, шчо́би прийшли́, бо сами́ ни прихо́дьи. Так він ўмер, прийшла́ йиго́ ма́ма до мо́го шва́ґра просйти, шчо́би ў ве́чир прийшо́ў до кі́ла. І при тьім мине́ попроси́ла і йа та́кжи прийшо́ў. Сидьі́ли ми так зо шти́ри годи́ни. То́му па́рупкови ру́ки сьи розьірва́ли, шчо були́ зйизаньі. Льу́ди понапу́джували сьи, а́ли шче так ка́жут: То здоро́ў хлоп, то йиго́ прудит, то тому́ сьи ру́ки розьірва́ли. Возьмі́т, тай зйижі́т зноў! — І так йиго́ ма́ма зйиза́ла дру́гий рас. Так за пйить мі́нут зноў сьи розьірва́ли. Так то́го бу́ло з де́сьіть ра́зи. Тогди́ льу́ди страху́ набра́ли і поўтьіка́ли до до́му, тьі́лько сьи лиши́ла ма́ма і сестра́. Йак йиго́ похова́ли, то він та́ки то́го ве́чири прийшо́ў до до́му, то ўже йиго́ сама́ ма́ма оповіда́ла і бі́льши йиго́ льу́ди на доро́зьі здиба́ли, йак йшоў. Так ходи́ў він дві нидьі́ли і усе йі́х пирипу́джуваў шчо но́чи.

Ста́ра пішла́ до ксьо́ндза, зачи́ла тото́ ксьи́ндзу оповіда́ти. А ксьондз ка́жи: Чика́й до за́ўтрі, піде́м с проце́сийоў на цвинта́р, віткопа́йим і сьи поди́вим. — І так зроби́ти. Йак го віткопа́ли, а він лижи́т ў тру́пві ў доли́ну пи́ском. Тогди́ ксьондз ка́жи: Да́йти оси́кового кола́, забі́ў йа йиму́ ў го́лову. Бі́льши він ходи́ти ни бу́ди, бо то йи справидли́вий опи́р. Він би буў за сьім льіт льу́ди потинаў. — Йа́к му забили, більше ўже ни ходи́ў і ньіхто́ го ни ви́дьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

274. *Захланний опир.*

Йиде́н ґазда́ тримаў на́ймита вісьім льіт, а то́го на́ймита відобра́ли до во́йска і він при во́йску служи́ў дру́гих вісьім льіт. А ў вісьім льіт повирну́ў той жо́мньир з во́йска. І на той чис той ґазда́ ўмер і його нарі́ди́ли на катафа́льок. А той ґазда́ буў опи́р. Йак прийшла́ опі́ўньіч, то він спусти́ў йидну́ но́гу, жи хтьіў злази́ти. А жи льу́ди гада́ли, жи вона́ му сьи сама́ ссу́нула і попра́вили наза́д. Дру́гим ра́зом спусти́ў ру́ку і ногу і зачи́ў ўстава́ти. А тоти́ льу́ди ўздрі́ўши, шчо він зла́зит с катафе́лька, поўтьіка́ли с ха́ти. На оста́тку і жінка з дьітьми́ ўтьікла. А опи́р ўстаў тай польі́с піт по́стьіль, добу́ў гро́ші з зба́нком: папіро́ві банкно́ти, то зложи́ў ў по́душку, на котрі́ лижи́ў, ми́жи зьільи, аби́ йіх да́ли йиму́ с по́душкоў до гро́бу. А срібло і мідь — ўзьи́ў зба́нок ў ру́ки, пішо́ў до комо́ри, ви́порпаў піт поро́гом йаму і там йіх заховаў і наза́д запо́рпаў і закльи́ў: Котрі́ ру́ки запо́рпували, аби́ тоти́ роспо́рпували. — А жо́мньир ўвійшо́ў до ха́ти, йак до́бри напи́ў сьи горі́ўки, ўзьи́ў його́ ў ру́ки свойі, вітпорпаў тоти́ гро́ші — він сьи диви́ў бис вікно́ — і ка́жи: Котрі́ ру́ки запо́рпували, тоти́ й вітпо́рпуйут. Забра́ў тоти́ гро́ші з зба́нком і тоти́ з по́душки і захова́ў ў иньшим мі́сци. Йак ку́ри запі́йали, то наза́д льу́ди вирну́ли до ха́ти і той на́ймит, шчо ў не́го служи́ў, каза́ў здойми́ти з завісьіў двері і глухи́м кінце́м го ви́нисти, йак пове́рни опи́р с цви́нтару, аби́ ни тра́фиў до кльа́мки, і аби́ ни ўвійшо́ў до ха́ти. І пото́му той на́ймит ожини́ў сьи з ґазди́нийў, ви́добуў гро́ші і шче бі́льшим буў ґоспо́дарим, йак його́ ґазда́ пирит тим.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

275. *Як опиреви відтинали голову.*

Тото́ так: Бьіў йиде́н вопьірь і йак ўмер і ходи́ў так, жи льуди́й мно́го ўмира́ло і худо́бы ги́нуло ў на́шім сельі. А то ни знайу, ци то

было за кськ̆ндза Минчакевича, ци шче за Димйано́ўського. Ўже льу́дьом сьа тото́ наўку́чило і быў такы́й ў селыі віт, не знайу котры́й, бо йа шче тогди́ сьа не ўро́диў і пішо́ў ў Тиху по Гусака́ і привіў. Гуса́к вы́йшоў опі́ўночи на цвинтарь і поча́ў так ножи́цьами стри́чи, стри́чи і прийшо́ў па йиго́ гріб, мо́вит: Отьи, а́ли нема́ го, поро́жный, пішо́ў десь, дале́ко на Ве́ньґрах йи. — То ни спас, знайите. І заба́виў сьа піў годи́ны, вы́йшоў зноў — йи. Но, мо́вит, йуж він не піде́ вітты. Ньай бу́де до за́ўтра. — Дру́гый день зыйшла́ сьа грома́да ўсьа віткопувати, а кськ̆ндз післаў ў Льімну по гайду́кы. Прийшли́ гайду́кы, почали́ льуди́й би́ти, бо кськ̆ндз повідат, йа опырйа́ не хова́ў, то не мо́же бы́ти пра́ўда. І с кілько́х льуди́й гайду́кы звйаза́ли мо́тузом. І він віткопа́ў го, той Гуса́к, і він си лежи́т, бода́й сьа не сниў до́брым льу́дьом і скопа́ў си полотно́ аж ў доли́ну, на но́гы, шчо ним ўкры́тый, а сам си лежи́т і так по́пiд ру́ку ди́вит сьа на льуди́й, такы́й черво́ный! А Гуса́к узьа́ў роска́ль і віттьа́ў го́лову. І повіда́ў: Хаплыіт, льу́ди, то́йі кирви́, мастыіт сьа, то дльа то́го, жи тако́го чолові́ка ўже бы сьа дру́гый опы́рь не іми́ў, котры́й помасти́т сьа тоў кро́ўйоў! — І ўзьаў наць́а́чку таку́, шчо свинья́ ўс...а і зложи́ў му ў зу́бы і го́лову му положи́ў ме́жи но́гы. А йака́сь ба́ба з го́ры, свойи́ йиго́ бы́ла — тай мо́вит: Нипра́ўда, він ни опы́рь быў. — А той Гуса́к йино́ сьа на ньу подиви́ў і потьа́ў йі та́кій живу́ і на дру́гый день ўме́рла. А йиго́ прикы́дали і бі́льше не ходи́ў.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

276. Дївчина і два опирі.

Пішла́ йидна́ дыі́ўчина ў льіс і заблуди́ла. Так дале́ко зайшла́ ўже, шчо ни зна́ла, куда́ ві́йти. Зайшла́ она́ до одно́йі хатчи́нки; она́ ни зна́ла, шчо там йи ў тыі хатчи́ныі. А ўже му́сыіла там ночува́ти, бо шчо ма́ла роби́ти, коли́ ни зна́ла куда́ звітти ў ночи́ ві́йти? А ў тыі хатчи́ныі ныі́кого ни бу́ло, тыі́лько сам ўмирле́ц. Она́ ўві́йшла́, ўкльикла́ і мо́вит па́цьір, бо́ сьи ду́жи на́тто бойа́ла. С страху́ ма́ло ни ўме́рла. Прихо́дит дру́гий ўмирле́ц тимчи́сом під вікно́ і ка́жи до то́го ў ха́тыі: Ўстань, Йувефи́н! — Той сьи ныіц ни вітзива́йи. Ка́жи йиму́ дру́гий рас, са́мош так. Ка́жи тре́тий рас: Йузе́фин, ўстань! — А тота́ дыі́ўчинка ка́жи: Льизь, льизь, Йузе́фин, з Бо́ґим і ду́хим сьві́йнтим. — А той ка́жи так то́му на дворі: Йа́ би ўстаў, йа́к би миныі́ но́ги ни бу́ли зві́занныі сири́ми ниткя́ми. — Той сніт вікна́, йак ўчуў таке́, тай повіўаў

сьи кудись, а той ў хаты лижиў да́льі, до ра́ньи. І дьіўчина сидьі́ла ў ха́ті аж до ра́ньи. Йак сьи розвидньіло, вона ўста́ла і пішла́ і ни потьи́ли йі опирі, бо ўже йі так Пан Біг допоміг.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Тетяни Мельничепко.

277 *Як наречений умер і хотів узяти до гробу свою суджену.*

Буў з ду́жę дале́ка йден жо́мньір і він сьі буў ду́жи зальубйў ў йидну дьіўчину і вона йиго́ та́ґжи ду́жę польубила. Прийшло́, ви́служиў він свойі льіта́, тей ка́жę до дьіўчини: Знайęш, мойа́ коха́на, йа пойіду до до́му, там сьі приготу́йу і прийіду по те́бę і побęре́мо сьі. Алę ти мęньі му́сиш присягну́ти, шо бу́дęш чęка́ти на ме́нę, шоб нę знати кілько! — До́брę — ка́жę дьіўчина, — але ти меньі та́ґжи присягни́, шо ньіґди з ги́нчойу сьі нę гожени́ш! — Вони́ ўзьели і присьагну́ли йдно дру́гому. Тей він пойіхаў. Мину́ў місьіць, мину́ў дру́гий, мину́ло піў ро́ку, ба й рік і два і шти́ри а жо́мньар нę прихо́ди'... А дьіўчина чęка́йе і нę хо́че виходи́ти за́муж за ньіко́го. І вона ми́сли сибі: Шчо сьі могло́ ста́ти, шо мій ми́лий нę прихо́ди'? Му́сьіў при́сьагу злома́ти... Тей ўсьі йі так ка́жут: Дурна́ дьіўко, шо ти чęка́йęш на йако́гось гультайа́ — він ўже даўнові́чно му́сьіў гожи́ти сьі! — Тей прихо́ди' на пйа́тий рік, його нęма і вона́ заручи́ла сьі з дру́гим па́рубком і за місьиць ма́ло бу́ти вісьі́лье. Али за́рас на дру́гу ніч по зару́чинах, сидит та дьіўчи́на і при́де, аш ўходи' до ха́ти той жо́мньір, а такий смутни́й, шо страх. Увійшо́ў, тей сьіў на ла́ві на про́тиў дьіўчини і ньіц нę ка́жę, а́ньі слова, тілько ди́ви ньі на ньу. Йак сьі надивйў, тей ка́жę: А чиму́-ж ти, мойа́ коха́на, нę привита́йе сьі зо мно́йу? Ти ідеш ўже за дру́гого, пра́ўда? — А дьіўчина ка́жę: А тиж де буў так доўго, ти ше не оженйў сьі? — Йа ше сьі ни гоженйў і ньі́ґди сьі з дру́гойу нę гожеңьу́, алę нę міг йа прийти́ до те́бę, аш почу́ў, шо ти хо́чęш присьа́гу зломи́ти. — А дьіўчина ка́жę: А йа ми́слила, шо ти ўже гоженйў сьі, шо нę прихо́диш. Може ти, ми́лий, голо́дний, мо́же пи́ти хо́чęш? — Ньі, йа ньіц нę хо́чу, тілько тęбе́ — ка́жę він. А він за те нę хтьіў йі́сти, бо він ўже буў ўмерле́ц. За́ра', йак пішо́ў до до́му, то за́ра' ўмер і за те нę приходйў.

Тей посидьіў він тро́хи тей ка́жę: Ну, мойа́ ми́ла, вбира́й сьі, підęш зо мно́ў, до ме́нę! — А вона́ ка́жę: До́бре, зара', ска́жу ко́ньі заложи́ти, шоб ўзье́ти с собо́йу свойу скри́ньу з річами. – Ньі — ка́жę жо́мньір — нę тре́ба меньі твейі скри́ньі і річіў, там ў ме́нę ўсе бу́деш

мати, ходьім так. — Алє мала вона великий звій дуже файного полотна ў своїй скрині і йі жаль було дуже його і вона ўзьйла той звій піт полу і пішли. А ніч така, не видна сьі, шо страх! Йдут вони, а диви цьі вона, аж вони не йдут по землй, але по повітру. Обертайе цьі він до нейі тей кажи: Слухай мила, шо ти несеш з собойу такого тьашкого, шо так тьашко йти нам? — Та ньіц! — каже вона. А він зноў питайе: А чи не майеш ти хрестика на собі? Йак майеш, то скинь. — Скинула вона свого хрестика і зара' начали хучше йти. Ідут, ідут, тей нарештьі приходьат на цвинтар, тей він іде на него. А то куди? — питайе вона його. — Він каже: Ньіц, не питай, но ходи, тут хата мойа! — Тей вона зарас пізнала, шо він ўмирлец, нальакала сьі дужи, але муси йти, бо сьі бойіт, шоб не задушиў. Привіў йі нат свій гріб, тей каже: Ну, льізь гет, то мойа хата! — А вона каже: Ньі, льізь ти перше. — Тей він польіс, а вона кинула йму кінец звойу полотна і сама ўтьікайе. Ўтьікайе і розвивайе звій так, шоб дальі могла ўтьічи, а він тьагни полотно і тьагни до гробу. Ўже кавалок за цвинтаром не стало полотна і вона ўцьеки, шо сили. А йак ўмирлий ўтьигнуў ўсе полотно, а види', шо йі нема, вискочиў з гробу, тей за нейу так гони, шо страх! Він гони, а вона ўтьікайи. Диви цьі вона, а сьвіти цьі ў йакісь хатьі; ўльітайи гет, а там нема ньікого, а на середині лежит ўмерлец і коло него сьвітло сьвіти цьі. Ну, мисли' вона, аш тут меньі кінец. — Аш тут ўбігайе ўмерлий жомньір, а когут: Ку-ку-рі-ку! А нех ти будеш прокльатий! — крикнуў жомньір і щез і зараз щез той мерлец, шо лежаў, а вона диви цьі, а вона серед польа. І йак зачьела йти до дому, то йшла пійтора року, так далеко заньіс йі ўмерлец за піў ночі.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

278. *Як почтар боров ся з опирем.*

Давних часів, йак то пошти ни було, так йак типер, пойіхав йиден чоловік на кони с поштов. Али так пойіхав кілька миль і зблудив. (А то було в зимі, в завирухи). Йіздит, йіздит по польу і ни годин фтрафити до дороги. Али дивит сьи: Так дужи далеко сьвітло сьи сьвітит — так йасно, али далеко. Дужи далеко. Йіди він до тойі хати. Вже Богу дьикуйи, жи зобачив сьвітло. Вже сьи тьішит.

Прийіздит він до тойі хати. Прицьпив коньи до двирий. Входит до хати, — лижит мирлец на катафельку. Тей він змовив пацьир, став — дивит сьи — нима ньікого ф хатьі. Дивит сьи фсьуда на пйиц —

нима. — Сидит... сидит... сидит — ньіхто ни приходит і ньікого нима. Пішов він, коньи завів до стайньі, дав коневи сьіна. І приходит знов до хати. Сьів, знов сидит — ньікого нима. Думайи собі, шчоби він міх здибати собі йісти, бо хочи йісти сильно.

Пішов до комори зо сьвічков, дивит сьи — ф коморі стойіт солонина, горівка. Взьив він си пас солонини, напив сьи горівки досить. Приходит до хати, сьідайи і йісьць. Зьів — пішов, знов си взьив і приносит до хати — знов йісьць. Али той мирлец вогорит до него. Кажи: А шчо ти, братьу, так в мойій ґосподарцьі ґосподаруйиш?

Кажи: Йіхавим с поштов тей-им зблудив!

Мирлец спускайи йидну ногу і руку і фстайи — кажи до того чоловіка: Можи би ми сьи воба, братьу, побороли?

А той чоловік кажи: Но, йак тра, то тра.

І зльіс мирлец с катафелька і борут сьи вобидва.

Али борут сьи, борут так, жи аш кров кавалками литит с того і с того. Так той чоловік воповідав. Кажи: Дивйу сьи йа, жи він вже такий подрапаний, али і йа подрапаний, кажи, фест, змучиний, жи вже от от — буде по миньі. Вжем сьи змучив добри. Али такой сьи, кажи, ни дайу. Такой сьи пну. Али йакось Бох дав — когут запійав, а він фпав — а то вопир.

Той чоловік взьив, вмив сьи тоди і знов сьів. (А він такош був ни самовитий). Потому пішов до комори, взьив си знов горівки, випив. Приходит до хати, взєв макогін в руки, сьів си коло мирцьи і йісьць. Йісьць і тому мирцеви все, шчо рас фкусит, то му в зуби макогоном дасьць.

Пішов знов до стайньі, дав коневи сьіна і чикайи до самого дньи, докі хто ни прийди. Иде йакась жінка на подвіри. Кажи тота жінка: А ви шчо ту, татусьу, робити?

Він кажи: Ночувавим ў вас.

— Ай, а ви сьи ни бойали?

— Ай, кажи, йа ледво, кажи, пиреночував. Диві сьи, кажи, йакий йа побитий.

Воповів він всьой інтерес. І раненько взьила того чоловіка і пішла до ксьондза, бо ксьонц йі ни хтьів вірити, жи йі чоловік вопир. І того дньи ксьонц казав го поховати і забили восиковий кілочок ў голову і вже був спокій.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

279. *Князь опирів.*

Буў йидéн нáймит. І найми́ў сьи ў ґазди́ такóго, шчо він злим войуваў. Тай кáжи нáймитови: Підéш на той і на той пльац ў ночи́, там будé одéн принц, аби́с сьи з ним пойидинкуваў. — Вийіхаў ў ночи́, зачи́ў сьи з ним пойидинкувáти, ни даў му коньи́ — бо той маў ўзьи́ти. — Пойіхаў дру́гойі нóчи, ни даў сьи скпити, ни даў коньи́. А той буў таки́й принц від опиріў. А він кáжи: Ну, йак ти шче трéтойі нóчи миньі сьи ни даш, то ти будéш стáрший, йак твій ґаздá. — А той кá-жи: Або йа чó би сьи даў? — Пойіхаў трéтойі нóчи, ни даў сьи. — Кáжи: Но, йа тибé зьзьім, мýшу тьи зьзьíсти. — Кáжи: Ньи. І зачи́ў сьи зноў пойидинкувáти. Той нáймит буў тáкжи нисамови́тий і ўльіз ў коньи́. А той напусти́ў звірі на коньи́, аби йигó зьзьíли. Роздéрли звірí коньи́, а той с коньи́ тай вірлóм зроби́ў сьи, полéтьіў ў гору́. Той сьи сáмош зроби́ў вірлóм, за ним ў погóньу ў повітьу. А нáймит зроби́ў сьи бýкитом і ўпаў йидньі молоди́ци на подóлок. Тотá скри́ла го. Прильітайи принц, ни мóжи го дьістáти. А він зроби́ў сьи прóсом, а прóсо зьзьіў когу́т. А він потóму ви́йшов с когутá прóсом назáт, тай пирики́нуў сьи на хлóпа. Принц гадáў, шчо він шче прóсом, пирики́нуў сьи на когута, а нáймит йигó бýком, заби́ў і забрáў йигó скáрби і ґазди́, а сам очи́стиў сьи чириз віру тай ньічó му сьи ни стáло. І ґазду́йи шче ни́ньі. Таки́й пан нат панáми!

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

280. *Дївчина-рожа і опир.*

Ходи́ли хлóпцьі на вичирни́цьі. Кілько йіх там бýло, то ни знáйу, пйать чи шісьть пар і кóжди мáло пáру, а йидна́ пáнна ни мáла. Йде вонá до дóму, прихóдит колó свóйіх воріт і так собі ў ду́сьі ми́слит: Ай Бóжи, Бóжи! Кáжди мáйи пáру, а йа бідна самá. 'Али кобí сьи ўже нагоди́ў і йаки́й ўмирли́й, тóбим го ўже льуби́ла. — На дру́гий вéчир йде вонá з вичирни́ць, ди́вит сьи, йде йаки́сь за неў чоловік і кáжи до нéйі: Слу́хай но, Гáньу, йа буду́ до тéбе ходи́ти. — А вонá кáжи до нéго: То дóбри. Ходьíт до мéни, áли тьíлько справидли́ви. — Так хóдит він йидéн вéчир, дóсить кількана́йцьіт вéчиріў так ходи́ў. Али вонá сьи йигó питáйи, вітки він йи. — А він кáжи до нéйі: А тобí нá шчо? — Вонá кáжи до нéго: Бо йа хóчу знáти. — Тобí ни трéба, на шчó тобí знáти, дóсить жи мáйиш пáрубка. Йак йис ви́рікла слóво,

та́к го ма́йиш. — 'Али до́сить, жи йі́йі тото́ нисиокоййло. Она́ хтьі́ла зна́ти, ві́тки він похо́дит. Йидно́го ра́зу, йак йшли з вичирни́ць, она́ ўзьи́ла, приўйиза́ла му до мізьі́льного па́льцьи ни́тку з виритéна і хтьі́ла сьи пирикона́ти, де він піде́. І йде за ним, а він йде про́сто на цвинта́р. Прийшо́ў на цвинта́р і добу́ў ўмирло́го і вачи́ў його́ йі́сти. А она́ йак тото́ зоба́чила і ўзьи́ла і ўтьі́кла від не́го. До́сить на дру́гий ве́чир прийшло́, она́ йде до до́му, а він зноў прихо́дит і ка́жи до не́йі: Кажи́, шчос ви́дьіла. — Она́ ка́жи: Йа ньіц ни ви́дьіла. — Кажи́, бо ти ма́ма ўмре. Кажи́, бо ти та́то ўмре. — Она́ ка́жи: Йа ньіц ни ви́дьіла. — Кажи́, бо ти се́стри й бра́тьі поўмира́йут. — Най ўмира́йут, йа ньіц ни ви́дьіла. — Кажи́, бо ти ца́ла фамі́льійа ви́мри. — До́сить йак поўмира́ла йі ца́ла фамі́льійа, а він ка́жи до не́йі: Кажи́, бо сама́ ўмреш. — А она́ ка́жи: Най ўмира́йу, йа ньіц ни ви́дьіла. — Йак ўме́рла, похова́ли йі і до́сить, она́ лижи́т. 'Али на ньі така́ ру́жи ви́росла, жи так па́хла, жи хто надьійшо́ў доро́гоў, то аж ни мо́жна було́ слу́хати. 'Али надйі́хаў йиде́н пан, йак ўчу́ў той за́пах і ка́жи до фі́рмана, жиби́ стаў. Фі́рман стаў, а він ка́жи до не́го: Іди́ сьи подиви́, шчо́ то так па́хни. — А він пішо́ў і ди́вит сьи: Про́шу па́на то ру́жи. — Ви́копай йі́йі і дай сьуда́ на візо́к. — Ви́копаў він туту́ ру́жу, ўзьиў той пан зі собо́ў, привіз йі до до́му, каза́ў йі посади́ти ў вазо́нку і поста́виў ў сво́йім поко́йу на вікно́. До́сить, жи тота́ ру́жи так па́хни, жи аж йиму́ ми́ло слу́хати. Маў він льо́кайа і той льо́кай шчо ра́ньи йиму́ до лу́шка му́сьіў приноси́ти ка́ву, пізньі́ше воду з миднйцоў і рушни́к. Йак принесе́ ка́ву, пан ўстайи пи́ти, ди́вит сьи, ка́ва натпи́та і бу́лка надлу́плина. Приньі́с йиму́ во́ду, вода́ зби́та*) ў мидни́ци і рушни́к мо́крий, жи сьи хтось ўтира́ў. 'Али він шчо роби́ти, ка́жи до то́го льо́кайа: Шчо́ ти миньі́ ўсе прино́сиш ка́ву натпи́ту і вода́ ў мидни́ци нични́ста і рушни́к мо́крий? — А він сьи скузу́йи, жи він ньічо́го ни ви́нин. — 'Али пан йиму́ ни дайи ві́ри. А він ка́жи: Про́шу па́на сьи пирикона́ти. — До́сить він йидно́го ра́зу приньі́с, пан сьи ди́вит, по́ўна шкльи́нка і бу́лка так йак ма́йи бу́ти, во́ду приньі́с, чи́ста, рушни́к сухи́й. Пан сьи здума́ў, шчо́ то тако́го йи. 'Али ми́слит собі ў ду́сьі так: На́йно йак миньі́ принесе́ шче раз ка́ву, йа́ сьи му́шу пирикона́ти, хто́ йі́йі пйи. Накри́ў сьи з голово́ў і ди́вит сьи спід ко́ўдри, пара́с с то́йі ру́жі ро́бит сьи па́нна. Ви́скочила с то́го вазо́нка, али́ така́ фа́йна, жи він аш си ни зна́йи, шчо робити. Чика́йи шче, буў до́сить тирпли́вий, хтьіў сьи пирикона́ти, шчо да́льі бу́ди. Йак приньі́с во́ду з мидни́цоў той льо́кай, а она́ зноў ско́чила до вазо́нка і зноў сьи зроби́ла ру́жи. Наколи́ ви́йшоў с поко́йу льо́кай, тота́

---

*) Мутна.

зноў вискочила з вазонка і зачила сьи ўмивати, ўтирати ў рушник і чисати сьи. А той пан йак зобачиў, жи она така файна, йак вискочиў спід коўдри, злапаў йі ў половиныі, кажи до нейі: Йа ўже даўно на теби чикайу. — І допіро бире з неў і женит сьи. Йак сьи ожиниў, досить жили они шчось пйить чи шісьть льіт. І було двойи дьітий. Йиднього разу він йійі просит: Мойа кохана, йідь зо мноў, обййідим мойі поли. — Она кажи до него: Мій коханий, шчоби йа тобі сказала? Знайиш, йа так ни майу хиньцьі йіхати, бо йак йа с тобоў пойіду, то буде ни добри. — 'Али він йак зачиў йійі нудити, досить, жи она на тото зьізволила. Ўйіхали можи тройи гін ў поли від йиднойі границьі, она сьи обгльидайи і кажи до него: Видиш, йа тобі добри казала, жиби йа ни йіхала, бо, кажи, ўже аш типпер мойа смерть. — А той опир литит за ними. Йак йіх дьігнаў і кажи до нейі: Кажи, шчос видьіла! Кажи, шчос видьіла, бо ти дьіти поўмирайут. — А она кажи: Най ўмирайут, йа ньіц ни видьіла. — Поўмирали дьіти: Кажи, шчос видьіла, бо ти чоловік ўмре. — А чоловік сьи вітзивайи: Та кажи, шчос видьіла. Бо сьи зльик, жиби він ни ўмер. — Она тогди зачинайи росповідати віт почитку, йак він ходиў до нейі на вичирницьі і йак прийшоў на цвинтар, йак добуў ўмирлого, зачиў йісти; досить, йак вона зачила тото росповідати, цалком с того опира зачило сьи ссувати тото, шчо він буў закльатий. Йак сьи цьілком з него ссунуло то ўсьо паскутство, тогди він йійі подьйкуваў і спокійно собі відьійшоў. І тота цала фамільийа на другий день ўсьа ожила.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

281. Опир, цїсар і циган.

Буў йиден такий вилиикий льіс, а ў тьім льісьі буў такий палат, ў тьім палатьі мешкаў опир такий, котрий льуди потинаў. І той цар, шчо належиў до того льіса, шчо то йиго було, він йиго хтьіў забити і на жадни спосьіб ни міг, бо йак післаў войско, то му ўсьо потьиў. Росписаў він по крайу, хтоби сьи такий трафиў, шчоби того опира ўбиў, вилику би надгороду дьістаў. Ни було такого чоловіка ньіґде. Аш трафиў сьи такий циган. Прийшоў до цара тай кажи: Йа йиго ўбйу. — А він кажи: Добри. Йак ти йиго ўбйиш, дайу тобі піў свого майитку. — А циган кажи: Добри. — І забраў сьи циган і пішоў. 'Али йде биз льіс, дивит сьи, пасе сьи конина. Так сьи циган ўкішиў, шчо буде йіхаў, бо йиму сьи то рітко здарийи. Прийшоў до тойі конини і сьідайи.

Тай кáжи до конйни: Йак будéш дóбра дльа мéни, то йа буду́ тобі́ дóбрий. — І йіди дáльі. Аш ту прийі́хаў до такóго вилйкого ровá тай стаў, тай кáжи до конйни: Йак пирискóчиш той ріў, то твойі кóсти поховáйу; йак ни пирискóчиш, тó тьи зáраз облу́пйу. — Кобйла сьи зміри́ла тай з йиднóго бéрига до дру́гого ўбйла сьи. Він ўзьиў, шкіру з нéйі здоймйў, ўбраў сьи ў шкіру вóўноў до сиридйни і йде, і сьіў на мéжу, а на нéго такé мух насьідáло, йак то звйкльі до стéрва. А він шчо махнé тай сто мух забйй. Тай так собі ду́майи: Шчó би с тóго вйдумати? Трáба написáти на кáртцьі, шчо йа такйй сильнйй, шчо раз махну́, то сто му́жа ўбйу. — І ўзьиў і так написáў. Прибйў собі на чолó і йде до тóго льіса. Прихóдит до тóго дóму, де опйр мéшкаў, сьідáйи си під дьім і сидйт. Опйр вихóдит йигó потинáти, потинáйи, потинáйи тай кáжи до свóго льóкайа: Йди, возьмй тóго тру́па тай кйниш го там до тих тру́піў. — Льокай вййшоў, почáў йигó брáти, а він до нéго: Вур-ку-ку! такйм дйўним гóлосом. — А тóй сьи напу́диў і прихóдит тай кáжи: Він шче ни потьитйй. — Опйр вийшоў дру́гий раз і вноў го потинáў, áли ни потьйў так, йак пéршим рáзом. Так бу́ло три рáзи. А то тому́ ни міг потьйти, шчо він маў на сóбі с конйни шкіру, бо опйр ни нітнé жáдноййі худобйни, бо ни мáйи до худобйни жáдноййі мóци. Тодй прóсит го опйр до хáти, кладé горі́ўку і сир, хльіб, самé тотó, шчо цйган льу́бит. Тáк сьи цйган обжирибйў, шчо залéдво дйхайи. А опйр кáжи до нéго: Ану́, заложі́м сьи, хто більши зьзьість? — А цйган ўже ни гóдин áньі куснычкá зьзьісти, áли шче мóвит: Ну, гайд! — І так сьи заложйли. Кáжи опйр жіньцьі варйти галушкй. Наварйла ова́ дві макітри, кладé пéрид них, зачинáйут йі́сти. Опйр так йі́сьть, йак шчось нисамовйти. А цйган ни гóдин. 'Али ўзьиў собі спóсьіб: Шчо галу́шку возьмé, тай за шкіру ўпхáйи; і так йіў з опирóм до кіньцьá. Тогдй опйр кáжи до нéго: Тиréр поборі́м сьи. — Цйган кáжи: Та дóбри. Йак врóбиш таку́ шту́ку, йак йа, то будéм сьи борóти. — Йаку́? мóвит опйр. — Шчóби с тéби галушкй вйлитьіли. -- Ну, та йак? Покажй ўпирéд, йак с тéби буду́т. — Цйган ни доўгó мйслиў, вййми ў ньіш с кишéньі, шкіру роспорóў, а галушкй вйлитьіли. — Кáжи: Зробйж миньі так. — Той ўзьиў тай ножéм бух! тай опирá зарізаў. 'Али опйр шче сйна маў, шчо буў тáкжи опирóм. Тогдй йигó син просит, шчобй цйган ў нéго почувáў. Цйган кáжи: Та дóбри. — Далй цйганови покíй осьібнйй, а той покі́й буў на врáду дльа цйгана, бо там ў су́фітьі булá дьірá і чйрис туту́ дьіру́ кидáли такóў жильі́зноў дóўбниў і так на льíшку забивáли, хто спаў. Цйган прихóдит до покóйу, дйвит сьи, там чоловік нижнвйй ў кужу́сьі лижйт. Він ўзьиў тóго чоловíка, постáвиў на льі́шко, а сам під льі́шко. Тогдй спит. 'Али ту ў ночи на-

ра́з тоў до́ўбниў бух! то́го чоловіка ў го́лову виживо́го і так дру́гий рас. Так три ра́зи. Тогди́ сьи успокойіло, ци́ган вилазьи́йи спіт льішка, биспе́чни льигайи па льішко і спит собі до ра́ньи. Прихо́дит до не́го ра́но опа́р тай ка́жи: Шчо тобі сьи сни́ло? — Шчо миньі сьи сни́ло? Шчо ми сьи три му́хи під ньіс ус...о. — А він тогди́ ди́вит сьи, тай оба́чиў туту́ ка́ртку на чольі тай гада́йи си: До́бри він ка́жи, бо він шчо махне́, то сто му́жа ўбйи. То йиму́ тих три до́ўбньі ньіц ни значит. Ходи́ — ка́жи — до ха́ти, та́ сьи погостимо́, да́м ти коньи́ тай собі пойідиш та ни буде́ш пі́шки йшоў. -- А він так на зра́ду, бо той кінь буў вішчу́й, шчо він та́кжи льу́ди забива́ў. Пішо́ў ци́ган, погости́ли сьи, той му даў коньа́, ци́ган ўзьаў, сьіў і зача́ў йіхати. А той кінь йак сьи розле́тьіў так, шчо ма́ло то́го ци́гана ни ўбиў. 'Али була́ при доро́зьі фіґу́ра, а він хап! за туту́ фіґу́ру, хтьіў сьи стри́мати, а тота́ фіґу́ра ви́рвала сьи з зимльі і він ўзьиў ў ру́ки так, йак мали́й хре́стик і лити́т йак ві́хир. А ў то́го йиго́ цьісара була з дру́гим цьісаром во́йна. І ўже чужи́й цьісар йиго́ замага́ў, шчо́би буў завойува́ў го. Йак ци́ган надле́тьіў с тоў фіґу́роў, а тоть і ўздріли тай ка́жут: Го́сподь Бог лити́т! Кида́ймо сьи ўсьі до води́. — І так ўсьі поскака́ли до води́. А ци́ган с то́го коньи́ с тоў фіґу́роў ўпаў, а́ли ни за́биў сьи, а кінь поле́тьіў. Тогди́ цьісар до не́го ка́жи: Шчо́ ти хочиш за тото́? — А він сьи вітзива́йи: Та ніў тво́го майи́тку, так йак йис ми обіцьа́ў. — Цьісар ка́жи: Ходи́, тай си озьме́ш. — Йак би то тілько бу́ли самі гро́ші, то́ би буў ци́ган ўзьиў, а́ли зе́мльу нима́ йак забира́ти. А ци́ган на зе́мльу ни ла́комий, тілько на гро́ші, тай ка́жи до цьісари: Ни хо́чу тво́го майи́тку; дай миньі позволе́ньи таке́, шчо на котрого Жи́да му́ха ўсьйди, шчобй йа собі за́биў. — Цьісар ка́жи: Та шче льіпши. — І ви́писаў му таку́ ка́рту, шчо́ го ньіхто́ ни сьмійи чіпа́ти, йак він на Жи́дови му́ху за́бйи. — Ци́ган собі ви́стругаў таки́й макогін і на той макогін прибиў туту́ ка́рту. Тай ка́жи до цьісари: Будь здоро́ў, па́ни, а за рік йа прийду, буде́м сьи рахува́ти, хто більши майи́тку ма́йи. — І пішо́ў ци́ган. Пішо́ў він до вили́кого міста, де вили́кі пани́ Жиди́, йак то ў льіть і, му́ха ни перибира́йи, на ко́го сьіда́йи. А ци́ган тьілько заглиьда́йи. Йак на вили́кого па́на Жи́да сьйди, а він зайде́ тай макого́ном геп! Тай Жи́да за́бйи. Жиди́ сьи позльіта́йут, хоть и йиго́ би́ти, шче й до криміна́лу ўзьи́ти, ци́ган пока́жи письмо́ тай ньіхто́ го ни чіпа́йи. І так він цьілий рік биў, шчо ўже Жиди́ ни могли́ ви́тримати. Йидно́го ра́зу Жиди́ зьійшли́ сьи, зачи́ли ра́дити, шчо то́му ци́ганови буду́т ра́ту склада́ти шчо міськацьи, ни зна́йу ўже, по кілько. 'Али до́сить шчо склада́ли і то́му ци́ганови дава́ли. Йак ўже ци́ган набра́ў гро́ший до́сить, шчо він йаки́й ла́комий на гро́ші, а ўже більши ни хтьіў. Пішо́ў до цьісари

сьи рахувáти. Приxóдит до цьíсари, тай кáжи: Рахýймо сьи тиnéр, хто більши мáйи. — Цьíсар кажи: Зачикáй трóха. Ни так бóрзо, йак ти хóчиш. Йа мýшу написáти по ўсьіх кáсах, кілько йа грóший мáйу, а тогдú будéм сьи рахувáти. — Ўзьиў, написáў, прийшóў йимý рахýнок, кілько грóший мáйи, тогдú зачинáйут сьи рахувáти. То шче циґан маў ґрéйцар більши.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

X. ВОВКУЛАКИ.

282. *Вовкулак.*

Буў на сильі йідин парубок і він буў воўкулак; він буў чоловіком, а пириміньив сьі ў воўка. І прийшоў йиго час і він сьи гожиниў, жінка ньіц ни знала, жи він йест тим. Пішли вони сьіно громадити. Він сьи йі питайи: Слухай, жінко, а шоби ти зробила, йак би до тебе воўк прийшов? — А вона кажи: Билабим грабльами! — На другий день пойіхали вони по сьіно, тей йиго ўже мало нападати то. Тей наклали сьіна на фіру, вона стойала на фірі, а він йі подавав. Йак його напало, тей він пішов ў льіс. Диви цьі вона, литит воўк до нейі з льіса, а чоловіка нима. Той воўк так сьи до нейі дире, а вона так його граблььеми бйе, вилками граблььеми! Так сьи довго дер до нейі, аш надійшоў час, жи він назад маў сьи ў чоловіка пирикьидати, тей политьіў назад до льіса. Диви цьі, йде йі чоловік, такьий подрапаний, такий скроваўлений з льіса, кажи: А бій сьі Бога, а тибі шо такого, а мене мало воўк озьде ни зйіў. — А він кажи: Ай, шо ти миньі зробила, та то йа буў, ў таку годину пириміниў сьі, ти меие так покальічила... — Тей вона сьі дужи перестрашила. Прийіхали до дому, вона зарас ўтьікла від него.

Зап. в липни, 1902, від Варки Коваль, на Стриганції, Камінецького пов. А. Веретельник.

283. *Вовкулакова жінка.*

Одна жінка мала чоловіка вовкуна (вовкулаку). Він все ходив кудас ночами — али ї байдужи, вна нічо ни знала... Раз поїхали вни

обов за сїном в поли. То було акуратно в полудни. Як вже наклали сїна на віз, тогди кажи чоловік до жінки: Ти сиди тут, зачікай на мени, а я зараз прийду. — Він відбіг так як на добрий раз буком кинути, пиримінив си в вовкуна і просто біжит до фіри тай зачьнв си д нї драпати на фіру. Вна дужи си напудила і зачьила го стручувати вилами. Али він учіпив си її за запаску... Вна відривала, відривала їму з зубів запаску, али ни могла. Тогди роспиризала си, а він упав з запасков на землю, та на зимли зачьив розривати зубами. І знов побіг — вітак пирикинув си на чоловіка і приходит так, як Біг приказав до жінкі. А вна до него: А ти де так барив си? Таки, кажи, мине мало вовк ни здзів — диви си, гет запаску підер! — Він анї мур, мур... Вна си якос придивила, як він си сміяв — а в него поза зубами кавалочкі запаскі — бо він як пирикинув си за вовкуна тай рвав запаску, то єму повбивало си поза зуби... Тогди вна пізнала шо то він був тим вовком і ни хотїла з ним сидїти.

Зап. 1893, від Семена Петрюка, в Орельци, Снятинського пов. В. Равлюк.

284. Як жінка розбила голову чоловікови-вовкулакови.

Буў ту йиде́н чоловíк тай маў ўже жíнку, áли жи він рас чоловíк, а раз воўк. А жíнка й ни знáйи. Пирикúни сьи ў вóўка, побіжúт до льíса, побíгайи по льíсьі, прихóдит до дóму і ўже чоловíк. Аж раз вийшли сьíно громáдити і він трóхи погромáдиў, тай десь пішóў. А жíнка громáдит дáльі, дивúт сьи, біжúт воўк тай прóсто до нéйі. Тотá сьи напýдила, тай зі страхú тóго вóўка грабльúма по головí, тай воўк побіг назáд до льіса, а вонá сьи лишúла. Аж дúвит сьи, йде йúйі чоловíк, тай чось мáйи кроў на голові. А вонá кáжи до нéго: Тай ти десь пішóў, а ту воўк надлéтьіў, йá сьи ледви обборонúла. — А він тогдú кáжи до нéйі, жи то ни воўк; то, кáжи, йа прихóдиў. — А вонá кáжи: Деш ти, йак йа йигó бúла по голові грабльúма. — А він кáжи: Дивú сьи на мойý гóлову, йак ти миньí грабльúма покальíчила. Йа, кáжи, воўколáб, йá бим тобі буў ньічó ни казáў. Йак мій чис такúй прийди, то йа сьи мýшу пирикúнути ў вóўка і побíгати по льíсьі, а потóму виртáйу сьи до дóму. — І віт тодú жíнка ньікóли йимý ньічó ни казáла і з воўколáбом спокíйно жúла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

285. *Біда з вовкулаком.*

Жив чоловік з жінков жито на полю і питайи сьи жінки: Шчо ти би робила, йаґби вовк прийшов до теби?

А вона кажи: Боронила бим сьи серпом.

А він кажи до нейі: Деб сьи вовк серпа бойав?

Жнут... жнут...' Пішов чоловік до льиса. Сидит... сидит в льисьі... дивит сьи жінка — литит вовк. Прилитьів до нейі, тай хочи йі вьисти. Тогди вона його серпом по голові. Він до нейі — вона знов серпом. Зачила кричити, позбігали сьи льуди, тай вовка відігнали.

Тей знов нима — нима... дивит сьи — іде йі чоловік з льиса. Дивит сьи жінка — такий чось чоловік покровавлиний... кров тиче... Питала його: Шчо то такойи йи?

А він кажи: Ньиц!

А вона потому сьи дивит... доміркувала сьи, де вона його вдарила, дивит сьи, шчо всьі знаки, шчо вона в него трафила йи, і мусьів сьи признати, шчо то він був.

Зап. 1902, від Василя Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

XI. Відьми і чарівниці.

286. *Як пізнаєть ся чарівницю?*

Йак мо́жна чаріўни́цьу пізна́ти? Йак сьи на вили́ки пу́шчиньи ро́бит пироги́, пе́рший собі пиріг назначи́ти, на́й сьи звари́т. Йа́к сьи зва-ри́т, поста́вити го на бо́ўдур на́й засхне́ і то́го дньа зачи́ти собі оси́-ковий столе́ц роби́ти. І так чи́риз вили́кий піст шчо дньа хоць раз ко́ло не́го ко́ўтнути, шчо́би го на вили́кдинь закінчи́ти. На вили́кдень ра́но на слу́жбу бо́жу ўзьити той столе́ц і так схова́ти, шчоби́ го ньіхто́ ни ви́дыіў. І прийти до сьвито́йі божни́цьі, ста́ти собі на той столе́ц, а пи-ріг ў писо́к. Буде́ ви́дыіў ўсьі чиріўни́цьі. Кажда чаріўни́цьи буде́ ма́ти скопе́ц і цьіди́лко на голові.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

287. *Три відьмі на фіґурі.*

Іду́ с Коростьє́тина від лыісни́чого, ди́ўльу сьи, три ба́бі ла́зьи по фіґу́рі до гори́ нога́ми, а ў доли́ну голово́ў. І сиди́т дво́йи дыіти́й таки́х, по два ро́ки мо́жи ма́йут, або по три. Ко́ло фіґу́ри позаби́ваньі палы́ і ўўйе́заньі два шну́ри на о́хрест. Беру́т вони́ йе́дну дити́ну і во́дьи по тих шну́рах. Беру́т дру́гу дити́ну, зноў по шну́рах во́дьи. Йак ўже пе-ре́лыізут ўсьі три — го́льі — йак во́зьмут сьи би́ти ўсьі три, ви́біўт сьи, ви́біўт і тогди́ таньцьу́йут. А ко́ло ме́ни буў пес льеґа́вий, шчо ми па́ньі дала́, аби́ йа з ним ходи́ў по лыісьі. Ка́жу йа до пса: Тра́фіш! Бие́рж ґо! — А той помуркотыіў тай бе́з ове́с тай до до́му. Коли́ він

пішо́ў, тогди́ йа пішо́ў на грани́цьу від Зада́рова. Прихо́джу — маўйем ґвер на со́бі — бе̨ру́ ґвер тай ви́стрілиў йем до гори́. Тогди́ коростьє́тиньска пішла́ грани́це̨ў, ла́заріўска бе̨з овес побігла́, а зада́ріўска до ме́не̨ ле̨тит обцес. Прильітайе̨ до ме́не, а йа йійі лап за ру́ку, тай злапа́ў. Ка́жу: Ти шчо за йе̨дна? Ди́ўйу сьи, а то Йіва́ниха, вітова жінка. При́віў йа йі до ха́ти до сво́йі, го́лу, вона́ тримайе̨ шма́тье̨ ў рука́х, а жінка йак скричи́ла! Допіро вона́ миньі ка́жи: Пан Косьінський! пустьіт ме̨не! — Йа ка́жу: Йа му́шу вас до па́ньі заве́сти! — Ме̨ньі па́ньі ньіц не̨ вро́бит, бо йа не̨ ўче́на, йа родови́та. Тьілько ме́ньі зро́бит, шчо мій чоловік вітом не̨ буде́. — 'Але̨ жінка зачи́ла ме́не просити, свари́ти, тай йа йі пусти́ў, тай так вона́ ўбрала́ сьи тай пішла́ до до́му.

Зап. в червни, 1902 р., в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

288. Сварка відьми з відьмою.

Бу́ла дру́га ў Зада́рові відьма, уче́на. Ма́ла дьіўку й хло́пцьи. Той хло́пиц пішо́ў ў сусьіцькі кукуру́дзи, ўлома́ў кукуру́дзи, а йе̨го́ сусьід злапа́ў. І привіў то́го хло́пцьи до віта, а віт даў йе̨му́ пйе̨ть різок за тото́. А тота́ йак спрова́дила на не́го град на дру́гий день, кукуру́дзи ви́било гет до чи́ста. А вітиха йак спрова́дила на не́йі жи́би, то так стойа́ло за висо́ко, йак за́суў ў сьтьіньі. То вона́ сьи позатика́ла і позапира́ла та три до́бі с ха́ти не̨ ви́йшла. Аж йа йшоў до па́ньі, подиви́ў сьи на то́то і росповіў па́ни. Па́ньі прийшла́, подиви́ла сьи і написа́ла до Монасти́риск до се́ньдзього і до ксье̨ндза, аби прийіхали на комі́сьійу, подиви́ти сьи. Прийіхаў сеньдзьа і прийіхаў ксьондз манастирецкий. Зійшло́ сьи тогди́ дві се̨льі льуди́й, Красьі́йіў і Зада́ріў — то не̨ байка, то пра́ўда, справе̨дливе̨ — стойа́, цалко́м не̨ мо́жут дати́ ра́ди, ка́ждий сьи бойі́т. Аж буў ў па́ньі Ньі́ме̨ц, ште́льмах, то́му сказа́ли, а він ўзьиў той натьи́гач, шчо сьи натьигайе̨ обручі на бо́чку, прихо́дит, йде до тих жи́біў — а ту ўсьа комі́сийа на не́го кричи́т: Шчо ти, чоловіче̨, робиш, видиш жи то смерть твойа́! — А він ка́жи: Йа́ сьи то́йі сме́рти не̨ бо́йу, тра́ бабу поратува́ти. — Ўзьиў жи́бу, шчо стойа́ла ко́ло само́го засува, ў рошчі́н тай не̨се́. Йде ўпере́д, а жиби за ним ўсьі аж до Ли́пи (до води́); а та ўсьа комі́сьійа за ними. Йак він ту жи́бу ўки́нуў ў во́ду, так тьі ўсьі жи́би пішли́ за не̨ў ў во́ду. Допіро те̨пе́р тота вітиха спрова́дила на йійі дьіўку пси, тьілько йі опско́чут і обі́шчут йі подо́ти, по по́йас, а жа́дин ньі га́ўкне і то бу́ло до́ти, до́ки вона́ йі не̨ пе̨ре̨проси́ла, да́ли йі пси по́ки.

Зап. в червни, 1902 р., в Пужниках, Бучацького пов. від 72-літнього Ігната Косінського.

289. Пані відьмою.

Перед сьвітим Юром вийшла їдна пані на толоку. А то було ў ночи, ў піўночи. Тота пані, вона мешкає там, де Їдило, а вона має перец. А вона була чаріўниці. Там ўзела вона, підскочила три рази і зачила сьвестати. Як вже підскочила третий раз — перекинула сї ў суку. Потому ўзела і зачила літати по толоці на Березині з енчими чаріўницїма, а своє убране лишила коло їдної тополї, коло гостиньці. Еньчі чаріўниці так ї ўбране повалели, жи мусїла си потім еньче купити. А ў дванайцїтї годині запійаў когут. Всї чаріўниці ўзели еньчу постать і полетїли до дому. Так само ўзела й та чаріўниці. Вона ўзела, сїла на паркан ў Стасини і зачила гоўкати. А пеп Стасини ўзели й собі. А Стасина, той, жи поїхаў до Брадзилїї, ўзеў, вийшоў ў ґацях і ўзеў ї за руку і завіў до хати. А рано ўзела вона і ўтїкла до дому.

Зап. у цьвітни, 1902 р., Никола Козловський.

290. Братова — відьма.

Моя една братова була бідна, а друга богата. Тота богата, — чого буду ўкривати — була чарівниці. А братаничі ўсе сї сварили. Нїколи не мали с собою спокою. То раз чирівниці ўмерла дитина. Ўна злела метїль з дитини до флешкі, а на сьвітий вечір цїлком гола вийшла на двер тай пообливала тим метїльом обійсте та хату своеї братової. Від того чьасу нїчо ў хатї не могло сї утримати, анї курка, анї корова, анї конина, анї пїц. Що купит, тай то здохне. Братова війшла на біду. За то, як ўмирала, то страшно копала. Бичим голосом ревіла, нїхто до неї не міх приступити, а очи її так понабігали, як ґусїчі ейцї.

А що ўна була чирівниці, то кажут так: На велиґдень з процесийов нїколи чирівниці не обійде наўколо церкви. А я раз ўмисне глядїла за неў, чи піде разом з процесийов наўколо церкви... Тай не обійшла.

Зап. в грудни, 1902 р., в Дрогобичи, від Олени Мосяк, Вол. Левинський.

291. Непотрібний чин із відьмою.

До мого вуйка приходила відьма відбирати молоко від корови. Мій вуйко буў отвартий, хтыў її папеўни ймити. Хтос го парадиў, аби

ўзьнў сьльўбньі пирстиньі на сьльўбний очкўр на два кіньцьі, заўйизáти. Ўзьнў бóрону, сьіў за бóрону. Дúвит сьи, йде білий такúй хорт і стаў кóло хльівá, зачúў сьи огльидáти. Той ўзьнў тотú пирстиньі, кúнуў хóртови на шúйу, зробúла сьи кобіта, ўлáсна сосьíда йигó, кумá. І він зáрас з неў чин той робúў, жи нипотрéбний і дóти йі мордувáў, дóки ни призналá сьи, шчо онá йимý шкóду робúла. Робúла му шкóду на корóвах і на йигó майитку на ґрýнтьі, на збíжу. І кáжи: Чикáй, кýми, ўже тинéр ни будéш мáти жáдноиі хúби, пóки будéш жити.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

292. Як жінка відчарувала корову.

Прийшла йидна жінка, йак то на віночки нáворотнику назбирати. Назбирала того наворотнику (а то шче було дóсьвіта, до схіт соньцьи), а тота жінка видьіла, шо вона збирала той наворотник, ни сьміла йі ньіц казати.

Тей вона десь за дві годиньі іде корови дойіти; бире корову за цицки, а с цицок ни йде молоко, іно кров. Но тей вже зара пізнала, шчо то вона йі вже корóву збавила, али бире — радит сьи льудий, шó би робити. Льуди йі радьит — кажут: Ідьіт під йийі корову, набиріт того, на чім йийі корова лижит і піткуріт свойу корову і зара вам сьи молоко поверни. Али ідьіт досьвіта, абú вас ньіхто ни видьів навит на доровьі. Бо по вас хто вобачит, то корові ньіц ни поможи.

Али вона фстала досьвіта, іде, здибайи йі йакись на доровьі, тей вона сьи вже вирнула до дому. Дойіт корову, такой кров тиче. Фстала другий рас досьвіта — знов йі здибав — знов вона сьи вирнула. Стала знов досьвіта — іде, вже йі ньіхто ни здибав. Прийшла до тойі самойі чарівницьі, шо йі молоко відібрала. Лижит корова. Та корову зігнала, набрала того сьмітьи в запаску принесла до дому, взьила вогньу в миску, посипала сьмітьи на вогонь, піткурила корову і дойіт корову — вже ни йде кров, іно вже йде молоко. Тогди кажи: Господи, слава тобі, шо вжем свою працьу відібрала!

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від Ганни Феліцької, О. Деревянка.

293. Як ґазда відвертав чари від коров.

Робило у мене дві чьильидини коло ячменю. Я здоїв шість короў, зігріў ў кітлї. На той чьис прийшли вони д' хатї харчувати, тай пови-

діли цу бербеницу, шьо я маў ў ню сипати молоко зігріте. Вийшли они до роботи, а я зсипаў молоко ў бербеницу. Це дієло си до обід. До полудни молоко в бербеници зшитіло так, шо я си спудиў. Висипаў я це молоко дес, а на полудне прийшли они полуднувати тай я запросиў одну, здоїла три корові она, а я сам здоїў три. Спідиў я то молоко, зігріў, зсипаў ў бербеницу, тай передше випариў судину, тай до вечера зноў вигнало молоко з бербениці. Ў вечері я зноў висипаў дес молоко свиням, бо гидко було й дивити си на него. Випариў зноў бербеницу, тай вже не просиў нї ў хату, нї до помочи доїти, але набраў води ў коноўку, виніс з корити, пїс і не обзираў си, приніс до хати, поклаў на дошку, ни на землю, тай начир води мискоў раз з коноўки тай на відлеў усипаў ў миску кажучи: ни деветь; другою лижкою начер зноў з коноўки і на відлеў висипаў ў миску кажучи: ни вісім. — Так девитьма лижками деветь раз на відлеў відсипаў кажучи: ни деветь, ни вісїм, нї сїм, нї шіст, нї пйить, нї чотири, нї три, нї два, нї один. Потім у ту миску метаў девять раз вуглє (грань) і відгашуваў кажучи, нї деветь, нї вісім, нї сім, нї шість, нї пйить, нї штири, нї три, нї два, нї один. Тою водою побризкаў на відлеў корови, а вуглє висипаў ў воротях і почерес це вуглє перегнаў корови. — Тай відтак здоїў корови, зігріў молоко, зцідиў, всипаў ў ту саму бербеницу, тай молоко вже зсіло си, йик ўсе ладно. Так я відвернуў чьири від короў і направиў. — Але тельи таки минуло сьи зараз ў ве́чері; доки я попоїў, телє ссало; я повечьераў, вихожу, а теле вже готове лежит. — Так ўсе на тельити си вйшло. А то котрась з тих робітниць певно таке ўробила. Але з того чьису я вже ніколи такого ни пициў.

Зап. 1902, в Головах, Косівського пов. Л. Гарматїй.

294. Господар і чарівниця.

В котрімось то селї злапа́в ґоспо́дар чирівни́цю на сьве́та. Вна прийшла до стайнї, коровам молоко́ відбирала. Ґоспо́дар вийшов до ста́йнї, а вна цілком го́ла, як па сьвіт пусти́ла ма́ти. Він ї злапа́в, перевяза́в та трима́в. А вна зацїла сї просйти. Да́ла му десїть ринських, а той пустив ї та дав по́кі.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Кучиндиха, В. Левиньский.

295. Зловлена відьма.

Буў Іва́н ко́ло вольі́ў скарбо́вих, ко́ло віпасо́вих, з Миха́йлом Марйаше́м. Той Михайло ка́жи: За́ўтра Йу́ри, ходи́, Іва́ни, до ме́ни, буде́м почува́ти. — Прихо́дит Іва́н до не́го, навари́ла жінка пирогі́ў, сьіда́йут оба́, повичє́рили: Ходьі́м тине́р до хльіва́ спа́ти. — Ўвійшли́ вони́ до хльіва, посьіда́ли за две́рі, наси́паў він про́са, йак звикли на Йу́ра, аби відьма тото́ візбирала; йак візбирайи, то йі тогди́ во́льно молоко́ відобра́ти віт коро́ви. Льиг Іва́н тай спит, а Штифа́н закури́ў си тай сиди́т. Ди́вит сьи Штифа́н, йде кітка. Злапа́ў йі́йі до ру́к, про́сит сьи ў не́го: Штифа́ни, пусти мине́ і ни ка́жи ньіко́му, шчо схо́чиш, то буде́ш ма́ти. — Ньіц йа ў те́би ни хо́чу, тьі́лько хо́чу, аби́м знаў, шчо ти йи за одна́. — Йа́ сьи тобі ни призна́йу, бо ти пофали́ш сьи льу́дим, шчо ти мине́ йимнў, шчо йа йи відьма. — Ой ни ска́жу, тьі́лько йа хо́чу, шчоби́ ти ньіко́ли ни бу́ла ў ме́ни. — Йа ў те́би більши ни бу́ду, і хо́тьбис ни маў віт коро́ви лише́ фіст, то молока́ буде́ш ма́ти, кі́лько схо́чиш. Призна́ла сьи вона́ йиму́, шчо вона́ за одна́, Йусти́на Гу́цман і він йі́йі пусти́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

296. Відьмі залежить на тайні.

Пришла відьма до воріт. Так чоловік поклав борону на ворота. Вона собі ворота вітворила і війшла. Війшла до стайні — зарас зачела корови будити. Збудила корови — зачела доїти. Він лиш тим куріем з дзвона з ясел закенуў та ймив так. Увів ї до хати. — Вона си просила так, казала, шоп пустити, то буде чоловікови моло́ко ріками тиче, лиш шоп нікому ни уповідав. А він добри ї вібив, тримав до полудне, тей тогди пустив.

Зап. 1903 р., від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

297. Відьма в постати суки.

То йиде́н госпо́дар тут ў Пу́жниках, Хашче́ўский, маў шчось три коро́ві. 'Али він на Йу́ри ра́но ўстаў і ўзьнў соки́ру і йшоў собі ци до льі́са, ци дроў ўруба́ти. Ди́вит сьи, а з йиго́ ста́йньі вибіга́йи су́ка.

Той тогди́ туту́ соки́ру за неў ки́нуў тай скальі́чиў йі но́гу, тай собі пішо́ў, а-су́ка поскака́ла ў сило́. Прихо́дит до ха́ти пото́му, тай ка́жи до жінки, жи з на́шойі ста́йньі йака́сь ви́бігла су́ка, а́ли йа йак ки́нуў за неў соки́роў і роски́ў йим йі но́гу. — А жінка ка́жи: Хто зна́йи, шчо то за су́ка? Чо́ вона́ ма́ла йти до ста́йньі, йак ста́йньи за́пирта. — Пару день слу́хайут, а то йіх сусьі́да, Карпіньска, скальі́чина ду́жи на ру́ку. По тьім вони́ дьійшли́, шчо то ни бу́ла су́ка, тьілько тота́ сусьі́да, котра́ сьи до́ўший чис на ру́ку гойі́ла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

298. З собаки відьма.

То буў такьий хлоп і раз рано ўстаў він і йде по-над воду і зобачиў, шо ходи йакийсь пес; а то ще було перед сходом сонцьи і він вачьиў кричьити: Гутю! гутю! і йак маў йакогось костура ў руцьі і кьинуў за тим собакойу. Собака скочила ў воду, тей переплила на другий бік, тей зробила сьі кобіта з нейі тей кажи: Овва, і шось ми зробиў? Тей забрала сьі і пішла, і то була відьма.

Зап. в жовтни, 1903, від Б. Адамовича, в Камінці Стр. А. Веретельник.

299. Відьма в постати свині.

Шли мама, дивйит сьи, біжит йакась свиньа. Перебігла коло них тей прибігла до тойі сосьіди, де вони йшли. Тей тота свиньа хтьіла хлопцьі покусати на подвіру. Хлопцьі скричили: А цьу, а цьу! Тей злапали туту свиньу, привели до сьіний і кажут: Будем різати свиньу! Кажи хлопиц до хлопцьи: Йди за коритом. — Принесли корито, бирут, роспальуйут ф пйицу, грійут вокріп. Ўтворили хату. Вокро́пи скіпайут і та свиньа вже так тихенько сидит. А шче фпирет, закім мали палити, то врізали кавалок вуха. Е, пішла свиньа за двері. Дивйут сьи — стойіт жінка. Так вони зобачили жінку, здивували сьи, шчо жінка биз вуха. Пішли, шукайут свиньі — нима. А та жінка просит, шчоби йі випустити. І вони подивили сьи, шчо за йидна, посьмійали сьи і випустили йі. Потому туйу жінку називали: „Чарівницьи", „Свиньа биз вуха".

Зап. 1902 р., від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

300. *Підкована відьма.*

То ў йидньім сильі ў дворі служиў пастух коло короў і він коло тих коровіў заўжди ходиў і нучуваў там 'Али на Йури дивит сьи, приходит кобила до стайньі мижи корови. Той тогди ўзьиў кобилу за гриву, пирикидайи ногу биз ньу і сьідайи (вітчинйў ногу тай так пирикинуў — зам. Філька), йіди просто нейоў до скарбового ковальи, ў ночи і кличи його: Йівани, Йівани, ўставай. Пан казаў, абис ту кобилу окуваў на рано. — А він кажи до него: Привидеш рано, тай йа ти окуйў. — А той кажи: Куй зараз на ўсьі штири ноги, панови кончи траба. — Той ўстаў, розьіґріў вогонь, ўзьиў пітковии і поприбиваў до ўсьі штирох ньіг. Той привіў кобилу коло стайньі тай пустиў. Дивит сьи, а кобила йде ў сило. Той тогди вирнуў сьи, почуйи до диьи. Рано приходит до дому на обід, поглидайи сьи, його сусьіди десь ни видно. Приходит він потому на вичеру, то самош так. 'Али другий день йак прийшоў на обід, пішоў до сусьіди чось там жичити. Приходит до хати, а сусьід лиш сам сидит ў хатьі. А він тогди питайи сьи: Куми, а кума де? — А вона с печі вітзивайи сьи: Ай, кумочку, тай ви ни знайите де? — А він тогди дивит сьи на той піч тай кажи до нейі: Віткиж йа можу знати, де ви? — А чумуж, йак йисте мине тойі ночи кували? — Ба, кажи, то йа вас? Йа ни вас, йа кобилу. — Ай, кажи, де кобилу, дивіт сьи на руки, йак ви миньі поприковували? Бутьте, кажи, такі добрі, роскуйти мине, най йа ни сиджу на печи. — Таж йа, кажи, ни коваль, абим вас роскуваў. — Йа сьи пирикину ў кобилу, а ви мине видьіт до ковальа до того самого і аби мине роскуваў. Шчо схочите, то йа вам за тойи винагороджу. — І роскуваў йі коваль і вона потому гойіла сьи доўгий час.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

301. *Відьма кобилою.*

В одпім місьті жив кравець такий хлопський. А майстрова була чирівниці. Рас чилєдник вибирав сї на село на роботу від того кравця. А майстрова знала о тім. Тай що вна вробила? Як вже чилєдник був за містом тай так випало, що серед півночи йшов дорогов через лїс. З одного боку лїс і з другого боку лїс. Як прийшов на роздороже, дивит сї, а серед дороги стоїт кобила. Він сї настрашив, бо не знав що то за біда. 'Але перехрестив сї тай йде далї. Вже близько кобили, а кобила до нього тай не пускає. Він що робити, вже му всьо єдно,

вискочив на кобилу, тай їде з нев в село. 'Але бо то кобила не хоче їхати. Він бичовцем кобилу по хребті тай поїхав. Входит до села тай просто до ковалє. Будит ковалє: Вставай, кілько хочеш, то дам ти, підкуй ми кобилу. А она була не підкута. Підкув коваль кобилу. А чиледник підкуту кобилу пустив. На другий день майстрова стогне. Дивит сї, а майстрова на руках і ногах має прибиті підкови.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Ів. Бориславського, В. Левинський.

302. Відьма ситом.

Чарівницьі відбирайут коровам молоко, чирис тойи траба корову піткурувати. Вона часом пирикини сьи ф сито так, жиби йі ньіхто ни пізнав. А йак хто возьме то сито до хати і буде тримати три дни при кобици, то воно зробит сьи бабов і дасьць тому, шчо він схочи, жиби йно йі пустив.

Зап. в Будзанові, О. Деревянка.

303. Як роздобути багато молока?

Быў йидéн Ньíмець і пішóў ў ньімéцькый край, ў Ньімéшчину, і зайшóў до Ньíмцьа нá ньіч. 'Али тотó бы́ло пéред Йірйом. І бы́ла там стáра Ньімчи́ха. І він спаў, а ўнá си простерла на зéмльу хýстку і шчось над неў ворожи́ла; мóвила: С кýждойі хы́шкы по ли́шцьі! — 'Али дéсь пішлá, мóже то дивйти сьи по звіздáх, а тот Ньíмець сьа схопи́ў, тай тóйі хýсткы кýсень ўдер собі і льіг зноў. Ўже ўвійшлá, тай не ўважáла на тотó, жи він ўдер. І він сьа вернýў домíў, ўзьаў тотý, кýсень, хýстку, простéр собі десь там на зéмльу і мóвит: С кýждойі хы́шкы по мы́сьцьі! — Йак зайшлá сметáна йíхати, найíхала пóўну хáту; і то не же' бы́ло де потóкмити ў хы́жи, áли лопáтами выгортáли на двір з хыш. І днесь ў нас сут шчэ такí, ў Ньíмцьіў, жи знáйут тотó, жи шче тьíлько молокó майут, йак вóду.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

304. Як чоловік доїв терлицю.

Буў чоловíк і жíнка. І йак вонá пішлá до міста, росказáла йимý, шчоби́ надойíў молокá. А він вітповíў: Звíтки надóйу, йак нимá корóви?

— А вона́ йиму́ ка́жи: Коби но́ги та ро́ги, а молоко́ буде́. І каза́ла йиму́, аби́ дойі́у те́рлицьу; най ви́тьагни кіло́к з мечка і спростуйи ва́місьть дьійо́к, та най дойі́т. — Йак зачина́у дойі́ти і каза́у: Дьій сьи, молоко́. А йак покида́у, то маў каза́ти: Застанови́ сьи, молоко́. — А він забу́у, шчо вона́ йиму́ росказа́ла і ни знаў застанови́ти, то молока́ набі́гло до ве́чира, за́ким вона́ прийшла́, піў сьіни́й, жи ни було́ де ста́ти. Йа́к сьи сусьі́ди довідали, то ўсьі сьи позбіга́ли і віт то́го чису́ зна́ли, жи вона́ відьма, жи віт ўсьіх коро́у молоко́ вітбира́ла і до сво́йі стьига́ла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

305. *Молоко в обрутєнцї.*

Раз ви́гнав у нас (в Нагуєвичах) господар на Юрє свої ко́нї. Ди́вит сї, а на толоцї чирівни́цї с кінцє́м тай цїдилцє́м збира́є росу́ тай все: Мій хосе́н, мій хосе́н! — Хлоп взєв тай відпу́тав ко́нї, взєв обрикінке́ тай зацє́в волочи́ по траві. Прийшо́в до ха́ти, повісив обрикінке́ на стїну́, а з них молоко́ тече́. Що то він то́го молока́ назби́рав то страх! А лю́дьом всім пока́зував на по́каз.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Лялюка з Нагуєвич, В. Левинський.

306. *Як Жид зробив збитка відьмам.*

Раз повиходи́ли чирівни́цї на то́локу на Юрє тай збирают росу́. Як натрафє́ї на коро́вєчий сьлїд, то все цїди́льцє́м та скопцем ма́хают тай говорят: Косе́н, косе́н... Так йі́дна була на їднім кінци толоки, а друга чирівни́цї на другім. Тай чути все по то́лоцї: Косе́н, косе́н. А вийшов Жид з корчми тай під корчо́м на толоцї став паску́дити. Як увидів чирівни́цю тай як почув „косе́н, косе́н“ тай собі: Та возьми си і мій косе́н! А сам забрав сї до корчми. Зди́буют сї обі чирівни́цї тай єдна́ дру́гій ка́же: Та моє, ка́же, молоко́ таке́ смердє́че, що не можна сї нахили́ти, то певне ти менї таке зроби́ла. Тай сї зачіли обі свари́ти. А тото́ ви́пеп був Жид.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Івана Боориславського, В. Ле́винський.

307. *Як наймит викивав відьму.*

Була йидна чарівницьи, тай вже її фстидно було самі йти пожиток збирати, бо її льуди вже знали, та вже кричили за нев. Али вона попросила наймита свого, аби наймит пішов, та йійі пожиток збирав до йійі корови. Наймит кажи: Добри, ґосподини, — йа піду — скажіт миньі, йак вогорити — йак шиптати? — Вона йиго збудила досьвіта, до схіт соньцьи, дала му ко́су в руки, тей кажи: Йди там на туйу лонку тей во́зьмиш ко́су в руки, тей все жибис казав — шо шарпеш косов, тей скажиш: Семисіл по сьім пожитків до нашойі корови: — А наймит кажи: Добри, добри! Йа так скажу! — То все, жибис так казав по три рази.

Али наймит ни дурний. Шо потьигни косов тей кажи: Се́мисіл по сьім псів до нашойі корови... і так сказав три рази. Приходит до дому, поставив ко́су на кілок. А шчо, кажи ґосподиньи, казавис так, йак йа казала? — Айа!... Йдьіт миньі дайти йісти, бо йа вже йісти хочу! — Ше наймит ни повобідав — литьит псп, йак скажены — просто до корови. Корову розжерли, розірвали. Ґосподиньи стала тей кажи: А то шо сьи стало? А тиш, кажи, йак казав? — Та так, ґосподини, йа́кисти ми казали — — казалисти ми: Семисіл по сьім псів до нашойі корови; йа так казав. — Йа тобі казала: Семисіл по сьім пожитків до нашойі корови. — Йа був спійчий — йа ни чув — йа ни зрозумів добри.

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від Ганни Феліцької, О. Деревянка.

308. *Як парубок їздив за відьмою.*

То йідин парубок служиў ў йідпойі богатойі ўдови, шо була відьмойу. Рас ў почи ни міг він заснути і диви цьі, а та ўдова ўстала, пішла до припічка, ўзьала там йакойісь масти, підмастила сьи і фйу: сьіла на коцьубу тей пойіхала ў комин. Тей той парубок ўстаў, вишукаў ту масьць, підмастиў сьи, ўзьеў лопату, сьіў і сибі пойіхаў ў комин. Вийіхаў на двір, тей йіди ў повітру, аш прийіхаў за село па границьу. Диви цьі, а там поўно аш чорно тих відьміў. А та йиго кажи до него: А ти чого прийіхаў тут? — А він ньіц. Тей вона посадила йиго на терлицьу тей він не хотьичи зачаў казати: Ди-ди, диди! Диди-диди! — Тей пойіхаў на терлицьі аш до дому. Прийіздит, а тут пес

вискакуйи з за плота і ўкусиў його і він заслап с того і лижаў шось три місьицьі і потім та баба ни хтьіла його більши ўзьати па службу.

Зап. в червни, 1902, від Бартка Адамовича, в Камінці Струмиловій, А. Веретельник.

309. Пострілена відьма.

Набішка Гулька з Браташіў, то таки була відьмойу і чаріўницийу. Раз мойі тато пішли ві стрільбойу на попову і заблудили в Теребільских лозах і блудили і блудили, аш нарешть вийшли на поле і дивльи цьі, стойіт білий пес. А вони крикнули: „а тю-га!" і стрілили до нейі долом зайачим шротом, бо сподьівали сьі, шо то не простий пес. На другий день пішли вони до Гульки, аш приходьит, дивльи цьі, а Гулька на пйецу лижит. А дочка йі кае, шо мама ўпали і руку збили. Шось за тиждинь пішли до салагуба, дали му пйатку і він сказаў, шо він дубоваў з Гульчинойі руки шріт. І тогди знали тато, шо Гулька праўдива відьма.

Зап. в липни, 1902, в Сільци Бельк., Камінецького пов. від Михалка Горобця, А. Веретельник.

310. Як парубок спалив відьму.

Ў йидньім сильі було дві відьми: йидна мáла сина, а друга ни мáла дьітий. Просила вона тóйі стáршойі, шчоби йі пустила сина ў служ́бу. А він йак стаў служити і дужи підўпаў на сильі і пожóўк на тварі. А відьма пізнáўши по своєму синови, бо вона сама на тьі дорóзьі, жи так чарувáла і зачила питáти: Шчо тобі такóго? — А він вітповідáў, шчо йиму дóбри. Вона йиму дайи стáтком йісти і пити. — А мáма вітповіла: Шчо с тих добиткіў? Она на тóбі йіздит по границьох; сама сьи обиртáйи ў козака, а тибé ў коньи. — Зробила сьвічку з умирлих з лóйу, шчоби йі пітпалиў, йак буде сьи шихувáти на ньім йіхати (то пéўно, жи то було на сьвитóго Юрого). А йак сьи злáгодила до обйізду границь, то він йі тоў сьвічкоў спалиў, шчо на рáно ни знáли, шчó сьи з неў стáло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

311. Відьма, призвана чарами.

Господар сельанин тримаў собі корову. Али ў йидньім часьі наґли молоко сьи зьвісувало, а ў рештьі і корова ни хтьіла го давати ўже, котра до тих час много і файного молока давала. Думайи він, шчо с тим робити, шчо при корові ньікого ни злапаў і наґли зьвісувала сьи. Довідаў сьи він о йидньі ворожцьі, котра згадувала, шчо кому сьи зле де стало і ўдаў сьи до нейі. Оповіў брак корови свойі, а вона му на тото вітповіла: Твойа корова звісована від йидньойі чиріўницьі, али йа тибе поўчу, шчо майиш зробити. Возьми кусинь полотна сирово і деўйить шпильок і рано аби жінка ў горньити варила, а ти абис сьи скриў на обісьтьў і абис пильнуваў чиріўницьі, бо коли буде кипіти полотно йі шпильками, то вона мусит прийти на твойи обісьтьи і конечни шчось мусит узьити. Отжиж той господар тойи ўсьо учиниў. Наколи кипіли шпилькѝ с полотном, прибігла чиріўницьи і спіт шопи витьигала скрутиль соломи, шчо була заткана дьіра від завіву сьньігу. А господар скриў сьи ў стодольі сь цьіпом і читуваў на туйу чиріўницьу. Наколи спіт шопи скрутиль соломи тьигнула, вихопиў сьи ґосподар с стодоли і чиріўницьу цьіпом почистуваў так, шчо аж ўпала. І ўзьиў, кинуў йі ў воду і кажи: Доти будеш мокнути, доки миньі сьи молоко ни верни. — Прирікла му чиріўницьи ў водьі, шчо молоко прийде на місци і більши шкодити ньіц ни буди йиго корові, лише аби випустиў йі з води. Випустиў господар йійі і корова молоко назад давала, йак і передом.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

312. Відьми позгонювані до хати.

Йак йа буў ў Тоўстобабах ў ковальи і робилисмо ў кузьни, прийіхаў хлоп с Кіньчик з роботоў. Йак скінчилисмо роботу, приньіс той ґосподар могорич; сьіли ми ў хатьі і зачили пити той могорич, а майстрова дайи закуску і скаржит сьи, жи хтось попсуваў йійі корову і нима молока. Пирит часом корова сьи дойала дужи красно, а тинер трудно до нейі приступити. Йак той ґосподар тойи вислухаў, приобіцьиў йі ў тьі хвили ўсьі чиріўницьі скликати до йійі ўласнойі хати. І казаў миньі принести с кузьньі долото. Йак йа приньіс долото до хати, ўзьиў він йиго від мени, обійшоў з ним три рази надокола колиски, ў котрі лижала маленька дитина. Шчо він шиптаў, то того ни знайу, бо шиптаў

потихо і застромиў долото ў колиску дитиньі ў ноги і тогди сьіў дальі до могоричу. Зачинайим пити дальі, шче ни ўстиг майстир нальльати одну норцийу, йак приходит одна баба і питайи сьа, на шчо тото долото він там ўстромиў; кажи, шчо вона йиму ньіц ни винна і най він йійі ни виславульайи поміж льуди. Шче вона ни скінчила свойу бесьіду, йак зачили сходити сьа більши і зачили просити, аби він йіх пустиў І зноў кажут, шчо: Ми тобі ньіц ни винни, ни чіпай жи нас і ни виславульай нас, шчо ми йист за йидньі, аби льуди потьім нас ни чирнили. А він йім на то вітповіў, жи доти йіх ни пустит, доки ни посходьит сьи ўсьі, кілько йіх йи тутка ў сьім сильі і ни приобіцьийут, шчо більши тому ковальови шкодити ни будут. Йак посходили сьи ўже ўсьі і зачили йиго сильно просити і обіцьили, жи більши шкоди жадноьі ни понисе с коровоў, тілько жиби він йіх пустиў. Він тогди вийниў долото с колиски і ўсьі з виликоў подьакоў поросходили сьи до дому.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

313. Що дїєть ся з відьмами на другім сьвітї.

Знали сьи йидньі свати чириз други сило: йидньі були ў йидньім сильі, а другі ў другім. Йидна сваха мала сина, а друга доньку. І йак прийшла на празник до тойі, шчо мала доньку і ўздріла ў тойі багато набілу: молока, сира, масла і казала свому синови, шчобі сватаў тойі відьми доньку, шчоби й ў нас було тьілько набілу, йак там. А йак сьи дьіўка віддала на други сило, та йак ни було набілу доти, так і потому. А тешчи нагнала йі до свойі мами, шчоби йі научила, аби й ў нейі було тьілько набілу, шчо ў йійі мами. А йійі мама ўзьила багато сира і масла і закликала доньку і свойу сваху, дончину тешчу і кинула на стаў сир і масло. Йак сьи злетьіли ўсьі горобцьі і йашчірки, й риба, шчо тьілько було ў водьі і на водьі, і то ўсьо розривали сир і масло. А відьма кажи: Ни лакімти сьи на чаріўництво, бо так на тамтьім сьвітьі будут ваші души розривати.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

314. Гуцул відьмак.

Ішоў Гуцул раз до Братишива до йакойіс ворожки, жи му зле ў дома ў спокойу. Здибаў сьи з ним йидеи чоловік і казаў йиму: Вирни

сьи, бо йійі ўже нима́, бо вна́ ўме́рла ў тім ро́ку самі́м. Ожи він росповіда́ў. то́му чоловікови, йа́к сьи завирнўў до до́му, шчо маў ў до́ма за неспокій, бо той чолові́к пита́ў сьи йиго́: Шчо́ ти так, чолові́чи, хо́диш по тих ворошка́х? — А він ка́жи до не́го: Йа ўже так три ро́ки хо́джу. Таке́ ма́йў нишчі́сьтьи ў до́ма, шчо ни мо́жу ў до́ма бу́ти. І майітний йим, шчо́бим шче дру́гого запомі́г, а йидна́к про те мушу́ запомага́ти ворожби́ти тай ворошки тим майи́тком, шчо ми мі́й брат даў. Мі́й брат буў ду́же вили́ким плане́тником і знаў на́віть, коли́ ўмре. І каза́ў до ме́ни: Бра́ти! Йа́к ми зро́биш ту во́льу, шчо йа тобі́ ка́жу, то бу́деш маў ца́лий мій майе́ток, зоста́вит сьи тобі́, бо йа бу́ду то́го і то́го дньи ўмира́ти. — Чуму́ йа тобі́, бра́ти, бим ни зробйу́? Скажи́ж меньі́, шчо? — Йа тобі́ ска́жу. Йак йа ўмру, то ў тьі хви́ли засьві́тиш трі́йцу і мине́ оцирклькуйиш надоко́ла тоў трі́йцуў, тай ми ньіц ни бу́ди. І більши ньіц ни ма́йиш до робо́ти. Аби́с ни бойа́ў сьи, бо до те́би буду́т йти ко́ти ру́зьньі, ми́ши, звіри такі́ буду́т напари́ти на ха́ту, змий така́ йскри буде́ пуска́ти вогньиньі́ с пи́ска, а ти аби́ сьи то́го ни страха́ў, лиш тьі́лько трі́йцуў миьи оцирклькуйиш і ни бій сьи то́го ньіц. І так са́мо ў це́ркові, йак мньи возьмут до це́ркови, жибйи́м ца́лу ньіч лижу́ў, а ти́ ко́ло ме́ни му́сиш сидьі́ти. Тобі́ буде́ напари́ти, ті шата́ни, здава́ти тобі́ сьи буде́, жи то вали́т сьи це́рква, а́ли бі́льши ньіхто́ ни бу́ди видьі́ти, жибй хто буў, лиш тьі́лько ти. Дру́гий день ра́но йак мньи возьму́т до гро́бу, то ў гро́бі оцирклькуйиш мине́ тоў сьві́чкоў і зро́биш собі́ таку́ бу́тку над гро́бом і буде́ш сидьі́ти там; то тобі́ буде́ сьи пока́зувати ру́зьний вого́нь, голоўньа́ми ў те́би буде́ кида́ти, ру́зньі ко́ньі буду́т на те́би литьі́ти, а́ли жи ти аби́с сьи ни бойа́ў, бо йа́к би́с вітступи́ў від ме́ни, то́ би шата́ни мине́ рва́ли ў повітьу по кава́лку. І пото́му підиш собі́ ра́но до до́му. — І той брат так зробйу́. Відбу́ў свойу слу́жбу, прихо́дит до до́му і йиго́ сьи жі́нка питайи: А шчо́ там бу́ло? — А, ка́жи, шчо, пу́джило мньи, ка́жи; жінко, йак би́с відьіла, то штирма́ кіньми на ме́ни накува́ли йакі́с пани і так бли́ско, тай ни можи віскочити; вогне́м ў ме́ни кида́ло, иси ру́зьньі на ме́ни литьі́ли, ца́лу ньіч. 'Али йа сьи ньіц ни бойа́ў і Бо́гу дьйкувати відбу́ўйин свойу слу́жбу. До пи́йтого дньи жі́нка му ўме́рла. Ожини́ў сьи він з дру́гоў, так са́ми й з дру́гоў пожи́ў шчос мі́сьиць і худо́бу му души́ло ў ста́йни, рі́чи йак си поспри́туйи, то́ му пороскида́йи ўсьу́ди. Йак льи́жи спа́ти, то́ му две́рі підо́при — до́ста му роби́ло збите́чни ўсе. Він ўзьиў тай ў дру́ги мі́сци сьи побудува́ў і так са́мо ў дру́гім мі́сци. Стра́тиў сьи той ґоспо́дар, посьви́шчуваў, то служби́ найма́ў, ньіц му то ни помага́ло; аш та́кі му́сьіў піти́ той ґрунт, то́го плане́тника, на ворошки і на ворожбити́ і ньіц з не́го ни бу́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука

315. Як зять доїхав кінця тещі-відьмі.

В єднім селї була вдова́ чирівни́цы. Ма́ла єдина́чку та єдинака́. З дру́гого села ходив до тої єдина́чки парубок на зальо́ти. Ходив доти, аш сї оженйв. Як же сї оженили, то якось разом мешкали у вдови́. По якімось чьисї́ жінка попа́ла в те́жу. Стара́ чирівни́цї і жінка спа́ли в ха́тї, а єдина́к і зять пішли до стодо́ли. Зять знав, що стара́ чирівни́цї. 'Але чирівни́цю не мож підгледі́ти, бо вна ва́раз чоловіка зачу́є. Тре́ба ви́копати де́рна з землї, накри́ти тим де́рном го́лову тай так мо́жна чирівни́цю влапа́ти при робо́тї. Ви́копав зеть де́рна, поклав на го́лову тай підійшов під вікно тай сї ди́вит: Жінка на ліжку сто́гне, а стара́ трима́є в рука́х дити́ну. (А то вже дити́на народи́ла сї). Положи́ла дити́ну на ла́вку тай ка́же до дити́ни: Перелети́ по́ле! — А дити́на з ла́вки на ліжко лише́ фіть. — Перелети́ по́ле! — А дити́на знов з лі́жка тай на ла́вку фіть. А зеть сї на всьо ди́вит. Але зна́єш, ка́же стара́ до жінки: Ма́ємо, ка́же, нове́, то мусит піти старе́, му́сит бу́ти твому́ чоловікови смерть... Але до́нька, ні́би жінка, про́сит: Та да́йте по́кі чоловікови, він таки́й до́брий. — Но, то син му́сит піти́ — ка́же стара́ чирівни́цї. (А у чирівників таке́ є, що як нове сї наро́дит, то старе сї тра́тит). Я оберну́ сї в кі́тку тай піду́ до стодо́ли-та му виссу всю кров... Як тото́ почув зеть, тай шусьть до стодо́ли та́ки з де́рном на голові, бо так го чирівни́цї не уви́дит. Тай сї ди́вит, що то бу́де. Аж ту двері від стодо́ли скрип. А в пери́ло кітка ско́чила. Як чипи́ла сї за пу́пець зуба́ми, то сса́ла кров, сса́ла, по́ки не ви́ссала. Як вже ви́ссала, пішла назад до ха́ти. А той сини́ще так йойкає тай йойкає в стодолї — у́мира́є. А зеть з де́рном знов під вікно́ тай знов ди́вит сї, що то да́лї бу́де, яки́й то́му коне́ць. Ди́вит сї: Стара́ чирівни́цї, як не зачне блюва́ти кро́вю. Ви́блювала всю кров. Як ви́блювала, то взела́ муке́, заміси́ла ті́сто, зроби́ла пля́цок, та ки́нула у пец. Як то у́ви́дів зеть, за кля́мку тай до ха́ти. — Ну, слава Бо́гу, щос злегла́, а як, ци ле́гко ти було́? — А жінка ка́же: От як звича́йно. А він все сї дивит, то на стару́ позира́є, то у пец. Як сї стара́ відверну́ла, а він с пе́ца пля́цок хо́пнув, тай під полу́ та до стодоли — втікай. — На, ка́же, встава́й, їч свою́ кров! — Став син їсти той пля́цок, тай поволи прихо́дит до се́бе. 'Але зеть де́рно на го́лову, тай під ха́ту. Прихо́дит під ха́ту, а стара́ чирівни́цї сї роспина́є. — Диви́ сї, ка́же до доньке́, мо́же він, він ні́чо́го не ви́нен, у́ви́дів пля́цок тай хо́пив. 'Але за то він му́сит згинути. Ти буде́ш вітро́м, а я буду́ вилами. Поїдемо з ним по пшени́цю. Як сї ста́не, так сї ста́не. — Ране́нько, шче те́мно було́, вхо́дит стара́ до стодо́ли тай будит: Вставайте, поі́дете в поле по пшени́цю! — Як ї́хати, то пої́демо! — ка́же зеть. — Прила́див фі́ру, тай

сокéру за ремінь. А старá чирівиици кáже: Та сокéру лиши в хáті, там сї нам не придáсьть; на що тотó бéреш, лі́пше в хáтї лиши! — Та чомý, мáмо, сокéра в пóли то вдасьть сї; мене вовки́ напáдут, а як сї от сорóчка злóмит, то трéба затесáти. — Поїхав. Їде він, їде, аш ту схóпив сї вітер, дýє, аш страх. Той не мóже на вóзї устóяти. Він ви́дит, що си не дасьть рáди, шчо мýсит впáсти, чіпи́в сокéру зза ремéне. Тай як пáдав, та в ви́ли чах сокéров, а ви́ли на двóє. Тай вітер нарáз устáв, всьо ути́хло. Привіз він вже пшени́цю, зложив у стодóлї, тай вхóдит до хáти. Дивит сї, стара на лáві лежи́т така закервавлéна, цїла в крóви тай тéжко стóгне. — Ходи́, вставáй, кáже до жінки, поїдемо по лїкаря́! — Жінка встáла, взялá дити́ну. Чоловік прилáдив фіру, спакувáв всї рíчи, посади́в жінку з дити́нов, запрєг кóнї, свиснув бичóм тай поїхав в своє селó. Нáд'їхали над рікý. — Злїзáй, кáже, бери́ дити́ну та посади́ ту на берегу! — Жінка мусїла так зроби́ти, бо так чоловік сказáв. Лиши́ла дити́ну, а самí переїхали на другий бéріг. Як переїхали то він до жінки: А ну, перелети́ полé! — А жінка в плач, бо забýла чирувáти. Дáлї си нагадала та до дитини: Перелети́ пóле! — А дити́на через вóду фіть. — То так? Так тї старá научи́ла? — Як хопив ї, як зацєв обертáти в своїх рукáх, то кров з нéї теклá, так бив. — Що він робит? Казáв сї жінцї висповідати, дити́ну охрести́ти, сам при сповіди о всїм кьсондзови сказáв тай так всьо очи́стив. Потóму вни ще дóвго жи́ли, дóбре їм булó тай всї люде їм зави́дували.

Зап. в сїчни, 1903 р., в Дрогобичи, від Івана Бориславського, В. Левицький.

316. Королївна-відьма.

Буу ў йидныíм крайý корóль і маў йидну́ донькý, шчо булá с прирóди запрáўлина злим дýхом і мýсыла з зли́ми дýхами від лыт дванáцыіть шчо нóчи бáвити сьи. Булó тотó королéви дýжи неприйимно, йак він ви́дыіў, шчо йигó донькá кáждойі нóчи десь на забáву на йакýсь відыйдé вікнóм з замкнéного палáцу і кáждойі нóчи до дванáцыитойі годи́ни дéсыіть пар чиривикіў ростаньцыýйи, а він ни знáйи де, с ким і йак. І ў жáдин спóсыіб ни міг сьи від нéйі тóго довідати. Ви́дыіў корóль, шчо йимý тотó ни прийимни, шчо він ни знáйи, де йигó донькá і с ким шчо нóчи сьи забаўлыйи, постановиў кáждойі нóчи дáти жóмньира на пост від диўйáтойі до дванáцыитойі годи́ни ў йійі ўлáсьныім покóйу, де вонá спáла, аби він йійі допільнуваў, де вонá хóдит і с ким сьи так забаўлыáйи. Даў сурóвий нáказ, жи йак жóмньир допільнýйи,

то дьістани винадгороду за тото́, а йак ни допільнуйи, то ма́йи три мі-сьинці те́много аре́шту. Прийшоў жо́мньир на пост ў двуйаты годиньі і стаў ў покойу і стойіт. Прихо́дит годпна йійі, шчо вона ма́йи йти до злих ду́хіў на та́ниц, ўстайи короле́ўна і йде до ша́фи і виймайи фльа́шку о́пійум, льльийи до кильі́шка і ньіби ў річи жа́луйи жо́мньира, шчо з роска́зу ба́тька йійі му́сит ньіч страждува́ти ко́ло не́йі і про́сит йиго́, аби́ ви́пиў кильі́шок горі́ўки. Ўзьнў бі́дний жо́мньир, ви́пиў кильі́шок то́йі горі́ўки, бо він ни знаў, шчо то о́пійум і йак ви́пиў, так на тьім мі́сци ўпаў і заснуў. Короле́ўна зьібра́ла чиривики ў ху́стку, отвори́ла вікно́ і поле́тьіла до злих ду́хіў. На двапа́цьиту годи́ну повирну́ла і чиривики ростаньцьува́ла і ки́нула йіх ўсьіх ў сво́йім поко́йу, а жо́мньир шче спит, бо о́пійум ни ви́йшоў зо́ сну. Прихо́дьит ра́но жо́мньира звітти випуска́ти, ви́дьит, шчо чиривики ростаньцьо́ваньі, а жо́мньир стойіт на нога́х, а́ли побільіў так, йа́к би з йако́йі хворо́би ўстаў. Мильду́йут короле́ви, шчо чиривики ростаньцьо́ваньі, а жо́мньир ньічо́ ни видьіў, ньі знайи. Ўсади́ли жо́мньира до темного аре́шту на три мі́сьинцьі. Потьім так сьи ста́ло шче с штирма́; вибирайут жо́мньира старо́го, аби йшоў на ше́сту ньіч на ва́рту. Жо́мньир ўже знайи, шчо іди на ва́рту, а ни знайи, шчо́ сьи в ним ста́ни, бойіт сьи, аби́ си ка́ру ни заслужи́ў і дльа відва́ги льі́пшойі пішо́ў на канти́ну тай напи́ў сьи горі́ўки. Закури́ў си, сьіў і дума́йи. Аж йде до канти́ни стари́й дьід тай ка́жи йиму́: Чого́ ви, па́ни во́йак, дума́йити? — Жо́мньир ўзьнў і опові́ў йиму́ о ўсьім, а дьід до не́го вітповіда́йи: Ни бі́йти сьи, вам ньіц ни бу́ди, а́ли послу́хайти, шчо йа вам скажу. Йак прийде́ти на ва́рту, то ў тьі годи́ньі, шчо короле́ўна ма́йи вітходи́ти на своуйу заба́ву, буде́ вам дава́ти тру́нок пи́ти; аби́сти то́го тру́нку ни пи́ли, а з рук возьмі́т і по́при пи́сок вильльийти за о́пшийку, а ўдайти штуку, шчо́сти ви́пили. І за́раз на тьім мі́сци ўпа́тьти і засьньіт, аби́сти мо́цно хропі́ли. А вона́ за́раз збире́ чиривики і ў вікно́ отвори́ни піде́. А вам на́ти торби́нку. Йак ско́ро вона́ ў вікно́ ско́чит, так ви собі́ за неў. І махне́ти торби́нкоў, а пи́рид ва́ми ста́ни кінь, на котро́го зарас сьі́сти му́сити і ў моме́ньтьі йійі пирижине́ти; а на́ти вам шпи́льку, зало́жити си за ши́пку за́рас, про туту́ шпи́льку вас ньіхто́ ви́дьіти ни бу́де, така́ зачаро́вана. І йак йі пирижине́ти, зоба́чити шти́ри срі́бних диривинки при доро́зьі, а ми́жи ти́ми диривина́ми сьтьіў засте́линий і на тьім сто́льі буде́ йі́дженьи і питьа́ на по́пас дльа короле́ўнойі. Аби́сти ху́тко ви́пили і зьі́ли і галу́ску срі́бну ўлома́ли і схова́ли до кише́ньі на знак, де́сти були́. І зараз на коньа́ наза́д і вирта́йти сьи на свойи мі́сци, бо й вона́ сьи ве́рни за ва́ми за́раз чи́рис тото́, шчо по́пасу сво́го ни спожи́йи. А йак прийідити ко́ло вікна́ наза́т, с коньи́ зльі́зити ху́тко, тоў торби́нкоў махне́ти, кінь зни́кни а ви льига́йти на свойи мі́сци, де́сти лижи́ли і храпі́т, йак йисти храпі́ли.

А королéўна сьи вéрни з дорóги і чиривики нипростаньцьовáньі принéсе навáд і льйжи спáти: тьáшко бýди ўздихáти, а ви ўстáпити тогдй на нóги, пьіби сьи пробýдити і будéти до дньи стойáти. А знак пьікóму ни покáзуйти, тутý срíбну галýску. І жóмньир так зробйў, йак му дьіт сказáў. На дрýгий день рáно жóмньира звітти увільнйли і притстáвили королéви, шчо чиривйки ни ростаньцьóвані. А корóль сказáў, жи такі рíчи мýсьит сьи три рази поўтарйти і мýсит жóўньир йти і дрýгу ніч на вáрту. Дрýгого вéчира прихóдит жóмньир на кантйну і вйпиў зноў горіўки, закурйў си, а той старйй дьідóк зноў прихóдит і кáжи до нéго: Так зробиш, йак йис ўчóра робйў, лишé де бýло срíбних штйри дирийпьі, то там будут нйньі золотьі. Жóмньир зноў так вйконаў ўсьо, йак му дьід порáдиў. Увільнйли жóмньира дрýгий рас с тóйі вáрти і від рáзу заповіли і на трéту ньіч. Трéтого вéчира прихóдит жóмньир до кантйни, зноў вйпиў горіўки, закурйў собí, а той дьідóк зноў прихóдит і кáжи йиму: Сéйі ночи вам будé найиривкрíшиш, бо йак ўже сьáдити на коньй і будéти йíхати, то сьи здйблити рáзом с королéўноў і з злйми дýхами, шчо бýдут по ньу йíхати. А бýдут там ўже дийамнитóві штири дирийньі при дорозьі і вонй при нóпасьі самй будýт і ви будéти разом з нйми. Ўже ни будéти тóго йíсти, áньі пйти, áли галýску дийамнитóву ўлóмити і сховáйити до срíбнойі і до золотойі, то буде великих три знакй. І нагли стáни пóвуз кóло них і посьідáйут на той пóвуз злы дýхи і королеўна і ви абйсти сьи тóго пóвозу ўчинйли, а коньй лйшити там, де дийамнитóві дирийнкй. І сами пойíдити рáзом з нйми на пльац забáви. Йак там прийíдити, зáраз йíйі с повóзу вóзьмут і запису́т до саль; мýзика бýди грáти, а вонй кáждин з неў в осóбна таньцьувáти. С кáждим злим дýхом підé раз ў тáниц і чиривйки підрé. А кóло них будé сьтьіў застéлиний, йідьіньи і напйток прилáгоджений і будýт годйну йíсти, пйти і забаўльáти сьи, а ви піт столóм абйсти сидьіли і нáчиньи тотó дорогé, лишкй, нóжики і відéльцьі до кишеньíў абйсти забрáли. А наколй ўчýйити гýра! до пойáзду, абйсти зáраз на двір вйбігли і чіпáли сьи до пойáзду. Йак прийíдити на місци, дéсти коньá лишйли, так зáраз на коньá сьйдити і прийíдити до вікнá і так зрóбити, йак ўпирéд йисти зробйли. І жóмньир так ўсьо ўчинйў, йак му дьід оповíў. Другий день рáно прихóдьит жóмньири увільнйти, зобáчили, шчо чиривйки подéртьі і замильдувáли королéви, шчо ни вйпоўниў жóмньир слýжби свóйі, бо ўже чиривйки подéрті. Казáў корóль жóмньира заклйкати і питáў сьи йигó, дльачóго трéтойі нóчи ни допільнувáў. Жóмньир вітповíў: Йа допільнувáў, áли протóкул злóжу при панньі королéўньі. — Росказáў корóль доньцьі свóйі прийтй до нирислýханьи протокýлу, абй ў живí очи прáўду сказáў, йак де шчо бýло. Прийшлá королéўна. Жóмньир зачйў протóкул складáти віт пéршойі нóчи, йак він

допільнуваў. А королеўна вітперла, шчо то не праўда, бо того ни було. А жомньир виймнў срібну галуску і показаў королеви і королеўны: Майу знак, шчо піт таким деривом приготоўлени було йідло і питьи дльа нейі. 'Али жи він зьзыіў і випиў, бо борши там буў, йак вона, а вона ни дьістала того ўже, то вирнула сьи з дороги, бо ни мала сили там сьи дьістати, де йіхала. Королеўна заполоньіла сьи зьі ўстиду, бо ўже видьіла тогди, жи там жомньир буў. За другу ньіч зложиў такжи протокул, йак йі допільнуваў і показаў золотий знак, котрий королеўна йак ўздріла, зачила сьи мінити. Зложиў протокул за трету ньіч, йак було і показаў знак, дийаминтову галуску і с ньацу забави начиньи столове, котрим йіли і при тьім сказаў, ў йакий спосьіп чиривики сьи подерли, почім королеўна ньіц сьи відозвати ни могла і зробила сьи йако миртва, а на остатку шче сьи спомогла на пару сьльіў, котрі сказала перит королем і цьілоў там комісийоў: Коли він такий мудрий, шчо мине допільнуваў за живота чěрис три ночи, пай жи мине допільнуйи чирис три ночи і по смирти. Йа хочу бути похована ў косьцьильі, бо йак мньи три ночи ни буди пільнувати, то ни дам спокойу цьілому дворови! — І ў тьі хвили ўмерла. Зробили труну і поховали йі ў косьцьильі на верха при боцьі на посацьцьі. Заказали жомньирови іти на варту до косьцьола. Жомньир сьи задумаў і прийшоў зноў до кантини, випиў горіўки, закуриў си, сьіў і думайи. Приходит зноў той дьідок і питайи його, чо сьи так зажуриў. Жомньир вітповіў: Радилисти мине добри ў пиред, дай вам, Божи, здороўйи, али хто мине типер порадит? Бо вона ўже ўмерла і стойіт с труноў ў косьцьильі, а йа майу роскас чирис три ночи йі пільнувати. І дужи ми типерка страшно, йак миртвого пільнувати. — Вітповідайи старич: Ни журіт сьи! Прикрішни вам буди, йак ўпиред, али послухайти мойі ради, то ньіц вам злого сьи ни стани. Першойі ночи підети на варту до косьцьола і замкнут вас самих ў косьцьильі; а ви абисти вильізли на хори і ховайити сьи до тойі фрамуґи під міх від орґана, бо вона буди шукати за вами по цьільім косьцьильі і буди вас ўсьіма способами ўзивати, абисти сьи відозвали тьілько до нейі, а ви аби сьи ньіц ни вітзивали, бо вона ўсьуда буде, ў каждьім кутику, лише на хорах, там ни буди. І походит до дванацьитойі години і льажи назад ў труну і запре сьи, а ви тогди абисти сьи ўже ньіц ни бойали. — Другойі ночи ховайити сьи за віўтар матки божойі, бо вона ўсьуди буде ходити і буде вас ўзивати і благати, абисти йі сьи відзивали і показали, али ў жадин спосьіб ни відзивайти сьи. І вона назад по дванацьитьі поверни до труни і зноў сьи замкне. І тогди зноў абисти сьи ўже ньіц ни бойали. Третойі ночи буде вам найприкрійши, бо ў каждьім місци були, лише ни буди за труноў свойоў віт сьтьіни. Йак прийдете до косьцьола, абисти сьи

ўтисну́лц. ле́жити за йійі́ тру́ниву по́при сьтьіну́. Наколи́ вона́ тру́ниву отво́рит свуйу і вас вікком прикрийи. І буде́ зноў вас ўзива́ти ўсільа́кими про́сьбами, аби́сти йі сьи показа́ли і ка́жди місци пиришука́йи за ва́ми, а за тру́ниву свуйу ни погльа́пи і вас ви́дьіти ни бу́ди. По коне́ц дванацьітойі годи́ни з вили́ким жале́м і з гньіво́м льа́жи до тру́ниви сво́йі і запре́ сьи віко́м і ўже на віки ўмре і оживати ни буде́, а ви тогди́ свобідно собі мо́жити по косьцьи́льі ходи́ти або сидьіти, ньіц вам ни бу́ди. І так жо́мньир ви́конаў чи́риз ўсьі три но́чи, йак го дьіт поучи́ў. І тре́того дньи жо́мньира с косьцьо́ла ўзьили, приве́ли до корольа́ і оповіў ўсьі йійі про́сьби, йак вона́ йиго́ проси́ла і ўзива́ла, аби́ йі сьи показа́ў і де він сьи хова́ў чи́рис три но́чи, по чім коро́ль ви́слухаў йиго́ прото́кул і узьа́ў йиго́ за твирдо́го і відва́жного жо́мньири і призначи́ў му за тото́ до́ки жить́и йиго́ двіста дукатьіў ро́чни.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

XII. Знахарі і чарівники.

317. Як дістати чорта пасічника.

Йак пе́рший рій ви́йди з ву́лийа, а сьи́ди на галу́зу, то ту галу́зу ўзьити́ до до́му і звари́ти, ўзьити́ с тим горшко́м, чи там ў чім оно́ сьи вари́т і ви́йти, де йи три доро́зьі, пирид два́нацьитоў ў почи́ і скинути с се́би шма́тьи, зачи́ти ми́ти від ньіг аж до по́йаса, а да́льі ни сьмі́йи ми́ти, то і за той чис пока́жи сьи так йаке́сь, йак сото́нник, бо то такой він сам. І буде́ сьи пита́ти: Шчо потребу́йи? — Тогди́ шчо потребу́йиш, то мо́жиш собі жида́ти, то він тобі ўсьо зро́бит, на́віть ни потрібуйиш бу́ти ў па́сьіцьі, хіба́ колись подиви́ти сьи, а він сам ўсьо ро́бит. — 'Али за то́йи му́сиш йиму́ сьи пітписа́ти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

318. Як можна побачити свого судженого?

То рас йідна дьіўчина хтьіла коньчи знати, йакий буди йі судженпй тей пішла до чаріўницьі на раду; а та йі кажи: Йак прийде на Андрейа ў почи, постаў на стольі дві йідпакових льустрі, а на протиў кождого йідну сьвічку запалити треба і треба так сидьіти самій тихо аш до піўночи і дивити сьі то ў йідно, то ў други льустро. І ў піўночи прийде наріченпй. І він муси с чимсь прийти ў руцьі. Йак з кваткойу, то буди добрий, а йак з батогом, то буди бити жінку. А то шо буди мати ў руцьі, то возьми сибі.

Ну, тей прийшло на Андрейа, та дыўчина так зробила і сидит, чикайе. Сидит, сидит, аш приходи піўніч, але ныхто ни приходит. Аш чуйи, двері ґрип! Вона огльидайи цьі, а ў хату увійшоў такьий ладний хлопчик, шо аш ну! Він прийшоў хутко до нейі і поцьулуваў, а вона диви цьі, а ў него ў руцьі йидвабний батіжок. А вона хап і вихопила той батіжок, а він зараз ўтьік. І від тоди ше минуло шось зо штири роки, та дыўчина забула, шо видьіла тоди того судженого і йі трапиў сьі шось с третого села парубок і вона вийшла за него. Али то ни буў добрий чоловік, бо часом биў йі і то добри. Йідного разу пиривиртайи той чоловік шсь в йі скрини тей здибаў там той йидвабний батіжок тей сьи питайи жінки: А ти в вітки майиш той батіжок? — Та сьі диви, тей пригадала сибі, жи то той, шо відібрала рас на Андрейа ў свого суджиного тей диви цьі на свого чоловіка і пізнала, шо то буў той самий, шо приходиў тоди ў ночи. Тей вона росказала йму, йак він приходиў до нейі. Али він ни памньатаў, шо приходиў до нейі, али казаў, шо то його батіжок, шо він маў його ше з маленьку, али потім він десь подыіў сьи.

Зап. в червни, 1902, на Криволяниці, Камінецького пов. від Євки Юнак, А. Веретельник.

319. *Лік на любов.*

До віроломних хлопців берут ся дївчата таким способом: Купує ся у Жида за 1 крейцар цукру і то самий кінчик з голови. Той цукор завиває дївчина в платок або в хустину, що її носив милий і носит єго 9 днів під. пахов, аж пожовтїє. Девятого дня пускає на цукор каплю власної крови з мізельного пальця, а відтак зловивши лилика умертвит єго власнов руков. Винимає з него ребра, товче на муку, котров посипує цукор. Відтак усе тото змеле тай всипує до якого напою, найбільше до горївки, котру дївчина дасть випити віроломному. Як хлопець прийде на той час, на котрий дївчина сама загадала, то єму си нїчо не стане, а если нї, то буде видїти, а з него живі ящірки будут виходити.

Єсли любчик не прийде (бо умер), тогди дївчина сама заживає тото данє і замінює ся в зазулю або в ласицю, в береву або в тополю.

Зап. 1903, від Михайла Ґаудяка, в Дрогобичи, Вол. Левицький.

320. *Як привабити хлопця.*

Дьівчина йак вобачит хлопцьи, а хочи, жиби той хлопиц ходив до нейі і возьме того сьльіду, що той хлопиц іде, альбо пороху, альбо

болота — ф шчо він фступит, возьми, набéри в руки, а йак йи бігун, альбо в воротьох, альбо йак сьи там трафит і вóзьми, там насипли піт той бігун і кажи: Жибис так бігав до мени, йак той бігун бігайи! — Тогди той хлопиц, жиби мав йаку роботу... і мусит до дьівки бігати — ходити.

Зап. 1902, від Ганни Феліцькоï, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

321. Як причарувати дівчину?

Йак хóчиш, абú тьи дьі́ўчина льубúла, купú собі хустúну такý до нóса і ни уживáй ïï, тілько дай на присьтьі́ў там, де ксьонц кладé кúльіх з винóм піт простúрало, шчóби ньіхтó ни вúдьіў і так почикáй сьім ýтриньіў, чи по пóльски сьім мшиý сьвитúх. Тогдú озьмú тутý хýстку так, шчобú ньіхтó ни вúдьіў і сховáй ййíï ў йакúсь такúй папíр абó платúну чúсту, шчобú онá сьи ни брукáла і ньікóму ни покáзуй і ў рýки ни давáй. Тогдú кутрý хóчиш дьі́ўчину, мóжиш ïï очирувáти такúм спóсобом, шчо йак вона йде пóпри тéби, а ти собі тотý хýстку зрихтýй, шчóбис ййíï ўдáриў хýсткоў по лицú. Розумíйи сьи по цьі́льім тварú так, шчо за тим закритьóм хýстки, жибú онá тибé ни вúдьіла на той чис. То вона тогдú тибé сьи ни вітчíпит ньíколи.

Зап. в липни, 1902, в Нужниках, Бучацького пов. від Я. Маховського.

322. Як причарувати дівку лиликом.

Йак хóчиш, шчобú тьи дьі́ўчина льубúла, то мýсиш лиликá злапáти і купúти новúй горнéц чóрний і тóго лиликá запхáти ў горнéц, накрúти крушком і стúркоў обвизáти дóбри так, шчóби шпáрки ньіґдé ни бýло. Тодú розьібрáти сьи, абúс буў цáлком гóлий, шчóби на тóбі ни бýло ньіґдé аньі нитки, нáвіть жибúс собі пáлиц скальі́чиў, а завинýў платкóм, то ниволно, то мýсиш ровинýти, так розумíйи сьи, йак тьи мáма на сьвіт ўплóдила. Тогдú озьмéш той горнéц з лиликóм і понисéш там, де йи кýпа ковальі́ў чи то мурахі́ў. Закóрпайиш, шчóби тóго горшкá ни бýло вúтко і собі підéш до дóму, а дрýгоїі нóчи зноў так вробиш і ў самý тотý порý нирид дванáцьітоў мýсиш йти. Йак будéш йшоў, то тьи ни бýди пускáти, будé кричáти до тéби різьними голосáми такúми проразлúвими, шчó сьи будéш дýжи бойáти, áли собі жибис с тóго ньіц

ни робйў, вонó тобі ньіц злóго ни ўчйнит. Йак озьмéш той горнéц і жибйс дýжи утьікáў і ни обгльидáў сьи, хóцьби тибé і за плéчі лапáло. До горшкá ни сьмійиш дивйти сьи, аж ў дóма, йак сьи ўбирéш. Йак ўже сьи ўбирéш, тогдй сьи подйвиш, а там бýдут грабилькй і вилкá с тóго лиликá. Озьмéш і слйпоў обмйиш свóйоў і собі сховáйиш. Йак схóчиш дьіўку счирувáти, шчóби тьи льубйла, то возьмéш і грабилькáми до сéби пригрéбайиш, áли ни по зимлй, áли йійі по кільі десь так по лицй абó по руцьі так, шчобй вонá ни вйдьіла. 'Али мýсиш по гóльім кільі дрáпати, то вонá тибé сьи ньіколи ни вітчіпит, хібáбис ни хтьіў сам йійі, то так мóжиш зробйти: Тйми вилкáми штýркнути йійі віт сéби, тогдй вонá сьи тибé вітчіпит.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

323. Невдатні чари.

Ту ў йидньім сильі від нас пидалéко ходйў пáрубок до дьіўки. Так вонй сьи льубйли йакййсь чис, потóму він йак покйнуў, тáй сьи ожинйў з ййншоў, а вонá сьи віддáла тáкжи за ййншого. 'Али жи вонá за тóйи, шчо він сьи з неў ни ожинйў, то булá зла на нéго і хтьіла з нйми так зробйти, шчóби вонй йиднó з дрýгим ни сидьіли, ни мéшкали. 'Али такóго спóсобу ни моглá дьібрáти. Аж йиднóго разý вйгнала вонá пáсти худóбу с свóго силá, а з нáшого силá вигнáў пáрубок пáсти худóбу; а то пóли рáзом сьи гранйчит. І вонй рáзом пáсли, так йак би то на свóйім. І вонá зачйла казáти до нéго, жи йá вас бýду просйти дýжи, абй ви миньí йиднý річ зробйли, áли так, абй ньіхтó ни знаў. — А він кáжи: Скажй шчо, йá ти зрóбйу. — Вонá тогдй зачйла йимý казáти, йак до нéйі той пáрубок ходйў і з неў сьи льубйў, а потóму з ййншоў сьи ожинйў, а вонá типéр йимý хóчи так зробйти, абй вонй сьи так йіли і абй сьи розьійшлй, абй рáзом ни сидьіли. Бо йá бим, кáжи, мóгла і ў свóйім сильí то потрáфити, áли йá сьи бóйу, бй сьи хто ни довідаў; а ви йак так миньí зрóбити, то ў нашім сильí знáти ньіхтó ни бýди. — Він сьи питáйи: Шчош то такóго? — А вонá кáжи: Дивíт сьи, йак два пси на йидньí кістцьі бýдут сьи дéрти, той бýди тьигнýў собі, а той собі і бýдут так гарчйти, а ви тогдй ўпáтьти мйжи тотй пси, ту кістку відбиріг і ховáйти, абй ньіхтó ни вйдьіў і дасте миньí, а йá вам за тóйи заплачý. — А він кáжи до нéйі: Дóбри, йа тотó зрóбйу. І зачйў йі сьи питáти, йак вонá с тим будé робйти. — А вонá кáжи, жи до тóйі кістки шче й тра примаўйити, áли

йа́ ўже вам ска́жу, йак ви миньі́ дьіста́нити. — 'Али він ни хтьіў то́йи робити тай ўже більши ни гнаў там пасти, абй сьи з неў ни здибаў. От вітки то зле бирé сьи поми́жи до́брі льу́ди, йак ни віт таки́х злих і заўзьйтих бабіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

324. Кепський знахар.

Буў йа ў Ви́хторові, там стрільи́ли Мазу́ри ў хло́пи. Так там були́ протуку́ла, стьига́ли в них, і присьи́х засту́пник нисправидли́во. До двох нéдьіль пові́сиў сьи на цви́нтари на гру́шцьі. І ў ночи́ шандаріў напастува́ў, на пле́чі льіз, по даха́х бігаў, ха́ти рошшива́ў. Прийшо́ў йа до одно́го хло́па, назива́ли го опирé́м. Пізна була́ пора́ і ка́жу: Ни знайу, йак пирийти доро́гоў, шчо йи повішильник. — А він ка́жи: На́й би ми були́ заплати́ли три дисьитки, він би буў ни ходи́ў. — А йа ка́жу: Або́ ви шчо зна́йити? — Йа так зна́йу: Була́ одна́ грани́цьи ми́жи двома ґа́здами і йа туту́ грани́цьу корчува́ў, а там були́ старі вéрби, да́ўньі. Згоди́ў йим сьи з ни́ми — мойи́ ўсьо дéриво, тоти́ вéрби. Йа ка́жу одно́му: Най бу́ди твойа́ грани́цьи, а дру́гий ка́жи: Ньи, мойа́. Йа каза́ў: Вітпусти́. — А він ни хотьіў. І то́му пошко́дило, шчо каза́ў, шчо йиго́ грани́цьи. А шчез би, злий дух ўсéрдиў сьи, тай ўсьі ми тоти́ вéрби ў фо́су вікидаў, ў во́ду. А йа, ка́жи, йак йим погрози́ў на нéго, на то́го зло́го ду́ха і дру́гойі ночи вікидаў ми на мі́сци, там де йа буў сам вікидаў. — А йа кау: Ну, шчош то мо́жи бу́ти, шчо ви таку́ погро́зу дайити, йак бо́жа си́ла більша, йак зле. — А він ка́жи: То так йи. С тих стра́чіў*) — то вони́, ка́жи, стра́шийут; йак котрé шче ма́йи но́ги хрисьтийиьскі, то тоти́ лишé пу́джийут і тоти́ страчі то нишкідли́ві шче, шчо ма́йут но́ги хрисьтийиьскі. То вони́ до сьім льіт йак хо́дьит, льіта́йут, і жида́йут христа́; то шче ма́йи надьі́йу, жи будé ма́ти ла́ску бо́жу, а віт сьім льіт зноў до сьім льіт хо́дит, про́сит, то йак охристи́т йаки́й будь па́ник і ки́пи, то воно́ шче ма́йи надьі́йу на ла́ску бо́жу; а́ли котрé, ка́жи, ма́йи ўже ку́ричі но́ги с тих страчі́ў, то ўже значи́т піў дийа́вола, шчезло би. 'Али йидиак шче вони́ надьі́йу ма́йут на стра́шньім су́дьі, шчо шче мо́жут прийти до нéба. Йа, ка́жи, зака́жу воронцьі́, шчо ни буду́т пшини́цу йі́сти ґаздьі́. — А йа ка́жу: Скажі́т миньі́, йак то йи ў тих страшка́х. — А він ка́жи: Ни мо́жу да́льі сказа́ти — і ўзьиў тай по йави́цьі пошурува́ў сьи. — А йа сказа́ў:

---

*) Діти, трачені дівками.

Ўсимогўшчий Бог ўсьо тото́ пирикона́йи і хрест сьвати́й ўсьо тото́ побива́йи і віра нас на сьвітьі трима́йи, по́длуґ Христа сьвато́го, по́длуґ сьвато́го анґе́лийа, книг віри, праўди́вої пра́ўди, пісьльа христийаньскойі наўки, і ньіхто́ нам ньічо́ зло́го ни здьіла́йи. — Він опусти́ў го́лову і стаў на тьім і йа пішо́ў від не́го. Шчем му сказа́ў: Сла́ва найвишшому Бо́гу Ісусу Христу́! — і пізно́йім годи́ни відьійшо́ў від не́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука..

325. Ящірки в яблоках.

Буў ўдови́цьі син фа́йний, па́рубок, ўже з во́йска прийшо́ў і буў майитний; а́ли йидна́ дьіўка ни с тутейшого сила́ служи́ла ту ў йидно́го бога́того ґазди́. Ду́жи бу́ла фа́йна і робітна. ’Али йидно́го ра́нку ішла́ вона́ ў сило́, а той па́рубок сидьіў на дворі на стьільци́ і струга́ў обру́ч забива́ти на коно́ўку. А вона́ ка́жи: Добри́й день, Питру́ньу! А ти зра́на до робо́ти ўзьиў сьи! — А він ка́жи до не́йі: Та́ бо йа ви́джу, жи й ти з ра́ньи по сильі хо́диш. — Она́ тогди́ приступа́йи сьи бли́сче і виййма́йи з подо́лка дво́йи йа́блок ду́жи фа́йних, бо ў то́го йийі ґазди́ бу́ли ўсьіл́ьакі йа́пка. На́ ти, ка́жи, тих дво́йи йа́блок, а диви́, йакі фа́йньі, а йідж но, йакі вони́ до́брі. — А він ка́жи: Йа зна́йу, жи вони́ до́брі, а́ли йа́ шче па́цьир ни мо́виў, схова́йу, зьзьім пото́му. — І буў ўпире́заний ў такім широ́кім риме́ни і покла́ў тотьі йа́пка за той римінь. А она́ хви́льку посто́йала тай пішла́ ў свойу. Він оспруга́ў той обру́ч, прийшо́ў до ха́ти, ви́ймиў тотьі йа́пка і покла́ў на поли́цьу за миски́ так, аби́ ньіхто́ ни ви́дьіў тай пішо́ў до робо́ти до йиншойі і за йа́пка забу́ў. А він пучува́ў ўсе на дворі. ’Али йидно́го разу́ приходит до ха́ти ра́но, а його́ ма́ма ка́жи: Шчось чи ми́ши, чи шось так шоло́пали ў поли́ци за миска́ми, жи йа́ чось аш спа́ти ни могла́. — А він тогди́ пригада́ў си за тьі дві йа́пка, тай так собі ду́майи: То ўже пе́ўни ми́ши зьзьі́ли! — Тай стара́ шчось там робила ко́ло пийца, а він досьи́х тійі йа́пка, тай ўложи́ў за римінь тай ви́йшоў до стодо́ли, сьіў собі на порі́х, роствира́йи но́жик кра́йати йа́пко йі́сти. ’Али йидно́ було твирде́, а дру́ги було́ мньиго́ньке, таке́ йак кашшучо́к. А він ду́майи: Зьзьім йа ўпе́рід тото́ мньиго́ньки, бо воно́ сьи так фа́йно зале́жило. — Він тро́шка його́ наткра́йаў, ди́вит сьи, а там ку́пка йашчіро́к, такі ўже з лапка́ми, а йа́пко ў сире́дньі поро́жне, лише́ стойіт шкірка з ве́рха так, йак з йайцьи́ шкаралу́па. Той тогди́ сьи зміши́ў з розу́му і збо́йаў сьи і здивува́ў сьи, шчо́ то за таке́ йа́пко. І борзе́нько його́ затули́ў

так, йак воно́ бу́ло і виймнў с кише́ньі хусти́ну і тото́ йа́пко заўйиза́ў. І тогди́ ду́майи собі: Ото до́бри, жи йа тото́ йа́пко тогди́ ни зйіў. То не́ўни й ў ми́ньі би таке́ було́. Шчож йа типе́р с тим йа́пком зро́бйу? Показа́ў бим ма́мі, кобй ма́ма шче й коцьу́боў ни да́ли по голові за такі́ йа́пка. 'Али ўже ўсьо йидпо, піду́, пока́жу ма́мі. — Прино́шу до ха́ти, пока́зуйу ма́мі, а ма́ма аж ру́ки залома́ли тай ка́жут: Бі́й сьи Бо́га, ўже́ би ти сьи йака́сь бу́ла прислужи́ла. На шчо тобі́ йа́блок, йак ти ма́йиш свойі? Дай сьуда́, шчось йа з ни́ми зро́бйу. — А він ка́жи: Ей ньи, йак йа ўзьмў ў не́йі, так йі відда́м. — Тай заўйиза́ў зноў, а то за́раз бу́ла нидьі́льи. А він ў нидьі́льу йде ми́жи парупки́, ка́жи: Буде́м, хло́пцьі, гулья́ти ни́ньі. — Де́йакі ка́жут: До́бри; а́ли коли́ ни ўсьі гро́ші ма́йут, аби́ да́ти на музи́ку. — А він ка́жи: Йа плачу́ сам ни́ньі музи́ку, а буде́м гулья́ти аж до ве́чири. — І десь ў саме́ полу́дни припрова́дили музи́ки, запрова́дили до йидно́го ґоспо́дари і гульа́йут. 'Али прихо́дит і тота́ дьі́ўка там на музи́ки. 'Али йа́к то ў нидьі́льу, йи чис, понасхо́джувало сьи льуди́й по́ўно, і ґа́зди й ґазди́ньі і ма́льі дьі́ти — типло́, фа́йно — і ди́ўйит сьи. А йак то даўно́, каза́ли лью́ди, шчо дльа дьі́ўки найбі́льший ўстид, котрі́ дьі́ўцьі на музи́ках марш буду́т гра́ти. Йаки́й той марш, то йа ни зна́йу. Прихо́дит він до музи́ки і ка́жи музи́кови, аби́ загра́ў марш. А музи́ка ни хо́чи, ка́жи: На шчо таке́ роби́ти, йак так лью́ди фа́йно забаўйи́йут сьи? — А він ка́жи до не́го: Ни пита́йти ньічо́, лиш гра́йти, бо йа вам плачу́, а йак хо́чити зна́ти на́ шчо, то йа́ вам ска́жу і пока́жу. — Тогди́ приступа́йи сьи до музи́ки і розйи́зуйи тото́ йа́пко і йиму́ пока́зуйи. А музи́ка ка́жи: О йака́сь то, ка́жи, му́дра дьі́ўка. Ва́рто йі марш фа́йний ви́грати. — А тота́ дьі́ўка сто́йіт ми́жи дьі́ўка́ми і ньічо́ ни зна́йи. То ўже бу́ло с ти́ждень або́ й бі́льши, йак тото́ йа́пко стойа́ло; вона́ собі́ й ни ду́мала, аби він йиго́ трима́ў, тьі́лько шчо він йиго́ зьзьі́ў. Зачина́йи музи́ка гра́ти, а́ли ни марш, тьі́лько тако́йі ўпе́рід коломи́йки, а він туту́ дьі́ўку кли́чи ў та́ниц. І ўбі́йшоў з неў раз доко́ла і зачина́йи йі́йі би́ти. А ту льуди́й по́ўно, ста́ли борони́ти, бо ма́ло хто знаў, о шчо́ сьи річ росхо́дит. 'Али йидньі́ кричи́ли: Бий до́бри! — А дру́гі борони́ли, каза́ли: Чи ти зварйўва́ў, жи так йисти сьи фа́йно ба́вили, а типе́р тако́йі ти біди́ наро́бйў? — А дьі́ўка пита́йи сьи: А тож за шчо? Таж йа ва́м ньічо́ ни ви́нна, таж йа вам ньічо́ ни зроби́ла зло́го. — То, ка́жи, ни за зле, лиш за тих дві йа́пка, котри́х йис ми да́ла ра́но тогди́ й тогди́ зйі́сти, а йа йі́х ни йіў. Типе́р аби́с ма́ла па́мйитку до́бру, йакі́ йа́пка дава́ти. - Мо́цно йі ви́биў, ньіхто́ йі ни міг обборони́ти і тогди́ каза́ў йі притри́мати дру́гим парупка́м, аби́ тотьі́ льу́ди, котрі́ там були́, ўсьі ви́дьіли, за йакі́ він йа́пка йі́йі биў, аби́ таки́х йа́блок ньіко́му ни дава́ла. А тота́ дьі́ўка йак пішла́ з музи́кіў, йак пішла́ с то́го сила́, то ўже йі ньіхто́

ни вйдьіў і ни вйдит до ййньішного дньи. А йак би буў тотьі йапка зьзьіў, тоби буў ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

326. Ящірки в животї.

Була йидна стара кобіта і мала пасирба і мала брата дочку і конечни хтьіла, жиби він жиниў сьі в брата дочкойу. А він ни хтьіў. На решьтьі вона пішла, йашчирку злапала і взьела, висушила йі, ростерла і намочила на девьіть дньіў. І дала девьетого дньа напити сьі того пасербови, то віт того він сьи оженив. Тей с того повиростали йиму йашчирки ў сиридиньі. Потому ті йашчирки зачьили його дерти і так, жи він мусьіў с того ўмирати. То йі так намовила чаріўницьі, али вона не знала, йакі йашчирки, ци зилені, ци чорні?

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камінецького пов. від Варки Коваль, А. Веретельник.

327. Жаба в животї.

То йідна баба пила воду з байури і випила з водойу малу жибку і та виросла йі ў сиридиньі. І йак виросла, тей біда: Баба ньіц — но пити і пити, води жаба потрибуйи і йак зачне жаба ў серединьі райкати, то чути було на цьілу хату. Шо робити! Возили ту бабу по ўсьіх дохторах де-но йакі були, али жадин ни міг ньіц порадити. І повезли ту бабу до салагуба до Холойива. А той салагуб помолиў сьи і казаў бабі найісти сьі силедцьіў. Вона зйіла шось ньать солоних силедцьіў і дужи хтьіла пити, а жаба так кричит, шо страх! Тоди салагуб налиў цебрик води, казаў бабі льчи на зимли і губойу до тейі води. А жаба дужи хтьіла води, бо силецьі смалили і почула воду і вильізла з сиридини до губи, а з губи вискочила до води. І баба була здорова.

Зап. в липни, 1902, в Камінцї Стр., від Б. Адамовича, А. Веретельник.

328. Гадюка в животї.

То зальубйли сьі ў йднóгу хлóпцьи дві дьіўчиньі: бідна і бугáта. 'Али він тéйі бугáтойі ни льубйў тáк дýжи, йáк ту бідну. А бугáта

ко́нчи хтыла, шо́п він йі' льубйу і шо́п вужинйу сьі з не́йу. Тей шо́ рубйти, хо́чи ўна́ ту бідну струйіти. Рас пішли́ вони́ со́бі на гуро́т за чи́мись, тей та́ буга́та здибала мане́синьку гадьу́чку і ўзье́ла йі тей ўсади́ла ў шчипі́ричко цибу́льі і ка́жи: Ану́, ци ти́ путрафиш ли́кнути те шчипі́ричко? — Оў-ва! о-то́ вили́ка шту́ка! — І ўна ўзье́ла і ли́кнула те шчипі́рьи, тей ньіц. Тей шось так за міськць, ци за два, чу́йи та бідна дьіўчина, шу шось смо́рчи йі ў живутьі. Тей шу рас гірши і гірши і вона́ ньіц ўже йісти ни мо́жи, а́ньі ньіц і слаба́; тей ста́ла ху́днути і рубйти сьі ньіпа́шчо. Тей ма́ма йі ду льікаріў, гет ўсьу́ди з не́йу, а йі ньіц ни помага́йи — шу рас, ту гірши. Ну, до́ньу, му́сиш знать ўмира́ти... — ка́жи ма́ма. Бу то, зна́йити, та гадьу́ка рузроста́ла сьі ў ньі'. Али тра́фиў сьі ще йден льіка́р, ту буў таки́й сибі про́стий хлоп. Ка́жи він: Шо́ миньі дасьте́, ту ви́льічу ше ту дьіўчину? — А той хло́пиц ка́жи: Дам тибі, чулуві́чи, шо сам схо́чиш! — Тей той хлоп ўзьаў ту дьіўчину і пішо́ў з не́йу ду льіса. І вуди́ў, вуди́ў йі так до́ўгу пу льісьі, аш сьи вона́ ду́жи змучила і тули́ він пулужи́ў йі на йагідни́к і вона́ заспу́ла, а він ўзьеў і схова́ў сьи за со́сну і ди́ви цьі. Аш тут вилазйт з не́йі гадьу́ка, тільку го́лову ви́ставила тей сьі схува́ла і зноў, шу пука́жи го́лову, ту сьі схува́йи назат. А вона́ так сьи розгльада́ла, ци нима́ куго́. Тей ни бу́ло ньіко́гу і гадьу́ка ви́льізла цьіла́ с не́йі і пульізла сибі пу йагідни́ку. А той ху́тку ско́чиў ду не́йі і збуди́ў дьіўчину і ху́тко ўтьіклй. А гадьу́ку хтось настраха́ў і вона́ ўтьікла́ на те́ місци, з вітки ви́льізла і шука́йи, шука́йи, али нима́ і вона́ десь ўтьікла́. А то вона́ ў льісьі пучу́ла йагідни́к і льіс і ви́льізла. І та дьіўчина виду́жала і той хло́пиц ожини́ў сьі таки з не́йу. А буга́чка з жальу сьі пувісила.

Зап. в лютім, 1903, в Камінці Стр. від Петра Лехнюка, А. Веретельник.

329. На місце баранів — град.

Было ў недьільу. Вы́йшли льу́де с це́рьквы і пішли́ до ко́ршмы. Там быў віт і ри́адньі. Надыйшо́ў йакы́сь пано́к і запыта́ў сьа, котре́ віт. І мо́вит вітови: Ци позво́лите меньі́ гна́ти че́рес село́ бара́ны? — А віт йиму́ позво́лиў. 'Али дру́гый сьа йакы́сь ґа́зда найшо́ў, шчо не позвальа́ў. А віт йиму́ ка́жи: Йа йи ста́ршый, мене́ слу́хати! — Ґоспо́дарь ка́жи: Коли́ ты ста́ршый, то йа не боро́ньу. — І тот пано́к пішо́ў с ко́ршмы, а тот ґоспо́дарь вы́йшоў за ним і так му мо́виў: Памньета́й, жебы́с гнаў доро́гоў, жебы́ ми й йиде́н бара́н не ско́чиў за фо́су. Ко́ло

вітовоиі хаты майиш рут! — І тот пішóў. Йак грады ўсипали сáмоў дорóгоў, а в вітовоиі хаты стріху сдéрло і гóла зьістáла. Тогды йак віт ўвидыіў, шчó то такóго йи і тóго прииьáў до громáды.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Олександра Паращака.

330. Як чоловік відвернув від себе град.

Ўродила бáба два хлóпцьі: Йиднóго перекстила, дрýгого закопáла. І тот домáшный выріс, пойіхаў ў льіс по дрыва. Набрáў си дрыў таких дрібных і сьа бойáў льісничого, бы го не заґрабиў. І дивит сьа, а ту йде льісничый. А то быў йигó брат, тот, шчо мáти го закопáла. І прийшóў д нéму, тот сьа дýже настрáшиў, а той мóвит: Не бí сьа, тотó скидай з вóза, а ходи, йа тобі дам сухых дроў! — І повіў го дáльі від вóза. Привіў го над высóку скалý такý і йимý мóвит: Диви сьа ў понý скалу, шчо пóнды сьа рóбит! — А він мóвит: Нóнды йакісь ци чорты, ци шчо, тоўчýт льід. — То, мóвит, сут чорты, ўни на твóйи селó тотó рихтýйут. Днесь ў полýдне весь хльіб зьібйи, áли тьвій не рýшит, бо йа йи тьвій брат, йа мéджи тыми чортáми йи пáйстаршый, вони мене ўсьі слýхайут. Мóвит: Ходи д вóзови! — Привіў го д вóзови, мóвит: Йди ў пóтьік, нарубáй си таких прýтикіў, шчо за рік выросли. — Тот пішóў і нарубáў си, кíлько по міг нéсти і сьа спитáў, шчо с тым робити. А тот йимý так мóвиў: Йак прийідеш доміў, быс вóлы не ўпрігáў, хыбá біжи чим скóрше на пóле, де йи твóйа нива і собі спили наокóла тыми прýтиками. — Тот прийіхаў доміў, не выпрігáў вóлы і пішóў. Утéць йимý кáжи: Де йдеш? — А той мóвит: Йá сьа зáраз вéрну. — І він так зробиў на пóли, йак йимý брат казáў. Прийшлó ў полýдне, зачалó сьа хмáрити, стáли гукы і грóмы, зачáў грат пáдати такый грýбый, йак гóрцьі і збиў на болóто весь хльіб, а йигó зьістáў сьа. Льýде сьа ўсьі дивували, чомý йигó хльіб зьістáў і так собі ўрáдили, шчо він таке зробиў. І йигó ўсудили на кáру. А він мóвит: Коли вы мене сýдите, то ходьіт зо мноў ў льіс, йа вам покáжу тóго, шчо тотó зробиў. — Ўни йомý ни вірили і ни хотьіли йти, а дáльі й пішли. Выйшли ў льіс, а пáна тóго немá. І ўни на ньóго нарікáли, шчо йіх так вдуриў. Пішли дáльі, а пан той йи. І тот мóвит: Дивіт сьа, вóньи тот пан. — І тот пан прийшóў д ньóму і сьа йигó запытáў: Котрі на тéбе пáйгірше нарікáли? — А той вітповіў: Віт

і два рйадньі. — Зараз тот віта зглйдву̂ і двох рйадных і тогды му другі льуди у̂вірили, шчо то не він.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Олександра Паращака.

331. Фірман — знахар.

У̂ йидного пйна буу̂ баль вилйкий. Зйіхало сьи багато паньіу̂ і багато фірманьіу̂ було у̂ тьім дворі. Зьийшли сьи до свойі призначенойі станцийі, йак звйкли, попапивали сьи і одеи пирид другим зачйу̂ сьи фалйти. Той кйи: У̂ мого пйна льіпші коньі, другий кажи у̂ мого пйна льіпші коньі. Розговор пирийшоу̂ такйй чирис тотй у̂сьі фірмани, али два сьи спиречило. Йилен кажи: Йа борши пойіду, другий: Йа. — Чому? — Мойі льіпші коньі, йа борши пойіду. — А той кажи: Йа зробйу, шчо ни пойідиш. — А той, шчо майи коньі найльіпші, кажи: Ти миньі ни зробиш так, шчобй йа ни пойіхау̂. — А другий вітповідайи: Будем вйдьіти; йа старший фірман йак ти. — Сказау̂ пан тому, шчо мау̂ льіпші коньі — зайіздйти по него перид палаци, вийшоу̂, сьіу̂ на брйчку, фірман кіньми рушийи, а коньі ни можут сьи з місьцьи поступйти. А той фірмам кажи сам до себи: Чикай! — а пан тото слу̂хайи — будеш сьи кайати, шчо ти казау̂, жи йа ни пойіду. — Мау̂ сокйру у̂ повозьі, виймиу̂ ту сокйру і повіттинау̂ від зимльі сльідй попри ноги коньом свойім, а той пан дйвит сьи на туту роботу. Йак тотй коньі ру̂шили, йак зачйли литьіти, а с того фірмана, шчо му так зробйу̂, йак сьи пустила ротом кроу̂ і носом, доти плила кроу̂ с того фірмана, аш допоки пи зайіхау̂ до свого дому. Йак дома стау̂ пирит покойами, пан зльіз тай аш тогдй стала с тамтого фірмана кроу̂ йти. Потьім той фірман збльід, шчо кроу̂ з него злетьіла і буу̂ слабий чйрис кілька льіт і сказау̂, шчо нимй ньіколи злим войувати, тра чйриз ду̂рньі мйсли аш тинер у̂мирати, ни зачіпати ньікого, бо ни знати кого, по прйказу божому тра жйти, на зьльі мйсли ньіколи ни треба сьи спускати. Віспові́дау̂ сьи й у̂мер.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

332. Стрілець-знахар.

Були два стрільці. Пішли собі в полонинї на кози. Один стрілив до цапа, а цап у̂пау̂. Прийшоу̂ він до цапа, цап лежит, а коло него

вже криви закіпіло, сплило за бохонець хлїба. Набиў вин пушку, берет цапа за ногу, а цап на ўтеки. Тот тогди пишоў, де два потоки сходьит си; на россоши. Там росла вільха. Він маў страх, шо то шос єму так пороблено. Узьнў вин, вивертїў дирку в вільсї і пішоў шукати гнилої колоди. З гнилої колоди витьиг сук (що ўже обінріў) і ту дирку виверчену ў вільсї заткаў тай сказаў: Аби цему так очи застало, йик я ту дирку суком заткаў. — Пішоў вин собі д хакі, тай вичуў, що то його товариш осьлїп. Розизнаў вин, йик то си стало, тай ўповіў му. Тогди цес перепросиў го, а вин пишоў, вибраў сук з дирки, а той провидїў.

Йи погані стрільцї, що ни дбают за душу.

Зап. 1902, від Дмитра Шекирика, 65-лїтного дїда, в Головах, Косівського пов. Л. Гарматїй.

333. Лапка на зьвірі.

Один чоловик йшоў ў Баню з бриндзеў, та циганка запросила го хлїба и дала му за корж хлїба вішку (віха — пензлик), а йик нею помастит сітку (зелїзну лапку на зьвірину), то що схочи, те там си зловит, впадет. Війшоў вин видтиў д' хатї, тай поклаў сїтку, помастиў тоў вішкоў, тай ўсе си зловило щос, нїколи пусто ни клаў. — Падала зьвір, яку си загадаў. — Але раз поклаў вин ўперід хати, на задвирю, знати, що тото си дїє, що так зьвір паде? — Дивит си кріз викно, а то приходит лисиця (загадаў на лисицу); що покладе одну лабку, тай видберет; папнет си класти другу лабку, видберет тай слози втерает, плачет, бо видит, що смерть видюща, а то ї женет таки мусом в сїтку. Тай напослї лисиця мусїла покласти в сїтку лабку і зловила си. Вин те видїў кріз викно, вийшоў, віпустиў лисицю, тай видтак другим разом видиїс вішку циганцї тай каже: На собі! — А циганка питає: Може то пусте, я тобі дам лїпшу! — Не хочу нї сеї, не давай нї лїпшої! — Пишоў собі і не браў, бо не хотїў, щоби на него плакала зьвір. — Це вішка не певна, вона єму служила тут, а душа стрільця вислугувала си там чьортови.

Зап. в серпни, 1902 р., в Головах, Косівського пов. від Мих. Заленського, Л. Гарматїй.

334. Майстер майстрови шкодить.

Буў йиде́н ма́йстир. 'Али той ма́йстир згодиў сьи файний домо́к кла́сти за ти́сьічу ри́нских, припильнува́ў і зробиў, лише́ би ўже лата́ти.

Приходит другий майстир, тай до него: Слава Йсусу Христу. — На віки віком. — Котрий то майстир домок сей клаў? — Йа. — Отос ми майстир. Йа лыпшый майстир, йак ти. — Тай побуў з ним, ни потрахтуваў того майстра подорожного, аньі ни даў му на дорогу. Тай той пішоў від него бна ньічого. 'Али так відыйшоў від него, можи була з мильи, надыйшла хмарка нивиличка, вітер вачиў війати, а с тойі хмарки голубиц бухнуў на той будинок, роскидаў му чисто до фундаменту вихиром. Той стаў, шчо робити? Чикай, колиш ти такий мудрий, буду й йа ни дурний. — Пирихристиў сьи, зговориў паціьир, зробиў хрест сокироў на дериві, прильітайи назат той голубиц. Шчос зробиў? Чуму мині ни пустиш, шчо йа ўже ни йду віт теби? — 'Али бо литит таки той майстир сам, шчо му причиниў сьи злим способом. Гей, кажи, пусти, бо мині пиче ў сиридиньі. — А той йак затьиў ў хрест, тай такі лишиў сокиру на місци. — Мині пиче, ни можу вітримати, шчо ти зробиў миньі? — Зложи дериво на місци, то підеш собі. — Йак му зложиў, той сокиру віймиў, а той ўзьиў тай пішоў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

335. Як млинські колеса оберта ли ся проти води.

Йиден йшоў вандроўний чильидник і повирнуў до млина. А той мельник його ни потрахтуваў, ни даў му ньічо на дорогу. Той мельник дивит сьи, а колеса протьіў води йдут; і поволи йдут, лише талапайи так, гі коли за напасьть. Той бігайи, застаўийи, де, протьіў води йдут. Ўздріў мельник, шчо ни жерт, сьіў на коньі, пирипросиў того чильидника, даў му трахтамит на три добі і даў му пийтку на дорогу і пішоў собі той чильидник.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

336. Спинений млин.

Шукав мельник за службов і прийшов до йидного млина і просив, жиби му шчо мельник дав. А мельник кажи: Е, шче чо ни було? Йа ни маю шчо роздавати. — Тогди тому мельникови сьи жаль зробив, шо він такому бідному ньічо ни дав; взьив тай пішов, тай двері за собов запер і забив долото ф порозьі в горі, та відійшов так кілька кро-

ків, тей зараз млин став. Прибігайут льуди до мельника до хати: Йдьіт, бо чогось став камінь! — Поправив мельник всьо, али ни хочи йти... авьі руш. Тоди він нагадав си, жи в него був мельник — певно йиму збитки зробив. Здибав того мельника, зачив його дужи просити, тоди йиму дубильт дав; а той прийшов, то долотце виймив і той млин зара зачив молоти.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

337. Зачарований млинський камінь.

То у̌ йидньі́м сильі́ буу̌ ме́льник, а́ли буу̌ йакиййсь скупи́й. А дру́гий ме́льник, таки́й сьвітови́й, йшоу̌ і повирну́у̌ до не́го. І ми́слиу̌ собі, шчо він його́ чи́мось потракту́йи, дасьть му шчо на доро́гу, али той йиму́ ни дау̌ ньічо́, шче йако́сь там зьі злоу̌ во́лиу̌ його́ вітпрау̌йи́у̌ віт се́би. А той ка́жи до не́го: Піду́ йа шче до тво́го млина́ подиви́ти сьи. — Прийшо́у̌ до млина́, порозгльида́у̌ сьи у̌сьу́да і пішоу̌ на підо́к — а мау̌ па́лицьу зі собо́йоу̌ — і прийшо́у̌ ко́ло коша́, у̌зьиу̌ ту́йу па́лицьу і штуркнуу̌ не́йу у̌ ка́мінь, у̌ ту́йу дьіру́, де сьи ме́ли збі́жи, у̌ лу́чку, йак вони називайут. Тогди́ зльіс с пітка́ і ка́жи до то́го ме́льника: Будь здоро́у̌, ни вадо́у̌го ми сьи будим ви́дьіти! — Тай пішо́у̌ собі. Відьійшо́у̌ тро́хи від млина́ да́льі, аш ту ка́мінь с пітка́ ко́тит сьи по схо́дах і про́сто у̌ две́рі і на ту́йу доро́гу, куда́ він пішо́у̌, і той ка́мінь за ним. 'Али той ме́льник зачи́у̌ його́ стри́мувати, та у̌сьо за да́рмо, бо він то́йі си́ли ни мау̌. Ка́мінь ко́тит сьи, а ме́льник йде за ка́міньом. Аж доганьи́йи то́го с ніу̌ ми́льі дале́ко, то́го ме́льника, шчо вийшоу̌ від не́го. І зачина́йи його́ проси́ти, шчоби́ він так зроби́у̌, аби́ той ка́мінь у̌же ни йшоу̌ да́льі. І ка́жи йиму́, жи: Шчо схо́чиш, то́ ти дам, тьі́лько аби́ го завирну́у̌ до млина́. — А той тогди́ той ка́мінь зноу̌ у̌ ту́йу дьіру́ па́лицеу̌ шту́ркнуу̌, а ка́мінь стау̌ на доро́зьі й ме́ле. Він тогди́ ка́жи до не́го: Жиби́с знау̌ на дру́гий раз, йак го́сьтьа прийма́ти! — Тогди той го завирну́у̌ до се́би і ка́мінь вирну́у̌ сьи на місце і дау̌ йиму́ йі́сти (квасно́го молока́ с куле́шоу̌ — зам. Філька) і па́ру ґре́йцаріу̌ на доро́гу і по до́брому го вітпра́вну̌.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами Василини.

338. Мельники знахарі.

Подоро́жнї ме́льники, то найбільші чирівники́. Раз зайшов такі́й ме́льник до млина́ та про́сит сї роботи у нього. Але той не дав му

жа́дноі робо́ти, ще добре поганьби́в. Пішов подоро́жний в млина́, а за ним ви́хопив сї ка́мінь млиньський, та лети́т, лети́т. Так лети́в той ка́мінь с півтора милї. 'Але ме́льник той в млинї знав таґже щось. Ви́хопив сї с фі́ров тай жене́ по ка́мінь. Як подоро́жний его увидїв, ста́нув, а камінь вагряз в землю тай ме́ле, ме́ле, аж сї в землю запав.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Івана Борислaвського, В. Левинський.

339. Мельник чарівник.

Йидного разу погнывав сьи пан з мельником і вітправив. Мельник пішов собі в дорогу. Тогди собі помислив, жи: Йа панови збитка зробйу! — І шчось таке сказаў, йидно слово і вирвало камінь зо млина і литит за тим мельником. Так кілька миль мельник пішов і воно прилетыло за тим мельником. Забив в камінь палицю і так лишив і пішов собі. То пан всьуди питав, ци хто ни здибав. Ни могли сьи довідати де. От то такі мельники чарівники.

Зап. 1002, від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

340. Суперечка двох мельників.

То раз ішли з войска фірир і ґемайний. А той фірир був мельником. Ідут вони, йдут — але вже не стало їм гроший, не мали за що купити собі їсти. Йдут вони коло млина, тай той фірир каже: Вступім до сего мельника! Приходят вони тай кажут, що ми вертаємо з войска, не маємо нїц і просили, щоби їх переночував. — Але той мельник каже: Я таких ґалґанів шмат видїв — і вагнав їх. — Тії пішли. Як шмат дороги відойшли, каже той фірир: Чикай, я єму таке зроблю, що він не буде́ молоти. — І в той час каміня в млинї позлїтало з веретен і так крутило сї, але не мололо... Мельник як се уздрів, каже: Ви мудрі, а я щи мудріщий; тай післав оден камінь, щоби їх забив. — Той оглядає сї — а камінь котит сї за ними — так жене... А тот фірир кажи до свого товариша: А маєш ти білу хустку? — Маю. — То дай менї, а сам утїкай гет на бік, аби тебе кавалки не забили — бо мене не сьміют. — Він взяв, ростелив, о так! о! хустку на серед дороги тай тримає за оба кінцї. Надбіг камінь так сильно! Але як ударив о хустку, то розсипав сї на кавалкі. Вони пішли далї. Той мельник міркує собі, що вже час, аби камінь вернув; чьикає, чьикає — нема.

Він сїдає на коня та біжит, дивит сї, на дорозї тілько кавалочки... А вони собі пішли до села, зайшли до коршми тай сїли їсти. Той приходит, просит їх до себе тай питає, як він то зробив, що камінь розтріскав сї. — А той питає, як він зробив, що камінь біг, щоби їх забити? Тай оден другому не хотїв виовісти. Вни там пересидїли зо два тижнї, може більше, я не знаю — тай пішли.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

341. Як мельник прогнав воду зі ставу.

Або раз ішли два вандровні: мельник і швец. Але їм так випало, що жаден не мав анї ґрейцара. Йдут вони, йдут — приходят над став, а там млин. Вони йдут до мельника, тай просят, щоби їх переночував. Але він їх не хотїв приймити. Тогди вони пішли над став, а мельник каже до шевця: Дай менї свого сцїзорика! — Він тогди взяв, тим сцїзориком розкроїв собі мізерний палец, а кров капнула в став, тогди вода зачала сї так бурити, та все ставати до гори як камениця, тай так повалила гет, а став зробив сї сухий. — Ну, і млин став... Мельник встає — дивит сї, на колесах анї краплї води, а став сухий. Він тогди сїв на фіру, наздігнав тих вандровних, тай зачав їх просити, щоби сї до него вернули. Вернули сї, а той щось там зробив, тай вода помалу зачала збирати сї і до вечера знов був повний став.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

342. Мельник, що орудував щурами.

Мельники то знают і щурами комендеровати. То мій батько розказували, що такі на свої очі бачили... То був в Лопатинї мельник — дятько мого батька. Але він раз приходит до млина, дивит сї, а то таких щурів, що страх, аж сї їдят. Він каже: Мудрий ти, тай я не дурний. — А то з сусїдного млина єму наслав. Він тогди взяв чверть пшеницї, вийшов перед млин, закликав щурів, а вони пішли — і став, тай наоколо себе розсипав ту пшеницю. Ну! а то чверть було що розсипати! А сам став у серединї. Щурі зачьили їсти тото — а їх було кількасот — то такий писк, що страх, — за мінутку вже нїц не було. Він

тогди — мав таку паличку — махнув в тую сторону, де вони мают іти — а щурі так оден через другого, як зачьили пищати тай пішли.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

343. Вода в хатї.

Мій дятько був у войску, а з ним був оден Гуцул — я не знаю де тоті Гуцули. Але той Гуцул з моїм дятьком разом спали на кватирі. Раз у неділю каже той Гуцул до дятька: Маєш ти гроші? — Нї — не маю анї ґрейцара. — Тай я не маю — (бо що то у войску, дістане тих пять ґрейцарів та конець, звітки вони могли мати гроші). Але той Гуцул каже: Ходім, каже, напємо сї і наїмо сї, ще нас будут просити, аби ми собі пішли. — Пішли вони до шиньку, казали собі дати горівкі і закускі, випили по кілька, аж нараз в хатї зробила сї вода, тай все вище, вище! — Жиди отак! підоймали сї і жидівка, всї — а вода вже по пахи. А вони тогди — піби що мали робити в воді, тай пішли, а зараз вода десь сї поділа.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського В Равлюк.

344. Чарівник і вода.

А буў такьий чаріўник, шо йак хлопцьі хтьіли подивити сьі, йака дьівка йаку майи, то заплатили йиму могорич, і йак ішла дьіўка ў поли, то він на сухім поли пустиў тумана і дьіўкам здавало сьі, шо то вода і вони загольували сьі аж по-за пойас і так йшли, а парубкьи дивили сьі, кілько хтьіли, а там води ни було, тілько сухе поле.

Зап. в жовтни, 1902, від Б. Адамовича, в Камінці Стр., А. Веретельник.

345. Гуцул насилав дощ.

Або раз мала бути парада. Дядько мій каже: Ти підеш? — до того Гуцула. — А той: Нї! нїхто не піде! Ну! казали вирокувати. Лишень стали до ґлїду і старші також; — як зачав дощ парити, то так прав, що нїхто не міг стояти. Старші кажут: Утїкайти всї до ка-

сарень. — Відойшли старші кілька кроків, а там сухо, вертают сї на то місце, де стояли, тай там сухо. — А се що? — Дивували сї, дивували сї, тай не знали, що то таке було, але вже казали йти до касарнї, то вже пропало! Тай не було паради. А то Гуцул зробив таке!

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського, В. Равлюк.

346. За дармо гроші.

Пішов мій дядько раз з тим Гуцулом до шинькý, також не мали гроший. Також наїли сї, напили сї — треба платити, а то нема й ґрейцара. Тогди Гуцул щось прошептав, а то до хати почали вужі і ящірки злазити сї — такого того шмат! так перевертає сї! А Жиди в ґвавт тай до того Гуцула: Панї вояк, ци би ви то не виґналї? — Добре, але дай петку. — Нате вам петку, лиш викидайти то... Він взєв петку, щось прошептав, тай то пішло собі гет!...

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського, В. Равлюк.

347. Як Гуцул тримав у лїсї стражників.

Йидéн Гýцул носиў тьутьýн мішкóм з Вéньґріў, а свóйім льўдим продаваў. Робиў тим гиндиль і файно жиў собі. А дрýгий Гýцул, сусьіда, маў на нéго зá зле і замельдуваў фінáнцам, шчо він нóсит тьутьýн з Вéньґріў і роспрóдуйи нáшим льўдим, Гуцýлам. Ходьіт панóви зо мноў — кáжи — йа вам покáжу, кудá він мáйи ўхід чйриз пóльнину і там йигó ймéти. – Пішли фінáнци з ним, він завіў на ту стéшку, кудá пирихóдит с тьутьунóм той другий, там булá такá колóда, шчо дóбри булó на ньу сьісти тим фінáнцам і сидьи фінáнци, чикáйут на тóго Гýцула, йак він будé нéсти, аби йигó ймити, від рáньи до сполýдньи. А той так сьи тьішиў Гýцул, шчо йіх там постáвиў, і думáйи собі: Будéш мáти зарóбок, шче й хáту стрáтиш. — Йакурáт з Вéньґріў той Гýцул нисé мішóк тьутьуну. Зобáчиў фінáнцьіў тай кáжи: Йа виджу, панóви, шчо ви на мéни чикáйити; нисý тьутьунéц, панóви! — А фінáнци кáжут: Ну, а типéр йак будé? — Га, панóви, йакóс бýди ўже типéр з нáми. — Одéн фінáнц схóпиў сьи с тóйі колóди і хотьіў го ўдáрити: Ни пискýй! кáжи. — А той Гýцул кáжи: О, пáни, ни бий. — І ни допустйла сьи рукá до тóго Гýцула. Ўже ни мóжи фінанц

ўдáрити. — Кáжи: Сыдáйти, панови, на колóду тиıер, най злóжу протóкул. — Сыли фінáнци на колóду, а той мішóк тьутьуну́ на плéчі тай понысе. Тоти фінáнци с колóди рушити сьи, ўставáти, ни мош. Одéн до дру́гого кáжи: Се шчо такé? — А той Гу́цул кáжи: Сидыт, пáни, сидыг, йа собі піду́ с тьутьунóм, де йа мáйу місци з ним. — Тоти ўставáти — ни мош. Сиды́ вони аж до вéчира, тá бо й пылá ныч, тá бо дру́гий день сидьи. Той дру́гий день йде зноў по тьутьу́н пóпри них, тамтóй ўже роспрóдаў. Фінáнци пізнáли го і прóсьи: Бій сьи Бóга, чоловічи, пусти́ нас, нычó ни будéм казáти тобі. — А той Гу́цул кáжи: Сиди́, сиди́, тобі дóбри там бу́ди. — Нисé він зноў з Вéньґріў тьутьуну́ мішóк; роспрóдаў той тьутьу́н, а они́ сидьи́ бідны, ни мош ўстáти. Кáжут: Тра загибати, ўже ви́тко, шчо ни жерт. — Йде зноў пóпри них. Кáжут: Пусти́, чоловічи. — Він кáи: Ньи. — Тá бо йде трéтий раз по тьутьу́н на Вéньґри, йде зноў пóпри них тай кáи: Панóви, ўже трéтий мішóк тьутьуну́ нису́. — Зачи́ли вони́ його́ проси́ти: Бій сьи Бога́, ўважи́й на ду́шу, ўважи́й на нас. Заричéм сьи, шчо ни скáжим слóва ныкóму, шчо ти нóсиш тьутьу́н. Присьигáйим пірит тобóў, шчо ныкóли ни будéм ти нычóго казáти, лиш ти нас пусти́. — А він кáжи: Йдыт, пани́, йдыт, ўже чис, ўжéсти мóжи схотыли трóхи йісти. 'Али памньитáйти собі! А більши вам нычóго ни кáжу дáлы, шчо ви зо мноў говори́ли ту́тичка. — Йак прийшли́ тоти льивізори до тóго силá тай шче набили тóго Гу́цула, шчо спраўйиў на тóго, шчо носи́ў тьутьу́н.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

348. *Давні і теперішні чарівники.*

Давні́йше чирівники́ більше знáли, як телéр — казав мені́ це тáто небішчик. Бувáло, кóсят косарі́ траву́, а такі́ Бойкі́ з гір, то богáто знают. Тай кáже одéн до дру́гого: Диви сї, ли́хо чоловíка несé! Він звев пóжика, зачéв ним обертáти в горí пóнад головóв, зачéв шось шіптати, аж впав хлоп на зéмлю. — Косар сї вже питáє: Ци не до жінки? — А ви звідки? — питáє хлоп. Так мі щось печé, що не мóжу ди́хати. Тай пішов в своé селó.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ів. Бориславського, В. Левиньский.

349. *Чарівник-вішальник.*

То буў ў Деревльинах такий хлоп, шо називаў сьі Солодкий і буў чиріўник. Раз мали його за шось повісити ў Золочові; повісили, дивльи

цьі, а то виси спіпок, а Солодкого нима! За ним, а він ў дома. Злапали йиго і вирізали йиму шось с під литки і він ўже більши ни міг чарувати.

Зап. в жовтни, 1902. в Камінці Струм. від Б. Адамовича, А. Веретельник.

350. Як хлоп розбогатів через фармазонів.

Тото́ йи пьібп пра́ўла. Жийй ў Ваньовйчох*) зе́мньак. І він маў такі́ ко́ньі, жи возйў паньі́, де потрібува́ли, він зза то́го жиў. І так йидé́п пан прийшо́ў д ньо́му ў почи́, бо ўже знаў, жи він буде ї́хати, де тре́ба. Твй мо́вит му: Мо́же бы ты зо мноў пойі́хаў до Йильво́ва на тотў і на тотў годйну? — Він ра́дит сьа ж жі́нкоў: Тьашко зайі́хати. — А вона́ мо́вит: Дай до́бре ко́ньом зе́рна, тай пойі́деш. — І він даў ко́ньом зе́рна до́бре, тай на тотў годйну прийі́хаў аж до Йильво́ва, на котрў пан хотьі́ў. І вьінесло йиму́ шчось, йакісь паньі́ та́кже, скрьі́ньу грошей, ци чого́ і положи́ли на віз. 'Али він ни зна́йи, шчо тото́ йи. Зна́йи, жи пан пішо́ў до то́го до́му — но, він ни знаў, шчо пан за йилé́п. Іде́ зато́го пан д ньо́му на віз, такьі́й білий, шчо полотно́. І сьі́ў на фі́ру, тай ўйо! — Ну, ни йина́че, хыба́ він сьа записа́ў до фармазйньі́ў, тай ги шчось скайаў сьа, мо́же спомйанўў за Бо́га, тай ўмер на во́зьі. І тот йідь, йідь, прийі́хаў десь там до йако́йісь господы, де паньі́ зайі́хьдьат ўсе, ў Самборі́, а там му сестра́ служи́ла. То́т сьа на віз подивйў, пан не жи́йи, ўмер. І він повіў сестрі́, йака́ робо́та, а вона́ мо́вит: Ти́хо, йіть піт трупа́рньу, за́й го зверьзь, тай го на́йдут, похова́йут тай йуж. — Він так зробйў, а сам зайі́хаў доміў, до вольіўньі́ і тота́ скрьі́ньа стойа́ла цьілы́й рік, на во́зьі, не рўшаў йі. За рік розбйў тотў скрьі́ньу, а воно́ гро́ші ўсьо. А то ни йина́че, хыба́ тот пан до фармазйньі́ў сьа записа́ў, а́ли йиму́ Бох судйў тоты гро́ші і днéськова шче ма́йи. Він тьілько маў, жи полўмецьком сорокі́ўцьі вьі́чиў.

Зап. в марті, 1899 р., у Мшаници, Старосамбірського пов. від Грица Оліщака Терлецького.

351. Як слуп давав молока.

То йа була́ ў цьо́тки ў Ковальі́ўцьі і там приходйў сусі́дний хло́пиц до нас ўсе. Він маў сьім-вісьім ро́кіў. Бува́ло, ми сьи пита́йим,

*) Самбірського пов.

шчо йигó тáто рóбит? — А він кáжи: Татýньо типéр прийшлй, принéсли молокó с стáйньі. — А ми кáжим: Чомý мамýньи ни дойá корóву, áли татýньо? — А він кáжи: Бо татьýньо більши молокá принисýт. Татýньо йак сьидут кóло слýпа, то ýнисýт зó два скіпцьí, а мамýньи ни мóжут тотó дойáти, тьілько склaдáйут сир тай мáсло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

352. З чого жив знахор?

Йшоў йдин чоловік чирис льіс і його ўкусила гадина так, шо аш йму нога спухла йак колода і ни міг дальі йти, тей льіх на рові і лижаў. Лижит так, лижит, аш натходи йден чоловік, шо ўміў льічити і вітмоўльати від гадин. Тей питайе цьі його: Шчо тибі хибуйи, шо тут лижиш і шо так нога спухла? — Гадьука так ўкусила мине, кажи той йиму, і знать йа згину с того. Али йаґби хто ше виратуваў мине, то даўбим йиму сотку! — Ну, добри, йа тибе виратуйу. — І він, той льікар, свиснуў сьім раз і зачаў шось шиптати, аш тут зарас зльізло сьі с цьілого льіса поўно гадьук, а йдна прильізла на самім остатку, а то була та, шо ўкусила того чоловіка. Тей тоди той льікар виломиў з бирези прутика, тей стаў шось до нейі говорити, до тейі гадьуки і закльаў йі, шоб ньікого ньіґди ни ўкусила, навіть, шоб йі биў. І махнуў прутом на ўсьі сторони сьвіта і пошептаў шось і всьі гадини зноў порозлазили сьі по ўсьіх сторонах льіса. Потім відмовиў шчось до ноги і нога стухла і чоловік ўстаў, даў тому знахорови сто ринських і пішоў. А той знахор мешкаў ў тім льісьі і насилаў гадьук на льудий, а потім йшоў йіх льічити і так сибі заробльаў і жиў файно без гризоти.

Зап. в грудни, 1902 р., в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

353. Римар, що орудував гадєм.

Буў ў йидньім сильі рúмар блúсько Гусьáтина, шчо крадéним спóсобом дьістaвáў сьи до Рóсиїі чúрис гранúцьу. І ўдавáла сьи му штýка нирáс суда і звітти обирнýти, шчó го страж гранúчна ни ньіньіла. А йидньóго рáзу повиртáў в Рóсиїі і ни міг сьи покрадéмо на сей бік дьістáти, бо страж гранúчна пильно слýжбу свуйý викóньувала. І зобáчили козакú в дáлику, шчо рúмар хóчи сьи чúриз гранúцьу крадéним спóсобом дьістáти і постановúли собí йигó дьістáти. І злапáли го-

І хтьіли йиго́ ўзьити́ до аре́шту, а ри́мар вачи́ў сьи проси́ти і ка́жи: Пани́! Дару́йти миньі той раз; йа ни йи жа́дин шпийи́, а́лим йи зарі́бний чоловік. Пусьтьіт мине́ той раз, а йа вам пока́жу пта́шка. — Відозва́ли сьи козаки́: Покажи́ж нам то́го пта́шка! — А він здоймиу́ ша́пку з голови́ і на́гли йім сказа́ў подиви́ти сьи на не́го. Козаки́ гльа́нули шви́тко до ши́пки, аби́ зоба́чити пта́шка, а га́дина ш ши́пки засвиста́ла і ви́крутила сьи йидно́му й дру́гому до очи́й, а козаки́ сьи постра́шили і ка́жут: Іди́, чорт тибе́ бери́ с тво́йім пташко́м. — Ри́мар дьі́стаў сьи на сей бік і прихо́дит до до́му, а жінка йиго́ пла́чи, шчо сусі́дньі хло́пцьі йійі сьи ни бойа́ли, йа́пка і грушки́ ў садьі́ обірва́ли, а йак вона́ йіх хтьі́ла с саду́ ви́гнати, то шче кида́ли ў ньу йа́пками і грушка́ми, шчо му́сьіла утьічи́ сама́ від них іс сво́го саду́. — А ри́мар ка́жи: Ни бі сьи, ньи, тотьі́ грушки́ буду́т до́бри заплаче́ньі. — Ўспоко́йіла сьи жінка і говорили собі о йи́нших річах, йак звикли чоловік іж жінкоў ра́дит сьи. А на дру́гий день у тих сусьі́дьіў, шчо йіх хло́пцьі грушки́ і йа́пка ри́марови обірва́ли, пойави́ло сьи на ра́но по мно́го гадьи́ ў хата́х. Ўсьу́да було́: і на ла́ўцьі і на зимли́ і на стола́х, шчо йак сьи попробу́джували ра́но, то сьи ўсьі попиристра́шували і ни бу́ло куда́ с ха́ти ви́йти. Аж йиде́н ґазда́ і дру́гий, су́сьіди тотьі́, вмушеньі були́ вікна повідда́ўльувати — бо ко́ло двери́й пайбі́льши було́ — і таки́м спо́собом на двір повихоли́ли. Ра́дьит сьи оба́ сусьі́ди пат сво́йім нишча́сьтьом, шчо йіх спітка́ло ў йіх хата́х, шчо́ с тим роби́ти. І по чисти́ вагльида́йут ў вікна, а гадьи́ йак по́ўно лижи́ло, так і лижит ўсьу́ди. Йиде́н з них чуў за ри́мара, шчо він зна́йи до гадьи́ і пригада́ў собі і ка́жи до то́го дру́гого ґазди́: Йа чуў, жи ри́мар зна́йи шчось від гадьи́. Ходьі́м до не́го, буде́м го проси́ти, мо́жи би нам ў тьім шчо пора́диў. — Прихо́дьит до ри́мари до ха́ти: Слава Йісусу Христу́! — сказа́ли. — Ри́мар вітповіў: На віки віко́ў — і привита́ў йіх і проси́ў, аби́ си сьіда́ли. 'Али вони ка́жут до ри́мара: Ни мо́жим, сусьі́до, сьіда́ти, бо на нас се́йі но́чи нишча́сьтьи спа́ло. — Ри́мар пита́йи: Йаке́ нишчасьтьи? — Говоріт, сусьі́до, на ра́но ў ме́ни і ў су́сьіда пойавило сьи по́ўно гадьи́ ў хата́х і ни зна́йим, звітки тото́ сьи ўзьи́ло і шчо с тим роби́ти, бо ми аж вікна повилира́ли, шчо́смо на двір с хатьіў повихоли́ли вікнами, бо ко́ло двири́й пайбі́льши бу́ло, шчо тру́дно було́ сьи до двири́й дьіста́ти, бо то вили́ке і бага́то і страшне́ гадьи́. А йа чуў від льуди́й, шчо ви зна́йити шчось до то́го тро́ха і сказа́ў йим сусьі́дьі і прийшли́смо оба́ до вас, аби́сти були́ такі до́брі нам хати́ поочи́шчувати віт то́го. — Ри́мар вітповіў: Пра́ўда, йаке́ то гадьи́ страшне́, жи аж йисти поўтьіка́ли вікнами від не́го; то ви́тко, шчо ва́ші хло́пцьі та́кжи так, йак тото́ гадьи́ страшньі́, шчо ми обірва́ли грушки́ і йа́пка ў мо́йім садьі́ і шче му́сьіла жінка від них утьіка́ти так, йак ви від гадьи́. — Ўсті́дно

сьи тим обо́м ґа́здам зроби́ло і повиходили на двір. Скли́кали свої́ хло́пцьі і зачи́ли йіх сьи випи́тувати, чи вони́ тото́ зроби́ли, шчо ри́мар сказа́ў. І му́сьат типе́р сказа́ти пра́ўду, бо йак ни ска́жут, то гадьи́ ни ўсту́пит сьи с ха́ти — вони ўже ви́дьіли, жи ни жерт. Хло́пцьі признали, жи пра́ўда; тогди́ пішли́ оба́ ґа́зди зноў до ри́мара і зачи́ли його́ проси́ти, аби йім сказа́ў, шчо́ си за шко́ду жида́йи, а вони́ йиму́ поста́ўльат зараз, лише́ най гадьи́ с хатьі́ў сьи поўступа́йи, бо і по гро́ші до хатьі́ў ни ма́ли йак піти́ чириз гадьи́. — А ри́мар йім сказа́ў: Дасте́ мипьі сто сорокі́ўцьіў за мо́йу шко́ду, хоць вона́ тьі́лько ни ва́рта, а́ли то шко́да і штроф мусит бу́ти ра́зом поплаче́на, бо іна́кши гадьи́ сьи с ха́ти вам ни ўсту́пит. — Ґа́зди тогди́ про́сьат, аби уппре́д гадьи́ сьи ўступи́ло, бо ни ма́йут йак гро́ший ўзьи́ти, а ри́мар ка́жи: Ідьі́т, ўже гадьи́ нима́ ў ва́ших хата́х, а́ли йак гро́ші ни принисе́те за́раз, або річ мо́йу шче коли́ нару́шити, ви або ва́ші дьі́ти, то ў ка́ждьім разьі буде́ти мати по́ўно гадьи́, бо йа вам нашльу́. — І за́раз ґа́зди пішли́ до сво́йіх хатьі́ў, гадьи́ ни заста́ли, ўзьи́ли по 50 сорокі́ўцьіў і зложи́ли ри́марови за шко́ду і за штроф, йак ри́мар собі зажида́ў. Віт то́го часу́ а́ньі тотьі ґа́зди, а́ньі йіх дьі́ти ньі́ґди ри́мара ни нару́шили і поважа́ли його́ за до́брого чолові́ка, бо ў житьу́ його на не́го сьи ньіхто́ ни поска́ржиў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

354. Гадюки на сплаві.

Йшли ми сплаво́м з Га́личи: йа і Гриць Цапо́к. Пригна́ли ми той сплаў на Букі́ўну під ладу́нок на дрива. Ладува́ли вони́ ў пйі́тницу і субо́ту, ни скінчи́ли ўсьі сплави́, а ў нидьі́льу забра́ли сьи і пішли́ ўсьі до до́му, тьі́лько нас сьи лиши́ло три на шісьть сплаві́ў. Накла́ли ми собі ого́нь, посьіла́ли ми і пичем барабо́льу. Слу́хайи Гриць, шчос сви́шчи. Бу́дит він Іва́на: Іва́ни, Іва́ни, ти чу́йиш, йак шчос сви́шчи? — Ой ньи, йа ни чу́йу. — Ходи́ж но суда́. — Помале́нько закра́лисмо сьи до корчи́ і ди́вим сьи, а гадьи́ ў корчи́ сви́шчи; ни бага́то йіх бу́ло, до пйидисьи́ть. 'Али йак йа тото́ поба́чиў і да́льі ў гору́ ўтьіка́йу. Гриць Цапо́к ни бага́то ми́слиў, злапа́ў туту́ найста́ршу га́дину ў ру́ку і трима́йи тай кричи́т: Іва́ни, Іва́ни, а ходи́ но суда́! — Ой, йа там ни піду́, бо там гадьи́ йи. — Ни бі сьи, ўже лише́ одна́. — Схо́джу йа на доли́ну, а він ўзьиў ли́повий пати́к, з ли́пи ўлома́ў, кору́ оструга́ў, ўзьиў, пусти́ў йі́йі на зе́мльу і на ши́йу волочками пристоло́чиў. А той ли́повий патичо́к, шчо він оструга́ў, трима́йи ў рука́х, тай ка́жи: Ходи́, Іва́ни,

суда, йа йійі зараз зуби повібирайу, вона ни ўкусит. — Потьигнуў він йійі тим липовим патиком по зубах, а зуби ў патик позалазили, тай сьи лишили, бо мьикий буў. Ўзьиў він тогди туту гадину до рук і пустиў собі за пазуху до голого тьіла. Йа йак сьи того нальйик, так від него ўтьікайу і мисьльу собі: Коби йа дьістаў сьи до Коропцьи, то йа с тобоў ни хочу мати ньічого, бо йа сьи тибе бойу. Ни хочу с тобоў ньі обідати, ньі вичеріти. — Тьілько йа так погадаў, шчо ни хочу ньі обідати, ньі вичеріти, так Цапок ўже знайи. — Ой дурний ти, Іван, на каждьім поступі ти йійі майиш, йак йа схочу. Де сьи поступиш, там вона буде. — Ньіц йа собі с того ни робйу, али сьідайу на човен і тьікайу до дому. Йа біжу дорогоў ўже, а гадьи на пирид мени. Йа пирискочу одну, а там друга. Пирискочу другу, а там трета. Злибайу тотьі свойі кумпаньісти, шчо пішли до дому. — Ой вирни сьи, Івани, будем пускати сплави. — Йа верну сьи, али с Цапком ни буду, бо йа сьи йиго бойу. — Вирнуў йа сьи до сплавіў назад с свойіми кумпаньістими, заміньиў йа сьи за сплаў, пішоў до него другий пиридник, а йа пішоў з йинчим. Йідим ми сплавами аж до Ньіжнива, али ў мойім сплаві гадьи, йак дроў лижит, шчо йа ни можу ньіґде стати на йалицу. Прошу йа йиго: Грицьу, Грицьу, шчо ти зо мноў робиш? Шчо йа тобі винин? — Ходи на свій сплаў назад, ни будиш йі видьіти. Пішоў йа до него на сплаў назад, ўзьиў піў льітри горіўки, обидва ми сьи пирипросили і віт тогди йа йійі ни видьіў на свойі очи й до ниньска. А то ўже доўгий час.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

355. Пан над гадюками.

Буў Федь Новіцкий у нас і знаў до гадьи і льубиў красти. Він ньіґде ни йшоў, лише пообзираў ў кого йи збіжи, ўзьиў ґлегку, дві і пішоў до дому і сидьіў, доки ни зььіў. Прийшоў раз до Дутчика Микити і той злапаў йиго ў коморі. Злапали йиго і шчос там трошки ўкарали такі ў коморі, а він на него — ни міг му ньічо зробити, наслаў поўну комору гадьи, шчо нима де гльі ўпасти, так лижит по ўсьі коморі і по міхах. Війшла стара мама за мукоў досьвіта рано, дивит сьи, шчо ў коморі нима де гльі ўпасти, так сьи нальйикла, шчо ледви до хати ўльізла. Побіг Микита до Федьи, просит йиго: Йди, ў мени майиш шчо тижньи фасунок чириз два місьицьі по піў корцьи, лиш забири си тото с комори. — Говорит Федь до Микити: Типер ти мени знайиш.

йак ў коморі страх ма́йиш? — Йа ни жиртýйу, Фе́дьу, ма́йиш від мени по піў кірцьи збіжи шчо тйжньи чирис два місьнці, йди лиш, возьми собі. — Заклйкаў Федь Віцька Грйникового, шчо́би бўў за сьві́тка, шчо забира́йи гадьй і ма́йи за то бра́ти збіжи. Віцько йім присьвітчйў обо́м на обі ру́ки, ўтворйў Микйта свойў комо́ру: Забира́йти сьи, панни́, вітци, бо йа ўже йду до вас! ка́жи Федь. — Забра́ли сьи вони́ с комо́ри, йак би йіх мітло́ў замі́ў. Ка́жи Федь до Микйти: Вйдиш, йак то́йі обіцьа́нки ни бу́ли, йак ти ни даш тото́ миньі́, шчо обіцьа́йиш, то шче йіх ў сво́йі комо́рі дубильто́во ма́йиш. — І так Микйта сьи то́го застра́шиў, шчо вйдаў ўсе Фе́диви, йак обіцьйў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

356. Лікар від гадючоі їди.

Ў нас бўў такйй одйн Штифа́н. 'Али ўкусйла гадина Тимка́ Са́льіника. Прибігла Тимко́ва жінка до Іва́на Кіндрата, а ў не́го булй ко́ньі: Запріга́й, бра́ти, ко́ньі, йідь, бо мо́го чоловіка га́дина ўкусйла у Ва́дові у Міхала. — Заприг Іва́н ко́ньі, йіли до то́йі Ва́дови по не́го, бо йиму́ спу́хла нога́ так, йак кітвицьи. Ўфатйў йа йиго́ на фіру, привізйим йиго́ до Штифана́ Стрільцьй, шириночува́ў він там, да́ў він йиму йакйхос биригіў (намулу) напйти сьи і він на дру́гий день сплас. Прихо́дит він до до́му, ска́ржит сьи, шчо йиго́ ну́дит тота́ йідь. Післа́ў він жінку до то́го Штифана́, да́ў Штифа́н йако́йіс водй, він сьи напйў і ста́ло йиму здоровішши по тьім. Йак він пішо́ў шче тре́тий раз до Штефана́, Штефа́н сидьі́ў на ла́ві: Сла́ва Йсу Христу́! — Сла́ва на віки. А йак сьи ма́йиш, Тймку? Ле́кше тобі на но́гу? — Вітповіда́йи Тимко́: Ле́кши, дьйкувати Бо́гу. — Дйвит сьи Тимко́, на вікньі́ скльйнка стойіт в горі́укоў. Полапа́ў Штифа́н скльйнку до рук: Вйдиш, Тймку, вона́ тибе́ ўкусйла, а вона́ тут йи ў скльйнцьі. — Стойіт вона́ ў скльйнцьі, а він пйи туту́ горі́уку. На й тобі, Тймку. — Ни хо́чу. Вона́ миие́ ўкусйла, то йа спух, а йак би віпиў, то бим сьи й потрі́скаў. Бу́дьти здоро́ви, Штифа́ни, бо йа ўже йду до до́му. — Йак ни хоч пйти, то йди здоро́ў. — Заплатйў Тимко́ Штифано́ви за той цьілйй труд йидну́ коро́ну і вітпра́виў сьи від не́го і пішо́ў до до́му тай вдороў й до нйньа.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата

357. *Насилач гадюк.*

Буў йидéн чоловíк, Базилько, ту ў Корóнци. 'Али йак буў вiн шче хлопакóм, то буў ў гóрах на слýжбi ў йидиóго господáри. Той йигó господáр наймиў до худóби, абú худóбу пас. Даў йимý йiсти i кáжи до нéго: Гони пáсти i шчобúс ни льих спáти, абú худоба ни зробúла де шкóди i шчобú тобi шчо злóго ни стáло сьи де. — 'Али йак то хлóпиц мáйи, вiгнаў худóбу пáсти, попойiў вiн дóбри i буў би сьи борóў, али ни бýло с ким. I ўзьиў, положиў сьи спáти. Бо йáк би голóдний, тó би буў ни спаў. 'Али тóму ґазьды буó дóбри вúдно на тóйи пасóвиско, шчо хлóпиц спит; áли то бýло ни кiлько раз, йак вiн льигáў спáти, йак займé худóбу. I йигó господáр за кýждий раз напоминáў, шчобú ни льигáў спáти. I вiн ґаздú слýхаў, йак ґаздá говориў, áли йак вiгнаў на пасóвиско, то йиднáко сьи клаў спáти. То бýло так зо пйить випóслухiў, жи вiн ни послýхаў i той ґаздá ўзьиў, наслáў на нéго гадьú, шчо наокóла нéго до кiлька мéтрiў так страшéнно попалазьйило, шчо нáвiть би глу ни бýло де кúнути на зéмльу; а на грýди три такúх вилúких йимý вiльiзло, шчо мáли с по два мéтри заўдоўшкú, а мóже шче й доўшi. 'Али той хлопчúско спит тáкi. Ґаздá прихóдит ни с потирплыiньи аш там на пасóвиско тай лéхко до нéго кáжи: Хлóпчи, а худóба де? — 'Али вiн ўже сьи й сам пробýджуваў, бо чуў, шчо шчос на ньiм лижúт студéни; тай сьи ў тьi хвúли вырваў на нóги i дýжи сьи сполошúў буў i почáў кричúти. 'Али ґаздá йимý кáжи: Цить, ни кричú, ни бí сьи, вонú тобi ньiчó ни скáжут, колú йа йи тут кóло тéби. А йаш тобi ни казáў, жибú ти ни льигáў спáти? Йáк би йа так буў ни надыйшóў, то вонú бýли би тибé зайiли, а так ни бí сьи, вонú ти ньiц ни скáжут. Тыiлько памньитáй, жибúс бiльши ни льигáў спáти ньiкóли. — I той хлóпиц служúў кiлька льiт ў тóго ґаздú i той йигó ґаздá так сáми наўчиў, шчо вiн так знаў насилáти дрýгим гадьú, йак ґаздá на нéго. Повирнýў сьи вiн вiттам з гóрiў ўже пáрупком до Корóнцьи i оженúў сьи i шос тáм сьи с сусьiдом посварúли, ци там за кýрку, ци за мéжу, то о тыiм так дóбри ни знáйу. 'Али кáжи вiн до свóго сусьiди: Почикáй, йа тибé наўчý! — 'Али той йимý сусьiт кáжи: Огó, та шчо ми зрóбиш? Так йим тьи сьи напýдиў. Так достóт, йак кiт сáла. — Ну, почикáй, йак сьи ни напýдиў, будéм вúдьiти. — 'Али вiбiгáйи жiнка тóго сусьiди: Ходиж но, чоловiчи, судá óрши! — Та чó? Мóя тьи ни фатáйи. Шчо такóго? — 'Али ходú, тáкi живéнько, бо таká гáдина виличéзна ў хáтьi, кобú шче дитúну ни зайiла. — Той ґаздá покúнуў сьи сварúти i бiжúт до хáти чим скóрши. Растворúў хáту, а шчос кiлькаnáцьiть гадьú ўже кóло дитúни ў колúсьцьi, позадирáли гóлови i свишчú так, йак на пишчiўки. А ґаздá кáжи: А, Гóсподи милосéрний,

а се шчош такого? — 'Али дивит сьи, а дитина сьи бавит і лапайи то гадьи руками. І ґазда хтьіў дитину ўхватити, коло гадьи до него. Обзирайи він сьи — а дитиньі ньіц ни кажут — з заду себи, а ту на порові так йак би дроў метрових накидаў і ўже льізут до хати страх страшенний: попід лави, ў піч, ў горшки. Йакос він помижи тото гадьи віскочиў на двір і до свого сусьіди: Бій сьи Бога, чоловічи, даруй ми сей раз, ньіґди йа тибе ни зачіпиу, поки буду жити. — А той сусьід, жи наслаў на него: Та тиш казаў, жи сьи ни бойіш мине! А праўда, йа ни йшоў до теби ньі до хати, ньі биў йим тьи і самйис ўтьік. — 'Али він тому сусьідьі ни кажи: ти, йак ў сварцьі було мижи ними, хоть той буў молотший від него, алиж йиго ьламинтуйи і просит: Ходьіт, татуньцьу мойі, бо миньі гадьи дитину зьіст! — Ни бі сьи, вітповідайи той, жи наслаў, вони ни йи такі дурньі, йак ти, шчоби вони шчо казали дитиньі. 'Али ти до хати ни зараз ўвійдеш, шчоби ти знаў, кого зачіпати. — 'Али той, шчо ў него ў хатьі гадьи, так просит йиго і присьигу складайи пирид ним, шчо ўже більши ньіколи а ньіґди зачіпати йиго ни буди, шче й свойі дьіти заказувати буду, шчоби тобі ньіц ни казали. — Ну, то ходиж, дурньу, до хати, повідайи той, шчо наслаў гадьи. Ўже ти сей рас подаруйу, тай йіх віддальу віт теби. — Йдут вони до хати, али той ґазда бойіт сьи йти навіть до сьіний. 'Али той другий: Ходи зо мнойу, ни бі сьи! І ўходит до хати тай до них: Ану, Гануськи, забирайти сьи, віткисти сьи ўзьили! — І ў тьі хвили гадьи сьи вібрало чисто с хати, шчо й сльіду навіть ни було. Той зараз ґазда пісьлаў жінку по льітру горіўки і пирипросиў того, попапивали сьи добри і той ґазда кажи: Ўже тьи більши ньіґди і ньіґди зачіпати ни буду. 'Али той, жи гадьи наслаў, ўже си добри пітпиў, тай кажи: Видиш, дурньу, абис знаў, шчо свиньа значит. — А вони йак сьи сварили, то той тому казаў: ти свиньа.

По тьім інтаресьі ў тиждень, ци там пару недьіль, пішоў він з одним свойім сусьідом на ґуби. 'Али той сусьід ни знаў за него, жи він знаў примову до гадьи, бо він тому казаў, жиби ньіц ньікому ни казаў, шчо наслаў му буў до хати. І той йиго сусьід знаў, котре гадьи ни йадовити, жи ни кусайи і злапаў гадину і кажи до того, шчо знаў примову: А ходиж но, кажи, суда. Йа шчос йимиў! — А він кажи: Та шчо такого? — Ходи та будеш видьіти. — І приходит той, шчо знаў примову, тай кажи: Ану, шчос йимиў? — А він ўзьиў, ростворив пазуху, бо кинуў буў ў пазуху: Та диви сьи шчо, гадинум йимиў. — 'Али той кажи йиму: Теньґус гадину йимиў. Тажи то йашчірка. — 'Али тамтой вітьигайи рукоў з за пазухи так йак би коўбасу дейаку тай кажи: Та диви сьи, тажи гадина. — Ей, шчо така гадина. Почкай но, йак йа зараз йіх скличу, ци озмеш йі ў руки! — І свиснуў на палиц, а ту

страше́нно так йіх надлы́зло то́го гадьи́, йа́к би нивиличкоў рікоў дроў накидаў с кількана́цьіть латер. І ка́жи той, жи свишчи́, до то́го дру́гого: Пости́лий но ти сирда́к на зе́мльу! — Той постилиў, а той ка́жи: Гану́ська, ходи́ но ти суда́. — А ту насампире́д така́ чирво́на, шчо аж з не́йі йскри йшли, йак сьи прису́нула чи́рис той сирда́к, тай сьи лиш роздьілиў на двойи. Той йиго́ кумпаньі́стий йак ско́чиў ў вад, йак крикнуў, а той йиму́ ка́жи: Ни бі́ сьи ньіц, вони́ тобі́ ньічо́ ни ска́жут. — І витьигнуў ру́ку тай ка́жи: Ходи́, Гану́сьу, суда́. Тота́ йиму́ по руцьі́ ў па́зуху, а с па́зухи чи́риз рука́ў ў дру́гу ру́ку. Поба́виў йі тро́ха і пустиў на зе́мльу і шчос там до них сказа́ў і забра́ло сьи гадьи́ від них. І ка́жи до сво́го това́риши: А шчо, ўзьиў бис ў ру́ку га́дину? — А той вітповіда́йи йиму́ на то́йи: Та йа́к би йа ўзьиў ў ру́ку, йак то сирда́к роздвойіў сьи на дво́йи, йак вона́ пирильі́зла і так би вона́ миньі́ і ру́ку могла́ роздвойі́ти. — І назбира́ли губ тай пішли до до́му. 'Али тамто́й пішо́ў так ў місто до це́ркви і зачиў там дру́гим росповіда́ти, шчо він маў з ним там ў льі́сьі. 'Али там йиде́н ка́жи: Ей, дурни́й ти, шчо то ти ві́риш, шчо він до то́го зна́йи? — 'Али натхо́дит і той, шчо знаў до гадьи́ на той чис, йак вони́ собі́ розмаўльи́ли. І тамто́й тре́тий ўповіда́йи до то́го, жи до гадьи́ зна́йи: Шчо, ти зна́йиш до гадьи́? — А той вітповіда́йи: Або́ тобі́ на шчо? Йак зна́йу, то собі́. — О ти страх зна́йиш. — Ско́ро хоч, то буде́ш йіх ма́ти, так йак мра́ки. Йа ти йіх напра́ўйу, а́ли пото́му ни бу́ду віганьи́ти, буде́ш сам. — Ни бі́ сьи. ньи, ка́жи той, йа́ си сам йіх ві́жину. По те́би ни піду. — Ка́жи той, шчо знаў примо́ву там до сво́йіх сусьі́дьіў, жи стойа́ли ко́ло не́го: Ну, буде́ти сьві́тками на то́йи? І пішо́ў від них. — Прихо́дит той до до́му тре́тий, а ту гадьи́ по подві́ру, ў комо́рі, ў стодо́льі, ў ха́тьі, ў пичи́, ба на́віть і на пичи́, шчо ньіґде́ на йиго́ обісьтьу́ ни бу́ло мі́сьцьи тако́го, аби́ ни бу́ло гадьу́ґи. То́й сьи зльик і біз ду́ху біжи́т до то́го, шчо́ му насла́ў гадьи́. І пирипроши́йи йиго́ і ка́жи: Йа тьі́лько так на спас сказа́ў, шчо ви ньічо́го ни зна́йити. — А той йиму́ ка́жи: Ти ни зна́йиш, шчо с спа́су і пра́ўда бува́йи? 'Али ти запа́дто му́дрий, йди собі сам віганьи́й. — Ей, ходьі́т, бі́йтп сьи Бо́га, просьтьі́т миньі́ сей раз. Ўже йа більши ни бу́ду ньі с ко́го сьи кипкува́ти. — Ну, ви́диш ду́рньу, ка́жи той, пантру́й сво́го но́са, ни чужо́го про́са. — А той йиму́ ка́жи: Ўже ньі́ґди при́ньіґди до ньіко́го сьи ни обізву́, лиш ходьі́т. — Е, ба, говори́ мудраге́лику, тре́баш тиле́р миньі́ до́бри заплати́ти за то́йи, шчо йа тобі йіх віт те́би віджину́. — Та коли́ж йа ни ма́йу гро́ший ко́ло се́би. — Шчо мине́ то опхо́дит? Йди ўпире́д принис́и, пото́му йа ві́жину йіх. — А бага́тож вам прине́сти? — Де́сьіть ри́нских йак даш, то до́бри, а ньи, то йина́кши ни бу́ди. — Ей, ка́жи той, та за бага́то мо́жи буде́. — Ньіц ни за бага́то; йа ў те́би ни биру́ за то́йи, шчо йа́ йіх

віганьа́йу, а́ли за то́йи, шчо ти ду́жи му́дрий. — Той хо́тьі ни .хо́тьі біга́й. І ни добіга́ў до до́му. Ў ко́гос там позичиў дисьи́тку і дайи́ то́му і ка́жи: Ходьі́т йак найбо́рши, бо шче на́віть ньіхто́ ў до́ма а́ньі обі́даў, а́ньі худо́ба ни йі́ла. — Йди собі здоро́ў до до́му, йа ни ма́йу чо туда́ йти. — Та йа́к то ни ма́йити чо йти, та аби́сти повіганьи́ли. — Або́ш ти собі ду́майиш, шчо йа йіх бу́ду бу́ком віганьа́ти? Йа йіх бу́ком ни заганьа́ў, а́ли чим загна́ў йим, тим і віжину. — Та коби́ йа шче зноў по вас ни біг! — Ни бі́ сьи, ньи, ни бу́диш ўже бі́чи, хіба́ бис шче коли́ мине́ зачіпи́ў. — Ньі́ґди йа ўже ни зачі́пиў вас, на́віть і мойі́ дьі́ти. Бу́тьти здоро́ві. — Йди здоро́ў. — Прихо́дит до до́му і ўже чисто ў не́го ўсьу́да, на́віть і фоста́ сьи с га́дини ни лиши́ло. То віта́к по тьі́м інтире́сьі ньіхто́ го ўже ни зачіпа́ў, шчо ў ко́го запра́виў, ко́ждий йиму́ ни відмо́виў, а́ли даў, аби лиш з ним біди́ ни маў ньійа́койі7

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

358. Як знахар насилав на людий стеклих псів.

То ў Кривім*) йе такьий знахор, шо ўмійи віт стиклини льудий льічити. Він йак хочи сибі заробити, то насилайи ў села ўстеклих псіў і вони кусайут льудий і ті льуди йідут до него, він йіх льічи і вони мусьат добри платити і він майи с чого жити.

Йидного разу буў він вислав ў йідне сило стеклого пса і він шо по ўлитьіў ў сило і трапиў на йдного хлопа, шо буў мисливий і маў стрільбу. Він йшоў с хлопцем ў поли, а той стеклий пес покусаў його, того хлопцьа, а той мисливий зарас застріли́ў його, тей повіз хлопцьа до того льікара до Кривого, а той ўже знаў, шо він забиў йиму пса. Али ньіп, ўзьиў того хлопцьа с собойу до другойі хати льічити, тей вийшоў до свейі комори по льік, али чуйи хлопиц, а він говори до когось: За те, шо він застріли́ў миньі йдного пса, бігай ти зарас ў його сило і поки він тут, покусай його жінку, його корови і ше з десьітиро льудий. — Тей потім кажи хлопиц то батькови, йак ўже йіхали до дому. А батько йак то почуў, стаў гнати коньі ґальоп і ўже туй-туй буў би нагнаў йакогось пса, али пес скочиў до льіса. Прийіздит він в свойе село, а ўже покусана його жінка, його худоба і десьітиро льудий, ў сельі, а той пес побіх ўже на другі села.

Зап. в грудни, 1902, в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

---

*) Село в Камінецькому пов.

359. *Чоловік, що орудував зьвірятами.*

Йидного разу пасе чоловік коньи в ночи. Палит сьи вогник — слухайи, такий піскіт... Шчурі, миші таґ ідут, машируйут. Тай той скрикнув — тото всьо стало. Тей приходит до того чоловіка командант*) від мишів. Прийшов: Добрий вечір! — А той чоловік вітповів, сьів си, кажи: А ви шо так провадити? Кажи: Йа проваджу всьу туйу зьвірину: Миші, шчурі, хомьики... всьо. Пиригиньийу в другий край!

Посидьів, посидьів.. найів сьи бараболь віт того чоловіка. Тогди фстав, свиснув і тото всьо пігнав напирит себи.

Зап. 1902, від Яндруха Стеції, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

360. *Як циганка відворожила дукати і коралї.*

Булú дыўки ў одньíм сильí такí гóжі, шчоби сьи віддавáли, лишé там молотцьú ни мáли. 'Али надйíхали цигáни сьвітові, ўздріли, шчо на них йи дукати на шийі, дорогі корáльі і так дáльі, тай йиднá цúганка змóвила сьи с цúганом, кáжи: Ту йи стаў, а на тих дыўкáх дорогі рíчи, а ти йди, зайдú ў ловúну, вонú поскидáйут с сéби дукáти, корáльі, а йа йіх застаўйу купáти сьи і говорúти: Прийдú, прийдú з вирбиний! А ти абú вітповідáў з за лóзьіў: Прийдý, прийдý ў осини. Тай забирéш тотó і ўтьичéш, а вонú най сьи купáйут. — А цúган кáжи: Дóбри, то будéш мáти шчо йíсти. — Сказáла цúганка тим дыўкам купáти сьи, і вонú купáйут сьи. І дыўкú клúчут: Прийдú, прийдú з вирбиний! — і ригóчут сьи: ха, ха, ха, йак то дыўкú звичай мáйут, а той вітповідáйи: Прийдý, прийдý ў осини. — Пофторáли так кілька рас. а цúган тимчúсом до дукáтьіў сьи присýнуў, забрáў дукáти й корáльі тай кріз ловúну посýнуў. Ўтьік аж на дисьйити силó. Дыўкú клúчут дáльі, йак йіх цúганка наўчúла, ўже нимá кому вітповідáти. Здумíли сьи вонú, війшли на бéріг, дúўйит сьи, нимá áньі дукáтьіў, áньі корáльіў. Зачúли плáкати, áли ўже пропáло. Мáли сьи вонú шчо виспúйти, йак зачúли тати й мамú бúти. А йак той цúган звіў тих дьівóк, так нас зóдьит з вібóрами панú.

Зап. в липни, 1902, в Короpици, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

---

*) Такий чоловік, шо пиригиньийи миши з йидного крайу до другого і вони його розумійут. Зам. опов.

361. Від ворожбита до попа.

Мій дьідо їіхаў с слабо́ў дити́ноў до зна́, до бо́га і їіхаў на Бра́тишіў. І обма́на го сьи учінила, води́ла го по по́льу. Прийіздит він там до то́го парійа́ і прийіхаў там на його́ обісьтьй, він віхо́дит с ха́ти тай ка́жи до не́го: А води́ло тьи, дьи́дьу? – Ай води́ло, па́ни. — Дава́й дити́ну до ха́ти. — Палит ў ха́тьі, бирé кори́то і дити́ну кладé до кори́та. Дити́на сьи кида́йи. — Ой ви́диш, дьи́дьу, ўже сьи бойі́т біда́, ўже хо́чи тьіка́ти. Бири́ дитину до Зарвани́цьі, бо йа ра́ди ни дам, най во́ду осьвіти́т, тоді біда́ ўтьічé від не́го. — Пойіхаў дьідо до Зарвани́цьі, а там буў кьоиц таки́й, жи сухі-дньі опрова́джуваў; осьвіти́ў во́ду і та́йа дити́на до ни́ньки жи́йи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

362. Як хлїб стогнав.

То колись були добрі льікарі, тепер нема такьих аньі руш! Дужи добри знаў льічити льудей стари́й нибішчик Плита, батько того, шо тепер льічит. Ви знайити його, він ўже стари́й, аш згорбатьіў; а ше його батько буў. Тато мойі небішчик росказували: Ей, каут, добрий то льікар раз буў! Рас, каут тато, на самі зилені сьвата йдут вони раненько до церкви загумінками з Браташів*), аш чуйут, там коло паньского рова десь за лозовими корчами стогни шось так, йак слабий чоловік. Слухайут вони, слухайут, а то стогни і стогни і вони підійшли до тих корчіў, аш дивльат сьі, а ў рові сидит стари́й Плита, а чирис ріў лижит палка, а на ньі виси гадьука писком до долу, а с писка капайе жоўта йідь на кавалок хльіба, шо лежаў у рові. І шо та йідь капне, то хльіб сьі піднисе і застогни, йак слабий чоловік; а Плита сидит, диви цьі на то і шось зашептуйе. Каут, шо він с того хльіба робиў йакісь льіки від гадьуки.

Зап. 1902, на Браташах, Камінецького пов. від Івана Браташа, А. Веретельник.

363. Лїкарка від стеклини.

Ше була ў нас дужи добра льікарка, Маланка називала сьі. Йі знали дужи з далека і до слабих кликали йі навіть пани і графйови.

---

*) Браташі — присїлок Сїльця Бенькового.

Раз ў дворі ў нашого пана ўстьік сьі буў дужи дорогий пес. Пан дужи жалуваў його і справадиў аш двох дохторіў, шоб вильічили йіму того пса. Али дохторі подивили сьі тілько з далека на того пса, а він буў на ланьцьуху і сидьіў коли будв. Али казаў пан зарас приклнкати Маланку. Прийшла вона, а дохторі стойат і дивльат сьі, шо с того буди. А Маланка приступила з голима руками до стеклого пса, сьіла коли него і наставила жменьу на піну, шо тикла йіму з писка, тей каи до дохторіў: Видити, пани докторі, шо з вашого дохторства? Ану зробіт так, йак проста баба! — І вона ўзьала ту піну і стала йісти йі і потім вильічила того пса і за те дохторі заплатили йі на три місьацьі до гарешту.

Зап. 1903, на Браташах, Камінецького пов. від Івана Браташа. А. Веретельник.

364. Хлопський лік.

Ту десь ў йідному сильі йден пан дьідич, йак позьіхаў сибі, ўтвориў фест губу і так тепьо позьіхнуў, шо ни міх ўже назат стулити губи. Йиму скочила та кістка, шо шчека, з місьцьи, ну і кьіц, пан ни можи стулити губи, так і стойіт, так йаґби він позьіхаў. Тей біда, пан ни можи губи стулити. Шо рубити, паньі зарас до міста пу дохтора, привови, він йодивиў сьі, покрутиў головойу, тей кьіц ни міх зрубити, забраў сьі і пуйіхаў. Тей паньі пувезла пана гет по ўсьіх слаўних дохторах, али аньі йден кьіц ни міг зрубити, шоп пан ни пузьіхаў. А то деш, і майи губу ўтворину, і пузьіхайи і пузьіхайи (тут оповідач сьміється). Али ту' ў Таданьах буў йден хлоп-льікар, він знаў льічити, тей йак сьі довідаў за того пана, шо пузьіхайи, пішоў гет і кажи: Йа пирипрашьейу красненько, але, йак паньі позвольет, то йа напраўльу пана, і ўни пиристанут пузьіхати. — Али чловйечку, дам тьи, шо схочиш, напраў пана! — кажи паньі ду хлопа. Тей хлоп казаў панови сьісти, тей йак сьі замахне, йак гопне пана пйастуком ў йідну шчеку! тей пан кламц! і зачинила сьі йиму губа. Тей пан кажи: Ну, слава тибі Божи, на майиш чоловічи сотку, і памньитай, абись ньікому ни казаў, йакісь вильічиў мине. — Хлоп ўзьаў сотку, тей пішоў, а то, шо ни казаў йиму пан росказувати, туто, бо панови було ўстид і ўбраза гонору, шо такий хлоп-ср..а ўдариў пана ў морду!

Зап. 1903, в Сільци Бельковім, Камінецького пов. від Петра Бухтая, А. Веретельник.

365. Славний хлопський доктор.

Даўно ўже буў ў йидному сильі дужи слаўний льікар. Він сьі ְвчиў льікарувати сам зі себи і так знаў добри вильічити с каждойі хороби, шо ше льіпши, йак праўдивий дохтор. І йиго знали ў цьілій околици ўсьі льуди і усьі дохторі.

Йидного разу до двора ў тім сильі, шо буў то льікар, до пана зйіхало сьі кількох учених дохторіў з міста на йакийсь баль і запросили до себи вони і того хлопского дохтора, шо буў сам зі себи. Йідьат вони, забаўльейу цьі і ріжно штудируйут і хочут насьміхати сьі с того хлопского дохтора, али він сьи ни даў аньі руш! Шо вони загадайут, то він так відгадайи, шо ті аш дивуйу цьі! А на рештьі кажут вони йиму, шоб він показаў йаку вилику штуку. А він кажи: Йа пйетиро льудий стройу бис трутизни на смерть і зноў привиду йіх до здороўльа! Добре! — кажут, — роби, подивимо сьі! — Тей він казаў наварити тлустойі бара́нини, нагудувати нейу пйеть хлопіў і зарас потім казаў напити сьі йім зимнойі води. Йак сьи напили, тей так зарас і повикидались ниживі! Тоди дохторі наробили крику, шо він стройіў льудий, а він кажи: Йа йіх зара' приверну до житьа. — Али дохторі ни дали і казали того хлопского льікари замкнути до гарешту і ті пйать хлопіў ни ожило, бо дохторі ни дали йіх йиму ратувати.

Ну, сидьіў той льікар шось з місьиць ў гарештьі, а потім засудили йиго на смерть за те, шо він стройіў пйетеро льудий.

Али нирит смертнийу питайут йиго, чого він ше собі жичи, то ўсе йиму вільно. А він кажи: Ньіц ни хочу, тілько позвольти минньі пожити хоть три дни ў мому дому з жінкойу і з дьіточками натьішити сьі.

Тей йиму позволили. Али чуйут, на третий день йак мали йиго ўже вішати, шо він стройіў сьи і ўмер. Ну-тей йиго поховали. Йак йиго поховали, тей тейі ночі пішла жінка і викопала йиго тей завезла десь до чужого міста і він там ожиў. А то було так: Він сьи стройіў такьим льікарством, шо сам сибі зробиў на три добі, а потім зноў маў ожити і ожиў. Такий то добрий дохтор буў!

Зап. 1903, від Івана Юнака, на Криволяпиці, Камінецького пов. А. Веретельник.

366. Ворожка лѣчить золою.

Була́ ў нас слаба́ Жидьіўка. Прийшо́ў син, жиби йа йіхаў з ма́моў до зила́, а́ли она́ ўже там йіздила кількана́цьіть раз до то́йі па́ньі до

Бра́тишила, до воро́шки. Ты па́ни сьи наукучи́ло, шчо вона так до́ўго йіадила, зо́лйла шма́тьи і набра́ла ўла́снойі золи ў свойу уласну масницу, аби йі дати, аби сьи мастила тим. Фірман стаў на поро́зьі й сьмійи сьи. А вона́ до фірмана: Ни мо́жу сьи вітчіпити Жидьіўки, дайу ўла́сну свойу масницу золи, аби мньи вітчіпила сьи. І тра́снула ў доло́ньі і сьмійала сьи, шчо за ду́рно гро́ші бире́.

Зап. в липни, 1902. в Коропци, Бучацького пов., від Івана Василяка.

367. Як ворожка лічила бабу і фірмана.

Наймиў мине́ йидне́ хлоп йіхати з його́ жінкоў до воро́шки. Прийіхаў йа до тойі воро́шки: Дава́йти ба́бу до ха́ти. — Ми ба́бу зньили до ха́ти, ба́ба стогни, а воро́шка бире́, налит ў ниицу, кида́йи каміньи до ниица і сьіна бире до горшка́, налива́йи води́, приставльийи до пе́чі. Кладе́ ба́бу на столе́ц до ва́нни і бире́ той горне́ц, льле до ва́нни. Обікри́ла ба́бу вере́тоў і кида́йи каміньи, ма́ло ба́ба сьи ни ўдуши́ла. Посила́йи на́ймичку до міста, аби купила два по́клатки і за ґре́йцар таба́ки. Принесла дьіўчи тото́ до ха́ти, вісипала таба́ку до ва́зи і бйи йайцьі до во́ди. Дайи ба́бі пити. Ба́ба тото́ віпила, а вона́ пхайи йі ў пи́сок па́льцьі, аби ба́ба бльува́ла. Чи́м жи ба́ба ма́йи бльува́ти, йак вона́ ньічо́ ни йіла, лиш того́, шчо віпила? 'Али молоди́й фірман сиди́т і ку́рит собі дзиґа́ри. А вона́ прихо́дит с тоў ва́зоў і пока́зуйи то́му фірманови: Видиш, то даньі віда́бльувала; була́ би ўже ба́ба уме́рла. — Али фірман до не́йі сьмійи сьи. — Чо́ ви сьи сьмійе́ти? питайи сьи воро́шка. — Ой, йа сьи сьміўу, чим вона́ ма́йи бльува́ти? Шчо віпила, тим бльуйе́. — Е, вітповіда́йи па́ньі, да́йти спокій. — Хлоп йі заплати́ў два ри́ньскі, вініс́ли на фіру ба́бу, тай коне́ц. 'Али та воро́шка війшла й ста́ла на порі́г. Ка́жи йі фірман: Паньі, бува́йти здоро́ві. — Вона́ йми́ла фірмана за два па́льцьі і му́ргайи: Ходьіт до ха́ти. Ўвійшо́ў фірман до ха́ти, а па́ньі до ку́фра, вікига́йи ба́ньку зли́ваноі горі́ўки, бире́ фльа́шку до рук, обіймайи фірмана фльа́шкоў і ба́нькоў і цьільу́йи. — Йа би шче й вам дала́ ра́ду — ка́жи. 'Али вони́ сьи ўже ўмаўи́ли, була́ би то до́бра ра́да, були́бисмо сьи шпривозили, али ўхо́дит хлоп: Ходьім, буде́м йіхати, бо ба́ба слаба́. А вона́ пйи до фірмана горі́ўку на вітхі́дньім і запраши́йи, аби фірман прийшо́ў ў се́риду, вона́ йиму́ дасьть ра́ду, а він йі. А той фірман ниболи́ско сьи постаріў тай до ни́ньі ни ходи́ў до воро́шки.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василяка.

368. Ворожбит обманює молоде подружє.

Йидéн жóмньир буў при вóську доўгó, чириз двáнацьіть льіт. І дóма ни знаў він ньіц ворóжити, а йак пішóў до вóська, наўчи́ў сьи таки́х плисти́ плитипи́ц, шо ўзвáли го за ворожбитá. І так оповідáў він ўсьíльакі сторійі жінкам, вони́ платили йиму́ і удавáла сьи йиму́ штýка. А де кудá ни ўдáла сьи йиму́ штýка, йми́ли го, наби́ли і фéртик. 'Али пішóў він аж на Диливý. Прийшóў на Диливý, а там двóйи молоди́х пібрáли сьи і ўже свари́ сьи обóйи. А він йшоў пóпіт хáту, зачýў, шчо вони́ сьи сварýт, тай увійшóў до хáти. Слáва Йсу Христý! — А тотьі вітповідáйут: На віки вікóм. — Кáжи: Ви молóдики сьи пібрáли, то ни дóбри йи. Йа вам поворóжу так, шчо вам бýди дýжи дóбри жити, бо ви дýжи помéржиньі. Кáжи: Дáйти миньі пи́йтку, то йа вам поворóжу дýжи крáсно. — А вони́ си пошиптáли тай кáжут: Мáйим пи́йтку, даймо тóму ворожбитóви, аби нам лишé дóбри жи́ти. Дали́ йиму́ пи́йтку, а він кáи: Дáйти рýку, йидно́ й дрýги! Подивйу він сьи і муркоти́т там йім шчос над рукóў йиднóму й дрýгому, пи́йтку сховáў до кишéньі, тай наконéц кáжи: Ви шче посáх ни доси́дьіли за столóм, йак йисти сьи побирáли. Йак хóчити, аби́сти доси́дьіли посáх, то ньікóли ни будéти сьи свари́ти. — А вони́ обóйи кáжут: Хóчим, пáньі. — Кáжи він: Сьідáйти за сьтьіў обóйи. — Сьіли вони́ обóйи за сьтьіў, він нальльи́ў ў ми́ску води́, даў піўквáрту ў рýки молодьі тай кáжи: Ви затри́майти сьи ў хáтьі, а йа піду́ на двір, та шче вам віньки́ поробйу. — Ўзьаў там йакóгос бурину́, мітли́цьі, ци кропи́ви, ци йакóйіс там дурни́цьі, тай ўзьвиў, ўкрути́ў віньки́ йім так, йак то перевéсло заўйизувати колóпньі, постáвиў йім на гóлову йиднóму й дрýгому, на нéго заложи́ў шче йакýс драпти́ву кýчму, а йі даў йаки́с рушни́к драпти́вий чóрний на ши́йу, тай кáжи: Витáйти типéр минé. Тай залаткаў:

Бирвін бирвінком війи,
Аш типéр вам сьи дóбри дьійи.
Тай кáжи: Типéр минé витáйти,
Миньі води́ подáйти.

Тай за то ви́таньи даў молодьі одногó гельира с тóйі пи́йтки, а він, йак молоди́й чоловíк завитáў йигó, тай даў дрýгого гельи́ра й йиму́. Тай кáжи: Ви типéр сидьіт обóйи і доси́джуйти посáх, а йа йду пóза хáту примоўйити, аби́ вам сьи дóбри поводи́ло. — Йак тутý пи́йтку ўхóпиў, тай ў нóги, а вони́ сидьйт за столóм. Ўпали́ў ўже ни далéко Доли́ни, а вони́ сидьи́ за столóм. Сидьи́, сидьи́, а він ўже шукáйи собі ни́чого. Поробиў з них макогóніў тай лиши́ў. А вони́ шéпчут до сéби: Дóки ми будéм сидьіти так? — 'Али біжи́т сусьíда до них, чогóс му булó трáба. Тай: Слáва Йсу Христý. — А тьі зза столá: На віки ві-

ты написано. Прийшоў йа до до́му і заживала жінка порошки 9 день і було йі лекши. А до́хтыр казаў так: Аби по тым ни застудити сьи, тьйшко ни робити і дитину відлучити. Жінка, йак звикли коло хати, палила ў пичи, розыгріла сьи зноў, пішла на двір і застудила сьи, шче гірши йак пирит тим. Тай кажи до мени: Йа тобі казала, йідь зо мноў до ворошки, а ти пойіхаў до дохтори, тай за дурно три короныс даў. — Цить, жінко, пойідим шче до ворошки. До́хтыр тобі добри буў порадиў, али ни хтылас сьи шіпувати. А ворошка хіба грошим порадит, али ни тобі. — 'Али жінка кажи: Ай страх, до́хтыр сьи розуміни. Ворошка лыіпши знайи. — Заприг йа коны, йазда до ворошки до Тоўмачи. Ўвійшоў йа до хати, сказаў помайбіг, чоловік йійі, Гриць, вітповіў на віки віком. А шчош там скажити? — Та шчо, біда, слаба ми жінка. А можи то йа ни ту трафиў? — Та чому ньи, тутка, кажи Гриць. Та вона шчо знайи, вона хіба напити сьи теньґо знайи. А ци були ви ўже де по ворошках? — Та ньи, ни буў йим, вітповідайу йа йиму. А чож ви сьи мине питайити? — Бо йа, кажи, такі ни буў йим ныіґде, ци то кужда так знайи пити, йак мойа? А то йиго друга жінка. — Кажу йиму: А деж вони? — Пішла ў місто. — Маў він дыіўку: Ганьу, біжи но за мамоў! — А нам кажи сыдати. То йа буў, жінка і стрий. — Дьйкуйим красно. — Али кажу йа до стрийа: Ви бутьти ту ж жінкоў, йак прийдут вони до дому, то най шчо робйи, а йа коны займу до води. — Навирнуў йа кіньми до води, ў саныіх йіду, тай сьи здибайу коло косьцьола с тоў божицыў. І кажи вона: Слава Йсу Христу. А можи ви по мени? — Айа, по вас. — Биру йа божицу на сани, ўже й коны ни напувайу, тьигну піт хату, ґі нишчісьтьи йакес. Злазьийи вона піт хатоў тай поволочила сьи до хати; а ўже була ныіўроку. Ўходжу йа за неў до хати, а вона мине ни питайи за слабу напиред, али за шпаґатыіўку. А йа вітповідайу: Йа ни знаў, ци ви ўживайити, ци ны; йак бим буў знаў, буў бим приныіс. — Дайи вона йидну фльйшку на горіўку, а другу на пиво, бо Гриць пиў пиво. Ўзьиў йа льітру горіўки, за 14 ґрайцаріў пива, булок, осилетцьіў, бо то буў піст, тай божицьи ни хтыіла йісти солоници. Приходжу йа с тими трунками з аптики пропінацийнойі, тай думайу, шчо вона ўже жінку видохторувала, тай попідвечіркуйим тай будем йіхати до дому. Ба, вона навіть до жінки сьи ни дивила, йійі навіть ни при голові. Вона рас попри рас споглыдала сьи ў вікно, ци йа дльа нейі лыікй ни нису. Ўходжу йа до хати, вона зараз до скльйнки, віпила йиден, пий другий, табо й третий, і читвертий. Так йисмо пили, аж докисмо ў шкльйнцьі шчос мало лишили. Йак си добри пітпила, бpe сьи тогди до ворожиньи. Йди но ўниси, чоловічи, дроў, тра зыільи варити. Ти би йіў і пиў, лиш кобис ныічо ни робиў. — Ўходит чоловік з дровами, а за ним йійі брат, шче

йакис там другий його товариш і третий. Добрий вечир! сказаў йійі брат. — Дай Божи здороўйи, йак сьи майиш, братчику! — вітповідайи божицьи. Даўно ми сьи видьіли. Аби мине чоловік ўбиў, ти би сьи до мени ни подивиў. — 'Али брат шчо майи сьідати на лаву, насампиред зачинайи шваґрови робити справу ў його хатьі: Ей, куми Грицьу, шчо ти собі думайиш? Шчо ти майиш свуйу жінку, а мойу систру бити? — А деш йа йі биў? — Е, відай сьи ўстидайиш, шчо йи чужі льуди! — вітповідайи ворошка. Ни биўйис! — А деж йа тибе биў? Йак би йа тибе биў, то би були синьцьі. — Ей, куми Грицьу, бо ти так ни бийиш, аби були синьцьі! кажи брат. На шчош ти йі вапхаў піт посьтіль тай дьўхаў польіном попід ребра? Ти си думайиш, шчо то на чужім сильі, тай ми ни будим знати? Нам льуди доказуйут. Ти ньіц, сестро, лиш збирай сьи і йа тибе забиру чисто до себи. — 'Али кажи Гриць: Бири си, йа ти шче й заўдам, кобис си ўзьиў біду с хати! — 'Али Іван зачиў рипіти зубами до Грицьи. А Гриць кажи: Ти чо хоч, пйаньуго, ту ў мойі хатьі? Шчо, можи бис сьи биў? Маў він доньку Ганьу і сина нидалеко жонатого тай кажи: Біжи но по Питра, йа му зарас ту вімирийу. — Али Іван до Грицьи. А ворошка: Е, ти собі думаў, шчо будеш сьи на до мноў збиткуваў тай за мноў ньіхто ни постани? — А Гриць тогди до нейі: Ти шельмо, сьака та така, йа ти зараз дам. І туй туй зачили сьи ўже чіпати до бійки. 'Али ми оба с стрийом порозганьйили йіх тай вони осьіли тихо троха. Зачинайут сьи чиступати горіўкоў тоў, шчо сьи лишила, а мине божицьи посилайи по другу. Пішоў йа, припьіс ўже лиш піў льітри горіўки і дві гальби пива і робйу просьбу, а мойа бідна жінка лиш стогни. А йа також аж тримчу, бо й коньі ни хтьат ўже стойати, бо віт третойі по полуднью до дисьйгойі ў ньіч тай ўже ни стало йім оброку. Коньі сьи нуждайут на дворі, а йа ў хатьі. Допили вони туйу горіўку, складайут сьи ўже й на трету сами. 'Али йа йі прошу: Робіт но ўже шчо жінцьі, бо нам далеко до дому, а шче до того й за Дньістром. — Е, говори ти свойі, ньіби то є кольіна вілупити? То мусит зило три рази скипіти добри. — А тото зило ўже можи в десьіть раз нирикипіло. І тимчисом донька надиесла ўже трету горіўку. Прошу йа йійі: Биріт сьи, мамуньу, до жінки, та коруйти йі. — Ей, говори но ти свойі. Йа слабих майу по кільканацьитиро дении, а в братом йак йим була, то буде ўже кілька місьицьіў, та най сьи хоть горіўки напйу — вили би йі пйаўки! Допила си шче більши горіўки тай йа кажу жіньцьі: Ходи но суда на пльац, нибого. Узьйла мойу жінку, розьібрала до голого тьіла, при ўсьіх, і ўзьйла йі, спкрила виретоў, підопхала стріхови зило с цибричим під ньу і кидайи каміньи тай пирифаруйи жінку миньі. 'Али жінка кажи: Ни кидайти таке багато каміньи, бо йа ни можу стойати ўже, така мопна

пára. — Ни бі сьи ньи. достóйіш. То є тéби слáбісьть так віхóдит! І бирé ў мúску водú і ростопúла цьінý тай сипли тотó ў вóду над головóў. Гей, ци ни напýдила ти сьи? кáжи жіньцьі. — Та, а йа знáйу? — Та йак то ни знáйиш, йак йис сьи напýдила? А мóжи чоловíк колú на тéби крúкнуў? Бо йа йіх. тих чоловíкіў, знáйу. Йа ўже се трéтого мáйу, абú йіх дьітьки вібрали. — 'Али йíйі чоловíк сидúт зо миоў тай кáжи: То, чоловíчи, вольíў бим буў ў вóду скóчити, ньіж йим мáў сьи з неў жинúти. Пéрша булá йак жінка, а се ўже ни знáти аш шчо. — Тай зачивáйи вонá ўже по трéтий раз óлово сúпати, вітьигла тотó óливо з водú: Айá, напýдилас сьи. Дáла сьи жіньцьі напúти тóйі вóди на ўсьі штúри чúсти з мúски, обльйúла йі гóлову, чолó, плечí, рýки, нóги тоў водóў і такé шчось шéпчи, йак старúй рáбін. Тай ўзьйúла мойý жінку, вісадила на піч гóлу, а самá до столá до крóпльіў. 'Али прóшу на йíйі: Та ўже вробіт кóло жінки, шчо мáйити, а вітáк сьи почистýйим. — Е, говорú ти свóйі, йá сьи ўже звýчила. — Кúнула ў сéби йидéн так, йак ў бизóдньу тай льізи на піч жінку мúйцкати (мастúти). Йак зачúла мúйцкати, а жінка так стóгни, шчо най Бог борóнит, мáло з нéйі душú ни вíльізла. Бо ў нас йак сьи сварú тай кáжут: Бодáй тьи бабú мастúли! А то хто сьи ўпáди ў ворóшчиньі рýки, то так, йак даўнó зза паншчини під атамáнскі бýки. Тай злазьйúи вонá є пéчи: Чикáй, йа шче збóбльу примóву над водóў, дам ти такóго зьільи, абис ў дóма даваў пúти. — Нальйúла зноў водú ў мúску, накúдала йакóгос росхідинку і пошиптáла шчос там тай нальльйúла миньі ў скльйнку тай кáжи: На, сховáй сисé дóбри, бо такóго ў аптúцьі ни дьістáў бис і за 10 ринских. Бирé вонá сьи стрúйови ворóжити, жіньцьі над головóў. 'Али стрúйна булá ў дóма. А воню, ворошки, кáжут, абú знак приносúти. Тай зноў такé самé над водóў наворóжила йак миньі, пальйúла ў фльйшку тай кáжи, абú до трох разьíў тотó повіпивáли, бо йак ньи, то ни помóжи. Питáйу сьи йа йíйі: Кілько нам сьи належит за вáши корóваньи? — А так, кобú ни багáто, кобú й ни мáло, тра два рúнскі дáти. — Йа багáто ни мúслиў, віких бáбі, на, кобúм тьи сьи йак найбóрши вітчиниў. А ў стрúйа тьілько дéўйить шýсток, бо ў мéни за тóйи більши, жи мойý варúла й мúйцкала. Тай ми попрашчили сьи тай пойíхали до дóму. Привíхаў йа до дóму, цьілкóм мойа жінка здорóва ўже віт тóйі ворóшки. Йак льиглá спáти, то ни моглá потóму ўстáти. 'Али поприходúли йíйі сéстри, тéти: А шчо, йак? Лéкши, ци ньи? — Айа, лéкши, бо пішлó більши йак пйить рúнских, тай лéкши ў римéни. — Ей, то булó до нéйі ни йíхати, бо вонá віт такóго ни знáйи, тьілько від золотникіў. Йідь до Ньіжнива, там йи такúй дьід, Струк, то той віт страхý так знáйи, страх. — Алú йа кáу: Йдьіт ви, дурньі бабú. Ўже йа видьіў ўчéра, йак знáйи. — Ей, та вонá знáйи. áли віт йиичого. — Дóбри знáйи, айá, бо віпила

сама мо́жи з льитру; вона́ ду́жи до́бри зна́йи. Йа ўже більши до ворожо́к ни пойіду; йак хо́чи, най йіди зо мноў до до́хтори. — Айа, та шчо до́хтьір до то́го зна́йи? — Йа та́кі ни пойіду до воро́шки. — 'Али ка́жи те́та: Та' бо він дба́йи за неў? Узьиў за неў фа́йний кава́лок по́льи, тай ра́да, кобй ўме́рла й ні́нька, та́ би си ўзьиў йінчу. — Та шчо ви ў ме́ни хо́чити, та чо́ йа пойіду до то́го Ньіжнива? Та́жи вона́ там була́ ўже ў двох ворожо́к! — Е, тоти́ так ни зна́йут, той дьід льіпши зна́йи від них. — Узьиў йа, запри́х ко́ньі, йіду.

Прийіхаў йа до то́го дьіда, ўвіў жінку до ха́ти, сказа́ў пома́йбіг, він вітповіў. — Ци ни пора́дили би ви шчо мо́йі жінцьі, дьіду́ньу? ка́жу. — Та чому́ ньи, пора́джу. Тьілько аби ви ньіко́му ни каза́ли, де ви були, бо йа ўже сидіїў кілька раз ў аре́штьі. — Ни бі́йти сьи, дьіду́ньу, йа ньіґди, приньіґди ни ска́жу, кобй лиш тьілько помогло́. — Неўни помо́жи по мо́йі руцьі. — І каза́ў він ко́ньі загна́ти за ха́ту, аби ньіхто́ ни ви́дьіў і ўвійшо́ў до ха́ти, розложи́ў с трісочо́к во́гник, поста́виў о́ливо, абй сьи топи́ло, а ў ми́ску нальи́ў во́ди і накла́ў на ўсьі штири чи́сти по́жикіў ў во́ду і ўзьиў йаку́с там кни́жичку тай мо́лит сьи нат тоў водо́ў. Помоли́ў він сьи с квадранс, бире́ туту́ во́ду жіньцьі з ми́скоў над голо́ву йидно́ў руко́ў і ка́жи хло́пциви, абй пода́ў йиму́ о́ливо. І дру́гоў руко́ў шви́тко вільиў ў во́ду, а воно́ бри́знуло і мо́цно тріс́ло ў водьі. І вітьига́йи тогди́ тото́ о́ливо з води́ тай ка́жи до ме́ни: Йак бисти були́ шче па́ру день ни прийіхали, тай було́ би по жіньцьі! Вона́ ду́жи тьижки́й дьіста́ла страх. — 'Али ка́жу йа: Дьіду́ньу, ци буде́ йі ле́кши, ци ньи? — До два́цьіть день биспе́чни буде́ ле́кши, али тра шче раз до ме́ни прийти́ з неў. — Ей, ка́жу, та йа прийіду, лиш кобй полекшіло! — Йа ма́йу ў Бога надьійу, жи вона́ пішки прийде́. — По тьім шче зроби́ў дру́гий рас так о́ливо над голово́ў тай тре́тий рас так са́мо тай ка́жи до жінки: Пра́ўда, шчо вам так йак би сьи шчос пха́ло ў го́рло таке́ гі па́лиц? — Айа, ка́жи жінка. — Ну, то дьйкувати Бо́гу, шчо вас Пан Біг надньіс суда́ до ме́ни, бо ўже́ бисти були́ й ни жи́ли. Али ди́вит сьи він ў ту́йу кни́жичку: Та́ бо ви ўже були́ шче дес ў двох, ци трох. — 'Али йа ка́жу: Ньи тьільком ў до́хтори буў. — А жінка по́фатила тай ка́жи: А йа ни бу́ла ўже ту ў жидьіўки йидно́й і ў Пото́цьі? Та́жим йіздила вістри́йскоў фіроў с слабо́ў йидно́ў. — Е, вони ньічо́го ни зна́йут до се́го, тоти́, ка́жи дьід. — 'Али була шче зо мноў йидна́ кобіта, тай та́йа ка́жи: Мо́жи бисти мньи́ шче шчо помогли́, бо мне́ шчос ву́дит? — Ей, чика́й, най ўже сьі докінчу́, пе́рші. І ўзьиў хрест і кни́жичку ту до рук, зачи́ў шипта́ти над голово́ў, пото́му над грудьми́, до́сить сь ўсьіх штиро́х бо́кіў ко́ло жінки. Тьілько йа зачу́ў його́ ше́птаньи, шчо каза́ў: Йди си на льісй та на пу́шчі. І по тьі хвили ўже скінчи́ў ко́ло мо́йі жінки

і пішоў на двір. А па тўйу книжичку узьиў до рук і дўмайу собі: Мо́жи йа сьи наўчў воро́жити з не́йі? 'Али там ни бу́ло ў ты̂і кни́жичцы̂ лиш очинáш, за молитви, і поми́луй мйа Бо́жи і ві́руйу і так дáлы̂ до кіньцьи́. І поворо́жиў шче шчос ты̂і дрўгі молоди́ци, áли йа ўже ни ви́дьіў, бо йа пішоў лáгодити віз, йíхати до до́му. Даў йа то́му дьі́дови 30 ґре́йцаріў, кі́лько зажидáў, прийіжджи́йу на мі́сто і кáжу до то́йі молоди́цы̂: Коби́ ти питáла, мо́жи ту шче дейакá йи? Бо дрўгий день зноў гони́ла би мине́ йі́йі фамі́льйа до се́йі. І найшлá вонá йаку́с там Жидьі́ўку, шчо кидáла кáрти. Ну, ходьі́м шче й до то́йі, най ўже раз відбу́ду так, йак-вáрту на силы̂. А ти йди, питáй шче де йако́йі, кáжу молоди́ци, мо́жи шче де йакá йи, та най йіх ўже чи́сто обі́йдў тут, аби́м зноў шче ни йі́хаў де дрўгий або́ тре́тий день.

Ўхо́джу йа до то́йі Жидьі́ўки: Дзінь до́брий, пáны̂! — Дай Бо́жи здоро́ўйи! Про́шу сьідáти, го́сьты̂. — Вітповідáйу йа: Шчо є таки́х го́стий, шчо слабі. — Вони́ ў ме́ни, Бо́гу дьи́кувати, шчо дньи такі́. Шчо мины̂ здоро́вий гісьть? Прийде́, попойі́ст тай піде́. А йак прийди гісьть слабе́, то шче й до хáти гро́ші принисе́. — Ну, коли́ то так, то тáкі прины̂с. Кажі́т но ви нам шчо. — Бире́ вонá кáрти до рук, зачинáйи мішáти. 'Али йа йі кáжу: То шчо, буде́м сьи во́за грáти? — Ньи, то йа так; йа є то́го зáрас пізнáйў, йаку́ хто слáбісьть мáйи, йаку́ хоро́бу. — Ба, кáжу йа до не́йі: Та бо йа ви́дьіў, йак ў нас грáйут ў ты̂і кáрти, то йиде́н прі́грайе, дрўгий ві́грайе. А так йак ви грáйити, то ви́дно, шчо ви ўсе ві́грайите. — Питáйи сьи вонá мине́: Мо́жи то вáши жі́нки? — Ей ньи, то мойá сусьі́да. — А чому́ш той ґоспо́дар ни прийі́хаў, шчо йиго́ жі́нки? — Він шчос мáйи там ў до́ма робо́ту, дьі́ти і шче до то́го він ни ко́нчи за неў дбáйи. Ты̂лько гро́ші дає, тай кáжи: Йіть собі є ким хоч, бо йа ни мáйу йак. Гро́ші ўже дайи́. — Знáйити шчо, воно́ сьи шчос напу́дило: хоть пес, хоть чолові́к. — А питáйу йа сьи: Та коли́? — Хоть ў день, хоть ў ночи́. — То мо́жи бу́ти, бо він таки́й крикли́вий, йі́йі чолові́к, і шче пес йи ў сусьі́цтві... — Ну, ну, кáжи, чолові́к напуди́ло сьи ў ночи́, а пес над ве́чир. Ви́ сьи пес ни́дáўно віддáли ты̂лько? Дьі́ти ўже мáйити, ньи? — Йа моўчи́ў: коли́ знáйиш, то кажи́. 'Али жі́нка по́фатила: Та тро́йи ўже мáйу. Дво́йи дьі́ўчит і хло́пцьи. — Ну, ви́дити, кли́чи вонá мине́ до се́би до тих карт; з йидно́го бо́ку два лáми ко́ло жі́нки, а з дрўгого хло́пиц. Тай кли́чи мине́ до дрўго́йі стáнцы̂йі: Чўйити, воно́ ни йи биспе́чни. Аби́сти сказáли йі́йі чолові́к, бо йа ўсе кáрти ки́ну, і ўсе чо́рны̂, то воно́ ўмре. І скáжити йі́йі чолові́к, шчоби́ воно́ сьи стире́гло, бо йа тáкі ви́джу так і там покáзуйи мины̂, жи воно́ сухо́ти мáйи, а то заразли́ва річ ду́жи. — А йак він мáйи сьи стире́чи? — А вонá кáжи: Аби є тоў ли́шкоў ни йі́ло, шчо воно́ є тоў квáрта, аби́ ни пи́ло, нáвіть, аби́ на той лу́шко

ни льгáло, де вонó спит. Нáвіть і дитúньі абú там ни бýло кóло нéйі. — А шчож йійі йи такóго? — Вонó, знáйити, такúй страх дьістáло і йійі так пýдит! — І йде зо мноў ўже до дрýгойі стáньцьійі назад. Прáўда, жи ви ни мóжити йісти? — Та ни мóжу, вітповідáйи жінка слабúм гóлосом. — Вонó миньі так покáзуйи, йáк би йа ў вáші кишкú булá ў сиридúньі. — А слабúй кýждий, котрúй йи, ни мóжи йісти, бо йак би йимý пльаўдувáло, тó би ни буў слабúй. — Кáжу йа до нéйі: Йакі йійі рóдичі, жінки, аби сказáла. — Мáма такúй чорнобрúва, нивилúчкий, а тáто мáйи такúй чирвóний вус. 'Али тáто трóшка злóсьньі, а мáма ньи. — Пúрит тим чисом мамá йійі умéрла ўже бýла штúри рóки, а тáто двайáцьіть! — кáжу йа до нéйі. — Ну, ну, дóбри, вонó миньі так показýйи, бо йи чóрний, али йа вам шче ни доказáла, воні такí булú. — І натхóдит на той чис тáйа дрýга молодúцьи, шчо зо мноў прийíхала. Питáйу йа сьи: А шчо, нимá ўже більши? — Та нимá. — Слáва Бóгу, шчо нимá, бó бим ту сидьíў до нóчи. 'Али миньí там йидньі казáли, аби йти до милосéрних паньньíў до кльаштóру, то воні шчос дадýт віт тóйі слáбости. — А йа кáжу: То підéти ви самí, йа ўже ни піду. — 'Али тáйа молодúцьи кáжи до нéйі: Кажíт но ви миньí шчо. — І, вам Богу дьйкувати, шче ни трéба казáти. Ви здорóві. — Али вітповідáйи молодúцьи: Минé шчос головá болúт і пýдит і то ўсе с полýдньи. — 'Али дúвит сьи Жидьíўка на дзиґáрок тай кáжи: Знáйити шчо, ўже двайáцьита годúна дохóдит до полýдньи, то ўже миньі так дóбри ни покáзуйи, тьíлько з рáньи до одинáцьітойі. — Ну, та шчо, кáжу йа, та шче лиш піў до двайáцьітойі, та ўже кажíт. — 'Али мойá Жидьíўка пообзирáла ўже той інтéрис, жи йійі сьи ни видé з нáми і чúрис тóйи ни хтьíла ўже тьі казáти. 'Али Жидьíўка хóчи й ни похóчуйи, тай роскидáйи кáрти: Возміт но ви, здоймíт! кáжи молодúци. Вúдити, сьа спíдна кáрта, шчо ви здоймúли, то се ви йи самí. А се вáши чоловік, кóло вас стойíт і знáйити шчо? Кúшко ви страх сьи напýдили. Миньі ўже типéр покáзуйи. Йа собí пúрит тим дýмала, шчо вам ньіц ни бракýйи, áли тут покáзуйи. Йакúй той кáрта стріпáтий! — А то булá дивúйтка. — І то дивíт сьи, вонó ў ногáх. Ви йак спáли, то шчос на ничú згýркало, дýжи мóцно. — Кáжи молодúцьи: Та то рас кóти лáзили тай аж горньі здрýлили і йа сьи булá так настрáшила, шчо аш сьи чоловíка ймúла. — Ну, то ньіц. Йа вам дам такúй водá, абúсти йигó пúли цьілúй тúждинь по кильíшку шчо дньи нáтшчи і шче абúсти пішлú до ворóшку, шчо ўмúйи óлиїво зливáти; і абú сьи ни задáўнило, сúми дньйми, бо но тьім вам жáдньі дохтóри рáди ни дадýт. І так будéти ўмирáти, йак той жінка. — Та кажíт шче шчо, кáжи молодúцьи — Ой, колú ўже двайáцьита годúна дохóдит. Знáйите шчо? Ви шчос такé, ньíби сьи будувáли, ньíби шчос пирисувáли, ньíби шчос купувáли,

ньіби продавали, áли шчос робйли докóнчи. — А молодиць казв: Ми купйли ў йидного ґоспóдари горóд, жи пішоў до Бóсьньїйі. — Ну, ву. вйдити, так вово стоїйі ту; знáйити, йак би ви булй прийшлй пйрит полуднии, то йа би вам булá чисто росказáла, áли типéр вово мииьі ўже так ни покáзуйи. — Ну, а шче мóжи шчо там. — Ту шче йи, áли ни мож дóбри так... Ту мииьі покáзуйи: Ваш чоловік вас льýбйи, Бóгу дьйкувати, áли дес тьільки йак сьи напйўт, то льýбйит вас так штуркнýти, ни ўдáрити, áли штуркнýти. — Айá, дéколи йак з окáзьйі прийдé, кáжи молодйцьи. І знáйити шчо? Мáйити трóйи льіти, фáйньі хлóпчики три. — 'Али йа ў сьміх і тáйа молодйцьи, тай мойá жінка, хоть слабá, áли сьмійй сьи, бо ўже йі шчо? Бо ў тóйі молодйцьі ни бýло ньікóго ў той час, лиш вона тай чоловік. Нáвіть і слугй ни бýло. Тай кáжи молодйцьи: Ў мéни дьітий нимá. — Ну, то шче будéти мáти. А мóжисти мáли ўже? — Ньи, ни мáлам шче. — А даўнó ви ўже пібрáли сьи? — Уже дéўйить льіт. — Ну, вйдити, то шче будýт дьіти. 'Али йáк бисти рáно булй прийшлй до мéни, йá би вам була ўсьо доклáдво віказала, йак бýло і йак бýди. Тай ми сьи посьмійáли трóха, дáли Жидьíўцьі по 20 ґрéйцаріў... 'Али кáжи Жидьíўка до мéни: Знáйити шчо? Миньі тáкі ўсе сьи вйдит, шчо ви тóйі жінки чоловік. А вона мине по тьім пізнáла, шчо молодйцьи самá давáла грóші, а за жінку йа платйў. Тай ми ў двéрі: Бувáйти здорóві. 'Али Жидьíўка кáжи до мéни: Чикáйити, шчос йа вам мáйу, ґазлýньу, шче сказáти. Вáши жінки ни вййди. Ви йи ни журлйві і ни жýріт сьи тáкі. Ви будéти мáти так о на óсьінь дрýга. А то було ў сáпаньи. І абйсти сьи стирéгли, абйсти від нéйі ньіц ньі йіли, ньі пйли. — Ну, будь здорóў, старá, сказáў йа по дрýгий раз, тай дьйкуйи ти за наýку. І йа пішóў до кóний, а воий шче обі с тоў молодйцьоў пішлй до кльаштóру.

Прийшлй там, сказáли шчо, дáли йім милосéрньі панйй йакйхос цукóркіў і приходьи вопй до мéни: А шчо мáйити? питáйу сьи. — Та от дáли нам такйх піґýлкіў віт тóйі слáбости. І казáли, жи йак бýди лéкши, то абй шче прийтй, вопй шче далýт. 'Али йá сьи подивйў, а то бýли цукóрки ў тьім пудéлку. Тай зьвьіў йа шчос пáру тих цукóркіў. Дýмайу собі? Мóжи й йа бýду теньтíшчий. Йак то слабйм помагáйи, то й миньі помóжи. Скуштувáў йа, а то такі солóткі і такі малéнькі, плискóватьі, крýглы, шчо ў склéпі мóжна ўзьйти за ґрéйцар сто. Посьідáли ми і пойíхаў йа до дóму.

Прийіжджйўу до дóму, бирý йа сьи до свóйіх льікіў, жінку льічйти, шчо миньі йидéн чоловік оповідáў. Принькс йим за 4 ґрáйцари пйва, загріў йим, збиў дві йайцй, вирмішйў і дайў жіньцьі пйти, так шчо мош тéпли. Жінка скуштувáла, тай ни хóчи. Кáжи: Сисé ни дóбри, до чóго миньі такі льіки? То ототй піґýлки дóбрі від милосéрних пан-

ньіў. — 'Али ний: йа стаў над неў: Мўсиш віпити. І постилиў йа йі: Льигáй спáти. І прикриў йа йі з головóў, абй сьи спотила, бо вонá булá дьистáла запальиньи пльуц; булá сьи зьігріла і напила сьи водй. то миньі дóхтьір казáў, шчо ньічó ни помóжи, лиш тéпли шчо пити і потйти сьи, і абй обгріва́ти. — А вонá миньі кáжи: Ти хоч минé задушйти, шчо так мньи ўкривáйиш? — Уже миньі ўсьо йидно́; йак сьи задўшиш, то тьи ни будў більши возйти по тих богáх і грóші за дўрно давáти. — Поўставáли ми рáно, питáйу йа сьи: А шчо? Йак тобі? — Та ўже трóха лéкши. — Ну видиш, то віт тóго пива. — Айá, то миньі віт тóго дьіда лéкши. — Ну, від дьіда, чи ни від дьіда, бўдў йа дáльі свойй дьіло́ робйти. І зноў так йидéн вéчир робиў йим і дрўгий, шчос кількапáцьіть раз. І зачйло йі сьи трóшка лéкши робйти ўже. áли вонá ни хóчи пити ўже. Кажи: Се вьі до чóго. То миньі тáкі віт тих ньіжньіўских помагáйи. А ти минé лиш дўрно мўчиш. — Ну, то йак так, то льічй сьи самá, йá тьи ни бўду. — А тотá водá, шчо Жидьіўка дáла, шче стойáла, бо йа йі ни даваў і від дьіда йакіс корінцьі. Зачйла мойá жінка пити тьі льікй, зачйло йі зноў затьігáти чим раз дўшчи. Аж зноў посходйли сьи йійі сéстри тай тетй, тай кáжут: А шчо, ни лéкши? — Та було́ йі трóха лéкши зрáзу шчос пáру день, а типéр ўже зноў гірши. — Ну, то бирй шче раз де йідь. — Йа ўже більши ньігдé ни пойідў, йак хóчи, то най йде зо мноў до нáшого дóхтори, він йі звізьітирўйи, йак помóжи, дóбри, а йак ньи, най ўмирáйи. Бо йа йак шче озмў йіздити по тих ворошкáх, то вонй ни так ў мéни озмўт кóньі, áли шче й сорóчку скйнут з мéни, шчó сьи лйшу гóлий. — Ну, ну, то йди шче до дóхтори з неў, кáжут вонй. — Пішóў йа до дóхтори.

Звізьітируваў йі дóхтор і такóж ни міг йі збáдати дóбри, шчо йійі йи, нéўни чйрис тóйи, шчо йійі бабй позапáрували, бо йак тоўмáцкий дóхтьір міг згадáти, шчо йійі йи, то й сей повйнин. А він миньі сказáў, шчо то такá слáбісьть, жи áньі крóпльіў нимá такйх, áньі пігулкіў, аби йійі позбўти сьи. Тьíлько йі тра опирувáти і то мўсьит робйти вилйкі дохтóри. — Прихóджу йа до дóму, тра сьи ўже й собі стирéчи, бо абй йа шче пóпри ньу ни ўмираў. Ни йіў йа ўже áньі с тóйі миски, шчо жінка, áньі лйшкоў тоў, хоть би йак і найчистьійши вімита булá. 'Али жінка сьи додивйла і зачинáйи плáкати: Ти ўже сьи минé цурáйиш, кáжи миньі, ти ўже за мноў ни дбáйиш, ти ўже дўмайиш за ййнчу. І зачйла плáкати: Дьіти-ж мойі, дьіти, пропáлисти, йак йа ўмру. І миньі слóзи такóж пішлй ў очéх ў той час. Увьиў йá сьи, зьібраў чим скóрши і пішоў йим сьи питáти свóго льікарй, шчо то за слáбісьть, бо миньі ньіжньіўскі божйньі казáли, шчо то йи сухóти, то йа сьи стиріх чйрис то. Прийшоў йа до дóхтори і кáжу: Слáва Йсусу Христў. — Вітновіў: На віки Бóгу слáва. Сьідáйти си. І шчош там чувáти, шчо скáжити,

ле́кшии жінцы, ци ньи? — Та де ле́кши, чим раз гірши. Кобй ви минъі сказа́ли, шчо́ то йи за сла́бісьть ў не́йі. — То йі ньіц ни йи тако́го, то йійі ки́шка оппу́хла і на то́йи ради нима́ с кро́ппльіў, а́ли йійі би робйти опира́цьійу, а́ли ў вили́ких дохто́ріў. 'Али вона́ мо́жи про то́йи жи́ти, тьілько ни доўго́, ніў року найда́льі. Най ньіц ни ро́бит і ўсе най масно́го шчо зьзьіст. — Та де вона́ го́дна робйти? Вона́ й ходи́ти ни го́дна. І ўзьнў йим, ішо́ў. Віхо́джу йа від до́хтори на місто, а то буў віўто́рок, а ў нас той день йа́рмарок. І здиба́йи сьи зьі мноў те́та жіно́ча. Де́ ти ходи́ў? питайи сьи мине́? — Ходи́ў йим до до́хтори. — Ей, ти до до́хтори, ни зна́ти чого́. Ти йідь з неў шче до Ко́линиц, за Тоўма́ч, там йи така́ воро́шка, шчо так зна́йи, шчо хіба́ би ма́ла у́мерти, аби ни вийшла. У нас йидна́ бу́ла така́ сла́ба́, шчо ўже умира́ла, тай вона́ да́ла ра́ду йійі. — Ей, йа бо́рши пойі́ду до до́хтори до тоўма́цкого. — Бала́кайим ни то́йи, поприступа́ли шче більши баби́, а йидна́ мойа́ кума́: Ей, шчо до до́хтори; йітьти, ку́ми, до то́йі, шчо те́та ка́жут. Вона́ так зна́йи, шчо страх. А де́котра ба́ба ка́жи: Йідь до Доўгого. Так йіх бу́ло зо два́цьіть і ку́жда найшла́ миньі по воро́шцьі. Али йа ка́жу: Йа до них більши ни пойі́ду, до до́хтори, йак схо́чи, то пойі́ду. Зна́йите ви шчо, ка́жу йа йім. Ма́йу шче йидно́го коньй і коро́ву; йа коро́ву прода́м і вам дам сто ри́нских, а́ли найдьіт таку́ воро́шку, аби́ йі вільічила. 'Али гро́ші аш тогди, йак буде́ жінка здоро́ва. — Зна́йиш шчо, си́нку, ка́жи те́та і гла́дит мине́ по лици́ руко́ў. Послу́хай мине́, пойі́дь шче з неў до Ко́линиц, ўже більше ньі́ґде ни пойі́диш віта́к. — Та йа́ би пойі́хаў з де́сьить раз, ни раз, кобй лиш помогло́. 'Али то шко́да за ду́рно гро́ші дава́ти. — А йака́с там на бо́цьі ше́пчи: О, чоловікови страх ў голові жінка. Йак сисьй ўмре, то́ си возьме́ сьвіжу. — А йа то́йи йак ўчуў тай ка́жу: Ну, то ўже пойі́ду, а́ли аби́ ви прийшли́ до ме́ни, то йа з ва́ми пойі́ду ўраз. — Та коли́? — Аш ў читве́р, бо́рши ньи. — У читве́р ра́но прийшла́ те́та до ме́ни, заприг йа ко́ньі і пойі́хаў.

Прийі́хали ми ко́ло йидно́йі ко́ршми і ка́жи те́та: Возьми́ но ти хоть з льітру горі́ўки до то́йі воро́шки, бо йійі йак ни привизй, то вона́ сьи гньіва́йи. — Ей, ка́жу йа, йа сьи вирта́йу і коли́ вона́ хо́чи горі́ўки, то вона́ ньічо́ ни зна́йи. — Та ўже йідь, куда́ сьи пу́стиў. — Узьнў йа горі́ўки, шчем ўзьнў ў різника́ фунт солони́ни, прийі́жджийим ми до то́йі воро́шки, а там йи шчос кільканаа́цьіть фір, шчо попривози́ли тако́ж слаби́х. Ка́жи те́та до ме́ни: Зле́смо ўтра́фили, то́ би йійі ду́жи проси́ти, аби́ нас доўго́ ни трима́ла. — Ей, шчо про́шиньи. Йа йі до́бри заплачу́, тай... — Ей, шчо с пла́ти, вона́ хо́чи шче й про́шиньи. — Ухо́дим ми до ха́ти: Сла́ва Йсусу Христу́. — Дру́гі вітповіли: На́ віки віко́м, а вона́ миньі ка́жи, воро́шка: Е, віта́й ти сьи хоч ўже жинйти.

— Ей, та де живи́ти, жінка ми слаба́. І кланьи́йу йа́ сьи до не́йі і цьі́льуйу ў ру́ку, а́ли с йаки́м се́рцим шчи́рим, шчо йа́к бим сьи ни бри́диў, то бим зуба́ми пиритьи́ў, шчо́би йі відле́тьіла. 'Али йа йидна́ко лише дьі́ву зроби́ў, шчо йа йі́йі поцьільува́ў, то тьі́лько сьи ву́са дотули́ли руки́, а гу́би то шче були́ с пі́ўтора ца́льи від руки́, бо у ме́ни ву́са вили́кі і на той чис шче були́ побу́риньі, жим ни пригла́диў йіх. Тай ка́жу йа до не́йі: Мо́жибисти шчос мо́йі жі́ньцьі поворо́жили? — А вона́ сьи на ме́ни ўзло́стила: Йа ни йи жа́дна воро́шка, йа льіка́рка. — Стаў йа тай дума́йу: Шкода́ мо́йіх ву́сьіў, шчом притульуваў до руки́. А йа́к бим буў шче і губа́ми поцьільува́ў, то буў бим позаўчира́шну стра́ву ві́бльуваў. Тай пішо́ў йа на двір і за́раз поопира́ў ву́са і даўйим ко́ньом йі́сти. І сьіў йим, закури́ў собі дзи́ґар на во́зьі тай дума́йу собі́ про ту́йу льіка́рку. 'Али те́та вихо́дит: Ходи́ но, ка́жи, до ха́ти, ўниси́ горі́ўку та почисту́йим йі́йі! Увійшо́ў йа до ха́ти, поста́виў горі́ўку на сьтьіў, солони́ну і хльіб тако́ж, а те́та ка́жи: Ний по горі́ўку до не́йі. — А йа ка́жу: Та йак, йак вона́ ба́бу во́иде шуру́йи. А то ба́биско така́ те́ньґа, йак коби́ла лижи́т, па́лком го́ла, горіли́ц, а йа ди́ўйу сьи на ту́йу робо́ту, а ту по́ўна ха́та льуди́й, мо́жи нас бу́ло с пийтна́цьітиро, тай собі ду́майу: Тобі ни тра, аби́ ба́ба масти́ла, а́ли тибе́ тра, аби́ до́брий дьід віма́стиў, то́ бис брика́ла, йак коби́ла. Тай те́та дьу́хайи мине́, аби́ йа пиў горі́ўку до то́йі воро́шки, а йа ка́жу: Пи́йти ви. А йа ни хо́тьіў і та́кі ни пиў, бо до не́йі хто пи́йи, то ў ру́ку цьільу́йи. А йа собі ду́майу: Коли́ ти мине́, те́то, суда́ спрова́дила, то цьільу́й ти. І поцьільува́ла стара́. Бі́гме. Тай те́та напи́ла сьи горі́ўки, нальльи́ла воро́шцьі, дайи́ йі і цмок ў ру́ку. А миньі́ сли́на пішла́ обома́ бо́ками ро́том, шчом ма́ло ни бльу́нуў, шчо вона́ ру́ки ма́ла закоче́ньі по самі льіктьі і миьйи́ла сьи ў тьі ба́бі, так йак жінки́ ко́ло ва́лькіў, йак ха́ту валькуйут. 'Али та́йа слаба́ с по́стильі ка́жи: Ей, бо́рши пи́йти, та мине́ уже дома́шчуйти. — Е, почка́й, за́раз, ка́жи воро́шка, най йа шче ві́пиў дру́гий. Віпила йиде́н, дру́гим закуси́ла, а йі́сти ньіц ни хо́чи. А ба́ба та́йа лижи́т горіли́ц, чи́сто го́ла, тьі́лько обі ру́ки покла́ла на ту пу́жду. Бире́ сьи тота́ воро́шка до то́йі да́льі до робо́ти і зачина́йи промо́ву на по́стили. Шуру́йи рука́ми по цицка́х тай ка́жи: Отут мине́ помаца́ти. Пішла́ ни́шчи рука́ми до ньіг, тай зноў пошуро́вуйи і зноў примоўльи́йи: На горі помаца́ти, а тут мине́ пошурґа́ти. А йа на той чис пиў горі́ўку, кинуў килы́шок тай ўтьік йим с ха́ти, бо́ ми було́ сти́дно, бо там ко́ло то́йі слабо́йі лижи́ла шче дру́га хо́ра на лу́шку, а йиде́н хлоп на запі́чку горіли́ц, а дру́гий на ла́ві, а ре́шта сидьі́ла і стойа́ла. 'Али віходит те́та зноў до не́йі тай ка́жу: Просьіт йі́йі, най шчо ро́бит, а мо́жи уже шчо роби́ла жі́ньцьі? Най лиш доўго́ ни примоўйи́йи. Йдьіт ви до ха́ти, а йа йду до ку́зьньі, до си́на то́йі воро́шки, мо́жи миньі́ би ко́ньі

піткуваў, бо ми їхали гостинцем, тай си роги пооббивали, шчо булѝ босьі. Тай кажи тета: 'Али дай шче на горіўку. — Або ўже тойі нима, шчо була на стольі? А там було пирит тим піўтора фльашки, йак йа надыйшоў і своўйм поклаў фльашку. — Та де, ўже нима. — А деш? — Та віпили, бо вона рас попри рас пйи. Закім йидного слабого обробит, то з десьіть кильішкіў віпйи. — То добра з нейі ворошка, йак вона по кілько пйи. То йак би шче й такий ворожбит, а заперти йіх до льоху, то вони би теньґо ворожили. Бо йа видьіў, шчо вона дужи добри знайи і шче до того файну примову майи. Даў йа теты 70 ґрайцаріў тай кажу: Най йак найборши робит, абисмо їхали. Вона так знайи ворожити, йак ў мого сусьіди йи на обі очи сьльіпа і на ногу крива кобила, зицирку робити. Тай ўвійшоў йа до кузьньі тай думайу. 'Али ў ты хвили принесли горіўку тай зноў кличи мине тета. Ходи до хати. — Йа ни піду. Йа шче дам з на цві льітрі, а сам ни хочу йити. — 'Али ходи, бо вона кажи на теби, шчо то йакис пурниц. — Йа ни йи жадиний пурниц, йа такий самий, йак і другі, про тий чоловік, тількo йа сьи ни можу свойіми очима дивити на йійі ту роботу, а вухами слухати тоту примову. — 'Али ходи, то паша біда, ти мусиш тирпіти, бо йак йійі ў пiдлад ни йти, то вона добри ни зробит. — Борши бим пішоў під зeмльу, йак до нейі до хати. Тай ни хочу йти, али мушу. Бо йа би ни стойаў, аби вона й ньіц ни робила жіньцьі, бо виджу, шчо ньічо ни знайи, тай ўзьиў бим жінку на фіру і пойіхаў бим, али потьім би другі казали, шчо буў ўже ў ворошки і ни хтьіў чикати і пойіхаў до дому, аби жінка ўмерла, аби ворошка ни льічила, аби маў борши другу. Йду йа до хати, тількo йа чирис поріг, а ў ты хатьі так душно, бо вона фурт палит, так йак ў лазни. Тай бирe кильішок до рук, ворошка, тай пйи до мени горіўку тай кажи: Ге, ни будиш сьи шче жинити, ньи. Йа виджу, шчо ти хоч дужи другойі жінки, али траба шче коло сейі. Тай ў льіві руцьі тримайи кильішок, а правоў рукоў бирe сьи за груди: Отут мине, помацай мйи! А потому руку мижи ноги: Отут мине, вішурґай мі. — Стаў йа так, йак ў ковальйах (мурашках). Най би публьіка шчо хотьіла говорила, та най би хоть сьвитьі образи с хати повиносила. Напиў йа сьи тойі горіўки, ци хочу ни хочу, нису до ґуби так, йак йаку трійку тай йим троха покушиў, тай биру тай кладу. А вона кажи: Ей, то йакис шльахтич вилйкий, шчо він ни хочи пити. — Та йак йа буду пити поўний, йак йа троха ўзьиў і то віпльуну, а йак би поўний віпиў, то бим го віритаў, та би казали, шчо то йакис такойі свиньичойі натури, шчо тількo набраў, шчо аж назад виртаў. А йа того дньи, ўже сонци було піт полуднем, ні бим буў сьи запричашчйти, йак бим буў дзиґар ни курйў. Тай вітаваў йа сьи до нейі: Будьти такі добрі, Питришко, та робіт шчо мойі жіньцьі, бо миньі би

йіхати до дому, ни майу часу. — Ге, оа, ни майиш ги часу, ти хоч, кобй вона бόрши загибάла, та абйс живйу сьи, áли ни умре. — Па йійі за образй, а вона за гарбузй. Ніи у давіи, а дьітько у клепало. Тай по ты розмόві бирé вонá у мйску водй, льльи і муйу жінку кόло столá кладé: Сьілáй си, пибόго, та най будý тобі уже шчос робити! І зачйла όливо зливáти. І зачила шчос там балáкати, шчо го було. 'Али на пішоў с хáти до кýзьньі, абйм кόньі піткувáу. Тыíько ковáль злáгоднў штйри піткові, тай післáу мине, абй йа кόньі віложиў в вόза і привіў кόло кўзьньі. Прихόджу йа кόло вόза, зачйу кόньі віпрігáти, а тéта віхόдит с хáти тай кáжи: Запрігáй, бо будéм йіхати до дόму. — Та чумý? — Тéта тыíлько відмόвила: Уже більши ньіґдé ни будиш йіхати. — Та шчо, йак, скажіт, та най йа знáйу. А вонá йійі ни нáрила, áньі мастйла? питáйу сьи тéти. — Ньи, ньіц ни робйла, тыíлько όливо зьільлйла тай мині потйхо сказáла так, аби жінка ни чýла, шчо шкόда шчо робйти, бо вонá с тόго ни війди, кобй хоть до дόму живý завéсти, абй де на дорόзьі ни умéрла. — Уже йа й кόньі ни кувáу, заприх до вόза і уйо до дόму. 'Али мойá жінка сьíла на віз і ни мόжи сидьіти, паде. Йáк би йі тéта ни тримáла, тό би і піў мінýти ни стойáла. 'Али тéта тримáла йидноў рукόу за плéчі, а другоў за грýди. А вонá гόлову так спустйла, йáк би уже з нéйі тáкі дух віходйу. Йа сьи спýдиу уже сам і увіриу йим, шчо вонá знáйи, тотá ворόшка. Прийіхаў йа до Тоумáчи до міста, зіньіс йа жіньцьі скльйнку пйва і жінка трόха віпила і йа зáрас пойіхаў. Зробйла сьи гі чирствішча. А у топ чис, йак вонá у тόйі богйньі булá у хáтьі, то віт тόго пýху і дýху. вонá було так слабá, тиму так лýжи тьйшко зьіуйила булá. А йак пива віпила. зробйло йі сьи трόшка холодньішчи і лéкши. Йідим ми до дόму, і дорόгоу с тéтоу обόйи розмоульийим. Кáжи тéта: Уже більши ньіґдé ни пойідиш, бо колй ворόшка казáла, жи вонá ни війди, то пéўни, жи ўмре. Йа уже тобі сама ни кáжу більши ньіґдé йіхати. — Прийіхаў йа до дόму і ни дйуйу сьи, шчо ворόшка льічйла. Буду йа типéр сам льічйти. Загріу йа пйва піу гальби так, аш кипіло, дві йайцй убиў, перимішйу, укриў дόбри йі, даў йі віпити. А вонá миньі кáжи: Йа вйджу, шчо ти хоч мине задушйти. — Уже ми усьо йидно, уже типéр сьи душй. Йак мáйиш жити, то жий, а ньи то умирáй. І робйу йа йі той інтéрис кількапáцьіть вéчиріў, хоть вонá ни хтыíла, áли йа силуваў і мýсьіла пйти. До пáру пéдьіль стáла мойа жінка здорόва і Бόгу дьйкувати і до вйнька. А йа возйу від Николáйа. від грýдньі, до Пéтра, цьілйй піўрік, шчо ни було тйжньи, абй ни буў у ворόшки і то усьо за дýрно. Віносьу грόші за фáйньі бикй до тих богіу, а пйво мине коштувáло усього корόну.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

371. Злодій, перед яким втвирали ся замки.

Буў один Мáцько Лáпйак, с Пужник. Пойіхаў він на спацир, йак служиў при вóську, при улáнах і цьілий цуґ пойіхаў, прийіхаў з ними так далéко за сило́, а там йи оди́н домóк фáйно забудóваний. Прийшóў він до тóйі хáти, пообзираў і дивит сьи, йак там ў комóрі зáмки нахóдьи сьи. Стойіт комóра на підлóзьі, кóло нéйі зáмок висит, колóтка тéньґа, так йак шийка виглядáла. Прийіхали лиш с спаци́ру, скóчиў він до ковальá, ўзьиў собі рéшпіль (пильник) і говóрит до Івáна Кіндрата: Івáни! Підéм ў вéчир там, дéсмо обзирáли, дé йи вилика колóтка кóло зáмка. — Вітповідáйи Івáн до Мáцька: Йак ми там зайдéм? Там йи два пси припйитих на лапцáх. — Ой ни бі сьи, дурний, ми собі дамó рáду. Озмем си зрібний клубóк, намастимó лóйом, пес сьи будé забаўльáти, а ми́ сьи будéм до комóри добувáти. — Узьиў дручкá до рук, заважиў за двéрі, ни рушáйут сьи. Викигáйи пильник з за пóйаса, пиритéр скоўбў, пробўйи дручком дрýгий раз. І мислит собі: Там йи вилики грóші, коли́ на два зáмки замкнéно. — Повáжиў він дрýгий раз, віхопили сьи двéрі, ўхóдит до сиридини і шукáйи за скри́нну. Висувáйи шуфльáду, намáцуйи пийтку грóший. Йак намáцаў пийтку грóший, аш типéр ўже хорóший. Дьібраў скóрши охóти більши, шче трісé Лáпйак гірши. Надибаў ў бáнтах сáло, вітьих за двéрі, подáйи Івáнови Кіндратови. Подáў йигó за паркáн, а сам зачиў шче шукáти за йиччими річами. Надибаў при́дива пйить повісим, шчапиў тотó до рук, вінóсит на двір, кáжи: Івáни, ўже більши нимá ньічó. — `Али шукáй, бо шче шчос йи! — Надибаў він шче штирн мірі полотнá, мірийи чи́рис хáту, йи віт пóстильі до вікнá. Йдем ми обá дорóгоў, пирипускáйим сьи: То він нисé, то йа нисў, аж на миньі сорóчка мóкра. Кáжи Івáн: Ти, Лáпйак, гадáйиш минé обірвáти кóло тóго сáла? — Ўзьиў він то сáло, нисé сам. Принóсит до касáрньі, побудиў рекрўтьіў: Йіштн, хлóпцьі, сáло і ни признáйти ньіґди ньікóму, вітки вонó тут постáло. — А до тóго ґоспóдари ходиў вахмáйстир до доньки. Сказáў ґаздá вахмáйстрови, шчо ў нéго пропáло тóйі ночи: придиво, полотнó, сало. Йáк би то булó дóбри, коби ти миньі тотó найшóў. То йигó ньіхтó ни шчапиў, йак улáни. — А вахмáйстир кáжи: Чикáй! Прихóдит до дóму і тромфўйи улáни, ци ни знáйди. Пітхóдит, ци би вони сьи котрий ни признáли, жи шчось знáйи о тьім. Кличи штельфиртрéтира Кіндрата вахмайстир Крушиньский. Прихóдит Івáн Кіндрат, сальітирўйи і питáйи, чó вáхмістш хóчи. — Котрі улáни дóма ни ночувáли? — Ушиткі ночўйут. — Улáни салá закрáли ў сильі. — Прошн пáна вахмістша, улáни мойі ўшиткі дóма почўйут. — Чикáй, улан штильфиртретир, побачим, ци будéш ка-

пра́лем. — Стаў Кіндрат і задума́ў сьи. Ки́мит він за то са́ло, а́ли ни ска́жи, хо́ть би шче бу́ли шти́ри льу́ди. — Мильду́йи пан вахма́йстир до па́на рітмайстра, шчоби́ ўзьи́ти ула́ни до гоптáху, аби́ ста́ли і трима́ти, жиби́ сьи призна́ли. Надыйшо́ў пан рітма́йстир і антриту́йи льу́ди. Моро́с тьа́шкий на дворі́, гі́ршого ни бу́ди; йакжи він йіх зьі́браў ба й до ку́пи, котри́й го́лий буў, го́лий: у́лан Хо́лод го́лий буў та́кжи, йа́к му моро́з доку́чиў, му́сьіў зьізна́ти, шчо Ла́пйак ходи́ў с пи́льником сало добува́ти. Добуў Ла́пйак, шчо візьі́та ўпа́ла на ца́лий цуґ, за са́лом шука́йут, пиритрісли́ ўсьі лу́шка і ў ца́льі шкадроньі ўсьі стри́хи, ньіґде́ ни могли́ знайти́. Гово́рит рітма́йстир до ула́на Хо́лода: Йак ти зна́йиш, шчо Ла́пйак шчапи́ў са́ло? — Бо він приньі́с до каса́рньі і буди́ў ўсьі рикру́ти, аби́ вони́ бра́ли са́ло, йі́ли. — Ула́ни Ла́пйак, призна́й сьи, ци то пра́ўда, бо Хо́лод за те́би сьвйаду́йи. — Па́ньи ротмі́стшу, са́ло йи. — Скажи́ж де? — Йак йа мо́жу сказа́ти де, йак така́ на шкадро́ну тьишка́ візьі́та паде́? Го́лови вили́кі ма́йити, та за са́лом шука́йти. Хоть ма́йти, хоть ни ма́йти, то го ни знайде́ти. — 'Али Ла́пйак, призна́й сьи, бо Бриґі́тки чика́йут. — Ла́пйак ка́жи: Са́ло йи ў цу́ґу, а́ли ви його́ ни знайде́ти, хоть бисти шче бі́льші го́лови ма́ли. — Так рітмайстрови при́кро ста́ло, шчоби́ ни бу́ло бі́льшого фільозо́фа по Ла́пйака. Йак рітма́йстир ўмі́йи гу́сто шука́ти, а Ла́пйак ўмі́йи шче густьі́шчи схова́ти. Йак шука́ли, так шука́ли, наре́штьі на тьім сьи розийшна́ли. Повиртайи сьи до Ла́пйака зноў рітма́йстир: Призна́й сьи, бо Бриґі́тки чика́йут. — Йа ўже сьи призна́ў, най лише́ шука́йут, бо йи ў цу́ґу са́ло. — Та́жи йак йа тибе́, Ла́пйак, найшо́ў, жис сьи му́сьіў призна́ти, так му́сиш і показа́ти. Гаптá́х! — Йак Ла́пйак стаў гапта́х, йак його́ рітма́йстир ў пи́сок ўдраў, аш му́сьіў сво́йіми очи́ма показа́ти, де тото́ са́ло стойа́ло. Воно́ йи тут під ста́йниў, де тру́гльа стойі́т, ніт тру́глиў, де сьи гньій вікида́йи. — Ла́пйак, де ре́шта бі́льши рі́чіў? — Йак йа показа́ў, де са́ло, то й рі́чи там, де са́ло. — Шука́йут, шука́йут, не ўдайи́ сьи йім, аби́ знайшли́. Му́сьіў Ла́пйак показа́ти, де полотно́ стойі́т: Піт коньом Етельире́том, так назива́ў сьи, ў што́ньтьі запако́вани. — Ві́тьиг полотно́: От йи о́зди. — Ла́пйак, а де шче йи при́дива тро́ха? — Па́ньи вахмі́стшу, нима́ лише́ пйить повісим. — А деш? — Йи ў цу́ґу. — Ві́льіз на стрих, знимайи ма́ндиль соло́ми зо стри́ху, розийзуйи його́ і вітьига́йи при́диво. — Ла́пйак, призна́й сьи, де пйить ри́нских ґро́ший. — Па́ньи ротмі́стшу, ў ме́ни ўзьиў тро́ха Чмі́ла, тро́ха Ши́мшун, а ре́шту Йа́нкиль. — За шчо́ ти йім даў? — Одно́мум даў за горі́ўку, дру́гому за булки́, тре́тому за сир і ўсьі три́ сьи подьіли́чи. — Йак сьи Ла́пйак призна́ў за ўсьі шту́ки, ў ве́чир о читве́ртьі годи́ньі биру́т Ла́пйака до вили́койі му́ки. Привили́ його́ на вахци́мбру, замкну́ли го ў ґайда́пи: Тиnе́р ти Ла́пйак сиди́ тут до коро́ткойі ма́ми! Сидьі́ў Ла-

пйак три дни. Вйпустиў йиго́ на гоф, походи́ў Ла́пйак дві годи́ны, запира́йи йиго́ наза́т само́го. Дру́гий день пуска́йи йиго́ і дума́йи собі: Чо́ ти буде́ш так ду́рно сидьі́ти і мина́ш фасува́ти? Йди до маґази́ну, та буде́ш му́ндур кльу́пати. — Ка́жи Лапйак до вахма́йстра: Йа шче контитньі́шчий, аби́м пішо́ў на йи́нший сьвіт, бо тут зле, ўсе замкне́ний, та замкне́ний. — Пішо́ў до маґази́ну, кльу́паў му́ндур ца́лий день, пирид ве́чиром ў дру́гі годи́ньі шчапи́ў панталько́ни чирво́ньі піт сво́йу ула́нку і пирида́ў йіх до цу́ґу у́ланови Хо́лодови. А Іва́н Кіндрат пообзира́ў сьи і пізна́ў, шчо вони́ не ві́датьі з маґази́ну, бо шче нима́ ну́мира під ни́ми. Пита́йи сьи Хо́лода: Де́ ти, Хо́лод, дьіста́ў йіх? — Ой, ка́жи, мині́ Ла́пйак з маґази́ну пода́ў. — Ой, Хо́лод, буде́ біда́, Ла́пйак ў аре́штьі, шче й ти буде́ш. А той Хо́лод посьцьі́вий буў, шчо сьи бойа́ў ду́жи то́го аре́шту, ўбіга́йи до Ла́пйака, ка́жи: На тобі́ твойі́ панталько́ни, чолові́чи, ни хо́чу с тобо́ў жа́дного дочиньі́ньа ма́ти. Відда́ў йиму́ панталько́ни, прибіга́йи до цу́ґу, пита́йи сьи штильфиртре́тир Іва́н Кіндрат: Цис ти йиму́ відда́ў? — Відда́ў. — Ма́йиш рихт, шчос відда́ў. Ти би маў ниприйи́мньісьть, а йа по́при те́би нисла́ву, а він йак сьи замасти́ў, то йиму́ йидна́ко, а ми потрибу́йим служи́ти, то ми потрибу́йим чи́стьі жи́ти, шчоби нас ньіхто́ ни цамува́ў, аби́смо були́ спокі́йньі. — За кілька день він сьи на́дьійаў бриґа́ди вили́койі, Ла́пйак, а́ли рітма́йстир до́брий буў тай го с то́го віручи́ў, лиш вісидьі́ў пйить день ў аре́штьі. Віта́к йиго́ віпусти́ў з аре́шту, пирибу́ў він два дни ў цу́ґу, а на тре́тий день пішо́ў ў ве́чир до міста. А то́ сьи дьі́йало ў пйи́тницу на субо́ту; зальі́з до скле́пу, схопи́ў дві па́рі чобі́т фа́йних і ўтьіка́йи до цу́ґу. Ўтвори́ў каса́рньу, збуди́ў штильфиртре́тира Іва́на Кіндрата: Устань, Кіндрат, шчос ти ска́жу. Йа йшоў доро́гоў, а йі́хаў швец напире́д і йа знайшо́ў дві па́рі чобі́т фа́йних. — Вітповіда́йи до не́го Кіндрат: Мо́жи ти ўкраў? — 'Али бі́й сьи Бо́га, йа тобі ка́жу пра́ўду шчи́ру, шчо йа знайшо́ў. — Призна́й сьи, бо йак йис ўкраў, то йа буду́ зна́ти, йак сьи застосува́ти, а йак йис найшо́ў, то ни тра́ба сьи хова́ти, бо з знайде́ним ньіхто́ сьи ни хова́йи. Узьну́ Кіндрат дві па́рі чобіт від не́го і замкну́ў до сво́го куфе́рка. Прибіга́йи Жид Сру́лько, склипа́р, ўповіда́йи сьи до капра́льи, Андру́шка: Па́ньи ка́праль! Кобі́ ви шчос слиди́ли, бо ў ме́ни пропа́ло дві па́рі чобі́т. — Іва́н Кіндрат ўже чу́йи та туту́ труге́льку піт паху́ та дальі тругу́йи. Віньіс він у містьі Мо́стах за цви́нтар, а віконаў граба́р йа́му на мирцьа́, а він ни бага́то ми́слиў, та чо́боти ў туту́ йа́му, прики́даў тро́ха, тай ўтьік до цу́ґу. По цу́ґу звивок за чобітьма́ ти́ми. Ка́жи Ла́пйак до Кіндрата: Ужес сьи скриў? — Ото́, кобі́ ми здоро́ви, чо́боти з мирце́м похо́ваньі. — Йак сьи Сру́лько звину́ў, зачи́ў і по гроба́х шука́ти. Ни найшо́ў ньіґде́, бо були́ прики́даньі зимле́ў. Уже сьи Ла́пйак ни бойі́т. Чика́й, Сру́льку, йа тьи ві-

рихтуйу. — Оѓо́, Ла́пйак, шчо мины́ вро́биш? — Хі́ба сьи схова́йиш с склепом під зе́мльу, бо ти за́мкіў таки́х ни ма́йиш, аби́ йа йіх ни ўтвори́ў! Сру́лько біѓо́м до до́му, до вікна ши́би дубильтові поўстаўльи́ў, до двири́й колодо́к начіпа́ў і льаг собі́ спа́ти. Прийшо́ў Ла́пйак до не́го, пообзира́ў сьи: Е, Сру́льку, типе́р сьи буде́м вита́ти. Йак ўзьиў дзилы́зний гак до рук, йак ўзьиў сьи ўвиха́ти, аж му́сіли Сру́лькові дьі́ти с ха́ти ўтьіка́ти. Сру́льку, Сру́льку, повирни́ сьи, шче до сво́йі ха́ти, буде́м сьи шче по дру́гий раз вита́ти. Ни слу́хаў ўже Сру́лько то́йі мо́ви. Віскочиў Ла́пйак за ним, біѓо́м да́льі, здоганьа́йи. Обіздріў сьи Сру́лько наза́д, Ла́пйак ѓо́пит, так тьи́шко ступа́йи, аш сьи боло́то розльіта́йи. Пода́ў йиѓо́ Сру́лько до су́ду. Прихо́дьит до су́ду: Шчо ти ма́йиш Сру́льку з Ла́пйаком? — Він ў ме́ни чо́боти ўкраў і каза́ў, шчо йа тобі́ нагада́йу. Йа прийшо́ў до дому, замика́ў собі́ две́рі на пйить за́мки́, а він ўтвори́ў. — Ві́тки ти, Ла́пйак, тьі́лько кльучі́ў маў, шчо ти́ сьи до пйитьо́х за́мкіў добува́ў? — Мо́вит Ла́пйак до призе́са: На шчо мины́ кльучі́ў дзилы́зних, йак йа майу ў кулацьі́ с трави́. — Покажи́ де! — А вот о́зди піт пінцьі́нами ми стойі́т на самі́м складьі́. Покава́ў він йиму́ туту́ траву́, ка́жи: Ла́пйак, де ти тото́ дьіста́ў? — Мины́ рі́дний брат даў. — Замкну́ли Ла́пйака, трима́ли бис кількана́цьіть ча́сьіў ў криміна́льі, віпустили йиѓо́ на спа́цир, ка́жи він до кльучника: На шчо ви мине́ замика́йити? — На тото́, аби́с сидьі́ў. — Чи й на ме́ни за́мок йи? На́ ме́ни сьи две́рі ни замика́йут, бо йа кльуч ў кулацьі майу. — Покажи́ мины́ той спосьі́б. — Замкни́ две́рі тай буде́ш ви́дьіти. — Замкнуў він две́рі, злапа́ў Ла́пйак за за́мок, показа́ла сьи пра́ўда, щчо́ сьи ўтвори́ў. Прихо́дит кльу́чник до су́ду, мильду́йи: Ни трима́йти йиѓо́, бо він і сам ўтиче́ і злодьі́йі повіпуска́йи. — Пусти́ли Ла́пйака на сьвіт до йиѓо́ шкадро́ни, с шкадро́ни йиѓо́ відда́ли до цу́ґу. Статкува́ў Ла́пйак ца́лий мі́сьиць. По мі́сьици нагада́ў собі́ Сру́лька, пішо́ў до ку́зньі до ковальа́, ўзьиў собі́ ра́шпіль, прихо́дит до Сру́лька, зла́паў за две́рі, две́рі му сьи ўтвори́ли, Сру́лько спит. Вітьиѓа́йи пи́льник з за по́йаса, йак бухну́ў Сру́лька ў гру́ди: Аш типе́р тобі́, Сру́льку, ньіц ни бу́ди. І бу́тьти здоро́ви, Сру́льку, бо йа йду. Тай пішо́ў. Так він ўмі́ў за́мки ўтвира́ти, а дзилы́зьи браў на оборо́ну.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

XIII. ХМАРНИКИ.

372. Чому буря не шкодить усюди?

Говорят, що є діди, котрі вміют відганяти хмари, дощі, град. Вни якось говóрят пáцір від кінця́ тай шче приговорюют щось. Хмáра піде́ аш за грани́цю. Зáраз за грани́цев ци дощ, ци град вибє в пóли до кри́хти, столóчат, а тут в тім селі́ дасть спокій.

Зап. 1903, від Ст. Должанського, в Дрогобичи, В. Левинський.

373. Улашковецький хмарник.

Ми булú ў Ласкíўцьох на живáх. Окóман вийі́здит сьíйати ріпáк, ми отýт (показує) ўйе̨жимо йачмíнь, а отýт будé ріпáк сьíйати. І ви́віў пáрупка і хлóпцьи: хлóпиц будé кóньі води́ў, а парýбок підкидáў бó-рони. Хлóпиц маў пйе̨тнáцьіть льіт. І кáже̨ до окóмана: Йа би вам, пáньі, не̨ казáў тут сьíйати ріпáк ни́нька. – Чому? — Бо, кáже, с тóго ріпакý не̨ будé ньіц, ми будéм йе̨гó сьíйати дрýгий раз. — А окóман кáжи: Ей, ти дýрньу йаки́йсь! Ме̨ньí першиќá сьíйати ріпак? — По-сьíйали ріпáк, зачинáйут волочи́ти. Волóчут йе̨го до полýднье̨, а ми ўйе̨же̨м йачмíнь. Хмáра вітци від Бучи́чи пітхóдит тамтудá, тай грими́т ў ньі. Пусти́ли кóньі на полýдне̨, а той хлóпиц дві борони́ до гори́ зу-бáми спер і піт тоти́ борони́ сьіў. Поси́дьіў, поси́дьіў під ни́ми і ўстаў, с сéбе шмáтье̨ зьібрáў, пере̨ве̨рнуў на ви́воріть і зноў сьи ўбраў. І так хóдит, ходит, ми хóче̨мо носи́ти йачмíнь, бо, кáже̨мо, дошч будé; а він каже̨: Не̨ бíйте̨ сьи, нье̨! Йак прийшлá хмáра, йак ўзьи́ло гудьíти, а він хóдит тай кáже̨: Агíй! тáже ви́диш, жи ту хльíб, отуди́ йди! —

Тай йак ўпа́ла ту́чи, зьібра́ла рільу́ до чи́ста і ўпакува́ла ў ло́зи на доли́ньі, а на йачмінь навіть не покропи́ло ньічо́. Вильіта́йе окома́н по тьім ўсьім і ми йе́му зача́ли росповіда́ти за то́го хлопцьи, а він хло́пцьи до двора́, тай го пе́ребра́ли, ўже го ўзьи́ли від ко́ний тай зроби́ли з не́го тако́го панича́, ўже більше не буў при ко́ньох.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

374. Шешорський бурівник.

Буў йим ў Шешо́рах і видьіў йим чолові́ка, котри́й розганьйў хма́ри і ни допуска́ў градьіў, аньі жа́дних ули́віў на шишо́рский ґрунт і сило́. Чоловік буў зро́стом спре́дний, чорньи́вий і похму́ристий, а так докла́дни знаў градо́ві хма́ри і ўли́ўньі росправўйити, жи наколи́ хма́ра страшна́ надьійшла́ по́нат камара́льскі льісий до грани́цьі то́го сила́, буріўни́к ви́йшоў напро́тьіў тих хма́ріў, перихристи́ў їіх і примо́виў до них і за́раз хма́ри сьи роздьіли́ли і йидньі пішли́ йидни́м бо́ком по́за грани́цьу, а дру́гі дру́гим бо́ком і ньіґди ў тьім сильі від гра́ду і від ули́ви пошкодо́ваний на́рід ни буў. За тото́ браў віт ко́ждого ґазди́ призначе́них па́ру ґа́рцьіў збі́жи ро́чни і по десьіть ґре́йцаріў грі́шми. І іна́кши го льу́ди ни назива́ли, лише буріўнико́м.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

375. Як панови збила буря лани.

Раз ішо́в яки́сь пан і то була́ польо́ва доро́га. Ні́би той пан хотїв ітй польо́вов дорогов. А надійшов хлоп, жи знав о тих рі́чах ве́длуґ бу́рі, мо́жи і не хтїв того пана пустити. А над'ї́хав знов пан такий, котрий ма́е свій фільва́рок, як пан от в Ри́хтичох. Тай той пан повідае до пе́ршого: Най пан їде мойо́ў доро́гов, нічо́го вам сї не ста́не. — Тай пішо́ў пано́к, пішо́ў собі паньськов доро́гов. А за хви́льку зробила сї хму́ра мале́нька. Наста́ли гри́моти та бли́скавиці. І пізнїйше то́му па́нови, що позво́лив їхати свойов доро́гов, вбило лани́, тільво болото зоставило.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, В. Левинський.

XIV. ІНКЛЮЗНИКИ.

376. Інклюз хлопцем.

Йик чоловик візме йийце писклїўки (курки) чорної, покладе пид лїве плече, деветь день на печі, поза горном, буде сидїти, нїчо до никого ни говорити, ни обмивати си, за Бога ни гадати, то девятої днини випустит хлопця-инклюза. Запитайи си тот хлопець-инклюз: Куди йти? — Йди ў пид! — Видтиў си вертає тай до чого єго схоче, ци до худоби пасти, щоби добре вело си, ци до бжіл, ци до гроший, може єго післати, то и з каси вибрати, а як хто побійця, то ў бійці єму помагає, нїхто єго ни побйи, бо тот хлопець єму побідит, ци до скрипки — додавати охоти ў данци людям, ци стрільцеви приведет зьвір.

Зап. в серпни, 1902, в Головах, Косівського пов. від Мих. Зеленського, Л. Гарматій.

377. Як зробити інклюза?

Срібний гріш тре положити до ластїўчиного гньізда і нех сьі там ті праўдиві ластїўки вимножит, ті молоді відлитьет і зноў прилитьет і зноў сьи вимножит. І потім доціро той гріш взьети сибі до кішены і доціро піти сибі шось купити за него і він назад прийде до кішены.

Зап. в червни, 1902, в Камінцї Стр., від Б. Адамовича, А. Веретельник.

378. Звідки береть ся інклюз?

Щобй мати інклюз, робит сї так: Треба злапати живого лилика. Того лилика треба зарізати чи ґрейцаром, чи шустков, чи реньським. Як вже сї заріже, то сї носит ренськїй через девіть днїв під пахов. Не треба через той чес анї молити, анї до церкви ходити, анї дзвонів чути. Як так сї робит, то с того ренського робит сї інклюз. 'Але хлоп зараз спізнае, чи гріш є інклюзом, чи нї. Як натрафит на інклюз, то бере гріш у зуби, подержит троха в передних зубах, тай вже по інклюзї.

Зап. 1902, в Ясеници, Дрогобицького пов., від Ів. Багрія, В. Левиньский.

379. Як дістати інклюз?

Би мати інклюз, треба вийти на роздороже, там де чотири дороги сї сходят в ночи по 12 годинї. Там сї викликує нечистого. Виходит нечистий тай питає сї: Чого хочеш? — Хочу інклюз! Так три рази. А за третим разом дає єму нечистий гріш, чи ґрейцар, чи риньський — інклюз. Чоловік все ним орудує тай все до него вертає.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левиньский.

380. Інклюзове товариство.

А зноў я чуў, що у Львові є таке товариство, що дає інклюза. Я таке чув від їдного Жида. 'Але ци правда — не знаю.

Зап. у сїчни, 1903, від Кучиндика, в Дрогобичи, В. Левиньский.

381. Що робити, аби мати інклюз.

Говорять, жи єст таке товариство. Хто хоче мати інклюза, мусит вступити до того товариства. Мусит три рази плювати на хрест, переступити і передоптати. Товариство потому видає єму чи ґрейцар, чи риньский. А він с тим йде. Купує і видає, а він ўсе до него приходит.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від М. Добряньского, В. Левиньский.

382. Де продають інклюзи?

Кажут льуди, жи йак хто хочи зпов купити собі інкльуза (властиво льуди ни купуйут, но Жит), то піде до Лашковиц, там такий йи, жи продайи — по крадиййници.

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

383. Намість інклюза гадина.

Буў у нас ў Головах Контраш Танасій, що граў ў скрипку. Закортіло єго до скрипки спровадити собі інклюза. Пішоў до Сиготу, а там є такі боўтарі (бударі, крамарі, що крам мають у будах), що інклюзи продают. Входит до склепу, а боўтар питає: Хоч купити? — Хочу! — Ни знаю, ци купиш. — Видоткаў флєшку, а з неї пустила си гадина з трома головами д нему, ид Контрашеви. Контраш си спудиў, верг си, а боўтар кулаком ўтєў ў шию, погою ў зад и гераўс, вон на двир и каже: Ти гадаш, що то так йик будь інклюза держити? Йик си боіш — не купуй! — То треба твердого, шоби си Бога ни бойиў.

Зап. в серпни, 1902, в Головах, Косівського пов., від Мих. Зеленського, Л. Гарматій.

384. Знайдений інклюз.

Йáкьим ішов так виз дорогу і вдибавим штири нових — таких стародавних, грубих. І ступивим до коршми і випивим горівки за тих штири нових. І потому йáкьим пішов на місци — на то, де мáвим прийти, сьагнувим до кьишеньі — було́ ішче більши гроший і тих самих штири нових — той інкльус.

Зап. від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

385. Як інклюз освоюєть ся?

Йак прийде цивільний*) до коршми випити горівки альбо шчось... альбо так за чимось і так платит. І тогди він — Жит — дивит сє

*) Оповідач що йно вийшов з войська. О. Д.

і зарас йакось хитайи сьи той інкльус — та́йак живий. Тогди йиго шинькар бире і пакривайв кьилышком. Тримайи добу піт кьилышком. А потому вже сьи освойіт... і кьидайи мижи гроші.

Зап. 1901, від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

386. *Інклюз не втїкає з кулака.*

Котро́й Жит дыістани інкльуза віт хлопа йакого (бо то часом хлоп ни знайи, віт когось дыістани і другому дасьць), йак дыістани інкльуза, то ф кулацы го затисни тей тримайи. Бо він с кьишены фтыіче, а с кулака ни фтыіче.

Зап. 1902, від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

387. *По чому пізнають інклюза?*

Йак принесут податок до суду — дайи чоловік за податок гроші. І зйавит сьи інкльус мижи грішма і кладут на мармуровий стіл і зарас інкльус скачи. — Пізнати інкльуза, бо зара гріш той скачи. І зара того інкльуза злапайут, пишут навіть в ґазеты, шчо зла́пали інкльуза і зара прибйут на сьцьіну і вже ни піде ныіґде.

Зап. 1902, від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

388. *Чому в касах мармурові столи?*

Інклюз покладений на мармурову плиту не покладе си йик кождий иньший гріш, а лиш покотит си. Йик покотит си по плитї і паде на землю, то касієр назад подає тому, що платит, бо то інклюз. А інклюз йик би си попаў ў касу, то забраў би ўсї гроші з каси тому, у кого буў. А за те ў касах мармурові плити, щоби пізначно було, котрий інклюз, щоби не затратити гроший з каси. Найбільше інклюзів є у Туркіў.

Зап. 1903, від Петра Донекового, в Головах, Косівського пов., Л. Гарматій.

389. Інклюз на стїнї.

Менї єден хлоп з Деренїць казав, що дав му нечистий інклюз. Він орудував ним через цілий рік. Де го дав, той все до нього вертав. Як раз прийшов до Жида, то дав му гріш. А Жид зараз спізнаў: Ти дурний ґою, ти гадаєш, що я не знаю, що то є? — Тай взев гріш тай прибиў цьвоком до сьтіни. Від того чьису хлоп не мав інклюза.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

390. Як баба позбула ся інклюза.

Та была баба і мала таку шустку, али ни знала, де йі ўзьала. І ўпа собі ўсе йшла до Льутовишч, та собі купила соли і шче там дечого і шустку принесла. І вразу — та си льубовала, а потому хотьіла сьа того збыти, та не знала йак. 'Али йі так повідали, жибы ўзьала та переўйазала волосом с кіньцького хвоста і бы положила піт камінь коло лаўкы, кады льуде ходьат. Бачу клала, та йі сьа не хотьіў лишити. 'Али йак выйшла раз до Льутовишч і ўзьала си соли і Жидьіўка ўзьала ў нейі тоту шустку, подивила сьа і ўвидьіла, шчо тото йп. Пльунула на ньу, ўдарила йі так долонеў і ўже лишила сьи ў тойі Жидьіўкы. Вона называла сьа стара Лесьова і сама небішка оповідала, йа перас чуў від нейі; али не знала, де ўзьала.

Зап. в мартї, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

391. Як згубити інклюз?

Одна жінка ішла на йармарок і здибала такий старий гріш. Знайшла той гріш і пішла до міста і купила хлыб за него, а по йакімсь часьі зобачила гроший більши і той самий гріш. І зара сьі радила других, шо з ним зробити. Тійі казали йійі, шчоби вона його пропила. Вона йак пішла з ним на шинък, випила горівки і дайи той гріш Жидови. А Жит кажи до нейі: Десь ти його взьила? — Вона вітповіла йиму, шчо вона здибала. А він казав йійі, шчоби вона поставила на то саме місци, тим самим боком, то він сьи йі вітчіпит.

Зап. 1902, від Осипа Деревянки, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

392. Жид — інклюзник.

У нас буў такий йидéн Жид, жи лáгодиў кожýхи. Али він маў тих двацьить пийть ґрéйцаріў, жи то буóлó у кýпі і шчо рáньи ходиў за тих двáцьить пийть ґрéйцаріў до склéпу муки брáти. І усе йак озьмé тóйі муки тай прийде до дóму і зноў тих двацьить пийть ґрáйцаріў йи. І так бис три рóки. Так тóго склипарá знишчиў і дяўним дивом ньіхтó ни міг знáти, шчó то йи. 'Али при остáтку прийшóў купувáти до склéпу круніў там, цýкру, гербáти, дóста так, жиби то коштувáло двацьить пийть ґрáйцаріў, так си вірахуваў. А той склипáр запичитаў му усьо і відаў. І той даваў йиму двáцьить і пийть ґрáйцаріў, а склипар узьиў і затиснýў йіх у рýку і кинуў на маймурóвий сьтыіў, а вони зачили підлыітáти. Ожи, кáжи, видиш — до тóго Жида — то ти даўнó бирéш від мéни тих двáцьить пийть ґрáйцаріў! — Заскáржиў він до сýду тóго Жида. 'Али ньім шче заскáржиў до сýду, то тих двáцьить пийть ґрáйцаріў, узьиў цьвик і пробиў ґирý у них і заньіс до сýду. Прийшли тирміна і пішли до сýду. Тóму Жидови осудили у сýды поплатити за тих три льіта, шчó си той склипáр жидáў, а за тóйи му шче усудили три місьицьі арéшту. 'Али шчо с того, той дýжи буў Жид бідний; шчос му трóха повирнýў, а тото рéшту вітсидьіў, шчо му засудили і більши с тим ни гиндльуваў уже. То він шче й до сéго чúсу називáйи сьи „инкльýз“. Тинéр гиндльýйи дранкáми у містьі, у Манастирисках.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

393. Як інклюз притягав чужі гроші.

Йиндижий Шинкáйло буў кушньир і робиў у йидного вилúкого ґазди майýчого кожухи у хáтьі. Поробиў му кожýхи, дýжи си го сподóбаў той ґаздá, шчо шикóўно му поробиў, йісти му даваў дóбрий вікт, а по скінчéньі робóтьі заплатиў му файно, потрактувáли сьи і ґаздá кáжи: Ходьіт, шче вам дам фáйний прéзент. Ходьім до комóри. — Увійшли до комóри, підоймиў підлóгу, одну дóшку, а там вісьім баньиків шчос самих сорокіўцьіў. Биріт си, кáжи, котрий вам сподóбайи сьи вверхи одéн сороковéц; вам сьи придасть. — Узьиў він одéн сороковéц у кишéньу на тоти грóші — а самі даў сорокіўцьі — йшóў він до дóму, повирнýў до кóршми тай той сороковéц даў Жидови, оринддарéви. Казаў собі дáти пáчку тьутьуну, казаў шчос двом товáришам заплатити горіўки і сам віпиў. Побуў він у кóршмі дóўгий час, мóжи з годину,

áли чýйи, тотú кишпиьí йигó тьишкí з грíшми, обí кишиьí. Мац до кишéньі, дúвит сьи, а той сороковéц на вéрха назáд. Пóўньі кишиьí грóший — спýдиў сьи, жи тьíлько грóший мáйи; áли побýў там шче хвúльку, зачинáйи Жидыíўка кричúти, шчо нимá грóший. Зачúла вонá напастувáти то однóго, то дрýгого, а він кáжи: Йа вáших грóший ни мáйу, мáйу тотó, шчом заробúў, а вáших грóший ни потрибýйу. — Тай пішóў до Тисьмиицьі, бо буў тисьмипéцкий рóдич. Мáйу за шчо йісти, й пúти, мáйу грóші. Чириз два рóки гульáў, пиў, а той сороковéц ўсе на вéрхи на грóшох. Ей, вúдит, шчо бідá. І нирáд би він мáти тóго инкльýза, а йи. На трéтий рік зачúў він жи тáкі дóбри войувáти. Йісьть, пйи, парупкáм, шльахтичáм міским купýйи, шче більши сьи грóший пхáйи до кишéньі. Кúни музикáнтам ў скрúпки і вітти забирé грóші той апкльýз. Уже тьúшко кишеньúм носúти грóші. Він приписé до дóму, вісипле, а той сороковéц на вéрха. Бирé, йде він дáльі по кáсах по такúх шипькових, забирáйи грóший тьма! Аж нарéшті — войувáў він тим апкльýзом три рóки — маў грóший до кíлька тúсьіч. Попьíс він до кáси платúти заробковé за кусьньíрский áркуш, зачúў викидáти ў кáсьі на маймурóвий сьтьіў, йак звúкли вьібраний папóк, кúнуў і тóго апкльýза, а кáсийр кáжи: Ого! ўйíнце пап пьи бéнди войóвал тим сорокóўцем. — Узьиў го ў рýки, попьíс до дрýгойі стáнцийі, пробúў го і більши ўже ним ни войувáў. А касийир пізнáў зáраз, бо ним йак кúни на маймурóвім стольí, оикрýтит сьи докóла, тай стáни на бóцьі. І йигó так лапáйут, а кáсийир вúдьіў, злапáў, тай пропáў апкльýз на нúньі день.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

394. Гріх тримати інклюза.

Йшóв хлоп дорóгов. Не мав ґрéйцара, бíдний. Аж на роздорóжу дúвит сї — лежúт дві шýстки разóм давнúх. Взєв тотї дві шýстки, підоймúв. Вступáє до кóрчми де-що си купити, бо голóдний. Трóха з'їв, троха взєв до хáти. Закупив щось всього на девітнацїть ґрéйцарів. Тай Жид видав му ґрéйцар є тих двох шустóк. Йде він вже до дóму. Тай гáдки не мáє. 'Але як сїгнув рукóв в кишéню, мацїє: Ов, а ту дві шýстки і ґрéйцар. Агá тото інклюз! Тай так через два лїтá доробив сї великого маєтку. По двох рокáх пішóв до спóвіди. Тай сказав всьо кьсóндзови, як прáвда. — Кáже кьсонц: Слýхай но, вíдкис тото взєв, там назáд положú, бо то нечúсте. — Тай хлоп занїс ті дві шýстки на то саме місце і від тóго чьису вже не мав інклюза.

Зап. в сїчни, 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левиньский.

395. Чоловік, що не хотїв інклюза.

Вийшоў Клим Кіндрат на йármарок. Пообзираў, шчо йи файний купéц на бикй, махнýў він до сйна свóго, Стáха: Кобй ти, Стáху, вьі-гнáў бикй до дóму, бо йи файний купéц, мóжи бисмо продáли. — Ві-гнаў Стах бикй на йármарок, прихóдьит Жидй купцьі. Шчо ти хоч за бикй? — Сто дéсьіть. — Повідáйи Жид: Сйну, та с тобоў, абис шче буў за пастухá до них? — Він кáжи: Йди, Жйди дурнйй, абó чó би йа сибé продаваў, йа бикй продайў. — А деш тáто? — Дес на йármарку. — Прихóдит тáто до бикíў, годйт сьи ж Жидáми за бикй. Згодйли вонй сьи за рíвно сóтку. Узьнў Мóтьо Климови грóші рахувáти, аж мýсьіў йимý с тоў сóткоў анкльýза ўнхáти. Відьійшóў Клим на бік, ráхуйи тотй грóші: Йа маў згóду за сто, а то ўже йи 101. Рахýйи раз, рахýйи другий раз, йи 101. А шчош типéр бýди? Вирнýў би йа йимý — ни вéрну. Ни продéр йис óчи, то продéр мошéнку. Прийшóў до дóму, йигó жінка льубйла файну оковйтку. Ай, кáжи, Клйми, Клйми, наш Стах ві-пас бикй, продáў йис, принисй хоть горíўки. — Клим ни такий буў, ўзьнў рйнский ў рýку той, шчо лишйў сьи с сóтки, побіх до кóршми, приньíс льітру горíўки. Зміньáў йигó, той рйньский. Прихóдит до дóму, понапивáли сьи, польигáли спáти, ўстáли рáно, грошйй прийшлó мнóго до дóму, пóўна мошéнка і той рйнский. Кáжи він жінцьі: Купйў йим си йакýс біду на йármарку, йа сей рйнский сам віднис і назад йи. — Ей, дурнйй ти, чоловíчи, будéм мáти ўсе сьвіжий ґрейцар. — Ей, жінко, бій сьи Бóга, та то гріх. — Та шчо гріх? Ту Пан Біг бýком ни ка-рáйи, а там пьіхтó вйдьіти ни бýди. — Думáйи він собі так: Йaкá ти, жінко, лáкома на грóші, далá бис свойй житьй за грóші. Узьнў чоловíк, змінйў той рйнский ў кóршмі, тьільки пішóў до склéпу, ўзьнў собі два фýнти мукй, дйвит сьи, йи той рйнский назáд і ше більши кóло нéго. Дýмайи собі: Шчо сьи значйт? Шчо йа сьи ў пьічім ни чýйу і грóші до мéни прихóдьит. Скáржит він сьи Шймшунови Жидови: Шймшун, Шймшун, кобй ти знаў шчо? Йа продáў бикй і згодйў сьи за сто, а миньі Жид даў 101. Прихóджу йа до тéби за горіўкоў, ти миньі го-рíўки даў льітру, прихóджу до дóму і рйнских більши кóло мéни йи і той семйй йи. Шчó сьи значйт? — Ей, Клйми, бо ти сьи згодйў за 100, а він даў 101. Ти типéр мýсиш бикй купувати, йак сьи згóдиш за 102, дай 103, бо йинáкши сьи йигó ни збýдиш. Віхóдит Клим на йármарок, згодйў сьи ж Жйдом за бикй с тим самйм, шчо він від нéго дьістáў анкльýза. Мйслит собі: Колй ти миньі йигó даў, йа тобі йигó назáд віддáм. Погодйли вонй сьи за 105, а даў йимý Клим 106. Жид думáйи собі: Шчо сьи значйт, шчо йа мáйу більши рйнский? Натхóдит другий хлоп до тóго Мóтьи: Мóтьу, змінйй миньі пйндисьйтку. —

Зміньийу. — Йак ўже Мо́тьо пийдисьи́тку зміньи́ў, пийдисьи́тка ў ки-шéни напéром стойі́т і дру́га дрібни́ми йи. Вібіга́йи Мотьо с торго́вицьі : Кли́ми, Кли́ми! Чикай, шчос ти ска́жу. А ўжес сьи попа́с, шчо наза́д віддайи́ш? — Ой, ка́жи Клим, йак йис сьи пас, так сьи паси́, а йа ни хо́чу. — Най, най Кли́ми, ади́, ў мéни ўже со́тка йи. Йак сьи Жид за-чи́ну па́сти, так зоста́ў добрим богачéм, аш заку́пйуваў льиси́ і прова́диў ві́тци с Коро́ньцьи льіс до Ра́ковиц, до Зальі́шчик, до Саму́шина, ўсьу́ди настачи́ў дроў, таки́м купцéм зоста́ў. І тогди́ даў йиго́ своíй доньцьí, то́го анкльу́за. Тота́ донька́ йак ўзьи́ла той анкльу́з і так сьи ним па́сла биз два ро́ки, а на трéтий пішла́ до су́ду, виміньува́ла гро́ші з дрібни́х на грубі. А там кида́ли ўсьі тоти́ гро́ші па маймуро́вий сьтьіў. Йак найшли́ йиго́, той ри́нский зло́тий ми́жи зло́тими, шчо він ўтьікаў віт тих гро́ший ўсе на бік, він ни хтьіў з ни́ми разо́м стойа́ти, і да́ли йі зна́ти, шчо вона́ ма́ла такі гро́ші. Вона́ йак сьи нальи́кла, шчо польі-ци́йан по ньу приходи́ў, а вона́ с сво́го поко́йу ўтьіка́ла до льо́ху, хтьíла сьи схова́ти, засьвіти́ла собі льа́мпу, бо сьи ни ви́тко бу́ло і вéсла ў руцьí і там була́ з бочкоў на́хта, а вона́ йак с сходьíў йшла, йак сьи зашпо́тала і ўпа́ла, тай сьи на́хта займи́ла і горíла, вона́ сьи звíтти ві́фатила і литйг по-мі́сьтьі і гори́т. Йак Жиди́ поба́чили, копоўки́ води́, і Жидьíўку гасьи́. Загаси́ли вого́нь, а́ли вона́ ўже згорíла. То роби́ло сьи ў Зло́тьім Пото́цьі. Той Жит назива́ў сьи Мотьо Бертман, він типéр поцéсором ўже.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

396. Як пропали гроші.

Буў йа па жнива́х ў йидньі́м сильí, назива́ло сьи тото́ сило́ База́р. Зароби́ў йим там збіжи і йíхаў йим ўже до до́му. Прийíхаў йа до Бу-чи́чи, ми́шльу собі: Тра прода́ти піў кíрцьи пшини́цьі. — Прийшо́ў Жид, йак то ў мí́сьтьі: Мо́жи будéти продава́ти збі́жи? — А йа ка́жу: Ма́йу пшини́цьу на про́даж. Купи́ си. — Шчо хо́чити? — Даш штíри зо-лоти́х, тай си возьмéш. — Дава́ў миньí три золоти́х, а́ли йак то го́да ў го́ду за три пийдисьи́ть погоди́лисмо сьи. Ви́рахуваў він миньí гро́ші на доло́ньу, порахува́ў йа, йи ўсьі. Прийшо́ў друга́р, ўзьиў туту́ пши-ни́цьу і нисé, а йа тотьí гро́ші трима́йу ў кулацьí, на́віть ни росту́льуйу. Йду за Жидом по мішо́к. Ви́сипаў він пшини́цьу, даў миньí мішо́к, а миньí зле було́ трима́ти той мішо́к, тай йим шче рас порахува́ў тотьí гро́ші і схова́ў йим до кишéньі. А ў кишéни було́ й більши гро́ший

мóйіх. Тогдú йа мішóк на плéчі, пішóў до фíри. Прихóджу до фíри, на шчось минí тра буlό грóший, виймáйу, рахýйу, нимá й мóйіх ўсьих, а за пшинúцьу нимá шчо й згáдувати. Ни лишúло сьи ні фéника. Тогдú йду до тóго Жúда, зачинáйу му казáти за грóші, а він минé вúганьбиў і йа с тим пішóў. А йа тобі ни даў? Ти злóдьійу, йа тибé возьмý шче до маґістрáту, ти! — А йа здихнýў до Бóга, забрáў сьи тай пішóў. Тай мúшльу собі: То пéўни буў інкльýз. А то тáки булá прáўда, шчо то він і самúй.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов., від Я. Махновського.

397. Як парубок прийшов до маєтку.

Буў йидéн пáрубок і буў він дóбрий, робíтний, áли шчож жи буў бíдний і ни маў де бýти, хоць шчо заробúў, то ни маў де подьíти. 'Али він чýйи, жи льýди кáжут, шчо то йи інкльýз. А він прийшóў до ксьóндза тай зачúў сьи рáдити, дé би він тóго інкльýза міг дьістáти. Ксьондз йимý кáжи: Прийдú до мéни, ў мéни йи такúй інкльýз-зьíльи; йа тобі йигó дам, áли абис буў ў мéни цьілúй рік і абис слýхаў, шчо йа тобі скáжу. — А він кáжи: Дóбри, йа будý слýхати. — І на дрýгий день прихóдит той пáрубок до ксьондза, а ксьондз кáжи: Наш тобі на сáмий пирéд отóй фéник; і кинь йигó ў фльишчúну і нальлáй водú і заўúнжи і най так стойíт цьілúй рік, а тотó робú, шчо йа тобі скáжу, то бýдиш вúдьіти, шчо за рік той інкльýз тобі принисé. — Той парубок з охóтоў зробúў так, йак йиму ксьондз казáў. Намочúў той фéник, заўúнзáў і поклáў йигó до шáфи і шчо дньи сьи дúвит до нéго, ци нимá більши. 'Али парéшты кáжи ксьóндзови, жи той інкльýз сам стойíт, аш почорньíў ў водьí, а більши нимá. А ксьондз вітповідáйи: Най стойíт аж до рóку, а ў рік він принисé тобі більí. Тьíлько слýхай і робú і ньікýда ни ходú, статкýй, а ў рік бýдиш вúдьіти, кілько той інкльýз тобі принисé добрá. 'Али той пáрубок так шчúро ксьóндзови рóбит, так слýхайи, ньікýда ни хóдит, ньіґдé ньічó ни трáтит, висéлий, здорóвий і той рік йимý скóро зьійшóў. Йак йимý вúйшоў рік, тогдú йигó ксьондз клúчи до сéби: А шчо дивúў йис сьи до свóго інкльýза? — Ей, кáжи, йá сьи дúўльу, дúўльу, тай нимá чогó. — Йдú-но ти, кáжи, принисú йигó сьудá, най йá сьи на нéго подúўйу. — А ксьондз ўже йимý відрахуваў пийдисьáтку за той рік, шчо він ў нéго служúў, а той пáрубок ни знáйи того, бо він маў за інкльýза служúти. Виймáйи ксьондз той інкльýз с тóйі фльишчúни і дайи му пийдисьáтку. Вúдиш, кáжи, шчо тобі інкльýз

приныс за той рік? Типе́р йак бу́диш шче дру́гий, а бу́диш статкува́ў і слу́хаў, то той інкльуз тобі за той рік принисе́ шче більши. — 'Али він ўздріў такі гро́ші і ду́майи собі: До́брий той інкльу́з, тра бу́ти до́ўши. І приймиў сьи на дру́гий рік бу́ти так са́мо, йак пе́ршого. Шчо ксьондз йиму́ ска́жи, він з охо́тоў ро́бит, ду́жи сьи шіну́йи. Ви́буў він дру́гий рік при робо́ті і при йиго́ висе́лости скоре́нько йиму́ рік спли́ў. Кли́чи йиго́ зноў ксьондз до се́би: А шчо, ка́жи, твій інкльу́з ро́бит? — Ни зна́йу, йиґо́мосьць, йа ўже даўно́ до не́го сьи диви́ў. — А ўже, ка́жи, тобі сьи ни́ньі рік кінчи́т, тре́ба сьи до не́го подиви́ти. А ксьондз на дру́гий рік відрахува́ў йиму́ шісьдисьи́тку за то́йи, шчо він буў такий послу́шний, працьови́тий, дайи́ йиму́ і ка́жи: На, за два ро́ки, шчо твій інкльу́з дльа те́би пристара́ў. Той ди́вит сьи па́рубок, шчо ўже ма́йи 110 ри́ньских і зачипа́йи ксьо́ндзови ду́жи дьи́кувати за інкльу́з-зьільи, жи ксьондз дльа не́го ви́шукаў. А ксьондз ка́жи: Ви́диш, той фе́ник таки́й сами́й, йак інші, тьілько той інкльу́з-зьільи, шчо ти роби́ў, слу́хаў, ни марнува́ў, дльато́го ти ма́йиш. Типе́р будь до́брий за́ўши, ни попсу́й сьи, бу́диш ма́ти раз на за́ўжди. — І він подьи́куваў ксьо́ндзови, і відьийшо́ў і ожини́ў сьи і с то́го інкльу́за прийшо́ў до вили́кого ма́йитку.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

XV. Закопані скарби.

398. Що робити, коли горить скарб.

Чьисом можна видіти, як гроші горят. 'Але то не кождий може видіти. Як вже хто увидит, як гроші горят, то мусит зараз бігчи до тих грошей. Як надбігне в час, то мусит кинути що будь з себи, або чоботи, або ремінь, або шепку. Як верже чоботи, то мусит так глубоко копати як чоботи, як ремінь, то по пояс чоловікови, а як шепку, то так глубоко як цілий чоловік. У нас вже так робили.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

399. Нечисті ґроші.

Гроші нечисті, то якась біда чи дідько стереже. Раз увидів погонич наш на толоці повно грошей самих срібних, але таких великих, як таляри. Він як увидів гроші, то сї втішив, тай зачев ховати по кишенях, то за пазуху. Як вже мав досить, а ще лишив, не міг всього взяти, хоче йти. А ту гов... не може. Що він робит, висипує з за пазухи гроші. Хоче йти, не може, то таке, як би го хто желізом обвалив. Скинув він з кишені тай то не помогло. Висипав всї, лиш си еден таляр лишив на показ людям, та ще не міг відійти. Кинув і того таляра, тай аж в точас пішов.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

400. Ляк перед скарбом.

Йак булá дьіўчина малá, мойá жінка, посúла запаскú до Олéші, шутковóйі нидьільі пирид Виликодним. Йшла вонá рáно і обвирáйи сьи назáд сéби, ўздріла блиск. І пéсла чóботи жóўтьі ў руцьí; йак сьи спýдила, так тьікáла биз душí аш до Мілька пиривізника до Горíглыдь. І так сьи напýдила тьúшко, шчо ў Мілька ни моглá говорúти ў хáтьі. Шчо тобí, дьíўчи, йи? питáйи сьи Мілько, шчо тú сьи так тьúшко напýдила, шчо говорúти ни мóжиш. — Ой йа йшла і зобáчила йакúс блиск назáд сéби, йа сьи сúлно бойáла, йа си гадáла, шчо то за мноў йакáс змійа литúт, йак говóри. — Кáжи Мілько: Ей, дурнá дьíўко, чó ти сьи спýдила? То грóші горíли. Йак бис булá чóбіт кúнула на той пльац, тó бис булá глибóко ни копáла за нúми, шчóбис булá два рáзи рискалéм закопáла і бýла бис грóші забрáла, а тú сьи так напýдила. — Привилá вонá Мілька на той пльац, показáла, копáў він мéтир зимльí, вікопаў збаньú грóший, сорокíўцьіў. І він до сéго чúсу дóбрим ґаздóм с тóго стаў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

Зміст.

I. Чорти.

II. Страхи.

III. Хованці.

IV. Блуд.

V. Смерть і хороби.

VI. Мерці.

VII. Покутники.

VIII. Висїльники і топельники.

IX. Опирі.

X. Вовкулаки.

XI. Відьми і чарівниці.

XII. Знахарі і чарівники.

XIII. Хмарники.

XIV. Інклюзники.

XV. Закопані скарби.